

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τριμηνιαία Έκθεση

02/22

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συνισταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθή την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2022 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)

Email: info@iobe.gr, <http://www.iobe.gr>.

1	ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	13
2	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	33
2.1	Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας	33
	A. Το Παγκόσμιο Περιβάλλον	33
	B. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης	38
2.1	Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα.....	46
	A. Οικονομικό Κλίμα	46
	B. Δημοσιονομικές Εξελίξεις και Προοπτικές	54
	Γ. Χρηματοπιστωτικές εξελίξεις	63
3	ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	77
3.1	Μακροοικονομικές Εξελίξεις.....	77
3.2	Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας	112
3.3	Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας	121
3.4	Απασχόληση – Ανεργία	126
3.5	Τιμές Καταναλωτή και Παραγωγού	138
3.6	Ισοζύγιο Πληρωμών	150
4	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ REAL WORLD DATA ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Ο ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	155
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	163

Πρόλογος

Το ΙΟΒΕ εκδίδει τη δεύτερη έκθεσή του για το 2022, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας, σε μια περίοδο στην οποία οι εξελίξεις προσδιορίζονται κατά κύριο λόγο από τον πόλεμο της Ρωσίας στην Ουκρανία. Οι επιπτώσεις του αποτυπώνονται, προς το παρόν, στην ενεργειακή κρίση και την έντονη επιτάχυνση του πληθωρισμού. Ωστόσο, σταδιακά εκδηλώνονται επιδράσεις και σε άλλα πεδία, όπως στο κόστος κεφαλαίου, καθώς οι κεντρικές τράπεζες υιοθετούν λιγότερο επεκτατική νομισματική πολιτική, προκειμένου μετριάσουν τις πληθωριστικές πιέσεις, εξέλιξη όμως που επιδρά ανασχετικά στις επενδύσεις. Εγχωρίως, υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις από την αρχή του δεύτερου τριμήνου για μια ισχυρή αύξηση του διεθνούς τουρισμού φέτος, τάση η οποία εφόσον διατηρηθεί, θα στηρίξει το εξωτερικό ισοζύγιο της χώρας και ευρύτερα, το ΑΕΠ και την απασχόληση. Όπως όλες οι εκθέσεις του ΙΟΒΕ και αυτή αναπτύσσεται σε τέσσερις ενότητες, ενώ συνοδεύεται από το παράρτημα διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Προηγείται κείμενο στο οποίο αναλύονται τα θετικά σημάδια και οι σημαντικοί κίνδυνοι στην τρέχουσα συγκυρία. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

Η πρώτη ενότητα αποτελεί τη συνοπτική επισκόπηση της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η δεύτερη ενότητα εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος στο πρώτο τρίμηνο του 2022, καθώς και τις προοπτικές για το υπόλοιπο του 2022, β) την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα στο δεύτερο τρίμηνο φέτος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του ΙΟΒΕ, γ) την αξιολόγηση του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού στην περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου και δ) τις εξελίξεις στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα στην περίοδο Μαρτίου-Απριλίου του 2022.

Η τρίτη ενότητα εστιάζει στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας ως επί το πλείστον στο πρώτο τρίμηνο του 2022. Καταρχάς χαρτογραφείται το μακροοικονομικό περιβάλλον στην ίδια περίοδο και πραγματοποιούνται προβλέψεις για το σύνολο του τρέχοντος έτους, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα διαθέσιμα στοιχεία επιδράσεων του πολέμου, εγχωρίως και διεθνώς. Καταγράφονται οι εξελίξεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς στο πρώτο τρίμηνο ή τετράμηνο φέτος, ενώ παρουσιάζονται οι εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας την ίδια περίοδο. Κατόπιν, αποδελτιώνονται οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας κατά το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου. Εν συνεχεία, αναλύεται η τάση του πληθωρισμού στο αρχικό πεντάμηνο του 2022, ενώ η ενότητα ολοκληρώνεται με την αποτίμηση του ισοζυγίου πληρωμών κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου του τρέχοντος έτους.

Η τέταρτη ενότητα περιλαμβάνει την παρουσίαση μελέτης, σχετικά με την ψηφιακή υγεία και Real Health World Data στην Ελλάδα.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο, η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 21/06/2022.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του ΙΟΒΕ για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί προς τα τέλη Οκτωβρίου του 2022.

ΘΕΤΙΚΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Πώς εξελίσσεται η ελληνική οικονομία; Η ανάγνωση της πορείας της δεν είναι απλή, καθώς θετικές εξελίξεις, σε μακροοικονομικό και μικροοικονομικό επίπεδο, συνυπάρχουν με υστερήσεις και σημαντικούς κινδύνους. Για το τρέχον έτος, οι ρυθμοί πραγματικής μεγέθυνσης αναμένονται ισχυροί, παρά τον ιδιαίτερα υψηλό πληθωρισμό. Όμως, μεσοπρόθεσμα γίνεται επιτακτική η ανάγκη αναστροφής των δίδυμων ελλειμμάτων, δηλαδή του δημοσιονομικού και εμπορικού ισοζυγίου, και αυτό εν μέσω ιδιαίτερα υψηλών τιμών ενέργειας και ευρύτερων διαταραχών στην παγκόσμια οικονομία.

Όσον αφορά την εξέλιξη του ΑΕΠ στην τρέχουσα χρονιά, εκτιμάται πως η πραγματική μεγέθυνση επιβραδύνεται σταδιακά από τον ιδιαίτερα υψηλό ρυθμό του αμέσως προηγούμενου έτους, μετά την αρχικά βαθιά ύφεση λόγω της πανδημίας, και υπολογίζεται πως θα υποχωρήσει περίπου στο μισό της περυσινής μεγέθυνσης. Σύμφωνα με τα έως τώρα δεδομένα για το έτος η μεγέθυνση στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε αύξηση της κατανάλωσης τόσο της ιδιωτικής όσο και της δημόσιας. Έχοντας βέβαια μία πολύ χαμηλή βάση εκκίνησης στο προηγούμενο έτος, η αύξηση της κατανάλωσης καταγράφεται παρά τον υψηλό πληθωρισμό και στηρίζεται εν μέρει σε πολιτικές επιδότησης των νοικοκυριών. Αυτές δρομολογήθηκαν προηγουμένως για τη στήριξη εισοδημάτων δεδομένης της πανδημίας και των περιορισμών της και πλέον κατευθύνονται στην αντιμετώπιση των υψηλών τιμών στην αγορά ενέργειας.

Ισχυροί ρυθμοί πραγματικής μεγέθυνσης, παρά τον ιδιαίτερα υψηλό πληθωρισμό

Η ισχυρή άνοδος της κατανάλωσης αναμένεται να μετριαστεί σημαντικά κατά το υπόλοιπο του έτους

Η ισχυρή άνοδος της κατανάλωσης αναμένεται να μετριαστεί σημαντικά κατά το υπόλοιπο του έτους, καθώς η βάση σύγκρισης δεν θα είναι εξίσου χαμηλή, ενώ αναμένεται να κλιμακωθεί και η επίπτωση των πληθωριστικών πιέσεων. Βέβαια, για τον συνυπολογισμό των επιδράσεων στο ΑΕΠ είναι κρίσιμο πως, με δεδομένη τη δομή της οικονομίας μας, σημαντικό μέρος της κατανάλωσης προκαλεί και αυξημένες εισαγωγές. Τόσο για αυτόν τον λόγο, όσο και γιατί η δυναμική της κατανάλωσης αναμένεται σταδιακά να εξασθενεί, για τη διατήρηση των ρυθμών μεγέθυνσης σε υψηλό επίπεδο από το επόμενο έτος είναι κρίσιμο να αυξάνονται συστηματικά οι επενδύσεις και οι εξαγωγές.

Οι λόγοι που είναι κρίσιμο να υποστηριχθεί άμεσα η ενίσχυση των επενδύσεων και των εξαγωγών, όπου ήδη υπάρχει θετικό πρόσημο, είναι αφενός οι κίνδυνοι που συσσωρεύονται στην παγκόσμια οικονομία και αφετέρου διαχρονικές υστερήσεις της παραγωγικής δομής της δικής μας. Ο συνδυασμός αυτός δημιουργεί ισχυρές προκλήσεις για την οικονομική πολιτική, ειδικότερα γιατί η διατήρηση των εισοδημάτων των νοικοκυριών δεν μπορεί να στηρίζεται περαιτέρω σε δημόσια ελλείμματα. Στο παγκόσμιο πλαίσιο οι πηγές των προβλημάτων είναι δύο, αλλά συσχετιζόμενες. Ο υψηλός πληθωρισμός εντείνει τις τάσεις απότομης αντιστροφής της νομισματικής πολιτικής, η οποία ήταν ιδιαίτερα υποστηρικτική, με ακραία χαμηλά επιτόκια και άλλες δράσεις ήδη πριν από την πανδημία και ακόμη περισσότερο μέσα σε αυτήν. Ταυτόχρονα, οι γεωπολιτικές εντάσεις, κατεξοχήν μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, συντηρούν ιδιαίτερα υψηλά το κόστος ενέργειας και την αβεβαιότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, υπάρχουν ισχυρές πιέσεις στις αλυσίδες εφοδιασμού, τα επενδυτικά σχέδια και τους προϋπολογισμούς νοικοκυριών και κρατών.

Απόλυτα κρίσιμη η σημερινή συγκυρία

Συνολικά, αν και όλο το διάστημα από το 2008 και μετά χαρακτηρίστηκε από κρίσεις και ακραίες διακυμάνσεις, η σημερινή συγκυρία είναι απόλυτα κρίσιμη για τη μεσοπρόθεσμη πορεία της ελληνικής οικονομίας. Οι προκλήσεις εκφράζονται με πολλούς τρόπους. Η έξαρση του πληθωρισμού πιέζει την κατανάλωση και συνολικά τα νοικοκυριά. Το ακριβότερο χρήμα και οι αβεβαιότητες κάνουν επιφυλακτικότερους τους επενδυτές. Η απότομη άνοδος επιτοκίων απειλεί όσους έχουν υψηλά χρέη. Η γενικευμένη επιβράδυνση των οικονομιών δυσχεραίνει την αύξηση των εξαγωγών.

Αν και σχεδόν όλες οι οικονομίες πλήττονται σήμερα, η δική μας είναι σε ένα εξαιρετικά κρίσιμο σημείο. Στην έξοδο από την ενισχυμένη εποπτεία, με την ανάκτηση επενδυτικής βαθμίδας ως κομβικό ενδιάμεσο στόχο, και σε αναμονή επιπλέον δραστικών αλλαγών στη νομισματική και δημοσιονομική πολιτική στην Ευρώπη, επιχειρεί να τεθεί σε τροχιά συστηματικής ανάπτυξης. Το να επιτευχθεί αυτό, αποτελεί αναγκασία

συνθήκη και για τη σταθερότητα της οικονομίας μας. Αν δεν αναπτυχθεί, δεν θα υπάρχει απλώς στασιμότητα, αλλά αυτή πολύ σύντομα θα οδηγήσει σε νέα κρίση.

Γιατί είναι κρίσιμο να βρεθεί η οικονομία σε τροχιά ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα; Μετά τη δεκαετή κρίση και βαθιά ύφεση, τις έντονες διακυμάνσεις της πανδημίας και τους περιορισμούς από τον πόλεμο στην Ουκρανία, υπάρχουν πληγές, υποχρεώσεις και ανισορροπίες. Το δημόσιο χρέος θα ξαναγίνει άμεσο πρόβλημα αν δεν δημιουργούνται νέα εισοδήματα, και το ίδιο ισχύει για τις ασφαλιστικές και άλλες υποχρεώσεις του κράτους. Η δημογραφική δυναμική είναι ήδη αρνητική. Εάν οι προσδοκίες δεν είναι θετικές, οι επενδύσεις θα είναι χαμηλές, άρα και η παραγωγικότητα. Τα νοικοκυριά θα είναι αδύναμα, δεν θα μπορούν να στηριχθούν ούτε τα πλέον ευάλωτα και πολλοί νέοι θα κατευθύνονται πάλι στο εξωτερικό.

Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει το πρόβλημα του πληθωρισμού. Ο πόλεμος στην Ουκρανία ήταν η σπίθα που τον πυροδότησε, όμως βρήκε προσάναμμα για να γιγαντωθεί στην προηγούμενη κατάσταση της οικονομίας. Άλλωστε, ισχυρές πιέσεις υπήρχαν στην παγκόσμια οικονομία και πριν από τη ρωσική εισβολή. Στη χώρα μας, τα ενοίκια και οι τιμές κατοικιών αυξάνονταν τουλάχιστον ένα χρόνο πριν, ενώ σημαντικά ακριβότερο ήταν και το τουριστικό προϊόν ήδη από το προηγούμενο καλοκαίρι. Ο πληθωρισμός δεν μπορεί να αποδοθεί μόνο στην αύξηση του κόστους στην ενέργεια και διάφορα εμπορεύματα λόγω του πολέμου, αν και αυτή αποτελεί παράγοντα που και επιβαρύνει το πρόβλημα. Κατά αναλογία, και η λύση του προβλήματος δεν θα είναι απλή.

Σημαντικό μέρος της παγκόσμιας οικονομίας βρίσκεται σε ανισορροπία ήδη από την χρηματοπιστωτική κρίση, πριν από περισσότερο από μια δεκαετία. Η ευρωπαϊκή και άλλες κεντρικές τράπεζες στήριζαν τις οικονομίες με επεκτατικές πολιτικές επί μακρόν, προσπαθώντας να τις κατευθύνουν ανάμεσα στη διαχείριση χρεών και τη μεγέθυνσή τους, αλλά υπήρχαν χαμηλές επενδύσεις και τιμές. Όταν ήρθε η πανδημία, έπληξε την οικονομία διπλά, με άμεσο περιορισμό της δυνατότητας κατανάλωσης σε πολλούς τομείς, αλλά και με έντονες διαταραχές στις αλυσίδες παραγωγής και διεθνούς εμπορίου. Η μεγάλη μείωση της ζήτησης υπερίσχυσε αρχικά σε σχέση με την υποχώρηση της προσφοράς, και οδήγησε τις περισσότερες οικονομίες σε βαθιά ύφεση, μαζί με υποχώρηση των τιμών πολλών προϊόντων.

Σε αυτό το υπόβαθρο, η εισβολή στην Ουκρανία έδρασε αποσταθεροποιητικά, προκαλώντας απότομη αύξηση κόστους στην ενέργεια και σε κρίσιμα εμπορεύματα. Ταυτόχρονα εκτροχίασε τις προσδοκίες και αύξησε τα ρίσκα. Αντί να αυξηθεί, η παραγωγή υποχώρησε περισσότερο. Οι κεντρικές τράπεζες αμφιταλαντεύονται

Πρόβλημα
πληθωρισμού

ανάμεσα σε πολιτικές που θα τιθασεύσουν τις τιμές αλλά μπορεί να πιέσουν τις οικονομίες προς ύφεση, χωρίς να έχουν πολλά διαθέσιμα εργαλεία. Ο πληθωρισμός στις περισσότερες δυτικές οικονομίες απέκτησε ήδη ισχυρή δυναμική, με αυτό-τροφοδοτούμενα σπιράλ τιμών και μισθών. Στην Ελλάδα, ο πληθωρισμός κινείται πλέον γρηγορότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Η λήξη του πολέμου στην Ουκρανία ασφαλώς θα βοηθούσε προς την αποκλιμάκωση των τιμών, όμως από μόνη της δεν θα ήταν αρκετή και άλλωστε δεν φαίνεται πως θα μπορεί να έρθει σύντομα. Ταυτόχρονα, οικονομίες όπως η δική μας, με χρόνιες δομικές υστερήσεις, δεν μπορούν να θεωρούν πως θα αντιμετωπίσουν και το πρόβλημα του πληθωρισμού κυρίως με εκτεταμένες επιδοματικές πολιτικές. Αυτές μπορεί μάλιστα να παρατείνουν και να εντείνουν το πρόβλημα, πλήττοντας τελικά τα νοικοκυριά. Μεσοπρόθεσμα, οι τιμές δεν μπορούν να υποχωρήσουν όσο δεν περιορίζεται η ζήτηση σε σύγκριση με την αύξηση της προσφοράς.

Την ίδια ώρα, λοιπόν, που είναι απαραίτητα μέτρα υποστήριξης προς τα πλέον ευάλωτα νοικοκυριά και πολιτικές προσαρμογής της ρύθμισης σε βασικές αγορές όπως η ηλεκτρική ενέργεια, είναι επείγον να υπάρξει υποστήριξη της παραγωγής, κυρίως με απλούστευση διαδικασιών και κανόνων, καθώς και μεταρρυθμίσεις για αύξηση του ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων. Αυτό θα είχε όφελος με διπλό άμεσο τρόπο, την αύξηση της προσφοράς εγχωρίως και άρα τη μείωση τιμών και την αύξηση των εξαγωγών και άρα των πραγματικών εισοδημάτων. Θα είχε και ένα έμμεσο αλλά πολύ σημαντικό όφελος, καθώς θα ενίσχυε τη συνολική αξιοπιστία της οικονομίας, απομακρύνοντας σενάρια μελλοντικής κρίσης, και θα μείωνε έτσι το κόστος χρηματοδότησης της, που το τελευταίο διάστημα έχει αρχίσει να αυξάνεται ανησυχητικά.

Κρίσιμη σημασία έχει και η μεγάλη αύξηση του κόστους χρηματοδότησης της χώρας, όπως και της απόστασης από τον μέσο όρο στην Ευρωζώνη, και οφείλει να προβληματίσει έντονα. Μια αύξηση των επιτοκίων ήταν αναμενόμενη μετά την πανδημία, καθώς η νομισματική πολιτική αναγκαστικά θα άλλαζε ρότα. Η προσφορά άφθονου χρήματος, με σχεδόν μηδενικό κόστος, από τις κεντρικές τράπεζες και η υποστήριξη νοικοκυριών και επιχειρήσεων από τις κυβερνήσεις με μεταβιβάσεις και άλλα μέτρα, άμβλυαν την ύφεση και γενικά τις επιπτώσεις της πανδημίας αλλά οδήγησαν σε νέα ελλείμματα στο δημόσιο ταμείο, και έπρεπε σταδιακά να αντιστραφεί. Η εκτίναξη του πληθωρισμού, όμως, και η κρίση στην Ουκρανία οδηγούν πιο γρήγορα και έντονα σε συνθήκες ακριβού χρήματος αλλά και επαπειλούμενης ύφεσης. Υπάρχουν οι συνθήκες για μια νέα κρίση χρηματοδότησης, όπως αυτή που σηματοδότησε την αρχή της δεκαετούς κρίσης;

Μεγάλη αύξηση του κόστους χρηματοδότησης της χώρας

Η κατάσταση δεν είναι η ίδια με το 2010, ούτε στο εσωτερικό της χώρας ούτε στο ευρωπαϊκό της πλαίσιο. Η ρύθμιση για το δημόσιο χρέος έχει μεταφέρει το μεγαλύτερο βάρος του σε επόμενα χρόνια. Οι πολιτικές στην Ευρώπη, μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης και γενικότερα, σηματοδοτούν πως δεν υπάρχει πρόθεση να αφεθούν οι αδύναμες οικονομίες να αντιμετωπίζουν τους κινδύνους μόνες. Η ίδια η διαθεσιμότητα πόρων, ως επιδοτήσεων και ευνοϊκών δανείων, μπορεί να βοηθήσει την οικονομία μας να δρομολογήσει σημαντική μείωση του επενδυτικού κενού την επόμενη τριετία. Ο τουρισμός ανακάμπτει ισχυρά, ενώ νησίδες μεταποιητικών επιχειρήσεων έχουν όλο και περισσότερες εξαγωγικές επιτυχίες. Συνολικά, οι τάσεις μεγέθυνσης της οικονομίας βραχυχρόνια δείχνουν θετικότερες από τον μέσο όρο στην Ευρώπη.

Οι κίνδυνοι για την οικονομία μας δεν είναι, λοιπόν, άμεσοι - είναι όμως πολύ ισχυροί. Το παράθυρο ευκαιρίας που διαγράφεται για τα επόμενα δύο ή τρία χρόνια μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ενδυνάμωση της παραγωγικής δομής, δηλαδή τον αναγκαίο εκσυγχρονισμό τόσο του κράτους όσο και των επιχειρήσεων. Αν αυτό συμβεί, η χρηματοδότηση στη συνέχεια δεν θα είναι πρόβλημα και η ανάπτυξη θα είναι ισχυρή. Αν, όμως, η οικονομία μας απλώς εξαντλήσει τα δημοσιονομικά περιθώρια και οι πόροι χρησιμεύσουν για να υποστηρίξουν τη σημερινή δομή της, οι προοπτικές θα γίνουν έντονα αρνητικές, σε μια νέα κρίση. Η έντονη άνοδος των επιτοκίων, σήμερα, δυσχεραίνει ήδη την αναγκαία αύξηση των επενδύσεων και πρέπει να είναι ένα ξεκάθαρο σήμα εγρήγορσης.

Σε αυτό το σταυροδρόμι, οι ελληνικές επιχειρήσεις έχουν μπροστά τους μεγάλες ευκαιρίες αλλά αντιμετωπίζουν συνεχιζόμενες και νέες προκλήσεις. Είναι σημαντικό πως αυξανόμενο μέρος των μεταποιητικών επιχειρήσεων της χώρας πετυχαίνει πλέον καλές εξαγωγικές επιδόσεις, οι οποίες μάλιστα δεν περιορίζονται μόνο στην Ευρώπη αλλά καλύπτουν μεγάλο εύρος αγορών. Τα προϊόντα που εξάγονται έχουν συχνά, αν και όχι πάντα, σημαντικό περιεχόμενο καινοτομίας και ανερχόμενη ποιότητα. Πολλές από αυτές τις επιχειρήσεις δεν έχουν μεγάλο μέγεθος όταν κρίνονται με διεθνή κλίμακα, αλλά το μέγεθός τους είναι σημαντικό για τα ελληνικά μέτρα. Είναι ευέλικτες ώστε να διαγιγνώσκουν και να ικανοποιούν τις εξελισσόμενες ανάγκες των πελατών τους, ακόμη και όταν αυτοί αποτελούν εξαιρετικά μεγάλες επιχειρήσεις της παγκόσμιας οικονομίας. Ταυτόχρονα, αυξανόμενο μέρος του τομέα του τουρισμού στρέφεται στην προσφορά υπηρεσιών υψηλής αξίας και ακόμη και μέσα στις προκλήσεις της πανδημίας και του υψηλού κόστους μετακινήσεων, η ελκυστικότητα της χώρας και τα αντίστοιχα έσοδα παραμένουν υψηλά.

Αυτές οι πολύ σημαντικές και ελπιδοφόρες τάσεις, που υποστηρίζονται και με αύξηση της χρηματοδότησης προς τις δυναμικές επιχειρήσεις, δεν μπορούν να κρύβουν τη συνολική εικόνα της ελληνικής οικονομίας που παραμένει σε μεγάλο βαθμό εσωστρεφής, με έμφαση σε κλάδους χαμηλής

Καλές
εξαγωγικές
επιδόσεις

καινοτομικότητας και προστιθέμενης αξίας και ασθενή ανταγωνιστικότητα σε σχέση με τον μέσο όσο της ευρωζώνης. Το ερώτημα είναι αν σήμερα μπορούν να εφαρμοσθούν πιο γρήγορα δομικές αλλαγές, ικανές να αντιστρέψουν τις προκλήσεις που φέρνει ο μεσοπρόθεσμος ορίζοντας.

Κρίσιμο
παράθυρο
ευκαιρίας

Παρά τους κινδύνους από την παγκόσμια οικονομία, η ελληνική οικονομία βρίσκεται μπροστά σε ένα κρίσιμο παράθυρο ευκαιρίας. Για να εκμεταλλευτεί όμως αυτή την ευκαιρία, είναι απαραίτητο να ενταθούν αλλαγές στο κράτος, στις αγορές και στη μεταξύ τους σχέση. Ειδικότερα, υπάρχει σημαντικός δρόμος έως ότου επιτευχθεί ένα σταθερό και απλό ρυθμιστικό και φορολογικό πλαίσιο, που πρέπει να είναι άμεση προτεραιότητα. Ο εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης και η διασύνδεση του τριτοβάθμιου τομέα της με την παραγωγή και τη διεθνή έρευνα αιχμής είναι επίσης κρίσιμης σημασίας. Τέλος, η υπερβολική εξάρτηση από τη νομοθέτηση κανόνων, το περίπλοκο δευτερογενές δίκαιο και η χαμηλής ταχύτητας απονομή δικαιοσύνης, αντιμάχονται τις παραγωγικές επενδύσεις τόσο σε φυσικό όσο και σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Πρόοδος σε αυτούς τους τομείς είναι απαραίτητη για μεγέθυνση μεσοπρόθεσμα. Μικρές βελτιώσεις, ανάλογες με αυτές που όλες οι χώρες πάντα δρομολογούν, δεν επαρκούν. Οι δικές μας προκλήσεις είναι μεγαλύτερες και πιο σύνθετες.

1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Επιβράδυνση ανάκαμψης στο πρώτο τρίμηνο του 2022, υπό τις πρώτες επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία

Η παγκόσμια οικονομία συνέχισε να ανακάμπτει στην αρχή του 2022, ωστόσο με ρυθμό χαμηλότερο από ότι στα τρία προηγούμενα τρίμηνα, τάση η οποία θεωρείται πως αντανάκλα τις πρώτες επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία. Οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ρυθμό 4,4% το πρώτο τρίμηνο του 2022, κατόπιν αύξησης του ΑΕΠ κατά 4,9% στο προηγούμενο τρίμηνο και οριακής συρρίκνωσης 0,2% το πρώτο τρίμηνο του 2021. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) διαμορφώθηκε σε 3,8%, έναντι ρυθμού 4,5% στο προηγούμενο τρίμηνο και ύφεσης 0,5% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Οι 20 μεγαλύτερες οικονομίες του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ρυθμό 4,5% το πρώτο τρίμηνο του 2022, όπως και το προηγούμενο τρίμηνο, κατόπιν ανάπτυξης 3,7% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Συνεπώς, η επιβράδυνση της παγκόσμιας ανάκαμψης σε σύγκριση με το τέλος του 2021 προήλθε κυρίως από τις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες. Στις τάσεις σε επίπεδο χωρών, μεταξύ των πλέον αναπτυγμένων, τη μεγαλύτερη επιτάχυνση στην ανάπτυξη κατά το πρώτο τρίμηνο του 2022 έναντι του προηγούμενου παρουσίασαν το Ηνωμένο Βασίλειο (+8,7% από +6,6%) και η Γερμανία (+3,8% έναντι +1,8%). Αντιθέτως, η μεγαλύτερη επιβράδυνση σημειώθηκε στις ΗΠΑ (+3,5% έναντι +5,5%), στη Γαλλία (+4,5% από +4,9%) και στον Καναδά (+2,9%, κατόπιν +3,2%). Μεταξύ των μεγάλων ασιατικών αναπτυσσόμενων οικονομιών, η Κίνα αναπτύχθηκε στο πρώτο τρίμηνο φέτος με ρυθμό 4,8% από 4,0% ένα τρίμηνο πριν και 18,3% στο αρχικό τρίμηνο του 2021. Πρόκειται για την πρώτη φορά από το πρώτο τρίμηνο του 2021 που η ανάπτυξη της συγκεκριμένης χώρας επιταχύνθηκε. Η οικονομία της Ινδίας σημείωσε ανάκαμψη κατά 4,1%, από 4,7% στο τέταρτο τρίμηνο του 2021 και 1,7% στις αρχές του περασμένου έτους. Στη Λατινική Αμερική, οι οικονομίες της Αργεντινής και της Βραζιλίας ανέκαμψαν με ρυθμούς 6,1% και 1,5% αντίστοιχα, από ανάπτυξη 8,7% και 1,6% το προηγούμενο τρίμηνο.

Από τις παραπάνω επιμέρους τάσεις σε χώρες διαφορετικών οικονομικών περιφερειών στην αρχή του 2022, προκύπτει ότι τόσο ορισμένες μεταξύ των πλέον αναπτυγμένων, όσο και από τις

αναπτυσσόμενες πλήγηκαν από τη νέα έξαρση της πανδημίας, με τη μετάλλαξη Όμικρον, καθώς και από τις πρώτες διαταραχές εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία, στον εφοδιασμό σε ενεργειακά προϊόντα και πρώτες ύλες. Οι επιπτώσεις του πολέμου θα κλιμακωθούν από το επόμενο τρίμηνο, κυρίως μέσω της ενεργειακής κρίσης και της κατακόρυφης ανόδου των τιμών ενέργειας που έχει προξενήσει, σε συνέχεια της αύξησής τους στο δεύτερο εξάμηνο πέρυσι, από την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας.

Οι διαταραχές στις εφοδιαστικές αλυσίδες ενεργειακών προϊόντων και βασικών τροφίμων θα πλήξουν περισσότερο τις φτωχότερες χώρες, και στην Ευρώπη. Η εκδήλωση επισιτιστικής κρίσης αναμένεται να είναι μια από τις επιπτώσεις προσεχώς του πολέμου, σε χώρες με υψηλή εξάρτηση από εισαγωγές τροφίμων και περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες. Οι πρόσθετες πληθωριστικές πιέσεις στο πραγματικό εισόδημα, η νέα όξυνση της αβεβαιότητας, σε συνδυασμό με την άνοδο των επιτοκίων, δημιουργούν νέες προκλήσεις για τους φορείς χάραξης πολιτικής, που ήδη αντιμετώπιζαν σημαντική επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών εξαιτίας της πανδημίας και ανισορροπίες στην πορεία ανάκαμψης από αυτή. Από την άλλη πλευρά, ο υψηλός πληθωρισμός συμβάλλει στη μείωση του χρέους, ιδιωτικού και δημόσιου.

Ειδικότερα στην Ευρώπη, η προσπάθεια πολλών χωρών να απεξαρτηθούν από ρωσικά προϊόντα ενέργειας είναι δύσκολο να επιτευχθεί σε μικρό χρονικό διάστημα. Σε βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα όμως, βασική επιδίωξη είναι η διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών, ακόμα και με τη μεγαλύτερη χρήση προσωρινά ορισμένων ρυπογόνων, όπως ο λιγνίτης. Επιπλέον, συνεχίζονται οι προσπάθειες για την εύρεση κατάλληλα σχεδιασμένων και στοχευμένων δημοσιονομικών παρεμβάσεων στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, προκειμένου να περιοριστεί η αρνητική επίδραση στην ανάπτυξη, χωρίς να επιβαρυνθούν σημαντικά τα δημοσιονομικά ισοζύγια των χωρών. Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται, πλέον η Ευρώπη είναι αντιμέτωπη με έντονη αβεβαιότητα λόγω των συνεχώς αυξανόμενων τιμών και ορισμένων πιθανών ελλείψεων τον ερχόμενο χειμώνα.

Η ισχυροποίηση του πληθωρισμού σε πολυετή μέγιστα επίπεδα και η χαμηλή ανεργία σε πολλές χώρες, οδηγούν τη νομισματική πολιτική να αποσύρει σταδιακά τη στήριξή της στις οικονομίες και να μεταβάλει τη στάση της σε λιγότερο επεκτατική. Καθώς η άνοδος του πληθωρισμού οφείλεται κυρίως σε περιορισμούς στην πλευρά της προσφοράς, τους οποίους η νομισματική πολιτική δεν μπορεί να επηρεάσει, οι περισσότερες κεντρικές τράπεζες παγκοσμίως στρέφονται σε λιγότερο επεκτατικές πολιτικές, στοχεύοντας στην πλευρά της ζήτησης, προκειμένου να ελέγξουν εγκαίρως τον υψηλό πληθωρισμό πριν εδραιωθεί. Αν και πρόθεση των κεντρικών τραπεζών των μεγάλων οικονομιών είναι η «ομαλή προσγείωση» της ζήτησης, οι σχεδιαζόμενες περαιτέρω παρεμβάσεις στο ύψος των βασικών τους επιτοκίων καθιστούν ορατό τον κίνδυνο ύφεσης σε κάποιο χρονικό σημείο μεσοπρόθεσμα, εφόσον ο πληθωρισμός δεν υποχωρήσει.

Υπό τις παραπάνω, ως επί το πλείστον αρνητικές επιδράσεις στην παγκόσμια οικονομία, θα παρουσιαστούν στην πορεία ανάκαμψής της ανασχετικές πιέσεις. Πριν τον πόλεμο, οι σχετικές προβλέψεις διεθνών οργανισμών για φέτος κυμαίνονταν στην περιοχή του 4,0-4,5%. Πλέον έχουν αναπροσαρμοστεί επί τα χείρω, κατά περίπου 1,0-1,5 ποσοστιαία μονάδα (π.χ. ΔΝΤ, Απρίλιος 2022, -0,8 μονάδες, ΟΟΣΑ, Ιούνιος 2022, -1,4 μονάδες).

Ήπια επιβράδυνση ανάκαμψης στην Ελλάδα στο πρώτο τρίμηνο του 2022

Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας επιβραδύνθηκε ελαφρώς στο πρώτο τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το προηγούμενο. Συγκεκριμένα, το ΑΕΠ αυξήθηκε στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος με ρυθμό 7,0%, από 8,1% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα υποχωρούσε κατά 1,7%.

Ως προς τις τάσεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ κατά το αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους, η εγχώρια κατανάλωση διευρύνθηκε κατά 10,5%, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα είχε μειωθεί κατά 2,8%. Η ενίσχυση προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από την έντονη άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης (+11,6%), η οποία υπεραντιστάθμισε την υποχώρησή της ένα χρόνο πριν (-4,9%). Τα καταναλωτικά έξοδα του δημοσίου ανήλθαν ήπια (+1,8%), σαφώς βραδύτερα από πέρυσι (+5,1%).

Οι επενδύσεις διευρύνθηκαν κατά 9,2%, όσο και στο σύνολο του 2021, ταχύτερα από ότι ένα χρόνο στο αρχικό τρίμηνο του 2021 (+3,5%). Όπως στο αρχικό τρίμηνο πέρυσι, η αύξηση προήλθε φέτος αποκλειστικά από τη διεύρυνση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου, κατά 9,6%, έναντι ταχύτερης ανόδου 14,4% τότε. Ο σχηματισμός αποθεμάτων υποχώρησε στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου του τρέχοντος έτους σε σχέση με πέρυσι, μετριάζοντας την άνοδο των επενδύσεων.

Σε ότι αφορά τις τάσεις στις κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου στην αρχή του 2022, ήταν ανοδικές σε τέσσερις εκ των επτά. Την εντονότερη ενίσχυση σε απόλυτους όρους παρουσίασαν ο Μηχανολογικός εξοπλισμός-οπλικά συστήματα (+€539 εκατ. ή +39,1%), αντανακλώντας και την επίδραση της προμήθειας αμυντικών συστημάτων, και οι Λοιπές Κατασκευές (+€206,8 εκατ. ή +15,9%). Ακολούθησαν σε απόλυτη αύξηση οι Κατοικίες (+€104,1 εκατ. ή +18,6%), ενώ τη μικρότερη απόλυτη ενίσχυση παρουσίασαν τα λοιπά προϊόντα, κατά €52,8 εκατ. (+5,18%). Στον αντίποδα, η ευρύτερη υποχώρηση επενδύσεων σημειώθηκε στον Εξοπλισμό ΤΠΕ, κατά €231,4 εκατ. ή 37,2%. Πολύ μικρότερη ήταν η υποχώρηση στο Μεταφορικό εξοπλισμό (-€11,6 εκατ. ή -2,6%) και στα Αγροτικά Προϊόντα (-€1,3 εκατ. ή -6,3%, από +7,0%).

Ως προς τις εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας, η μη επιβολή περιορισμών στην πραγματοποίηση διεθνών ταξιδιών και τη λειτουργία των οικονομιών κατά το πρώτο τρίμηνο φέτος, όπως ένα χρόνο νωρίτερα, οδήγησε στην έντονη ετήσια ενίσχυση της διεθνούς τουριστικής κίνησης (+298,6%) και των διεθνών μεταφορών στη διάρκειά του, και ακολούθως των εξαγωγών υπηρεσιών (+23,0%), σε αντίθεση με την υποχώρησή τους κατά 15,4% στο πρώτο τρίμηνο του 2021. Ενδεχομένως αυτή η αύξηση να μετριάστηκε από τις επιδράσεις προς την αντίθετη κατεύθυνση του πολέμου στην Ουκρανία. Ωστόσο, ο διεθνής τουρισμός συνέχισε να υπολείπεται σημαντικά του επιπέδου του το 2019 (-45,1% στο πρώτο τρίμηνο). Η άνοδος στην πλευρά των εξαγωγών προϊόντων συνεχίστηκε για έβδομο τρίμηνο στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου, αλλά με τη μικρότερη ταχύτητα από τότε που άρχισε (+2,5% έναντι +9,0% πέρυσι). Αυτή η εξέλιξη πιθανόν οφείλεται στη συνεχή έντονη άνοδο των τιμών σε βασικά προϊόντα από το τρίτο τρίμηνο πέρυσι και στις επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία στις διεθνείς εφοδιαστικές αλυσίδες. Συνολικά οι εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 9,6%, ενώ πριν ένα έτος υποχωρούσαν κατά 2,0%.

Ισχυρότερη των εξαγωγών ήταν στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου η άνοδος στο σκέλος των εισαγωγών, 17,5%, σε αντίθεση με την πτώση τους κατά 5,3% στην αρχή του 2021. Σε αντίθεση με τις εξαγωγές, η άνοδος στις εισαγωγές ήταν μεγαλύτερη στο σκέλος των αγαθών από ότι των

υπηρεσιών (+17,8% έναντι 15,5%), παρότι στην ίδια περίοδο του 2021 είχαν υποχωρήσει περισσότερο οι εισαγωγές υπηρεσιών (-30,0% έναντι -17,6%). Σε ότι αφορά το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνικολογιστικούς όρους, διευρύνθηκε σε σχέση με ένα χρόνο πριν κατά €1,39 δισεκ. ή +212%, στα €2,04 δισεκ.

Σημαντική ανάκαμψη στην Ελλάδα το 2022, ελαφρώς ισχυρότερη της προβλεπόμενης κατά την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία

Ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζεται επί περισσότερους από τέσσερις μήνες ύστερα από την εισβολή της Ρωσίας στη χώρα. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο χωρών έχουν σταματήσει και οι κυρώσεις από και προς τη Ρωσία κλιμακώνονται, διατηρώντας σε υψηλό επίπεδο την αβεβαιότητα για τη διάρκεια και τις διαστάσεις που μπορούν να λάβουν οι εχθροπραξίες. Σε συνδυασμό με τις έως τώρα ισχυρές αυξητικές επιδράσεις στις τιμές κυρίως των ενεργειακών προϊόντων, αλλά και ορισμένων πρώτων υλών και τροφίμων, καθώς και τις αναταράξεις που έχει επιφέρει στη λειτουργία των εφοδιαστικών αλυσίδων, ο πόλεμος θα είναι ο πλέον καθοριστικός παράγοντας των οικονομικών και γεωπολιτικών εξελίξεων τουλάχιστον κατά το τρέχον έτος, ενώ είναι αρκετά πιθανό οι επιπτώσεις του να επεκταθούν στα προσεχή έτη.

Οι πρόσφατες τάσεις της πανδημίας έχουν περιορίσει τη σημασία της για τις οικονομικές εξελίξεις. Εγχωρίως, κατόπιν της άρσης σχεδόν του συνόλου των μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας από την 1η Μαΐου, με εξαίρεση την υποχρεωτική χρήση μάσκας σε κλειστούς χώρους, η οποία έγινε από την 1^η Ιουνίου, η τάση στους βασικούς δείκτες της πανδημίας ήταν πτωτική στο μεγαλύτερο μέρος της διάρκειας του δεύτερου τριμήνου, με τα βασικά επιδημιολογικά δεδομένα να υποχωρούν στο τέλος Απριλίου-αρχή Μαΐου χαμηλότερα από τα επίπεδά τους πριν την εξάπλωση της μετάλλαξης Όμικρον. Αντίρροπα σε αυτές τις πτωτικές τάσεις κινείται ο αριθμός των κρουσμάτων από τις αρχές του Ιουνίου, όχι μόνο εγχωρίως, αλλά και διεθνώς, εξέλιξη η οποία μάλλον σχετίζεται και με τις αυξημένες μετακινήσεις λόγω της θερινής τουριστικής περιόδου. Προς το παρόν δεν έχουν επανέλθει μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας. Όμως, η τρέχουσα κλιμάκωση εντός του καλοκαιριού, σε κλιματολογικές συνθήκες οι οποίες δεν ευνοούν την εξάπλωση του κορωνοϊού, καθιστά πιθανή μια εντονότερη έξαρσή του από το φθινόπωρο. Μια τέτοια εξέλιξη ενδέχεται να επιφέρει επαναφορά κάποιων από τα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας τα οποία ίσχυαν κατά τον περασμένο χειμώνα.

Σε ότι αφορά τις πρόσφατες εξελίξεις στο πεδίο των τιμών, οι πληθωριστικές πιέσεις κλιμακώθηκαν έντονα στην περίοδο Απριλίου-Ιουνίου, από τις δυσχέρειες παγκοσμίως στον εφοδιασμό σε ορισμένα ενεργειακά προϊόντα, σε καταναλωτικά αγαθά (π.χ. ηλιέλαιο) και πρώτες ύλες (π.χ. μέταλλα εξορυσσόμενα σε Ρωσία και Ουκρανία), εξαιτίας του πολέμου, αλλά και της συνεχόμενης ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας, έστω με ηπιότερο ρυθμό από ότι το 2021. Τον Μάιο, η μέση τιμή του πετρελαίου Brent ανήλθε μηνιαίως κατά 8,4%, στα \$113,3/βαρέλι, 65,4% υψηλότερα από ότι πριν ένα χρόνο. Η μέση τιμή του φυσικού αερίου Dutch TTF διαμορφώθηκε στα 88€/MWh, 13,3% χαμηλότερα από ότι το φετινό Απρίλιο, αλλά 252% παραπάνω από τον Απρίλιο του περασμένου έτους. Πρόσφατες σχετικές εξελίξεις αποτελούν η επιβολή στην αρχή του Ιουνίου της έκτης δέσμης κυρώσεων από την ΕΕ στη Ρωσία και τη Λευκορωσία, με πλέον σημαντικές εξ' αυτών την απαγόρευση των εισαγωγών αργού πετρελαίου και προϊόντων διύλισης πετρελαίου από τη Ρωσία. Από την άλλη πλευρά, η Gazprom μείωσε δύο φορές εντός του Ιουνίου τις εξαγωγές φυσικού αερίου στην Ευρώπη μέσω Ουκρανίας, με αποτέλεσμα αυτές να διαμορφωθούν στα 41,4 εκατ. κυβικά μέτρα, από 42,1 εκατ. στο τέλος

Μαΐου. Ενώ οι εξαγωγές ενεργειακών προϊόντων της Ρωσίας προς την Ευρώπη έχουν περιοριστεί έντονα, σημειώνεται μεγάλη άνοδος τους προς μεγάλες αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ασίας, όπως η Κίνα και η Ινδία. Επιπλέον, οι τιμές αυτών των εξαγωγών είναι πολύ υψηλότερες σε σύγκριση με πριν τον πόλεμο. Η Ρωσία εξακολουθεί να εξάγει σιτηρά, χωρίς περιορισμούς, καθώς υφίσταται ανάγκη υποκατάστασης της παραγωγής της Ουκρανίας, επίσης σε πολύ υψηλότερες τιμές. Αυτές οι εξελίξεις, σε συνδυασμό με την αποχώρηση μεγάλων πολυεθνικών ομίλων από τη χώρα, που έχει περιορίσει τις εισαγωγές, αποτυπώνονται στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, το πλεόνασμά του υπερτριπλασιάστηκε τους πρώτους τέσσερις μήνες του 2022, φτάνοντας σχεδόν στα \$96 δισεκ.

Οι παραπάνω εξελίξεις επενεργούν ανασχετικά στην αποκλιμάκωση των τιμών βασικών ενεργειακών προϊόντων, καθώς και άλλων εμπορευμάτων, επιβραδύνοντας την οικονομική ανάκαμψη παγκοσμίως. Οι υψηλές τιμές συντηρούνται εν μέρει από τα μέτρα για την άμβλυνση των συνεπειών της ενεργειακής κρίσης, τα οποία συντηρούν μεγάλο τμήμα της ζήτησης για ενέργεια. Η μεγάλη διάρκεια και η ένταση της αύξησης των τιμών, έχουν ως αποτέλεσμα τη διάχυσή τους σε κλάδους στην παραγωγική διαδικασία των οποίων η σημασία των ακριβών εμπορευμάτων, ως πρώτες ύλες, είναι υψηλή. Για παράδειγμα, εγχωρίως σημειώνεται τους τελευταίους μήνες ισχυρή αύξηση τιμών στους κλάδους παραγωγής προϊόντων διατροφής και μη αλκοολούχων ποτών και στα ξενοδοχεία-καφέ-εστιατόρια.

Από την άλλη πλευρά, στις θετικές οικονομικές εξελίξεις εγχωρίως στο δεύτερο τρίμηνο του 2022 περιλαμβάνονται: α) η συνέχιση της σημαντικής ενίσχυσης της τουριστικής κίνησης σε σχέση με ένα χρόνο πριν παρά τον πόλεμο, που περιορίζει την απόσταση από τα επίπεδα του 2019 και β) η εκταμίευση της πρώτης δόσης ύψους €3,6 δισεκ. από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με καθυστέρηση περίπου δύο μηνών σε σχέση με τον προγραμματισμό στον προϋπολογισμό, ενώ συνεχίζεται με ταχείς ρυθμούς η ένταξη έργων του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0) στο ΕΣΠΑ.

Ειδικά σε ότι αφορά το διεθνή τουρισμό, παρά την έντονη κλιμάκωση της αβεβαιότητας παγκοσμίως από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και τις επενέργειες του πολέμου, η άνοδος της τουριστικής κίνησης συνεχίστηκε και κλιμακώθηκε στο τρίμηνο Μαρτίου-Μαΐου σε σχέση με ένα έτος νωρίτερα. Η μέση υστέρηση των διεθνών αφίξεων στα αεροδρόμια της χώρας σε αυτή την περίοδο έναντι του επιπέδου τους το 2019 ήταν 9,4%, έναντι μέσης υποχώρησης 40,2% στο προηγούμενο τρίμηνο, δηλαδή στη διάρκεια του χειμώνα. Μάλιστα, τον Μάιο σημειώθηκε για πρώτη φορά εντός της πανδημίας άνοδος των διεθνών αφίξεων στο σύνολο των αεροδρομίων σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 (+3,2%). Αυτές οι τάσεις θεωρείται πως αποτελούν σαφή ένδειξη της ανοδικής δυναμικής που έχει αναπτύξει ο τουρισμός για το φετινό καλοκαίρι.

Στο πεδίο της νομισματικής πολιτικής, κατόπιν της συνεχιζόμενης υψηλής αύξησης του πληθωρισμού μέχρι τον Μάιο, με διεύρυνση της βάσης των πληθωριστικών πιέσεων, οι εμπειρογνώμονες του Ευρωσυστήματος αναθεώρησαν σημαντικά προς τα πάνω το βασικό σενάριο των προβολών τους για τον πληθωρισμό. Αξιολογώντας αυτές τις τάσεις υπό το πρίσμα του πολέμου στην Ουκρανία, καθώς και τη δυναμική της οικονομίας της Ευρωζώνης, το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε στις αρχές Ιουνίου να σταματήσει τις καθαρές αγορές στοιχείων ενεργητικού στο πλαίσιο του προγράμματος APP από την 1^η Ιουλίου 2022, τουλάχιστον ένα τρίμηνο νωρίτερα από ότι αναμενόταν έως τότε. Η πλέον σημαντική απόφαση που έλαβε το

διοικητικό συμβούλιο αφορούσε στα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ. Πρώτον, ανακοίνωσε ότι θα τα αυξήσει κατά 25 μονάδες βάσης στη συνεδρίαση για τη νομισματική πολιτική του Ιουλίου, πραγματοποιώντας με αυτόν τον τρόπο αναδίπλωση στην επεκτατική νομισματική πολιτική ύστερα από σχεδόν τρία χρόνια, από τον Σεπτέμβριο του 2019. Επιπροσθέτως, αναμένει να τα αυξήσει εκ νέου τον ερχόμενο Σεπτέμβριο, ανάλογα με τις επικαιροποιημένες μεσοπρόθεσμες προοπτικές για τον πληθωρισμό. Ευρύτερα, «το Διοικητικό Συμβούλιο προβλέπει ότι η ενδεδειγμένη πορεία θα είναι μια σειρά σταδιακών αλλά συνεχών περαιτέρω αυξήσεων των επιτοκίων». Οι πρόσφατες αποφάσεις της ΕΚΤ αναμένεται να περιορίσουν τη ρευστότητα στην Ευρωζώνη. Ειδικά για το δημόσιο τομέα, θα συμβάλλουν στην περαιτέρω άνοδο του κόστους δανεισμού που έχει ξεκινήσει από τον Ιανουάριο, με αποτέλεσμα ήδη τον Μάιο το μέσο επιτόκιο των δεκαετών κρατικών ομολόγων των χωρών της Ευρωζώνης να έχει διαμορφωθεί στο υψηλότερο επίπεδο της τελευταίας δεκαετίας.

Οι μακροοικονομικές προβλέψεις του IOBE βασίζονται σε υποθέσεις για παράγοντες οι οποίες κρίνεται πως θα επηρεάσουν από το εκάστοτε χρονικό σημείο και μεσοπρόθεσμα τις βασικές μακροοικονομικές μεταβλητές. Οι σημαντικότεροι παράγοντες κατά τα δύο προηγούμενα έτη ήταν η εξέλιξη της υγειονομικής κρίσης, στην Ελλάδα και διεθνώς, ιδίως στην Ευρωζώνη, καθώς και το μέγεθος των παρεμβάσεων πολιτικής για την ανάσχεση των επιπτώσεών της. Κατόπιν της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, η εξέλιξη που θα έχει ο πόλεμος και οι γεωπολιτικές και οικονομικές επιδράσεις του, συγκαταλέγονται στις καθοριστικές για την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας παραμέτρους, εγχωρίως αλλά και παγκοσμίως. Λαμβάνοντας υπόψη το ότι ο πόλεμος δεν φαίνεται να λήγει σύντομα, σε συνδυασμό με τις κλιμακούμενες κυρώσεις προς τη Ρωσία και από αυτή, οι σχετικές με αυτόν εξελίξεις θα είναι οι σημαντικότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες του ΑΕΠ φέτος, ενδεχομένως και στο επόμενο έτος. Στις παραμέτρους των προβλέψεων περιλαμβάνεται από τα προηγούμενα έτη το κόστος της ενέργειας, που έχει επηρεαστεί έντονα από τον πόλεμο. Η ισχυρή ανοδική τάση του στην πρόσφατη περίοδο, έχει αναβαθμίσει τη σημασία του κόστους ενέργειας στη διαδικασία προβλέψεων. Πρόσθετο σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη παράγοντα για την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας το 2022 αποτελεί ο ρυθμός υλοποίησης των έργων τα οποία είναι ενταγμένα στο Ταμείο Ανάκαμψης.

Δεδομένων των παραπάνω παραμέτρων οι οποίες υπεισέρχονται στις μακροοικονομικές προβλέψεις, οι υποθέσεις του σεναρίου πρόβλεψης για το 2022 είναι οι εξής: ο πόλεμος αναμένεται να συνεχιστεί στο μεγαλύτερο τμήμα της διάρκειας του τρέχοντος εξαμήνου, ενώ είναι πιθανό να μην ολοκληρωθεί φέτος. Ακολουθώντας, το ενεργειακό κόστος θα παραμείνει σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα, από τις κλιμακούμενες κυρώσεις, τη γενικότερη απροθυμία για εισαγωγές από τη Ρωσία και την αδυναμία των εφοδιαστικών αλυσίδων ενέργειας να προσαρμοστούν γρήγορα σε μια τόσο μεγάλη διαταραχή. Τούτων δεδομένων, η μέση ετήσια άνοδος της τιμής του πετρελαίου Brent αναμένεται στην περιοχή του 50-55%. Ως αντίδραση σε αυτή τη δυναμική των τιμών, θα εφαρμοστούν εκτεταμένα μέτρα επιδότησης της κατανάλωσης ενέργειας και εισοδηματικής στήριξης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, παρέχοντας στήριξη και ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα. Ως προς το υγειονομικό ζήτημα, είναι πιθανή μια νέα σημαντική έξαρση της πανδημίας από το τέλος του καλοκαιριού-αρχές φθινοπώρου. Ωστόσο δεν αναμένονται γενικευμένα περιοριστικά μέτρα και ενδεχομένως να επανέλθουν σταδιακά από το τέλος του καλοκαιριού πολλοί από τους περιορισμούς που ίσχυαν το περυσινό φθινόπωρο και φέτος τον χειμώνα. Η έντονα ανοδική τάση στη διεθνή τουριστική κίνηση στο τρίμηνο Μαρτίου-Μαΐου φέτος, αποτελεί σαφή ένδειξη της δυναμικής ισχυρής ανάκαμψης στον κλάδο του Τουρισμού. Τούτων δεδομένων, προβλέπεται τα

έσοδα από διεθνείς τουριστικές υπηρεσίες να ενισχυθούν σημαντικά έναντι του 2021, με αποτέλεσμα να φτάσουν στην περιοχή του 90% του επιπέδου τους το 2019, συνεκτιμώντας την ονομαστική αύξηση λόγω πληθωρισμού. Ο πόλεμος θα επιδράσει αρκετά ανασχετικά στην ανάκαμψη στην Ευρωζώνη, η οποία αναμένεται να διαμορφωθεί 1,0 με 1,5 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα σε σύγκριση με τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις της Επιτροπής, προ του πολέμου, στο 2,5-3,0%. Σε ότι αφορά την αξιοποίηση του ΕΤΑ, γίνεται η υπόθεση πως θα επιτευχθούν οι στόχοι δαπανών (€3,2 δισεκ.) και παροχής δανείων (€586 εκατ.), ωστόσο οπισθοβαρώς εντός του έτους σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό, λόγω καθυστέρησης στη λήψη της πρώτης δόσης. Από την άλλη πλευρά, η σταδιακή αύξηση των επιτοκίων, ύστερα από μια περίοδο δύο ετών διακύμανσης σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, θα αποθαρρύνει την ανάληψη επενδυτικού ρίσκου για ένα τμήμα των σχεδιαζόμενων/σχεδιασμένων επενδύσεων.

Αναλυτικά ως προς τις αναμενόμενες συνθήκες στην ελληνική, την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία στο δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, καθώς θεωρείται πλέον πιθανό πως ο πόλεμος θα συνεχιστεί στο μεγαλύτερο τμήμα του δεύτερου εξαμήνου, το ενεργειακό κόστος θα παραμείνει σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, ακόμα και στην καλοκαιρινή περίοδο, κατά την οποία διαχρονικά υποχωρεί και πραγματοποιείται μεγάλο μέρος των ενεργειακών προμηθειών για τον επόμενο χειμώνα. Επιπλέον, θα συνεχιστούν οι σημαντικές διαταραχές στις εφοδιαστικές αλυσίδες, καθώς δεν θα είναι εφικτή η παραγωγή ή το εμπόριο, εξαιτίας του πολέμου ή των κυρώσεων, άλλων διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών από τη Ρωσία και την Ουκρανία, στα οποία κατέχουν σημαντικά μερίδια στο σχετικό παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας (π.χ. πρώτες ύλες, τρόφιμα). Αυτές οι αρνητικές επιδράσεις θα είναι ισχυρότερες ανάλογα με το πόσο θα κλιμακωθούν οι οικονομικές κυρώσεις. Παράλληλα η παγκόσμια ζήτηση πετρελαίου ανέρχεται σε σχέση με πέρυσι, σύμφωνα με τη Διεθνή Υπηρεσία Ενέργειας, ενώ η αύξηση της παγκόσμιας δυναμικότητας των διυλιστηρίων υπολείπεται της διεύρυνσης της ζήτησης. Από την άλλη πλευρά, όσο θα συνεχίζεται ο πόλεμος, θα πραγματοποιούνται περισσότερες και ριζικότερες αναδιαρθρώσεις σε εφοδιαστικές αλυσίδες, για την κάλυψη αναγκών οι οποίες ικανοποιούνταν πριν τον πόλεμο από τις δύο χώρες και ευρύτερα μέσω δικτύων τα οποία πλέον δεν λειτουργούν. Επιπλέον, η οικονομική δραστηριότητα στις αναπτυσσόμενες χώρες θα υποστηριχθεί για τρίτο σε σειρά έτος από τις κρατικές παρεμβάσεις στήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Ύστερα από μια διετία σε συνθήκες πανδημίας, οι αναπτυσσόμενες οικονομίες έχουν μικρές δυνατότητες αντίδρασης σε μια νέα κρίση, ενεργειακή αυτή τη φορά. Ως αποτέλεσμα, η ένταση της ανάκαμψης θα παρουσιάσει σημαντική διάσταση μεταξύ των περιφερειών παγκοσμίως και συνολικά θα είναι ηπιότερη της προβλεπόμενης πριν τη γεωπολιτική αναταραχή.

Για την ανάσχεση των αυξήσεων τιμών στην ενέργεια έχουν ανακοινωθεί από την αρχή του Ιανουαρίου εγχωρίως διαδοχικές δέσμες μέτρων. Τα σημαντικότερα εξ' αυτών είναι οι επιδοτήσεις κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος και φυσικού αερίου σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις, η αποζημίωση του 60% των επιπλέον χρεώσεων στα νοικοκυριά (power pass), η επιδότηση κατανάλωσης βενζίνης και πετρελαίου κίνησης για φυσικά πρόσωπα (fuel pass) και ο νέος μηχανισμός αποζημίωσης των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής, με στόχο να αποσυνδεθεί η αποζημίωση από τη χονδρική τιμή ενέργειας, που επηρεάζεται από την διεθνή τιμή φυσικού αερίου. Οι υφιστάμενες παρεμβάσεις αναμένεται να συνεχιστούν, πιθανότατα με προσθήκη ορισμένων ακόμα και αναπροσαρμογές στις τρέχουσες, όσο οι τιμές των προϊόντων ενέργειας παραμένουν υψηλές. Τα μέτρα για την ενεργειακή κρίση θα υποκαταστήσουν σε μεγάλο βαθμό τα περυσινά εκτεταμένα μέτρα, τα οποία συνέβαλαν στον υψηλό ρυθμό ανάκαμψης. Όμως, σε αντίθεση με την προηγούμενη διετία, πολλές επιχειρήσεις θα λαμβάνουν στήριξη ενώ βρίσκονται

σε λειτουργία, όχι σε αναστολή αυτής. Συνεπώς, πέρα από τη στήριξη του πραγματικού εισοδήματος των νοικοκυριών και της κατανάλωσής τους, θα στηριχθεί η ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων, στις δυσμενείς συνθήκες εξαιτίας του πολέμου, βοηθώντας τις να συντηρήσουν τις θέσεις εργασίας τους και να ανταποκριθούν στις τρέχουσες υποχρεώσεις τους. Από την άλλη πλευρά, οι νέες παρεμβάσεις δεν θα επηρεάσουν το σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου, όπως γινόταν τα δύο προηγούμενα έτη, π.χ. με την προσμέτρηση ορισμένων μέτρων ή μέρους αυτών στο ΠΔΕ.

Τα περιορισμένα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας κατά τη θερινή περίοδο επιτρέπουν την απρόσκοπτη λειτουργία της οικονομίας, στο εσωτερικό της και ως προς τις διεθνείς μετακινήσεις. Επισημαίνεται ότι η κατάργηση των υγειονομικών περιορισμών στις διεθνείς μετακινήσεις επιτρέπει τα ταξίδια εγχωρίως και από κατοίκους χωρών πέραν των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Συμφωνίας Σένγκεν, και ορισμένων τρίτων χωρών, οι οποίες προσχωρήσει στο σύστημα ψηφιακού πιστοποιητικού COVID-19 της ΕΕ (European Union Digital Covid Certificate, EU DCC). Ο αριθμός της τελευταίας ομάδας χωρών πριν την άρση των περιορισμών, ήταν σαφώς υψηλότερος από ότι πριν ένα χρόνο (37 έναντι 21). Ωστόσο, από την αρχή του Μαΐου, επιτρέπονται τα ταξίδια στην Ελλάδα από όλες τις χώρες, γεγονός που αναμένεται να δώσει περαιτέρω ώθηση στον ελληνικό τουρισμό φέτος. Ισχυρότερες θετικές επιδράσεις σε σχέση με το 2021 εκτιμώνται και από τις κρουαζιέρες. Άλλωστε θα είναι διευρυμένη η περίοδος πραγματοποίησής τους, η οποία το προηγούμενο έτος ξεκίνησε στις 14 Μαΐου, ενώ φέτος η πρώτη κρουαζιέρα πραγματοποιήθηκε στις 3 Απριλίου. Ανασχετικά στις ευνοϊκές επενέργειες των εξελίξεων οι οποίες αναφέρθηκαν στον τουρισμό, θα λειτουργήσει η αύξηση του κόστους των ταξιδιών που έχει επιφέρει ο πόλεμος (μεταφορικά, διαμονή κ.ά.), μέσω της ραγδαίας ανόδου του ενεργειακού κόστους, καθώς και η γενικότερη αύξηση των τιμών εξαιτίας του.

Όπως έχει εκτιμηθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, η διαθεσιμότητα επενδυτικών πόρων από το δημόσιο τομέα προς τις επιχειρήσεις θα τονωθεί το 2022 σε σχέση με πέρυσι κυρίως από τους πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης (NextGenerationEU). Τον Αύγουστο του 2021 εκταμιεύτηκαν €4 δισεκ. από το ταμείο, τα οποία αποτελούν την προκαταβολή των κονδυλίων που αναλογούν στη χώρα. Τον Δεκέμβριο υπογράφηκαν επιχειρησιακές συμφωνίες μεταξύ Υπουργείου Οικονομικών και έξι πιστωτικών ιδρυμάτων για την αξιοποίηση μέρους των δανειακών πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, ύψους €970 εκατ. Στην αρχή του Απριλίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκταμίευσε την πρώτη δόση, ύψους €3,56 δισεκ. Εξ αυτών, €1,72 δισεκ. αφορούν σε επιδοτήσεις και €1,84 δισεκ. σε δάνεια, με την Ελλάδα να γίνεται η τρίτη χώρα που την έλαβε. Έχουν ενταχθεί προοδευτικά στο Ταμείο Ανάκαμψης 230 έργα, προϋπολογισμού €10,2 δισεκ. Στα μέσα Ιουνίου ανακοινώθηκε εγγυοδοτικό πρόγραμμα για τη χορήγηση δανείων κεφαλαίου κίνησης και επενδυτικού σκοπού σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις από το 2023, συνολικού ύψους €2,5 δισεκ., με τη συνδρομή πόρων από το ταμείο Invest EU και στήριξη €500 εκατ. από εθνικούς πόρους.

Η πρόβλεψη ενισχύσεων στον προϋπολογισμό για το 2022 φθάνει τα €3,2 δισεκ. Στους πρώτους πέντε μήνες του έτους παρατηρείται σημαντική υστέρηση έναντι του στόχου, με τις επιδοτήσεις να μην ξεπερνούν τα €35 εκατ., έναντι στόχου €436 εκατ. Οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην εκταμίευση της πρώτης δόσης από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας τον Απρίλιο, αργότερα από ότι αναμενόταν κατά τη σύνταξη του προϋπολογισμού. Υστέρηση είναι πιθανό να εκδηλωθεί και στην πλευρά των εσόδων, κατόπιν της καθυστέρησης στην εκταμίευση της πρώτης δόσης. Ωστόσο, οι πόροι από την προκαταβολή και την πρώτη δόση επαρκούν για την κάλυψη των στόχων για επιχορηγήσεις και παροχή δανείων φέτος.

Στο σκέλος της τακτικής κρατικής χρηματοδότησης επενδύσεων από το ελληνικό Δημόσιο, μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, για το 2022 προβλεπόταν στο Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού διάθεση πόρων ύψους €7,8 δισεκ. μέσω του ΠΔΕ. Σε αυτούς δεν περιλαμβάνονταν οι έκτακτες παρεμβάσεις εξαιτίας της υγειονομικής κρίσης. Με το συμπληρωματικό προϋπολογισμό που κατατέθηκε στις αρχές Απριλίου, οι προβλεπόμενες πιστώσεις μέσω του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ διευρύνθηκαν κατά €600 εκατ., επομένως ο συνολικός προϋπολογισμός του ανήλθε στα €8,4 δισεκ. Στο αρχικό τετράμηνο φέτος, οι ενισχύσεις μέσω του προγράμματος έφτασαν τα €3,15 δισεκ., ενώ εξαιρουμένων των παρεμβάσεων λόγω της πανδημίας, διαμορφώθηκαν σε €2,88 δισεκ. Αυτό το επίπεδο είναι πολλαπλάσιο του αντίστοιχου πριν ένα χρόνο, όταν οι δαπάνες του ΠΔΕ αφορούσαν κατά κύριο λόγο σε μέτρα κατά της πανδημίας (€2,1 δισεκ. εκ των €3,56 δισεκ.), αλλά και του στόχου δαπανών για το τετράμηνο (€2,37 δισεκ.). Οι συγκεκριμένες τάσεις στις δαπάνες κρίνονται ως ενδείξεις διεύρυνσης της στήριξης της επενδυτικής δραστηριότητας από το ΠΔΕ σε σύγκριση με το 2021, κατά το οποίο οι ενισχύσεις του προγράμματος διαμορφώθηκαν σε €5,8 δισεκ.

Ως προς τις εξελίξεις οι οποίες μπορούν να έχουν καθοριστικό ρόλο στη χρηματοδότηση της επενδυτικής δραστηριότητας από τον ιδιωτικό τομέα, οι τράπεζες εγχαίρως αξιοποίησαν ιδιαίτερα τις δυνατότητες που προσέφερε η ΕΚΤ για άντληση ρευστότητας, ως αντίδραση στις έκτακτες συνθήκες της πανδημίας. Στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγοράς Τίτλων λόγω Πανδημίας (ΠΑΤΠ - Pandemic Emergency Purchase Programme), η ΕΚΤ είχε προχωρήσει έως το τέλος Μαρτίου του 2022, όταν οι καθαρές αγορές τίτλων υπό το συγκεκριμένο πρόγραμμα ολοκληρωθήκαν, σε συνολικές αγορές από την αρχή του ύψους €1,72 δισεκ. Ειδικά οι καθαρές αγορές από την Ελλάδα έφτασαν στο τέλος του Μαρτίου τα €38,7 δισεκ. Άλλες διευκολύνσεις ρευστότητας από την ΕΚΤ για την ανάσχεση των επιπτώσεων της πανδημίας, ήταν οι μη στοχευμένες πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (PELTRO). Επιπλέον, χαλάρωσαν σταδιακά οι όροι των στοχευμένων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLTRO III), με αποτέλεσμα τα επιλέξιμα δάνεια των ελληνικών τραπεζών από το πρόγραμμα να φθάσουν τα €92 δισεκ., ενώ το όριο δανεισμού τους ανήλθε σταδιακά από το 30% στο 55% αυτών. Σε αυτό το πλαίσιο χρηματοδοτικών δυνατοτήτων, η άντληση ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα, εξαιρουμένου του ΠΑΤΠ, έφτασε στην περίοδο Απρίλιος 2020 - Φεβρουάριος 2022 τα €38,5 δισεκ. και συνολικά διαμορφώθηκε σε €50,84 δισεκ., ενώ έκτοτε, ως τον Απρίλιο, δεν μεταβλήθηκε. Επομένως, η διαθεσιμότητα από το τραπεζικό σύστημα κεφαλαίων προερχόμενων από την ΕΚΤ προκειμένου, μεταξύ άλλων στόχων, να παράσχει χρηματοδότηση προς τις επιχειρήσεις, είναι υψηλή.

Η δυνατότητα χορήγησης δανείων έχει ευνοηθεί από τις αρχές του 2019 από τη συνεχιζόμενη αύξηση των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα (νοικοκυριά και μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις), με υψηλό ρυθμό. Κατόπιν της μέσης διεύρυνσής τους το 2020 κατά 9,7% (+€13,0 δισεκ.), οι ιδιωτικές καταθέσεις ανήλθαν ταχύτερα πέρυσι, με μέσο ετήσιο ρυθμό 13,0% (+€19,3 δισεκ.). Στην πρόσφατη περίοδο Μαρτίου-Απριλίου η διεύρυνση των καταθέσεων επιβραδύνθηκε στο 7,0% ή κατά €11,8 δισεκ., έναντι ρυθμού 9,9% ή κατά €15,8 δισεκ. στο τρίμηνο Δεκεμβρίου-Φεβρουαρίου το οποίο προηγήθηκε.

Ενώ η άφθονη ρευστότητα από την ΕΚΤ, η ισχυρή ανοδική τάση στις ιδιωτικές καταθέσεις κατά την πρόσφατη διετία, καθώς και η ενεργοποίηση του δανειακού σκέλους του Ταμείου Ανάκαμψης ευνοούν την πιστωτική επέκταση από τις τράπεζες φέτος, υπάρχουν και ορισμένοι παράγοντες που μετριαζουν αυτή τη δυναμική. Ως πλέον σημαντικοί θεωρούνται η αναστολή πληρωμής

δόσεων τραπεζικών δανείων έως το τέλος του 2021 και η συνεχιζόμενη στο αρχικό τρίμηνο του 2022 επιδότηση ποσοστού της δόσης δανείων (πρόγραμμα Γέφυρα II), που δεν επιτρέπουν την εκδήλωση της πραγματικής δυναμικής στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ). Επίσης, οι πολύ ισχυρές πληθωριστικές πιέσεις κατόπιν του πολέμου στην Ουκρανία και η αβεβαιότητα που αυτός προκαλεί για τις εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία προσεχώς, αναμένεται να οδηγήσουν τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις σε χρησιμοποίηση μέρους των καταθέσεών τους, κυρίως για την κάλυψη των τρεχόντων εξόδων τους, με αποτέλεσμα των περιορισμό των διαθέσιμων επενδυτικών πόρων.

Η ανάκαμψη της αβεβαιότητας εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία περιλαμβάνεται και στις αιτίες που θα εξασθενήσουν τη ζήτηση κεφαλαίων από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, σε σύγκριση με το αναμενόμενο επίπεδο της πριν από αυτόν. Πρόσθετος ανασχετικός παράγοντας της ζήτησης για δάνεια θα είναι η σταδιακή αύξηση των επιτοκίων δανεισμού που θα ξεκινήσει η ΕΚΤ από τον Ιούλιο και κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχίσει τον Σεπτέμβριο, προκειμένου να μετριάσει τις πληθωριστικές πιέσεις. Από την άλλη πλευρά, η συνεχής, έντονη ανάκαμψη σε ορισμένους κλάδους, θα τονώσει τη ζήτηση τραπεζικών πιστώσεων (π.χ. εξωστρεφείς κλάδοι της Βιομηχανίας, Τουρισμός).

Σε ότι αφορά την εξέλιξη των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ), τα πλέον πρόσφατα στοιχεία αφορούν στο αρχικό τρίμηνο του 2022. Βάσει αυτών, ύστερα από την κατακόρυφη μείωσή τους του 2021, η υποχώρησή τους στο πρώτο τρίμηνο φέτος έναντι του προηγούμενου τριμήνου ήταν οριακή, μόλις €0,56 εκατ., στα €19,4 δισεκ. ή στο 11,6% του συνόλου των δανείων. Ένα χρόνο νωρίτερα έφταναν τα €57,9 δισεκ. ή 32,9% των δανείων. Η μικρή συρρίκνωση των ΜΕΔ στο τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου προήλθε κυρίως από τα επιχειρηματικά δάνεια (-€0,49 εκατ. ή -3,5%) και κατόπιν από τα στεγαστικά (-€0,1 εκατ. ή -3,1%), ενώ τα «κόκκινα» καταναλωτικά δάνεια των νοικοκυριών ενισχύθηκαν οριακά (+€0,032 εκατ. ή +1,8%). Ύστερα από αυτές τις εξελίξεις, το επίπεδο των ΜΕΔ είναι περίπου €100,5 δισεκ. ή 84,2% χαμηλότερο από το μέγιστο επίπεδό τους τον Μάρτιο του 2016.

Υπό τις ευνοϊκές εξελίξεις για τη συσσώρευση κεφαλαίων από το τραπεζικό σύστημα οι οποίες προαναφέρθηκαν, συνεχίστηκε η παροχή περισσότερων τραπεζικών πιστώσεων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις. Ωστόσο, ο σχετικός ρυθμός αποκλιμακώθηκε περαιτέρω. Συγκεκριμένα, η πιστωτική επέκταση διαμορφώθηκε στο 4,7% στο πρόσφατο δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου 2022, έναντι 7,7% ένα χρόνο νωρίτερα. Την ίδια περίοδο, ο μέσος ρυθμός πιστωτικής συρρίκνωσης προς τα νοικοκυριά υποχώρησε ελαφρώς σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν (-2,1% από -2,6%). Στο σύνολο του ιδιωτικού τομέα σημειώθηκε στην πρόσφατη περίοδο Μαρτίου-Απριλίου πιστωτική επέκταση με μέσο ρυθμό 1,7%, έναντι ρυθμού 2,4% στο ίδιο χρονικό διάστημα ένα χρόνο νωρίτερα και 0,6% στο αρχικό τρίμηνο φέτος.

Η παροχή ρευστότητας στις επιχειρήσεις συνέχισε να γίνεται με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους στην αρχή του πολέμου στην Ουκρανία, προ της ανακοίνωσης για αύξηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ. Το μέσο επιτόκιο νέων δανείων τακτής λήξης προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε στην περίοδο Μαρτίου-Απριλίου στο 3,17%, υψηλότερα από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο (2,75%), όταν είχε βρεθεί κοντά στο ιστορικά ελάχιστο επίπεδο τουλάχιστον από το 2010 (2,64%). Το μέσο επιτόκιο της ίδιας κατηγορίας νέων δανείων, αλλά προς ελεύθερους επαγγελματίες, ήταν ελαφρώς υψηλότερο στην πρόσφατη περίοδο έναντι της προηγούμενης, στο 5,14% από 4,78%, σε μικρή απόσταση από το επίπεδό του πριν ένα χρόνο (4,91%). Στα νέα καταναλωτικά δάνεια τακτής λήξης προς τα νοικοκυριά, το αντίστοιχο μέσο επιτόκιο διαμορφώθηκε στο 10,14%, χαμηλότερα από ότι ένα τρίμηνο πριν (10,57%), αλλά υψηλότερα από

πέρυσι (9,24%). Σε αντίθεση με τα επιτόκια δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, τα τρέχοντα επίπεδα για τα νοικοκυριά είναι από τα υψηλότερα από το β' τετράμηνο του 2003, δηλαδή της τελευταίας 19-ετίας. Κατόπιν των επερχόμενων αυξήσεων στα επιτόκια παρέμβασης από την ΕΚΤ που προαναφέρθηκαν, αναμένεται παρόμοια τάση στα επιτόκια δανεισμού εγχωρίως. Τούτων δεδομένων, οι τρέχοντες όροι χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις είναι επωφελείς.

Τα χαμηλά επιτόκια τραπεζικού δανεισμού επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών σχετίζονται και με την έντονη αποκλιμάκωση των επιτοκίων δανεισμού του ελληνικού δημοσίου. Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE, αυτή η τάση οφείλεται αφενός στην εξέλιξη της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας, αφετέρου στα έκτακτα μέτρα νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Φέτος τον Ιανουάριο, ο οίκος Fitch διατήρησε την περυσινή αξιολόγηση BB, αναβαθμίζοντας τις προοπτικές της χώρας (outlook) σε θετικές από σταθερές. Αυτό το γεγονός «ανοίγει το δρόμο» για αναβάθμιση σε BB+, δηλαδή μια βαθμίδα κάτω από την επενδυτική κατηγορία. Τον Απρίλιο, την επόμενη ημέρα μετά από την ανακοίνωση της πρώτης κοινοποίησης των δημοσιονομικών στοιχείων για το 2021, ο οίκος Standard & Poor's έγινε ο πρώτος που αξιολόγησε το αξιόχρεο της ελληνικής οικονομίας με BB+, με σταθερές προοπτικές. Η αναβάθμιση αντανακλά την προσδοκία του οίκου για συνεχή βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ασκούμενων πολιτικών στην Ελλάδα, ενώ οι επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία θεωρούνται διαχειρίσιμες, χάρη στα σημαντικά αποθέματα ασφαλείας.

Παρά αυτές τις σαφώς θετικές εξελίξεις, σημειώνεται συνεχής άνοδος του επιτοκίου του 10-ετούς ομολόγου του ελληνικού δημοσίου στην περίοδο Σεπτεμβρίου 2021-Απριλίου 2022, με κλιμάκωση από τον Ιανουάριο, προ του πολέμου στην Ουκρανία. Σωρευτικά έφτασε τις 230 μονάδες βάσης έως τον Απρίλιο, διαμορφώνοντας το επιτόκιο στο 2,89%, επίπεδο που είναι το υψηλότερο των τελευταίων 34 μηνών. Ταυτόχρονα, η αντίστοιχη απόδοση στα γερμανικά ομόλογα ανήλθε κατά 128 μονάδες βάσης, στο 0,75%. Ακολουθώς, το spread με το ελληνικό ομόλογο διευρύνθηκε κατά 102 μονάδες στο συγκεκριμένο οκτάμηνο, φθάνοντας τις 215. Υπό αυτές τις τάσεις στην απόδοση και τις εξελίξεις στην πιστοληπτική του αξιολόγηση, το ελληνικό δημόσιο πραγματοποίησε στο πρώτο εξάμηνο του 2022 μια έκδοση ομολόγου δεκαετούς διάρκειας και μια επανέκδοση επταετούς τίτλου. Η πρώτη έγινε τον Ιανουάριο, με επιτόκιο σαφώς υψηλότερο εκείνου της προηγούμενης έκδοσης ίδιας διάρκειας τον περασμένο Ιούνιο, στο 1,84% από 0,88%. Από την έκδοση αντλήθηκαν €3 δισεκ., με τις συνολικές προσφορές να φτάνουν τα €15 δισεκ. Η δεύτερη έκδοση πραγματοποιήθηκε στο τέλος Απριλίου, μετά την αξιολόγηση της S&P. Μέσω αυτής αντλήθηκε €1,5 δισεκ., με επιτόκιο 2,5% και τις προσφορές να φτάνουν τα €4,8 δισεκ., αντανακλώντας την εμπιστοσύνη στις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της ελληνικής οικονομίας.

Ως προς τις εξελίξεις στο πεδίο των αποκρατικοποιήσεων-παραχωρήσεων, ξεκίνησε στο τέλος Ιανουαρίου η διαγωνιστική διαδικασία για τη νέα παραχώρηση της Αττικής Οδού, για 25 έτη και τέσσερις μήνες μετά, ανακοινώθηκε πως είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον οκτώ επενδυτικά σχήματα. Στα μέσα Μαρτίου υποβλήθηκε εκδήλωση ενδιαφέροντος από ένα επενδυτικό σχήμα για την παραχώρηση της μαρίνας Ιτέας, ενώ στις αρχές Απριλίου οκτώ επενδυτικά σχήματα βρέθηκαν την επόμενη φάση για την αξιοποίηση του Οργανισμού Λιμένος Ηρακλείου. Στα μέσα Απριλίου ακυρώθηκε ο διαγωνισμός για την παραχώρηση της μαρίνας Καλαμαριάς. Στην αρχή του Μαΐου η «InternationalPort Investments Kavala» αναδείχθηκε προτιμητέος επενδυτής για την υπο-παραχώρηση του λιμένα «Φίλιππος Β'» στην Καβάλα. Στο τέλος Ιουνίου ανακοινώθηκε πως

υπέβαλαν εκδήλωση ενδιαφέροντος για τη megayacht μαρίνα στην Κέρκυρα τέσσερα επενδυτικά σχήματα. Συνεπώς, τα έσοδα του ΤΑΙΠΕΔ στο πρώτο εξάμηνο είναι για άλλο ένα έτος μηδαμινά. Ωστόσο υφίστανται δυνατότητες σημαντικής αύξησης στη συνέχεια του 2022, πρωτίστως από την τυπική ολοκλήρωση των διαγωνισμών από την Εγνατία Οδό και την ΔΕΠΑ Υποδομών.

Λαμβάνοντας υπόψη για την πραγματοποίηση μακροοικονομικών προβλέψεων κυρίως τις πρόσφατες και τις πιθανές εξελίξεις σχετικά με τον πόλεμο στην Ουκρανία και τις επιπτώσεις του, όπως τη συνεχιζόμενη έντονη αύξηση τιμών στα ενεργειακά προϊόντα, που έχει επεκταθεί και σε άλλα προϊόντα (π.χ. τρόφιμα-ποτά, διαμονή-εστίαση), την ηπιότερη ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας, αλλά και τις εκτεταμένες δημοσιονομικές παρεμβάσεις για την ανάσχεση αυτών των επιδράσεων, τη δυναμική της πανδημίας COVID-19, την αρκετά μεγαλύτερη της αναμενόμενης ενίσχυση του διεθνούς τουρισμού, καθώς και τη σταδιακή αύξηση προσεχώς των επιτοκίων παρέμβασης, αναμένεται πως δεν θα ανακοπεί ξανά η δια ζώσης λειτουργία κλάδων στους οποίους είχε επιβληθεί τα προηγούμενα έτη αναστολή λειτουργίας και όπου πραγματοποιείται σημαντικό μέρος της ιδιωτικής κατανάλωσης (Λιανικό Εμπόριο, Τουρισμός, Εστίαση, Τέχνες-Ψυχαγωγία, Μεταφορές κ.ά.), συμβάλλοντας στην ενίσχυσή της. Η κατανάλωση των νοικοκυριών θα τονωθεί και από τη διεύρυνση της απασχόλησης σε αυτούς τους κλάδους σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα, ιδίως στον Τουρισμό, εξαιτίας της ισχυρής ανόδου της δραστηριότητάς του από τη διεθνή τουριστική κίνηση. Θέσεις εργασίας θα δημιουργηθούν και από τις περισσότερες επενδύσεις, π.χ. σε κλάδους της βιομηχανίας με υψηλές εξαγωγικές επιδόσεις, επίσης στον Τουρισμό, καθώς και από τη μεγαλύτερη συμβολή του δημόσιου τομέα στην επενδυτική δραστηριότητα (διεύρυνση ΠΔΕ, Ταμείο Ανάκαμψης). Τις καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών θα συνεχίσει να στηρίζει η αρκετά αυξημένη αποταμίευσή τους εντός της πανδημίας.

Από την άλλη πλευρά, τη διεύρυνση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών θα ανασχέσει ο ιδιαίτερα υψηλός πληθωρισμός, εξαιτίας πρωτίστως του πολέμου στην Ουκρανία, αλλά και της συνεχιζόμενης σημαντικής ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας, ωστόσο με ηπιότερο ρυθμό από ότι αναμενόταν πριν τη ρωσική εισβολή. Οι πληθωριστικές πιέσεις στην κατανάλωση θα μετριαστούν από τις παρεμβάσεις στήριξης των νοικοκυριών. Καθώς δεν υπάρχουν εξελίξεις ή ενδείξεις ότι ο πόλεμος θα ολοκληρωθεί την προσεχή περίοδο, ενώ ταυτόχρονα κλιμακώνονται συνεχώς οι κυρώσεις, θεωρείται πλέον πιθανό πως τα μέτρα θα διατηρηθούν στο υπόλοιπο του 2022, με αναπροσαρμογές και προσθήκες, αναπληρώνοντας σε μεγάλο βαθμό τα έκτακτα μέτρα στήριξης λόγω της πανδημίας την προηγούμενη διετία. Επισημαίνεται πάντως πως, καθώς αυτά τα μέτρα στηρίζουν τη ζήτηση, συντηρούν και ένα μέρος του ισχυρού πληθωρισμού. Πάρα ταύτα, οι επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα και την απασχόληση θα είναι εντονότερες, και από την επιδείνωση των προσδοκιών. Το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα ενός τμήματος του πληθυσμού θα ενισχυθεί από τα μέσα του έτους από την αύξηση του κατώτατου μισθού. Συνισταμένη αυτών των επιδράσεων στην απασχόληση, το διαθέσιμο πραγματικό εισόδημα και την καταναλωτική διάθεση, αναμένεται να είναι η διεύρυνση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών προβλέψεων κατά 3,0% έως 4,0%. Το 2023, η μεγαλύτερη επενδυτική δραστηριότητα, από την κλιμάκωση υλοποίησης του Ταμείου Ανάκαμψης και επενδύσεις σε σημαντικές ολοκληρωμένες παραχωρήσεις-αποκρατικοποιήσεις (Ελληνικό, ΔΑΑ, ΔΕΠΑ Υποδομών), οι θετικές επενέργειες της εκτεταμένης, με έντονα αυξημένη κίνηση, τουριστικής περιόδου φέτος, σε ένα περιβάλλον χωρίς περισσότερες προκλήσεις από τον πόλεμο στην Ουκρανία θα επιτρέψει μια νέα διεύρυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης, μάλλον ελαφρώς ηπιότερη από φέτος. Σε αυτή την τάση θα συμβάλει το γεγονός ότι τα μέτρα στήριξης δεν αναμένεται να είναι περισσότερα του 2022.

Στην πλευρά της κατανάλωσης από το δημόσιο τομέα, όπως ήδη αναφέρθηκε, ο πόλεμος καθιστά αναγκαία την εφαρμογή μέτρων στήριξης έναντι της ενεργειακής κρίσης, καθ'όλη τη διάρκεια του τρέχοντος έτους. Η συνέχιση της πανδημίας με σχετικά υψηλό επίπεδο σε ορισμένους δείκτες (διασωληνομένοι, κρούσματα) στο πρώτο τετράμηνο φέτος, ενδεχομένως και στο τελευταίο τρίμηνο του 2022, θα διατηρήσει ένα μεγάλο μέρος των αναγκών που αυτή δημιουργεί σε υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Για το τρέχον έτος έχει προγραμματιστεί διεύρυνση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, με 20,6 χιλ. προσλήψεις και διορισμούς. Η ενίσχυση της απασχόλησης και οι εκτεταμένες παρεμβάσεις στήριξης εξαιτίας του πολέμου, θα συγκρατήσουν την περιστολή των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου σε σχέση με το 2021, με αποτέλεσμα η πτώση τους να διαμορφωθεί στην περιοχή του 1,0-2,0%. Κατόπιν μιας τριετίας υψηλών έκτακτων δαπανών από το δημόσιο τομέα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των ισχυρών, παγκόσμιων κρίσεων (υγειονομική, ενεργειακή), αναμένεται ήπια περιστολή της δημόσιας κατανάλωσης το 2023. Μια σημαντική μείωσή της θα ανασχεθεί και από τις επιδράσεις του εκλογικού κύκλου.

Ως προς τις αναμενόμενες εξελίξεις στο πεδίο των επενδύσεων, το γεγονός ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζεται επί τετράμηνο, χωρίς να διαφαίνεται πως θα λήξει σύντομα, σε συνδυασμό με τις διαδοχικές δέσμες κυρώσεων που έχουν επιβληθεί, κυρίως στο εμπόριο ενεργειακών προϊόντων, έχει μεταβάλει ορισμένες από τις καθοριστικές επενδυτικές παραμέτρους, πιθανότατα μέσο-μακροπρόθεσμα. Ευνόητα, αυτές σχετίζονται με το ενεργειακό κόστος και τις τιμές ορισμένων άλλων πρώτων υλών οι οποίες προέρχονταν σε σημαντικό βαθμό από τη Ρωσία και την Ουκρανία. Επιπλέον, οι ανακατατάξεις που προκαλούνται στις αλυσίδες αξίας στις οποίες συμμετέχουν ελληνικές επιχειρήσεις, αλλά και επιχειρήσεις από άλλες χώρες της ΕΕ, των οποίων οι εγχώριες επιχειρήσεις είναι προμηθευτές, μεταβάλλουν τις προοπτικές των επιχειρήσεων και των επενδύσεων, με τρόπο και σε βαθμό, ο οποίος είναι πρόωρο να εκτιμηθεί. Βεβαίως, είναι πιθανό από τέτοιες εξελίξεις να ενισχυθεί ο ρόλος ορισμένων εγχώριων επιχειρήσεων με ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε δραστηριότητες στις οποίες κυριαρχούσαν στο παρελθόν επιχειρήσεις από τη Ρωσία και την Ουκρανία.

Ως προς άλλους παράγοντες που καθορίζουν τις επενδυτικές αποφάσεις, ο υψηλός δανεισμός επιχειρήσεων από το 2020, που αναμένεται να συνεχιστεί φέτος με πολύ χαμηλότερο ρυθμό, έχει διαμορφώσει δυνατότητα πραγματοποίησης επενδύσεων από ένα σημαντικό τμήμα της επιχειρηματικότητας, όπως έχει τονιστεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία. Η υλοποίηση του «Ηρακλή II» και του αναμενόμενου τρίτου κύκλου του συγκεκριμένου προγράμματος από τον Οκτώβριο, μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην κάλυψη τυχόν αρνητικών εξελίξεων στο ενεργητικό των τραπεζών από την πανδημία, όπως μια διεύρυνση των ΜΕΔ, αλλά και ευρύτερα, στον εκτεταμένο περιορισμό τους, σε μονοψήφιο ποσοστό εντός του 2022. Έτσι, ευνοείται η πιστωτική επέκταση φέτος και από αυτόν τον παράγοντα. Το δανειακό σκέλος του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης θα αποτελέσει μια επιπλέον πηγή κεφαλαίων για τις τράπεζες από φέτος. Ως προς τους κλάδους οι οποίοι αναμένεται να αξιοποιήσουν τη διαθέσιμη ρευστότητα, επιχειρήσεις από δραστηριότητες της Μεταποίησης, η ζήτηση των οποίων είτε σχετίζεται με την υγειονομική κρίση, είτε παρουσίασαν ανθεκτικότητα σε αυτή (π.χ. Φάρμακα, κατασκευή Η/Υ, Πλαστικά), θεωρούνται οι πλέον πιθανές να διευρύνουν την επενδυτική δραστηριότητά τους.

Ως προς άλλους παράγοντες που καθορίζουν τις επενδυτικές αποφάσεις, ο υψηλός δανεισμός επιχειρήσεων από το 2020, που αναμένεται να συνεχιστεί φέτος με πολύ χαμηλότερο ρυθμό, έχει διαμορφώσει δυνατότητα πραγματοποίησης επενδύσεων από ένα σημαντικό τμήμα της επιχειρηματικότητας, όπως έχει τονιστεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική

οικονομία. Επιχειρήσεις από δραστηριότητες της Μεταποίησης, η ζήτηση των οποίων είτε σχετίζεται με την υγειονομική κρίση, είτε παρουσίασαν ανθεκτικότητα σε αυτή (π.χ. Φάρμακα, κατασκευή Η/Υ, Πλαστικά), θεωρούνται οι πλέον πιθανές να διευρύνουν την επενδυτική δραστηριότητά τους. Η έντονη ανάκαμψη του διεθνούς τουρισμού το 2021, η οποία θα συνεχιστεί φέτος, θα αναθερμάνει την επενδυτική δραστηριότητα στο συγκεκριμένο κλάδο.

Τη σημαντική εξασθένιση το 2022 των θετικών επενεργειών από την πλευρά του δημόσιου τομέα μέσω των έκτακτων παρεμβάσεων στήριξης εξαιτίας της πανδημίας, θα υπεραντισταθμίσουν οι διαθέσιμοι πόροι στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0), σε συνδυασμό με τους εγχώριους πόρους που θα μοχλευτούν για τα επενδυτικά σχέδια τα οποία θα επιλεγούν προς στήριξη. Όπως προαναφέρθηκε, ήδη έχουν ενταχθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας προς υλοποίηση 230 έργα, προϋπολογισμού €10,2 δισεκ.

Στο έτερο σκέλος της στήριξης της επενδυτικής δραστηριότητας από το δημόσιο τομέα, μέσω του ΠΔΕ, ο υψηλότερος από ότι για το 2021 στόχος ενισχύσεων του ΠΔΕ για φέτος, ο οποίος διευρύνθηκε με τον συμπληρωματικό προϋπολογισμό κατά €600 εκατ. (σύνολο €8,4 δισεκ.), η εκκίνηση του ΕΣΠΑ 2021-2027, αλλά και η εμπειρία από την υλοποίηση του ΠΔΕ στο παρελθόν, οδηγούν στην πρόβλεψη πως οι δαπάνες του θα είναι σαφώς αυξημένες το 2022. Αναμένεται να φτάσουν τουλάχιστον τα €7,5 δισεκ., από €5,8 δισεκ. πέρυσι (εξαιρουμένων των μέτρων στήριξης), παρέχοντας αντίστοιχα μεγαλύτερη στήριξη στην επενδυτική δραστηριότητα.

Συνεκτιμώντας τις παραπάνω αναμενόμενες επιδράσεις, κυρίως από το οικονομικό περιβάλλον παγκοσμίως που έχει διαμορφώσει ο πόλεμος στην Ουκρανία, με το ιδιαίτερα αυξημένο ενεργειακό κόστος και τα ανερχόμενα επιτόκια, αλλά και, από την άλλη πλευρά, τη συνεχιζόμενη πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, την έντονη ανοδική δυναμική του διεθνούς τουρισμού από την αρχή της άνοιξης, την εκκίνηση αξιοποίησης των πόρων του ΕΤΑ, εκτιμάται πως οι επενδύσεις θα διευρυνθούν το 2022 κατά 13% με 15%. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η κλιμάκωση της υλοποίησης του Ταμείου Ανάκαμψης το 2023 και επενδύσεις σε σημαντικές ολοκληρωμένες παραχωρήσεις-αποκρατικοποιήσεις (Ελληνικό, ΔΑΑ, ΔΕΠΑ Υποδομών), καθώς και στον Τουρισμό, κατόπιν της διαφαινόμενης ισχυρής ανόδου του φέτος, θα στηρίξουν την επενδυτική δραστηριότητα κατά το επόμενο έτος. Ανασχετικοί παράγοντες σε αυτή θα είναι το αυξημένο κόστος κεφαλαίου και το υψηλό ενεργειακό κόστος, που δεν αναμένεται να αποκλιμακωθεί άμεσα.

Ο εξωτερικός τομέας της οικονομίας είναι αυτός ο οποίος αναμενόταν να επηρεαστεί αναλογικά περισσότερο αρνητικά από τον πόλεμο. Ωστόσο, η διαφαινόμενη ελαφρώς μικρότερη της αρχικά αναμενόμενης επίπτωση του πολέμου στην οικονομία της Ευρωζώνης, κύριου εξαγωγικού προορισμού των ελληνικών προϊόντων, μετριάξει τις αρνητικές επιδράσεις του στις εγχώριες εξαγωγές. Τα εκτεταμένα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων στις χώρες της Ευρώπης θα αποτρέψουν μια απότομη εξασθένιση της αγοραστικής δύναμης αμφοτέρων από τον πρωτοφανή πληθωρισμό τουλάχιστον στα τελευταία 25 έτη. Πάρα ταύτα, η επιβράδυνση της ανάκαμψης πανευρωπαϊκά θα επενεργήσει ανασχετικά στη ζήτηση των ελληνικών εξαγωγών. Αποκλιμάκωση των εξαγωγών αγαθών αναμένεται προς δύο άλλους σημαντικούς προορισμούς, τις ΗΠΑ, λόγω της έντονης υποχώρησης της ανάπτυξης από πέρυσι, καθώς και προς την Τουρκία, όπου ο πληθωρισμός καλπάζει, εξανεμίζοντας τα πραγματικά εισοδήματα. Συνολικά, η εξαγωγική τάση στα προϊόντα θα παραμείνει ανοδική, αλλά ηπιότερη της προβλεπόμενης στην αρχή του έτους.

Την απώλεια δυναμικής στο σκέλος των εξαγωγών προϊόντων αναμένεται να υπεραντισταθμίσει η κλιμάκωση των εξαγωγών υπηρεσιών. Παρά τις αρνητικές επενέργειες του πολέμου στο μεταφορικό κόστος, η τάση του διεθνούς τουρισμού ήταν έντονα ανοδική στο τρίμηνο Μαρτίου-Μαΐου, τόσο ως προς τις αφίξεις, όσο και ως προς τα έσοδα, με αμφότερα τα μεγέθη στον τελευταίο μήνα αυτής της περιόδου να υπερβαίνουν το επίπεδό τους το 2019. Ενδεχόμενη νέα έξαρση της πανδημίας, είτε στη διάρκεια του καλοκαιριού, είτε – το πιθανότερο- από το τέλος του και μετά, δεν θα έχει ιδιαίτερο αρνητικό αντίκτυπο στον τουρισμό, καθώς δεν αναμένεται η επαναφορά αυστηρών μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας. Σε μια τέτοια περίπτωση, μάλλον θα επανέλθουν στα επίπεδα του περασμένου χειμώνα και του περυσινού φθινοπώρου. Σημαντικό μέρος της ώθησης στις εξαγωγές υπηρεσιών φαίνεται πως θα προέλθει από τις εισπράξεις των διεθνών μεταφορών, καθώς ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει ευνοήσει έντονα τις θαλάσσιες μεταφορές σε ενεργειακά προϊόντα. Συνισταμένη των αναμενόμενων τάσεων στους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις εξαγωγές, αποτελεί η πρόβλεψη για αύξησή τους κατά 12-14%. Οι ανακατατάξεις που θα έχουν πραγματοποιηθεί στις εφοδιαστικές αλυσίδες λόγω του πολέμου μέχρι το τέλος του 2022 και στο επόμενο έτος, θα αναθερμάνουν το διεθνές εμπόριο το 2023. Ακολούθως, θα ευνοηθούν οι διεθνείς μεταφορές, ωστόσο το κόστος τους, που δεν θα υποχωρήσει άμεσα, θα παραμένει αποτρεπτικός παράγοντας. Εφόσον δεν σημειωθεί κάποια γενίκευση του πολέμου στο επόμενο έτος, η σχετική αβεβαιότητα θα εξασθενήσει, ενισχύοντας τις διεθνείς επιβατικές μετακινήσεις, για επαγγελματικούς σκοπούς και για τουρισμό και ακολούθως τις σχετικές εισπράξεις.

Ενώ οι εισαγωγές ενεργειακών προϊόντων, καθώς και ορισμένων πρώτων υλών, θα πληγούν από τις έντονα αυξημένες διεθνείς τιμές τους, η τάση της ζήτησης αναμένεται να είναι έντονα ανοδική για πολλές από τις υπόλοιπες κατηγορίες προϊόντων, κυρίως από τη διεύρυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης και λιγότερο από την άνοδο των επενδύσεων. Στο σκέλος των εισαγωγών υπηρεσιών, η εγχώρια ζήτηση παρουσιάζεται ιδιαίτερα ενισχυμένη για μεταφορικές υπηρεσίες, με το επίπεδό τους επίσης να υπερβαίνει εκείνο του 2019, όπως στις εξαγωγές. Ωστόσο και οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες θα ανακάμψουν σημαντικά, προσεγγίζοντας επίπεδα προ πανδημίας. Λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω παράγοντες, προβλέπεται πως οι εισαγωγές θα διευρυνθούν φέτος κατά 11% με 13%. Η αναμενόμενη νέα διεύρυνση της κατανάλωσης των νοικοκυριών και των επενδύσεων στο προσεχές έτος, καθώς και των εξαγωγών, χάρη και στις αναδιαρθρώσεις στις εφοδιαστικές αλυσίδες που θα έχουν πραγματοποιηθεί, ιδίως εάν δεν γενικευτεί η πολεμική σύρραξη, θα τονώσουν εκ νέου την εγχώρια ζήτηση για εισαγωγές.

Από τη διαδικασία εκτιμήσεων για τις τάσεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ το 2022, βάσει των υποθέσεων του σεναρίου μακροοικονομικών εξελίξεων, στο οποίο ο πόλεμος στην Ουκρανία θα συνεχιστεί στο μεγαλύτερο τμήμα της διάρκειας του τρέχοντος εξαμήνου, ενδεχομένως στο σύνολό του, με ισχυρό αντίκτυπο στην ανάκαμψη της Ευρωζώνης, πρωτίστως μέσω των τιμών των ενεργειακών αγαθών, ενώ εγχωρίως οι επιδράσεις στον τουρισμό θα είναι πολύ μικρότερες των αναμενόμενων νωρίτερα φέτος, η πανδημία είναι πιθανό να παρουσιάσει νέα σημαντική έξαρση στο τέλος του καλοκαιριού-αρχές φθινοπώρου, χωρίς όμως γενικευμένα περιοριστικά μέτρα και τέλος, θα επιτευχθεί ο στόχος δαπανών του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, προβλέπεται ότι η ελληνική οικονομία θα αναπτυχθεί φέτος με ρυθμό στην περιοχή του 3,5-4,0%.

Σε ότι αφορά το επόμενο έτος, ο δυναμισμός της επενδυτικής δραστηριότητας, παρά τα υψηλότερα επιτόκια, σε συνδυασμό με την αναμενόμενη σταδιακή αποκατάσταση του διεθνούς εμπορίου και των μεταφορών, εφόσον δεν σημειωθεί κάποια κλιμάκωση ή γενίκευση του πολέμου, και τη διατήρηση της ανοδικής δυναμικής της καταναλωτικής ζήτησης των νοικοκυριών

κατά την προηγούμενη διετία, θα οδηγήσουν σε συνέχιση της ανάκαμψης, με ρυθμό σαφώς υψηλότερο του μακροχρονίου μέσου ρυθμού ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Από την άλλη πλευρά, η υψηλή συσχέτιση των παραγωγικών επενδύσεων και της ιδιωτικής κατανάλωσης με τις εισαγωγές και η υποχώρηση των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου ύστερα από μια τριετία συνεχούς διεύρυνσης, θα μετριάσουν το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ.

Κρατικός Προϋπολογισμός 2022: επίτευξη στόχων στην περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου, κυρίως λόγω συγκράτησης των δαπανών

Σύμφωνα με τα στοιχεία εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού, στην περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου του τρέχοντος έτους, το έλλειμμα του έφτασε τα €3,3 δισεκ., έναντι στόχου για έλλειμμα €5,0 δισεκ. στη συγκεκριμένη περίοδο και ελλείμματος €8,8 δισεκ. πριν ένα χρόνο. Το πρωτογενές αποτέλεσμα του Κρατικού Προϋπολογισμού την ίδια περίοδο ήταν ελλειμματικό, κατά €799 εκατ., σε αντίθεση με το έλλειμμα ύψους €6,2 δισεκ. πριν ένα χρόνο και έναντι στόχου ελλείμματος για την ίδια περίοδο ύψους €2,45 δισεκ. Η υπέρβαση του στόχου προήλθε κυρίως από το σκέλος των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού. Συγκεκριμένα, αυτές ήταν κατά €958 εκατ. λιγότερες έναντι του σχετικού στόχου και διαμορφώθηκαν στα €17,7 δισεκ. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στη συγκράτηση των δαπανών για απόκτηση πάγιων περιουσιακών στοιχείων κατά €458 εκατ., λόγω του ετεροχρονισμού των πληρωμών των εξοπλιστικών προγραμμάτων. Επιπλέον, σημειώθηκε υστέρηση στις τρέχουσες μεταβιβάσεις προς οργανισμούς και κράτη της ΕΕ κατά €149 εκατ. και τις καταπτώσεις εγγυήσεων κατά €203 εκατ. Επομένως, η συγκράτηση των δαπανών δεν οφείλεται σε εξοικονόμηση πόρων.

Τα καθαρά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού υπερέβησαν το σχετικό στόχο κατά €699 εκατ., αποκλειστικά από τις υψηλότερες εισπράξεις φόρων, κατά €1,75 δισεκ., κυρίως από το ΦΠΑ λοιπών εσόδων και υπηρεσιών (+€644 εκατ.) και τους λοιπούς τρέχοντες φόρους (+€366 εκατ.) και παρά τα λιγότερα έσοδα από μεταβιβάσεις κατά €706 εκατ.

Υποχώρηση ανεργίας το 2022 από θέσεις εργασίας κυρίως σε κλάδους που ευνοούνται από την κατανάλωση των νοικοκυριών και σε εξωστρεφείς δραστηριότητες

Σε συνθήκες ισχυρής ανάκαμψης εγχωρίως για τέταρτο τρίμηνο την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου του τρέχοντος έτους, το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 13,8%, 3,3 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι. Ο αριθμός των ανέργων περιορίστηκε κατά 13,2% ή κατά 98,2 χιλ. άτομα, στους 647,2 χιλ. από τους 745,4 χιλ., ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 418,9 χιλ. άτομα, στους 4.044,0 χιλ. από τους 3.625,1 χιλ. Επομένως, η μείωση του ποσοστού ανεργίας προήλθε από την ισχυρή άνοδο της απασχόλησης, που περιόρισε σημαντικά το μη ενεργό πληθυσμό (-335,7 χιλ. άτομα).

Σε κλαδικό επίπεδο, οι περισσότερες θέσεις εργασίας σε σύγκριση με το αρχικό τρίμηνο του 2021 δημιουργήθηκαν στις Υπηρεσίες παροχής καταλύματος-εστίασης (+129,9 χιλ. ή +67,3%) και στο Χονδρικό-Λιανικό Εμπόριο, όπου τα προηγούμενα χρόνια είχαν μειωθεί έντονα, εξαιτίας της αναστολής λειτουργίας των επιχειρήσεων σε αυτούς. Ακολούθησαν σε άνοδο η Μεταποίηση (+41,1 χιλ. ή + 11,2%), η Εκπαίδευση (+28,8 χιλ. ή +9,3%) και οι Τέχνες-Διασκέδαση-Ψυχαγωγία, όπου επίσης είχαν εφαρμοστεί ισχυρά περιοριστικά μέτρα, με ιδιαίτερα ισχυρή ποσοστιαία διεύρυνση (+23,5 χιλ. ή +64,7%). Από την άλλη πλευρά, μείωση της απασχόλησης κατά το πρώτο

τρίμηνο φέτος σημειώθηκε μόνο στις Χρηματοπιστωτικές-ασφαλιστικές δραστηριότητες (-3,8 χιλ. ή -4,9%) και την Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος - φυσικού αερίου (επίσης -3,8 χιλ. ή -11,2%).

Ως προς τις αναμενόμενες τάσεις στην απασχόληση και την ανεργία στη συνέχεια του 2022, πλέον καθοριστικοί παράγοντες αυτών αναμένεται να είναι οι εξελίξεις στον τομέα του Τουρισμού από τη θερινή περίοδο και μετά, η δυναμική της κατανάλωσης των νοικοκυριών, υπό τις ισχυρές πληθωριστικές πιέσεις λόγω του πολέμου, αλλά και τις σχετικές παρεμβάσεις στήριξης, οι ευρύτερες επιδράσεις της σύρραξης στην Ουκρανία, κυρίως στις εξαγωγές προϊόντων, και τέλος, η τάση των επενδύσεων.

Συγκεκριμένα, ενώ ασκούνται έντονες πιέσεις στην αγοραστική δύναμη από τον παρατεταμένο ιδιαίτερα υψηλό πληθωρισμό, οι εκτεταμένες παρεμβάσεις έναντι της ενεργειακής κρίσης, σε συνδυασμό με τη χρησιμοποίηση μέρους της συσσωρευμένης αποταμίευσης στη διάρκεια της πανδημίας, θα στηρίξουν την καταναλωτική ζήτηση και ακολούθως την απασχόληση στους κλάδους στους οποίους ως επί το πλείστον εκδηλώνεται η ζήτηση (Λιανικό εμπόριο, Τουρισμός, Εστίαση, Ψυχαγωγία-Διασκέδαση). Η λειτουργία αυτών των κλάδων χωρίς ισχυρούς περιορισμούς στο σύνολο του τρέχοντος έτους, ακόμα και εάν ανακάμψει ισχυρά για κάποια περίοδο η πανδημία, σε αντίθεση με πέρυσι, θα συμβάλει στη δημιουργία εισοδήματος και καταναλωτικής ζήτησης, ανατροφοδοτώντας τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Μεταξύ αυτών των κλάδων, πρωταρχικό ρολό στην ενίσχυση της απασχόλησης θα έχει ο κλάδος του Τουρισμού, από τη διαφαινόμενη κατακόρυφη αύξηση του διεθνούς τουρισμού.

Οι πιέσεις από τον πόλεμο στην ανάκαμψη της Ευρωζώνης θα έχουν, όπως προαναφέρθηκε, αρνητικό αντίκτυπο στις εγχώριες εξαγωγές, κυρίως προϊόντων. Από την άλλη πλευρά, η σταθερή ανοδική δυναμική των εξαγωγών αγαθών τα τελευταία χρόνια, που τις έχει οδηγήσει σε διαδοχικά ιστορικά μέγιστα επίπεδα, θα τονώσει σε κάποιο βαθμό την απασχόληση, τόσο άμεσα, από την αυξημένη παραγωγή, όσο και έμμεσα, μέσω των βιομηχανικών επενδύσεων. Η αύξηση των επενδύσεων, σε εξαγωγικούς κλάδους της βιομηχανίας και στον Τουρισμό, αλλά κυρίως αξιοποιώντας τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης, καθώς και από την εκκίνηση επενδύσεων σε σημαντικές αποκρατικοποιήσεις, όπως στο Ελληνικό, θα ενισχύσει σημαντικά τη δημιουργία θέσεων εργασίας φέτος, μεταξύ άλλων κλάδων, στις Κατασκευές.

Τονωτικά στην εγχώρια απασχόληση φέτος θα επενεργήσει ο δημόσιος τομέας. Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις, έχει πραγματοποιηθεί προγραμματισμός 20,6 χιλ. προσλήψεων και διορισμών για το τρέχον έτος, στο πλαίσιο του κανόνα «μία πρόσληψη για κάθε μία αποχώρηση», βάσει των αποχωρήσεων όχι μόνο στο προηγούμενο, αλλά και σε παλαιότερα έτη.

Μια εξέλιξη της οποίας η επίδραση στην απασχόληση είναι δύσκολο να προβλεφθεί, είναι η μεταβολή του κατώτατου μισθού από την 1η Μαΐου. Οι επιδράσεις της εξαρτώνται διαχρονικά από την έκτασή της. Δεδομένου ότι έχει εξαγγελθεί αύξησή του από 6% έως 8%, επιχειρήσεις σε κλάδους στους οποίους ένα μεγάλο τμήμα των εργαζομένων αμείβεται με τον κατώτατο μισθό, π.χ. με υψηλή αναλογία ανειδίκευτης εργασίας, θα πρέπει να ανταπεξέλθουν τόσο στην τρέχουσα ισχυρή άνοδο του ενεργειακού κόστους, όσο και στην αύξηση του μισθολογικού τους κόστους. Σε περιπτώσεις που αυτό δεν είναι εφικτό, τότε έστω προσωρινά, όσο διαρκεί η ενεργειακή κρίση, ενδεχομένως να προτιμηθούν καθεστώς απασχόλησης εκτός της πλήρους, π.χ. μερική απασχόληση.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, η πρόβλεψη για το μέσο ποσοστό ανεργίας το 2022 αναθεωρήθηκε επί τα βελτίω, στην περιοχή του 12,0-12,4%.

Συνεχίζεται η έντονη κλιμάκωση πληθωριστικών πιέσεων το 2022, από το υψηλό ενεργειακό κόστος, αλλά και την ενίσχυση της ζήτησης

Οι τιμές καταναλωτή υφίστανται τις ισχυρότερες άμεσες επιπτώσεις από την αναταραχή στην παγκόσμια οικονομία εξαιτίας του πολέμου. Αυτές έχουν εντείνει τις έντονες επιδράσεις στις τιμές από την ταχύρρυθμη ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας που ξεκίνησε πριν ένα χρόνο. Στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του 2022 ο μέσος ρυθμός μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) διαμορφώθηκε στο 8,8%, από υποχώρηση 1,0% πριν ένα χρόνο. Ο πληθωρισμός σε αυτή την περίοδο είναι ο υψηλότερος των τελευταίων 27 ετών, από την αρχή του 1995. Ως προς τις επιδράσεις των βασικών συνιστωσών του δείκτη τιμών σε αυτόν, η ενίσχυσή του στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου, οφείλεται κυρίως -όπως είναι αναμενόμενο- στην έντονα θετική επίδραση των ενεργειακών αγαθών, με περίπου πέντε ποσοστιαίες μονάδες του δείκτη. Έπεται, με μικρή διαφορά, ο ενισχυτικός ρόλος της εγχώριας ζήτησης, με 3,9 ποσοστιαίες μονάδες. Η έμμεση φορολογία ουσιαστικά δεν άσκησε επίδραση στις τιμές στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου του τρέχοντος έτους (-0,1 ποσοστιαίες μονάδες).

Οι τιμές των ενεργειακών προϊόντων αναμένεται να αυξηθούν σημαντικά και στο τρέχον εξάμηνο. Άλλωστε, πέρα από τις γεωπολιτικές εξελίξεις, η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας θα συνεχιστεί φέτος, δυναμική που θα διευρύνει τη ζήτηση πετρελαίου. Όπως αναφέρθηκε κατά την παρουσίαση των υποθέσεων του μακροοικονομικού σεναρίου, η μέση άνοδος της τιμής του πετρελαίου φέτος εκτιμάται πως θα είναι της τάξης του 50-55%. Τα μέτρα επιδότησης της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου και καυσίμων, θα μετριάσουν μερικώς την έντονη πληθωριστική επίδραση των αυξημένων τιμών των ενεργειακών προϊόντων.

Πέρα από τις επιδοτήσεις της κατανάλωσης ενέργειας, τα υπόλοιπα μέτρα στήριξης-ενισχύσεις προς ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (ΑΜΕΑ, χαμηλοσυνταξιούχοι, δικαιούχοι ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κ.ά.) για την ανάσχεση των επιδράσεων της ενεργειακής κρίσης, θα αποτρέψουν μια σημαντική εξασθένηση της καταναλωτικής ζήτησης. Επιπλέον, θα αναπληρώσουν σε κάποιο βαθμό, ανάλογα με τη διάρκεια της εφαρμογής τους, τα εκτεταμένα μέτρα στήριξης έναντι της πανδημίας πέρυσι, τα οποία φέτος είναι πολύ μικρότερης έκτασης. Η μεσοσταθμική μείωση του ΕΝΦΙΑ και η αύξηση του κατώτατου μισθού από την αρχή του Μαΐου, θα ενισχύσουν το διαθέσιμο εισόδημα. Το εισόδημα και η κατανάλωση των νοικοκυριών εγχωρίως και ακολούθως οι τιμές, θα τονωθούν από την αυξημένη δραστηριότητα και τη διεύρυνση της απασχόλησης, σε κλάδους οι οποίοι πλήγηκαν τα προηγούμενα χρόνια από τις καραντίνες και στους οποίους πραγματοποιείται ένα σημαντικό τμήμα της εγχώριας κατανάλωσης (Λιανικό Εμπόριο, Εστίαση, Τουρισμός). Παρόμοιες εξελίξεις θα προξενηθούν από τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε εξωστρεφείς δραστηριότητες, κυρίως στη Βιομηχανία, τον Τουρισμό και τις Μεταφορές, όπως επίσης από τις περισσότερες επενδύσεις.

Ως προς την επίδραση των παρεμβάσεων έμμεσης φορολογίας, η μείωση του ΦΠΑ που ίσχυε από τον προπέρσινο Ιούνιο για συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες παρατάθηκε προσφάτως μέχρι το τέλος του 2022. Ωστόσο, καθώς έχει πλέον παρέλθει ένα έτος από την εφαρμογή της, δεν αναμένεται κάποια περαιτέρω ουσιαστική επίδρασή της στις τιμές. Ανασχετική επίδραση στην αύξηση των τιμών έχει ήδη η μείωση του τέλους συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας καθώς η πτώση τιμών στις Επικοινωνίες στο αρχικό πεντάμηνο είναι η μεγαλύτερη μεταξύ των

κατηγοριών προϊόντων-υπηρεσιών που απαρτίζουν το ΔTK. Αναμένεται να γίνουν αισθητές στις τιμές των προϊόντων διατροφής προσεχώς, πρώτον, η μείωση του ΦΠΑ λιπασμάτων και ζωοτροφών από 13% σε 6%, δεύτερον, η επιστροφή του ΕΦΚ πετρελαίου κίνησης των αγροτών, μέτρα τα οποία είχαν αποφασιστεί προ του πολέμου στην Ουκρανία.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω πιθανές τάσεις στις βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, προβλέπεται πως αυτός θα ενισχυθεί έντονα, κατά 9,0% με 9,6%, κατά κύριο λόγο από την ιδιαίτερα έντονη άνοδο των τιμών στα ενεργειακά προϊόντα, τη σαφώς ενισχυμένη από πέρυσι ζήτηση των νοικοκυριών και την κατακόρυφη αύξηση της δραστηριότητας στον Τουρισμό.

Ειδική μελέτη: Ψηφιακή υγεία και Real Health World Data στην Ελλάδα: Ο μετασχηματισμός στο οικοσύστημα της υγείας και ο αντίκτυπος στην οικονομία

Τα Real World Data (RWD) σχετίζονται με την υγεία και προέρχονται από διαφορετικό πληθυσμό σε πραγματικές συνθήκες. Πρόκειται για ιατρικά αρχεία, μητρώα ασθενών, biobanks, διοικητικά δεδομένα, έρευνες υγείας, μελέτες παρατήρησης, δεδομένα ασφάλισης υγείας, δεδομένα που δημιουργούνται από «έξυπνες» εφαρμογές κλπ. Αντιθέτως, τα Real World Evidence (RWE) αποτελούν αποτέλεσμα από την καταγραφή, ανάλυση και κατάλληλη ερευνητική επεξεργασία των RWD. Συνεπώς, μπορούν να οριστούν ως η κλινική απόδειξη σχετικά με τη χρήση και τα πιθανά οφέλη ή τους κινδύνους ενός ιατρικού προϊόντος, που προκύπτουν από την ανάλυση των RWD. Σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης του IOBE είναι να περιγράψει το περιβάλλον σχετικά με την ψηφιακή υγεία και τα πραγματικά δεδομένα (RWD-RWE) στην Ελλάδα και να προσπαθήσει να εκτιμήσει τον οικονομικό αντίκτυπο της εκμετάλλευσής τους για το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης καθώς και την εθνική οικονομία.

2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

A. Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

- Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων, η παγκόσμια οικονομία θα αναπτυχθεί με ρυθμό στην περιοχή του 3% το τρέχον έτος και 2,8% το επόμενο (ΟΟΣΑ), σαφώς ηπιότερα από ότι αναμενόταν στο τέλος του 2021 (4,5% και 3,2% αντίστοιχα)
- Ο πληθωρισμός παγκοσμίως έχει ανέλθει σε μέγιστο επίπεδο 34 ετών, από την ισχυρή άνοδο των τιμών ενέργειας, πρώτων υλών και τροφίμων
- Η εξέλιξη του πολέμου στην Ουκρανία πλέον καθοριστικός παράγοντας των τάσεων στον πληθωρισμό και την οικονομική δραστηριότητα
- Ενδεχόμενη συνέχιση του πολέμου για μεγάλο χρονικό διάστημα αναμένεται να πλήξει κυρίως τις φτωχότερες ευρωπαϊκές οικονομίες.
- Η νομισματική πολιτική παγκοσμίως γίνεται σταδιακά λιγότερο επεκτατική, αποσύροντας τη στήριξή της στις οικονομίες, εξέλιξη η οποία καθιστά πιθανό το ενδεχόμενο ύφεσης σε κάποια περίοδο μεσοπρόθεσμα.

Ενώ η παγκόσμια οικονομία συνέχισε να ανακάμπτει στην αρχή του 2022, από την άλλη πλευρά, οι επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία γίνονται σταδιακά περισσότερο αισθητές και επιδεινώνουν τις προοπτικές. Οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ρυθμό 4,4% το πρώτο τρίμηνο του 2022, κατόπιν αύξησης του ΑΕΠ κατά 4,9% στο προηγούμενο τρίμηνο και οριακής συρρίκνωσης 0,2% το πρώτο τρίμηνο του 2021. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) διαμορφώθηκε σε 3,8%, έναντι ρυθμού 4,5% στο προηγούμενο τρίμηνο και ύφεσης 0,5% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Οι 20 μεγαλύτερες οικονομίες του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ρυθμό 4,5% το πρώτο τρίμηνο του 2022, όπως και το

προηγούμενο τρίμηνο, και κατόπιν ανάπτυξης 3,7% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Συνεπώς, η επιβράδυνση της ανάπτυξης σε σύγκριση με το τέλος του 2021 προήλθε κυρίως από τις πλέον αναπτυσσόμενες οικονομίες. Στις τάσεις σε επίπεδο χωρών, μεταξύ των πλέον αναπτυσσόμενων, τη μεγαλύτερη επιτάχυνση της ανάπτυξης κατά το πρώτο τρίμηνο του 2022 έναντι του προηγούμενου παρουσίασαν το Ηνωμένο Βασίλειο (+8,7% από +6,6%) και η Γερμανία (+3,8% έναντι +1,8%). Αντιθέτως, η μεγαλύτερη επιβράδυνση σημειώθηκε στις ΗΠΑ (+3,5% έναντι +5,5%), στη Γαλλία (+4,5% από +4,9%) και στον Καναδά (+2,9%, κατόπιν +3,2%). Μεταξύ των μεγάλων ασιατικών αναπτυσσόμενων οικονομιών, η Κίνα αναπτύχθηκε στο πρώτο τρίμηνο φέτος με ρυθμό 4,8% από 4,0% ένα τρίμηνο πριν. Πρόκειται για την πρώτη φορά από το πρώτο τρίμηνο του 2021 που η ανάπτυξη της συγκεκριμένης χώρας επιταχύνθηκε. Η οικονομία της Ινδίας σημείωσε ανάκαμψη κατά 4,1% από 4,7% στο τέταρτο τρίμηνο του 2021. Στη Λατινική Αμερική, οι οικονομίες της Αργεντινής και της Βραζιλίας ανέκαμψαν με ρυθμούς 6,1% και 1,5% αντίστοιχα, από ανάπτυξη 8,7% και 1,6% το προηγούμενο τρίμηνο.

Ως προς τις πρόσφατες και τις αναμενόμενες πλέον σημαντικές πολιτικοοικονομικές εξελίξεις, ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζεται, χωρίς να διαφαίνεται πως θα ολοκληρωθεί σύντομα, με σημαντικές συνέπειες σε πολλά επίπεδα παγκοσμίως. Ακολουθώντας, αποτελεί πλέον την πιο σημαντική πηγή αβεβαιότητας για την παγκόσμια οικονομία, υπερβαίνοντας την πανδημία του SARS CoV-2. Η πλέον σημαντική οικονομική συνέπεια του πολέμου σε παγκόσμια κλίμακα είναι η εκτίναξη του πληθωρισμού, ο οποίος τον Απρίλιο στις 38 χώρες του ΟΟΣΑ έφτασε το 9,2%, επίπεδο που είναι το μέγιστο των τελευταίων 34 ετών. Οφείλεται στη σημαντικότητα της Ρωσίας και της Ουκρανίας για την τροφοδοσία της παγκόσμιας οικονομίας σε ενεργειακά προϊόντα, ορισμένες πρώτες ύλες και είδη διατροφής (π.χ. σιτηρά). Οι πληθωριστικές πιέσεις εντείνονται στη διάρκεια του πολέμου, καθώς διευρύνονται οι διαταραχές στις εφοδιαστικές αλυσίδες όσο αυτός συνεχίζεται, αλλά και επειδή κλιμακώνονται σταδιακά εκατέρωθεν οι κυρώσεις, μεταξύ της Ρωσίας και ορισμένων εκ των πλέον αναπτυσσόμενων οικονομιών και ενώσεων κρατών.

Οι διαταραχές στις εφοδιαστικές αλυσίδες ενεργειακών προϊόντων και βασικών τροφίμων πλήττουν περισσότερο τις φτωχότερες ευρωπαϊκές χώρες. Η εκδήλωση επισιτιστικής κρίσης αναμένεται να είναι μια από τις επιπτώσεις προσεχώς του πολέμου στις χώρες με υψηλή εξάρτηση από εισαγωγές τροφίμων και περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες. Ωστόσο, όπως δείχθηκε παραπάνω, και ορισμένες εκ των πλέον αναπτυσσόμενων ευρωπαϊκών οικονομιών παρουσίαζαν επιβράδυνση προ του πολέμου και στην αρχή αυτού. Οι πρόσθετες πληθωριστικές πιέσεις στο πραγματικό εισόδημα εξαιτίας του πολέμου, η νέα όξυνση της αβεβαιότητας, σε συνδυασμό με την άνοδο των επιτοκίων, δημιουργούν νέες προκλήσεις για τους φορείς χάραξης πολιτικής, που ήδη αντιμετώπιζαν σημαντική επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών εξαιτίας της πανδημίας και ανισορροπίες στην πορεία ανάκαμψης από αυτή. Από την άλλη πλευρά, ο υψηλός πληθωρισμός συμβάλλει στη μείωση του χρέους, ιδιωτικού και δημόσιου.

Ειδικότερα στην Ευρώπη, η προσπάθεια πολλών χωρών να απεξαρτηθούν από ρωσικά προϊόντα ενέργειας είναι δύσκολο να επιτευχθεί σε μικρό χρονικό διάστημα. Η επίτευξη ενεργειακής ασφάλειας στοχοθετείται μεσοπρόθεσμα, με την επιτάχυνση των επενδύσεων ενεργειακής μετάβασης σε πιο καθαρές μορφές ενέργειας. Σε βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα όμως, καθώς πολλά κράτη είναι αντιμέτωπα με εξαιρετικά υψηλό κόστος ενέργειας, βασική επιδίωξη είναι η διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών, ακόμα και με τη μεγαλύτερη χρήση προσωρινά ορισμένων ρυπογόνων, όπως ο λιγνίτης, καθώς και η αύξηση της αποδοτικότητας, όπου αυτό είναι δυνατό. Επιπλέον, συνεχίζονται οι προσπάθειες για την εύρεση κατάλληλα σχεδιασμένων και στοχευμένων δημοσιονομικών παρεμβάσεων στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων,

προκειμένου να περιοριστεί η αρνητική επίδραση στην ανάπτυξη, χωρίς να επιβαρυνθούν σημαντικά τα δημοσιονομικά ισοζύγια των χωρών. Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται, πλέον η Ευρώπη είναι αντιμέτωπη με έντονη αβεβαιότητα λόγω των συνεχώς αυξανόμενων τιμών και ορισμένων πιθανών ελλείψεων τον ερχόμενο χειμώνα.

Σε ότι αφορά τις εξελίξεις στο θέμα της πανδημίας, οι πλέον σημαντικές πρόσφατες διεθνώς έλαβαν χώρα στην Κίνα, όπου η πολιτική μηδενικών κρουσμάτων κορωνοϊού που εφαρμόστηκε, οδήγησε σε ισχυρούς περιορισμούς στις μετακινήσεις των πολιτών και τη λειτουργία των επιχειρήσεων σε ορισμένες μεγάλες πόλεις, όπως η Σαγκάη, σε κλείσιμο εργοστασίων και λιμανιών κ.λπ. Εξ' αυτών των γεγονότων, αναμένεται σημαντική επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα τουλάχιστον στο δεύτερο τρίμηνο, με προεκτάσεις στην πλευρά της προσφοράς παγκοσμίως.

Η ισχυροποίηση του πληθωρισμού σε πολυετή μέγιστα επίπεδα και η χαμηλή ανεργία σε πολλές χώρες, οδηγούν τη νομισματική πολιτική να αποσύρει σταδιακά τη στήριξή της στις οικονομίες και να μεταβάλει τη στάση της σε λιγότερο επεκτατική. Παρά το γεγονός ότι η άνοδος του πληθωρισμού οφείλεται σε περιορισμούς στην πλευρά της προσφοράς, τους οποίους η νομισματική πολιτική δεν μπορεί να επηρεάσει, ωστόσο, οι περισσότερες κεντρικές τράπεζες παγκοσμίως στρέφονται σε λιγότερο επεκτατικές πολιτικές, στοχεύοντας στην πλευρά της ζήτησης, κάνοντας έτσι σαφή την πρόθεσή τους να ελέγξουν εγκαίρως τον υψηλό πληθωρισμό πριν εδραιωθεί. Αν και πρόθεση των κεντρικών τραπεζών των μεγάλων οικονομιών είναι η «ομαλή προσγείωση» της ζήτησης, οι σχεδιαζόμενες περαιτέρω παρεμβάσεις στο ύψος των βασικών τους επιτοκίων καθιστούν ορατό τον κίνδυνο ύφεσης σε κάποιο χρονικό σημείο μεσοπρόθεσμα, εφόσον ο πληθωρισμός δεν υποχωρήσει.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον (ετήσια % μεταβολή ΑΕΠ σε πραγματικές τιμές, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά)

Οικονομία	2021	2022		2023	
		Πρόβλεψη	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη *	Πρόβλεψη	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη *
Παγκόσμια	5,6	3,0	-1,4	2,8	-0,5
ΗΠΑ	5,6	2,5	-1,3	1,2	-1,2
Ιαπωνία	1,8	1,7	-1,7	1,8	0,7
Καναδάς	4,5	3,8	-0,1	2,6	-0,2
Ηνωμένο Βασίλειο	7,4	3,6	-1,1	0,0	-2,0
Ευρωζώνη	5,2	2,6	-1,5	1,6	-0,9
Γερμανία	2,9	1,9	-2,2	1,7	-0,6
Γαλλία	6,8	2,4	-1,8	1,4	-0,9
Ιταλία	6,6	2,5	-2,1	1,2	-1,4
Τουρκία	11,0	3,7	0,4	3,0	-0,9
Κίνα	8,1	4,4	-0,7	4,9	-0,2
Ινδία	9,4	6,9	-1,2	6,2	0,8
Βραζιλία	5,0	0,6	-0,9	1,2	-0,8
Παγκόσμιο Εμπόριο	9,3	4,9	0,0	3,9	-0,6

* Διαφορά σε ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ (OECD Economic Outlook, Δεκέμβριος 2021)

Πηγή: OECD Economic Outlook, ΟΟΣΑ, Ιούνιος 2022

Ο ρυθμός μεταβολής του παγκόσμιου ΑΕΠ το περασμένο έτος διαμορφώθηκε στην περιοχή του 5,8%, ενώ για το 2022 προβλέπεται πλέον ανάπτυξη 3% στην πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ, από 5,6% στο τέλος του 2021. Στον Πίνακα 2.1 περιλαμβάνονται οι ετήσιες μεταβολές του ΑΕΠ το 2021 και οι πλέον πρόσφατες προβλέψεις του ΟΟΣΑ (Ιούνιος 2022) για τις ετήσιες μεταβολές του κατά τα έτη 2022 και 2023, στην παγκόσμια οικονομία και σε επιλεγμένες αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες.

Στην συνέχεια αναλύονται οι πρόσφατες και αναμενόμενες τάσεις στις οικονομίες των σημαντικότερων κρατών και ενώσεων κρατών για το τρέχον έτος και το 2023.

Μεταξύ των πλέον ανεπτυγμένων χωρών, στις ΗΠΑ το πρώτο τρίμηνο του 2022 σημειώθηκε ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης 3,5% από 5,5% το προηγούμενο τρίμηνο και 0,5% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Η επιβράδυνση αντανάκλα τη μείωση επενδύσεων σε αποθέματα, των κυβερνητικών δαπανών και των εξαγωγών, με ταυτόχρονη αύξηση των εισαγωγών, που επιδείνωσε το εξωτερικό ισοζύγιο. Οι καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών καθώς και οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου σε κτίρια και κατοικίες αυξήθηκαν. Ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 8,6% τον περασμένο Μάιο, επίπεδο το οποίο είναι το μέγιστο 40ετίας. Προκειμένου να ελέγξει τις πληθωριστικές πιέσεις, η FED αύξησε το βασικό της επιτόκιο κατά 75 μονάδες βάσης τον Ιούνιο, στο 1,50%-1,75%, μετά την αύξηση 25 μονάδων τον Μάρτιο, ενώ ετοιμάζεται για πιο επιθετική αύξηση επιτοκίων, εφόσον κάτι τέτοιο απαιτηθεί. Στο σύνολο του 2022 η αμερικανική οικονομία προβλέπεται ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 2,5%, ενώ για το επόμενο έτος αναμένεται περαιτέρω επιβράδυνση, σε 1,2%.

Η οικονομία της Ευρωζώνης αναπτύχθηκε με ρυθμό 5,4% το πρώτο τρίμηνο του 2022, από 4,7% το προηγούμενο τρίμηνο και έναντι συρρίκνωσης 0,9% στο ίδιο τρίμηνο του 2021. Η οικονομική δραστηριότητα στην αρχή του τρέχοντος έτους ενισχύθηκε κυρίως λόγω της αύξησης των καθαρών εξαγωγών και της διεύρυνσης των αποθεμάτων. Οι επενδύσεις σε πάγιο κεφάλαιο ήταν ουσιαστικά αμετάβλητες (+0,1%), ενώ τόσο η ιδιωτική (-0,7%) όσο και η δημόσια κατανάλωση (-0,3%) υποχώρησαν. Ο πληθωρισμός τον περασμένο Μάιο στην Ευρωζώνη αναρριχήθηκε στο 8,1%, επίπεδο που αποτελεί νέο ιστορικό μέγιστο (από το 1997). Η ΕΚΤ αποφάσισε στις αρχές Ιουνίου να τερματίσει τις αγορές ομολόγων από την 1^η Ιουλίου στο πλαίσιο του προγράμματος APP, τουλάχιστον ένα τρίμηνο νωρίτερα από ότι αναμενόταν έως τότε, και προανήγγειλε την αύξηση του βασικού της επιτοκίου κατά 25 μονάδες βάσης στο -0,25%, τον ίδιο μήνα. Επίσης, προγραμμάτισε νέα αύξηση επιτοκίων από τον Σεπτέμβριο, το μέγεθος της οποίας θα εξαρτηθεί από την πορεία του πληθωρισμού. Στο σύνολο του 2022 η Ευρωζώνη προβλέπεται να αναπτυχθεί με ρυθμό 2,6%, από 5,2% πέρυσι, ενώ για το 2023 προβλέπεται περαιτέρω επιβράδυνση της ανάπτυξης, σε 1,6%.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το ΑΕΠ ενισχύθηκε κατά 8,7% στο πρώτο τρίμηνο του έτους, από αύξηση 6,6% το προηγούμενο τρίμηνο και συρρίκνωση 5% πριν ένα χρόνο. Για το σύνολο του 2022 προβλέπεται ανάπτυξη 3,6% από ανάπτυξη 7,4% το 2021, ενώ για το επόμενο έτος αναμένεται στασιμότητα.

Στην Ιαπωνία, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,7% στο πρώτο τρίμηνο του 2022, κατόπιν αύξησης 0,4% στο προηγούμενο τρίμηνο και συρρίκνωσης 1,7% ένα χρόνο πριν. Για το σύνολο του 2022 η ιαπωνική οικονομία προβλέπεται ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 1,7%, ουσιαστικά όσο το 2021 (1,8%), ενώ για το προσεχές έτος προβλέπεται ανάπτυξη 1,8%.

Στη συνέχεια της τρέχουσας υπό-ενότητας παρουσιάζονται οι πρόσφατες τάσεις στην οικονομία και οι προκλήσεις οικονομικής πολιτικής σε πέντε αναπτυσσόμενες χώρες και οικονομικές περιφέρειες, οι οποίες παράγουν συνολικά σχεδόν το 1/3 του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Αναλυτικά, η οικονομία της Κίνας κατέγραψε αύξηση του ρυθμού μεγέθυνσής της στο πρώτο τρίμηνο του 2022, στο 4,8%, από ρυθμό 4% το προηγούμενο τρίμηνο και 18,3% ένα χρόνο νωρίτερα. Το ρίσκο απότομης επιβράδυνσης τους επόμενους μήνες είναι σημαντικό εν μέσω των εκτενών lockdown για τον έλεγχο της πανδημίας, της παρατεταμένης ύφεσης στην αγορά ακινήτων και της αβεβαιότητας εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία. Συνολικά για φέτος προβλέπεται ανάπτυξη 4,4% και ελαφρά επιτάχυνση σε 4,9% το 2023.

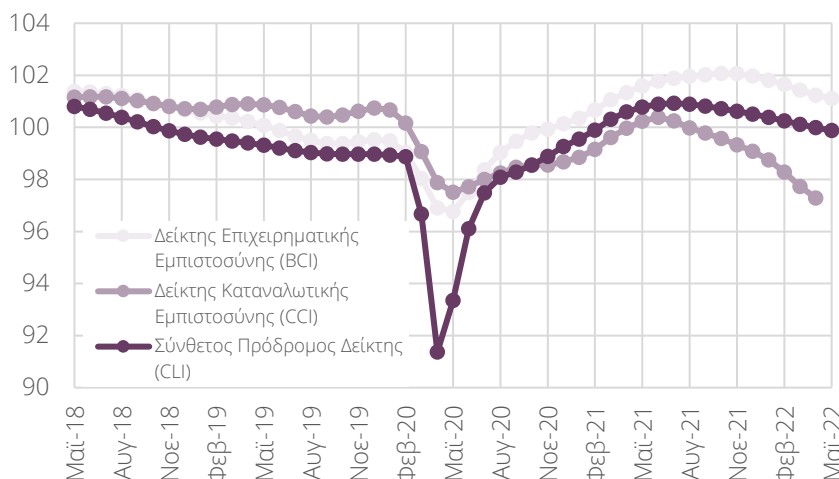
Η οικονομία της Ινδίας κατέγραψε επιβράδυνση σε 4,1% στο πρώτο τρίμηνο του 2022, από ανάπτυξη 4,7% στο προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξη 1,7% ένα χρόνο πριν. Η αύξηση των κρουσμάτων της μετάλλαξης Όμικρον, οι αυξημένες τιμές ενέργειας και οι συνεχιζόμενοι περιορισμοί στις εφοδιαστικές αλυσίδες περιόρισαν την οικονομική δραστηριότητα. Για το σύνολο του 2022 εκτιμάται ανάπτυξη 6,9%, ενώ για το 2023 προβλέπεται μεγέθυνση 6,2%.

Η οικονομία της Τουρκίας κατέγραψε ρυθμό ανάπτυξης 7,4% σε ετήσια βάση το πρώτο τρίμηνο του 2022 από 8,4% το προηγούμενο τρίμηνο, έναντι ανάπτυξης 7,4% πριν ένα χρόνο. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού επιταχύνθηκε για δωδέκατο συνεχόμενο μήνα τον περασμένο Μάιο, στο 73,5%, το υψηλότερο επίπεδο από το 1998, και η ισοτιμία της τουρκικής λίρας συνεχίζει να υποχωρεί (-48,3% και -41,1% ετησίως σε σχέση με το δολάριο και το ευρώ αντίστοιχα τον Μάιο). Πάρα ταύτα, η κεντρική τράπεζα της χώρας διατηρεί το βασικό της επιτόκιο στο 14%. Για το σύνολο του 2022 η τουρκική οικονομία προβλέπεται ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 3,7%, ενώ το 2023 αναμένεται στασιμότητα.

Από τις χώρες τις Λατινικής Αμερικής, η οικονομία της Βραζιλίας κατέγραψε μεγέθυνση 1,5% στο πρώτο τρίμηνο του 2022, από 1,6% το προηγούμενο τρίμηνο και 2,6% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Για το σύνολο του τρέχοντος έτους προβλέπεται μικρή αύξηση του ΑΕΠ, κατά 0,6%, από 5,0% το περασμένο έτος, ενώ για το 2023 προβλέπεται ανάπτυξη 1,2%.

Διάγραμμα 2.1

Δείκτες οικονομικού κλίματος και σύνθετος πρόδρομος δείκτης για τις χώρες του ΟΟΣΑ
(στοιχεία εποχικά διορθωμένα, 100 = μακροχρόνιος μέσος όρος)

Σημαντική επιδείνωση του δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης παγκοσμίως, ενώ υποχωρούν ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης και ο πρόδρομος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας

Πηγή: ΟΟΣΑ. Σημείωση: Για τον δείκτη CCI υπάρχουν στοιχεία έως τον Απρίλιο του 2022

Ο σύνθετος πρόδρομος δείκτης του ΟΟΣΑ για τις χώρες-μέλη του, βρίσκεται σε τροχιά πτώσης από τον περασμένο Σεπτέμβριο, μετά από άνοδο 16 μηνών και το μέγιστο τριών ετών του Αυγούστου, ενώ βρίσκεται πλέον οριακά κάτω από το μακροχρόνιο μέσο όρο του. Ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης του ΟΟΣΑ έχει εισέλθει σε καθοδική τροχιά από τον περασμένο Δεκέμβριο, παραμένοντας όμως υψηλότερα του μακροχρόνιου μέσου όρου. Αδύναμη παραμένει η καταναλωτική εμπιστοσύνη, με τον σχετικό δείκτη να υποχωρεί για δέκατο συνεχόμενο μήνα τον Απρίλιο.

Ο όγκος του παγκοσμίου εμπορίου προβλέπεται ότι θα ενισχυθεί κατά 4,9% το 2022, συνέπεια της θετικής δυναμικής του προηγούμενου έτους, όταν ενισχύθηκε κατά 9,3%, ωστόσο σειρά παραγόντων, με σημαντικότερους το εκτεταμένο lockdown στην Κίνα, τον πόλεμο στην Ουκρανία και τη στροφή της καταναλωτικής ζήτησης στις ΗΠΑ σε υπηρεσίες, λειτουργούν επιβραδυντικά.

B. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

- Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, οι οικονομικές επιπτώσεις των κυρώσεων στην ενεργειακή επάρκεια, τον πληθωρισμό και την ανάπτυξη, οι πιο σημαντικές προκλήσεις πολιτικής στην ΕΕ
- Πιθανή ανάγκη λήψης πρόσθετων δημοσιονομικών και νομισματικών μέτρων σε συλλογικό επίπεδο, πέραν όσων ήδη έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση των συνεπειών του πολέμου
- Σημαντικός θετικός ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην ΕΕ και την Ευρωζώνη το πρώτο τρίμηνο του 2022, 5,5% και 5,4% αντίστοιχα
- Πλέον αναμένονται χαμηλότερη ανάπτυξη και υψηλότερος πληθωρισμός για το 2022.
- Ανάσχεση της επεκτατικής νομισματικής πολιτικής που εφαρμόζε η ΕΚΤ επί σχεδόν μια τριετία, με νωρίτερη ολοκλήρωση των καθαρών αγορών στοιχείων ενεργητικού στο πλαίσιο του προγράμματος APP και σταδιακή αύξηση των βασικών επιτοκίων της από τον Ιούλιο.

Από την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022 μία καινούρια κοινωνικοοικονομική κρίση έχει ξεκινήσει στην Ευρώπη, με πολύ ισχυρές επιπτώσεις σε ανθρωπιστικό επίπεδο, από τον εκτοπισμό εκατομμυρίων ανθρώπων από τις κατοικίες τους, αλλά και την επίδραση στις ζωές των ανθρώπων, κυρίως στις γειτονικές χώρες. Ο πόλεμος έχει επίσης πολλές σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις. Για την Ευρώπη σχετίζονται κυρίως με την ενεργειακή εξάρτησή της από τη Ρωσία. Πριν από το ξέσπασμα του πολέμου, μία τάση επιστροφής προς την κανονικότητα είχε αρχίσει να γίνεται αισθητή, με τη σταδιακή άρση ποικίλων περιοριστικών μέτρων σε πολλές χώρες. Επιπλέον, οι προβλέψεις για την οικονομία της ΕΕ πριν από το ξέσπασμα του πολέμου συνέτειναν στην έναρξη μιας ισχυρής επεκτατικής φάσης, κυρίως μέσω της υλοποίησης του Ταμείου Ανάκαμψης. Σε επίπεδο οικονομικής πολιτικής, αναμενόταν η σταδιακή κατάργηση των έκτακτων νομισματικών και δημοσιονομικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Οι επιπτώσεις από την πανδημία το 2020-2021 ήταν έντονες στη ζήτηση, στις εφοδιαστικές αλυσίδες, στην προσφορά εργασίας, στη βιομηχανική παραγωγή, στις τιμές, στο εμπόριο και στις ροές κεφαλαίων. Τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης όξυνε το γεγονός ότι κατά την έναρξη της πανδημίας η ευρωπαϊκή οικονομία ήταν σχετικά ευάλωτη σε ένα shock, καθώς είχε ήδη σημειώσει σημαντική επιβράδυνση το 2019, εξαιτίας κυρίως ορισμένων διαρθρωτικών προβλημάτων σε κλάδους της βιομηχανίας της. Οι περιορισμοί στην προσφορά παγκοσμίως, που

συνδέονται με τις διαταραχές στη λειτουργία των οικονομιών λόγω της πανδημίας και η ανάκαμψη της ζήτησης πέρυσι, είχαν ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση του πληθωρισμού, που όμως, πριν την έναρξη του πολέμου, αναμενόταν ότι θα αρχίσει να διορθώνεται προς το τέλος του έτους. Η οικονομική δραστηριότητα θα ενισχύονταν μέσω από τη βελτίωση της αγοράς εργασίας, τις μεγάλες συσσωρευμένες αποταμιεύσεις, τις ευνοϊκές συνθήκες χρηματοδότησης και την κλιμακούμενη υλοποίηση του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF).

Ο πόλεμος όμως άλλαξε άρδην το διεθνές περιβάλλον, φέρνοντας νέες διαταραχές στην παγκόσμια προσφορά, τροφοδοτώντας περαιτέρω πιέσεις στις τιμές των εμπορευμάτων και αυξάνοντας εκ νέου την αβεβαιότητα. Ειδικότερα, Ρωσία και Ουκρανία είναι σημαντικοί παραγωγοί και εξαγωγείς ορισμένων βασικών ειδών διατροφής, κάποιων ορυκτών και κυρίως, ενεργειακών προϊόντων. Ειδικά ως προς την κατανάλωση φυσικού αερίου, το 40% αυτής στη Δυτική Ευρώπη προέρχεται από την Ρωσία. Σε συνδυασμό με προγενέστερες δυσκαμψίες στην παραγωγή και το διεθνές εμπόριο εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, η Ευρώπη οδηγείται σε μία νέα οικονομική, ίσως και επισιτιστική κρίση για ορισμένες από τις φτωχότερες οικονομίες της, με τις τιμές του φυσικού αερίου, του πετρελαίου και των σιτηρών να φτάνουν σε πολύ υψηλά επίπεδα. Οι τρέχουσες τάσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία, θα εξαρτηθούν κυρίως από την εξέλιξη του πολέμου και δευτερευόντως, από την εμφάνιση μεταλλάξεων του ιού SARS CoV-2, με ισχυρή εξάπλωση στον πληθυσμό, που θα επιδεινώσουν τα υγειονομικά δεδομένα.

Για το μετριασμό των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε από την αρχή της στην υλοποίηση παρεμβάσεων πολιτικής, νομισματικού και δημοσιονομικού χαρακτήρα. Οι πλέον σημαντικές εξ' αυτών είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης (NextGenerationEU), με προϋπολογισμό €1,85 δισεκ. και ο ενισχυμένος προϋπολογισμός της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027, κοντά στο €1,05 τρισεκ. Οι επιδράσεις του πολέμου, κυρίως ως προς την ενεργειακή τροφοδοσία και την αύξηση των τιμών ενέργειας, έχουν οδηγήσει προσφάτως σε σημαντικές προσαρμογές της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ. Οι πρόσφατες εξελίξεις παρουσιάζονται στο τέλος της τρέχουσας υπό-ενότητας της έκθεσης.

Συγκεκριμένα, ως προς την τάση της οικονομικής δραστηριότητας κατά το πρώτο τρίμηνο του 2022 στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη, σημειώθηκε επιτάχυνση της ανάπτυξης σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, σε 5,5% και 5,4%, από 4,9% και 4,7% αντιστοίχως, έναντι ύφεσης κατά 0,7% σε αμφότερες ΕΕ και ΕΖ ένα έτος νωρίτερα. Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹, η ανάπτυξη στην Ευρωζώνη εκτιμάται πως διαμορφώθηκε σε 5,4% για το 2021 ενώ για το 2022 προβλέπεται ανάκαμψη 2,7%, ομοίως για αμφότερα τα έτη και για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ανάπτυξη στις οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης την περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου του 2022 προέκυψε από την αύξηση της εγχώριας ζήτησης, με τη συμβολή των επενδύσεων να φθάνει το 1,5% του ΑΕΠ, όση περίπου στο προηγούμενο τρίμηνο (1,6%). Η συμβολή της κατανάλωσης μεγεθύνθηκε στο 3,8%, έναντι μικρότερης συμβολής στο τέταρτο τρίμηνο του 2021, 3,2 π.μ. του ΑΕΠ. Η επίδραση των καθαρών εξαγωγών στη μεταβολή του ΑΕΠ το πρώτο τρίμηνο του 2022 ήταν αρνητική, κατά 0,2%, από -0,6% το προηγούμενο τρίμηνο. Παρόμοιες είναι οι τάσεις στη διάρθρωση της ανάπτυξης στις οικονομίες της Ευρωζώνης, με την εγχώρια ζήτηση να αποτελεί

¹ European Economic Forecasts Spring 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2022

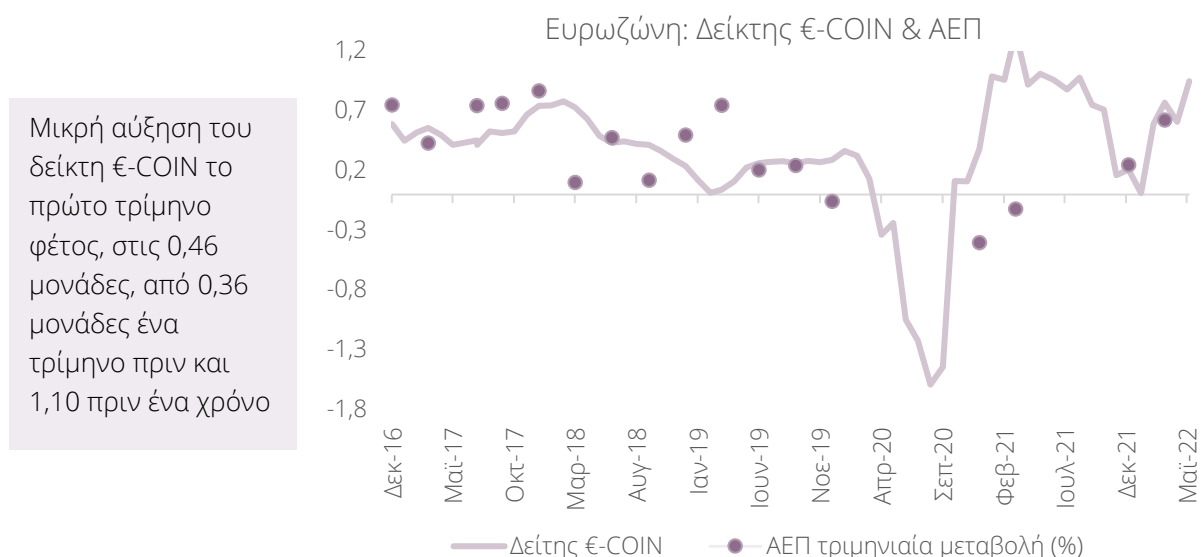
αναπτυξιακό παράγοντα (5,4 π.μ. από -3,5 π.μ. στο πρώτο τρίμηνο πέρυσι). Επίσης, σημειώθηκε θετική συμβολή των επενδύσεων σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους (1,1% του ΑΕΠ), μικρότερης έντασης συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο (1,5% του ΑΕΠ), ενώ παρατηρήθηκε θετική επίδραση της κατανάλωσης, 3,8 π.μ. από μικρότερη επίδραση στο τέταρτο τρίμηνο 3,0 π.μ. Επιπλέον, στο εν λόγω τρίμηνο, η συμβολή των καθαρών εξαγωγών στην Ευρωζώνη ήταν μηδενική, ενώ ένα τρίμηνο νωρίτερα ήταν ελαφρώς αρνητική, -0,5%.

Η διάρθρωση των συνιστωσών του ΑΕΠ από την πλευρά της δαπάνης παραμένει παραπλήσια σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη, με την κατανάλωση να αντιπροσωπεύει το 73,4% και 73,5% του ΑΕΠ αντίστοιχα, τις επενδύσεις να αποτελούν το 23,3% και 22,7% του ΑΕΠ, τις εξαγωγές το 53,1% και το 51,7% και τις εισαγωγές το 49,8% και 48,1% του ΑΕΠ.

Ισχυρότερη μεταξύ των χωρών της ΕΕ στο πρώτο τρίμηνο του περασμένου έτους, ήταν η ανάπτυξη (ετήσιες μεταβολές σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία) στην Ιρλανδία, όπου ο σχετικός ρυθμός έφτασε το 11,3%. Ακολούθησαν η Σλοβενία (9,6%), η Πολωνία (9,2%) και η Αυστρία (8,2%). Οι χώρες στις οποίες σημειώθηκε η μικρότερη ανάπτυξη, ήταν η Σλοβακία (3,0%), η Σουηδία (3,1%) και η Φινλανδία (3,8%). Σε επίπεδο κυλιόμενου 12-μηνου, η Ελλάδα παρουσίασε θετικό ρυθμό ανάπτυξης 10,5%, αρκετά υψηλότερο από τη μέση απόδοση σε αμφότερες την ΕΕ και την ΕΖ (7,2%). Η χώρα με τη μικρότερη ανάπτυξη, σε δωδεκάμηνη βάση, ήταν η Σλοβακία (3,9%), ακολουθούμενη από την Φινλανδία (4,3%). Στον αντίποδα, η χώρα με το μεγαλύτερο θετικό κυλιόμενο ρυθμό ανάπτυξης στην ΕΕ ήταν η Ιρλανδία (13,4%) ακολουθούμενη από την Μάλτα (12,5%) και την Κροατία (12,1%).

Διάγραμμα 2.2

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN & ΑΕΠ Ευρωζώνης*

*Το ερευνητικό κέντρο Centre of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων. Πηγή: CEPR και Bank of Italy

Ως προς τις τάσεις στο οικονομικό κλίμα και τους βασικούς πρόδρομους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση, ο δείκτης €-COIN αυξήθηκε στο πρώτο τρίμηνο του 2022 στις 0,46 μονάδες, από 0,36 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο. Από την άλλη πλευρά, αυτό το επίπεδο είναι αρκετά μικρότερο εκείνου στο πρώτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους (1,10). Ειδικά η μηνιαία επίδοση του Μαΐου 2022, στις 0,95 μονάδες, είναι ελαφρώς μικρότερη του περυσινού Μαΐου (1,01) υποδεικνύοντας μικρή επιβράδυνση της αύξησης του ΑΕΠ.

Ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη υποχώρησε την περίοδο Απριλίου - Ιουνίου του φετινού έτους σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, κατά 6,9 και 7,1 μονάδες αντίστοιχα, ενώ ως προς την ίδια περίοδο πέρυσι μειώθηκε κατά 8,7 και 8,5 μονάδες. Συγκεκριμένα, ο δείκτης διαμορφώθηκε στις 103,8 και 104,6 μονάδες. Τον Ιούνιο φέτος ο δείκτης Οικονομικού κλίματος διαμορφώθηκε στις 102,5 μονάδες στην ΕΕ-27 και στις 104,0 μονάδες στην Ευρωζώνη, σε επίπεδο μικρότερο συγκριτικά με τον προηγούμενο μήνα. Από την άλλη πλευρά, διαμορφώθηκε 13,3 και 12,7 μονάδες χαμηλότερα από ότι πριν ένα χρόνο, σε ΕΕ-27 και ΕΖ αντίστοιχως.

Πίνακας 2.2

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 & Ευρωζώνης (μ.ό. 2000-2020=100)

Μήνας	Ιουλ-20	Αυγ-20	Σεπ-20	Οκτ-20	Νοε-20	Δεκ-20	Ιαν-21	Φεβ-21	Μαρ-21	Απρ-21	Μαϊ-21	Ιουν-21
ΕΕ-27 (2020)	83,7	88,4	91,5	91,7	88,6	91,6	91,1	93,1	99,9	108,8	112,8	115,8
Ευρωζώνη	84,2	89,1	92,3	92,5	89,3	92,4	91,5	93,4	100,9	109,4	113,4	116,7

Μήνας	Ιουλ-21	Αυγ-21	Σεπ-21	Οκτ-21	Νοε-21	Δεκ-21	Ιαν-22	Φεβ-22	Μαρ-22	Απρ-22	Μαϊ-22	Ιουν-22
ΕΕ-27 (2020)	116,6	115,3	115,3	116,2	115,2	113	111,6	112,8	107,5	104,6	104,2	102,5
Ευρωζώνη	117,6	116,3	116,4	117,2	116,2	113,8	112,7	113,9	108,5	104,9	105	104

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DG ECFIN), Ιούνιος 2022

Μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών της ΕΕ, στη Γαλλία το πρώτο τρίμηνο φέτος ο δείκτης μειώθηκε σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (-6,9 μονάδες), ενώ σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2021 διαμορφώθηκε 6,3 μονάδες χαμηλότερα. Μείωση σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του έτους παρατηρήθηκε στη Γερμανία, κατά 5,3 μονάδες, παρόμοιας έκτασης με εκείνη έναντι του πρώτου τριμήνου του 2021 (5,4%). Στην Ιταλία, ο δείκτης μειώθηκε κατά 4,6 μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και κατά 5,9 μονάδες έναντι του αντίστοιχου τριμήνου το προηγούμενο έτος. Τέλος, την περίοδο Απριλίου - Ιουνίου 2022, ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα μειώθηκε συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο κατά 8,0 μονάδες, στις 105,8 μονάδες, επίπεδο που είναι περίπου 1 μονάδα υψηλότερο από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (104,8 μονάδες).

Πληρέστερη πληροφόρηση για τις μεταβολές στα μεγέθη που συνθέτουν το ΑΕΠ της Ευρωζώνης και της ΕΕ στο πρώτο τρίμηνο του 2022 και τις υπόλοιπες μακροοικονομικές μεταβλητές, καθώς

και για τις εκτιμώμενες τάσεις σε αυτές το προσεχές χρονικό διάστημα παρέχεται στη συνέχεια της παρούσας υπό-ενότητας. Παρουσιάζονται οι προβλέψεις για την περίοδο 2022-2023, όπως αυτές προκύπτουν για την ΕΕ και την Ευρωζώνη στην πλέον πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Πίνακας 2.3

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-27, Ευρωζώνη (πραγματικές ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν δηλώνεται διαφορετικά)

	ΕΕ			Ευρωζώνη		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
ΑΕΠ	5,4	2,7	2,3	5,4	2,7	2,3
Ιδιωτική Κατανάλωση	3,8	3,3	2,7	3,5	3,2	2,6
Δημόσια Κατανάλωση	3,8	0,8	0,4	3,9	0,8	0,5
Ακαθάριστες επενδύσεις	4,2	3,1	3,6	4,2	3,1	3,5
Εξαγωγές αγαθών - υπηρεσιών	10,7	5	4,6	11	5,1	4,7
Εισαγωγές αγαθών - υπηρεσιών	9,3	5	4,7	8,8	5,1	4,8
Απασχόληση	0,7	1,2	0,7	1,1	1,3	0,8
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	7	6,7	6,5	7,7	7,3	7
Πληθωρισμός	2,9	6,8	3,2	2,6	6,1	2,7
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-4,7	-3,6	-2,5	-5,1	-3,7	-2,5
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	89,7	87,1	85,2	97,4	94,7	92,7
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	3,0	2,1	2,6	3,2	2,4	2,9

Πηγή: European Economic Forecasts, Spring 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2022

Αναλυτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το πρώτο τρίμηνο του 2022 (ετήσιες μεταβολές σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία), η ιδιωτική κατανάλωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε κατά 7,5%, όταν το προηγούμενο τρίμηνο κατέγραψε μικρότερη άνοδο, κατά 6,1%, ενώ στην αντίστοιχη περίοδο του 2021 η τάση της ήταν έντονα πτωτική (-4,9%). Στην Ευρωζώνη, η κατανάλωση των νοικοκυριών ενισχύθηκε κατά 7,5%, από μικρότερη αύξηση 5,8% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ένα έτος νωρίτερα παρουσίασε μείωση 5,4%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε τον περασμένο Μάιο αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στο σύνολο του 2022 στην ΕΕ κατά 3,3% και επιβράδυνση της το 2023 στο 2,7%. Για την Ευρωζώνη προέβλεψε άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 3,2% φέτος και διεύρυνση 2,6 % στο επόμενο έτος (Πίνακας 2.3). Σε επίπεδο χωρών, στη Γερμανία η ιδιωτική κατανάλωση ήταν 8,8% υψηλότερη το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ενώ το προηγούμενο τρίμηνο παρουσίασε αύξηση 3,1%, ενώ στη Γαλλία σημειώθηκε πολύ μεγαλύτερη αύξηση (6,0%). Στην Ιταλία ενισχύθηκε κατά 7,1%, από όμοια άνοδο 7,0% ένα τρίμηνο πριν, ενώ στην Ισπανία μεγεθύνθηκε κατά 4,8% όταν το περασμένο τρίμηνο η αύξησή της έφτασε το 4,1%. Στην Ελλάδα η ιδιωτική κατανάλωση παρουσίασε άνοδο 11,6%, από παρόμοια αύξηση 11,9% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ την ίδια περίοδο του 2021 σημείωνε πτώση της τάξης του 4,9%.

Η δημόσια κατανάλωση αυξήθηκε στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη το πρώτο τρίμηνο του 2022 κατά 2,2% και 2,3% αντίστοιχα, από ενίσχυση 2,5% σε αμφότερες τις ζώνες ένα τρίμηνο πριν. Στο ίδιο τρίμηνο του 2021 η δημόσια κατανάλωση είχε ενισχυθεί κατά 2,8% στην ΕΕ και 2,9% στην Ευρωζώνη. Για το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέμενε τον Μάιο έντονη επιβράδυνση της αύξησης της δημόσιας κατανάλωσης στην ΕΕ σε σχέση με το 2021, πρωτίστως λόγω των λιγότερων μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης, σε 0,8% από 3,8%. Ίδια διεύρυνση εκτίμησε για την Ευρωζώνη (0,8%, έναντι 3,9%). Το 2023 η διεύρυνση θα συρρικνωθεί, σε 0,4% και 0,5% σε ΕΕ και ΕΖ αντίστοιχως.

Οι επενδύσεις παρουσίασαν άνοδο την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2022 στην ΕΕ κατά 6,3%, ελαφρώς μικρότερης έκτασης συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο 7,4%. Παρομοίως στην Ευρωζώνη, η άνοδος ήταν της τάξης του 4,6%, έναντι ανόδου 7,0% στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι. Το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021 οι επενδύσεις είχαν συρρικνωθεί κατά 4,0% στην ΕΕ και 4,9% στην Ευρωζώνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε ενίσχυσή τους κατά 3,1% για το 2022 και 3,6% για το 2023 στην ΕΕ, ενώ 3,1% και 3,5% στην Ευρωζώνη. Στο πρώτο τρίμηνο του 2022, στη Γερμανία οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 3,5% ύστερα από μεγαλύτερη ενίσχυση 5,4% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ στην Ιταλία καταγράφηκε κατακόρυφη αύξηση 12,8%, από ακόμα μεγαλύτερη άνοδο όμως 17,5%, στο τρίμηνο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2021. Ο ρυθμός μεταβολής των επενδύσεων στη Γαλλία ήταν ελαφρώς πτωτικός, 0,5%, από αύξηση 1,4% στο προηγούμενο τρίμηνο.

Σημαντική αύξηση καταγράφηκε στην εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών στην ΕΕ (7,7%), και στην Ευρωζώνη (8,4%), έναντι ελαφρώς ισχυρότερης αύξησης, κατά 8,4% και 8,9% αντίστοιχως, στο προηγούμενο τρίμηνο και στασιμότητας στο πρώτο τρίμηνο του 2021 (0,4% και -0,1%). Για το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε άνοδο των εξαγωγών στην ΕΕ-27 σε σύγκριση με το 2021 κατά 5,0% και μικρότερη αύξηση στο επόμενο έτος 4,6%. Για την Ευρωζώνη ανέμενε διεύρυνση 5,1% για το σύνολο του 2022 και άνοδο 4,7% το 2023. Σε επίπεδο χωρών, στη Γερμανία σημειώθηκε μεγέθυνση των εξαγωγών στο πρώτο τρίμηνο του 2022 κατά 2,6%, από μεγαλύτερη αύξηση 6,7% στο τέταρτο τρίμηνο του περασμένου έτους. Η ενίσχυση των εξαγωγών στη Γαλλία το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους ήταν 10,0%, από άνοδο 8,0% ένα τρίμηνο πριν. Στην Ιταλία σημειώθηκε αύξηση κατά 13,0%, από μικρότερη άνοδο, κατά 8,6%, ένα τρίμηνο νωρίτερα. Ισχυρή επέκταση των εξαγωγών σημειώθηκε στην Ισπανία, κατά 18,1%, κατόπιν παραπλήσιας ανόδου 17,9% στο προηγούμενο τρίμηνο, όπως και στην Κύπρο (11,6%), κατόπιν αύξησης 19,2% στο τέταρτο τρίμηνο του 2021.

Για ακόμα ένα τρίμηνο έντονη ήταν η αύξηση των εισαγωγών το πρώτο τρίμηνο του 2022 στην ΕΕ, 8,8%, ωστόσο ηπιότερη από ότι ένα τρίμηνο πριν (10,2%). Όμοια μεταβολή παρατηρήθηκε στην ΕΖ, κατά 9,1%, από άνοδο 10,8% το τέταρτο τρίμηνο του 2021. Ένα χρόνο νωρίτερα είχε καταγραφεί συρρίκνωση 4,0% και 5,7% αντίστοιχως. Για τα έτη 2022 και 2023, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προβλέψει για την ΕΕ αύξηση 5,0% και 4,7% αντίστοιχα. Για την Ευρωζώνη αναμένει άνοδο το 2022 κατά 5,1% και μεγέθυνση το 2023 4,8%. Σε επίπεδο χωρών, το πρώτο τρίμηνο του 2022 οι εισαγωγές αυξήθηκαν στην Ισπανία κατά 11,7%, έναντι μεγαλύτερης ανόδου 13,1% στο προηγούμενο τρίμηνο. Στη Γαλλία διευρύνθηκαν κατά 7,4%, από ενίσχυση 8,6% ένα τρίμηνο πριν, ενώ στην Ιταλία σημειώθηκε αύξηση 15,3% από άνοδο 13,1%. Σημαντικός θετικός ρυθμός σημειώθηκε στη Γερμανία (7,2%), από ενίσχυση 11,0% στο τέταρτο τρίμηνο του 2021.

Με βάση τις εξελίξεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, η συμβολή των καθαρών εξαγωγών ήταν μηδενική, έναντι οριακά αρνητικής επίδρασης το προηγούμενο τρίμηνο (-0,5%).

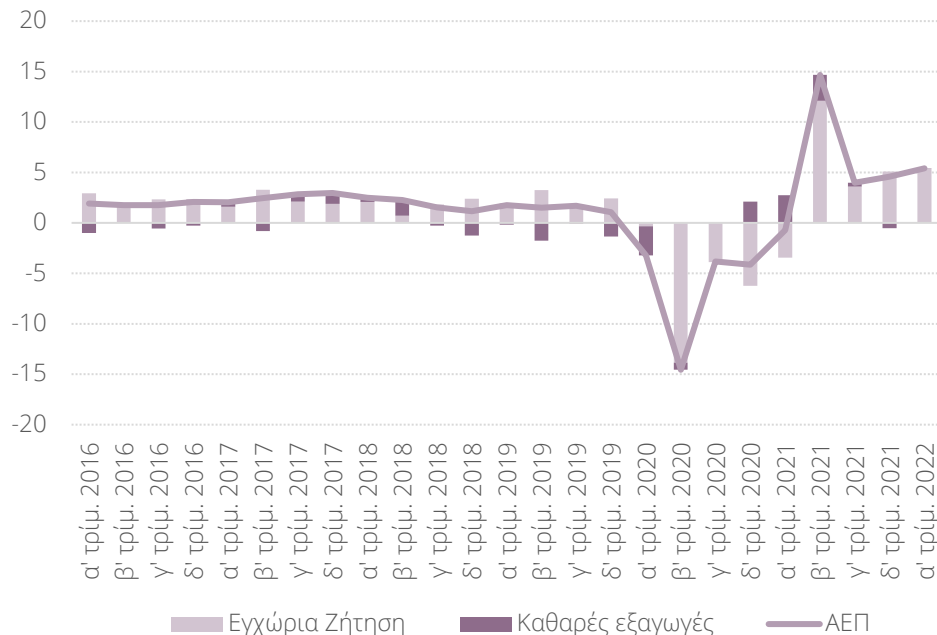

Η μηδενική συμβολή των καθαρών εξαγωγών στο αρχικό τρίμηνο φέτος προήλθε από την ταυτόχρονη μικρή μείωση της συμβολής των εξαγωγών, από 4,4% στο τέταρτο τρίμηνο σε 4,2%, σε συνδυασμό με την ίδιας έκτασης αρνητική επίδραση των εισαγωγών, από 5,0% το τέταρτο τρίμηνο σε 4,2% στο επόμενο. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η συμβολή της εγχώριας ζήτησης ήταν της τάξης του 5,4% του ΑΕΠ, από θετική επίδραση 5,1 ποσοστιαίων μονάδων το προηγούμενο τρίμηνο. Το μεγαλύτερο μέρος της συμβολής προήλθε κυρίως από την ιδιωτική κατανάλωση, η οποία επενέργησε θετικά στο πρώτο τρίμηνο του 2022 κατά 3,8% του ΑΕΠ, ενώ το τέταρτο τρίμηνο η θετική συμβολή της ήταν στις 3,0 π.μ.

Διάγραμμα 2.3

Ευρωζώνη – Συμβολή συνιστωσών ΑΕΠ στον πραγματικό ρυθμό μεταβολής του (σε ποσοστιαίες μονάδες)

Μηδενική συμβολή καθαρών εξαγωγών στη μεταβολή του ΑΕΠ της Ευρωζώνης το α' τρίμ. 2022. Θετική επίδραση εγχώριας ζήτησης λόγω αυξημένης ιδιωτικής κατανάλωσης συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2020.

Πηγή: Eurostat

Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός αυξήθηκε το τέταρτο τρίμηνο του 2021 στην ΕΕ και την Ευρωζώνη, καταγράφοντας ρυθμό 4,9% και 4,6% από 3,1% και 2,8% αντίστοιχα ένα τρίμηνο νωρίτερα. Στο τέταρτο τρίμηνο του 2020 ο εναρμονισμένος πληθωρισμός είχε διαμορφωθεί σε 0,2% στην ΕΕ και -0,3% στην ΕΖ αντιστοίχως. Συνολικά για το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε προσφάτως (Μάιος 2022) ότι ο πληθωρισμός θα αυξηθεί έντονα το 2022 στην ΕΖ σε 6,1% από 2,6%, αλλά και στην ΕΕ, σε 6,8% από 2,9%, ενώ το 2023 θα υποχωρήσει σε 2,7% και 3,2% αντιστοίχως.

Ενίσχυση της απασχόλησης σημειώθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2022, κατά 2,8% στην ΕΕ και 2,9% στην ΕΖ, από 2,1% σε αμφότερες της ζώνες ένα τρίμηνο πριν, ενώ την ίδια περίοδο του 2021 σημειωνόταν μείωση των θέσεων εργασίας, κατά 1,5% και 1,6% αντίστοιχα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει αύξηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας στην ΕΕ για το 2022 και το 2023, κατά 1,2%, και 0,7% αντιστοίχως. Για την Ευρωζώνη επίσης προέβλεψε άνοδο της απασχόλησης φέτος, κατά 1,3%, και αύξηση (0,8%) το 2023. Αύξηση της απασχόλησης το πρώτο τρίμηνο του 2022 σημειώθηκε κυρίως στην Ιρλανδία (12,3%), στην Ελλάδα (8,0%), στην Δανία (5,9%) και στην

Εσθονία (5,3%). Η μικρότερη αύξηση της απασχόλησης σημειώθηκε στην Ρουμανία (1,4%), την Γερμανία και την Τσεχία (1,5%).

Η ανεργία το τέταρτο τρίμηνο του 2021 υποχώρησε στο 6,4% στην ΕΕ και στο 7,1% στην Ευρωζώνη από 6,7% και 7,4% αντιστοίχως στο τρίτο τρίμηνο. Στο τέταρτο τρίμηνο πρόπερσι βρισκόταν στο 7,3% στην ΕΕ και στο 8,1% στην ΕΖ. Για το 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκτιμήσει υποχώρηση των ποσοστών ανεργίας στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη έναντι του προηγούμενου έτους, σε 6,7% και 7,3%, ενώ για το 2023 αναμένει ποσοστά ανεργίας 6,5% και 7,0%. Την περίοδο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2021 το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας καταγράφηκε στην Ισπανία (13,3%), με την Ελλάδα (13,2%) και την Ιταλία (9,1%) να έπονται, ενώ στη Γαλλία η ανεργία ήταν της τάξης του 7,6%.

Στο πεδίο των δημοσιονομικών επιδόσεων, το έλλειμμα του ισοζυγίου γενικής κυβέρνησης στην ΕΕ-27 το τέταρτο τρίμηνο του 2021 ήταν της τάξης του 2,9% του ΑΕΠ, ενώ το τρίτο τρίμηνο του 2021 ήταν ίσο με 3,2%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προβλέψει ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα θα διαμορφωθεί το 2022 και το 2023, σε 3,6% και 2,5% του ΑΕΠ αντιστοίχως. Σχετικά με το δημοσιονομικό έλλειμμα κατά μέσο όρο Ευρωζώνη, αναμένει πως θα επιτευχθεί το 3,7% του ΑΕΠ το 2022 και το 2,5% το 2023, από 7,1% πρόπερσι. Όσον αφορά στο δημόσιο χρέος, διαμορφώθηκε στις χώρες της Ευρωζώνης το τέταρτο τρίμηνο πέρυσι στο 95,6% του ΑΕΠ, ενώ ο μέσος όρος αναμένεται να διαμορφωθεί στο 94,7% φέτος και στο προσεχές έτος να μειωθεί στο 92,7% του ΑΕΠ. Το δημόσιο χρέος, ως ποσοστό του ΑΕΠ υποχώρησε το τέταρτο τρίμηνο του 2021 σε πολλές χώρες μέλη, με το μεγαλύτερο επίπεδό του να σημειώνεται στην Ελλάδα (193,3%), την Ιταλία (150,8%), την Πορτογαλία (127,4%), την Ισπανία (118,4%) και την Γαλλία (113,3%).

Ως προς το πλαίσιο νομισματικής πολιτικής, η εισβολή στην Ουκρανία αποτελεί νέα, σημαντική καμπή για την Ευρώπη. Η ΕΚΤ σκοπεύει να διασφαλίσει ομαλούς όρους ρευστότητας και να εφαρμόσει τις κυρώσεις που αποφασίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις. Σύμφωνα με την ανακοίνωσή της στις 9 Ιουνίου 2022, θα ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα για τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Αναφορικά με το πρόγραμμα αγοράς στοιχείων ενεργητικού (Asset Purchase Programme - APP) οι αγορές θα σταματήσουν από την 1^η Ιουλίου, τουλάχιστον ένα τρίμηνο νωρίτερα από ότι αναμενόταν έως τότε. Επιπρόσθετα, σκοπεύει να συνεχίσει να επανεπενδύει, πλήρως τα ποσά από την εξόφληση των αποκτηθέντων τίτλων στο πλαίσιο του APP κατά τη λήξη τους, «για όσο χρονικό διάστημα αυτό κρίνεται αναγκαίο για τη διατήρηση συνθηκών άφθονης ρευστότητας και της ενδεδειγμένης κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής». Ωστόσο, η πλέον σημαντική απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της ΕΚΤ αφορούσε στα βασικά της επιτόκια. Πρώτον, τα οποία ανακοίνωσε πως θα αυξήσει, για πρώτη φορά ύστερα από σχεδόν τρία χρόνια, κατά 25 μονάδες βάσης, στη συνεδρίαση για τη νομισματική πολιτική του Ιουλίου. Μάλιστα, αναμένει να τα αυξήσει εκ νέου τον ερχόμενο Σεπτέμβριο, ανάλογα με τις επικαιροποιημένες μεσοπρόθεσμες προοπτικές για τον πληθωρισμό. Κατόπιν, «το Διοικητικό Συμβούλιο προβλέπει ότι η ενδεδειγμένη πορεία θα είναι μια σειρά σταδιακών αλλά συνεχών περαιτέρω αυξήσεων των επιτοκίων». Αυτές οι αποφάσεις της ΕΚΤ συνιστούν ανάσχεση της επεκτατικής νομισματικής πολιτικής που εφάρμοξε σταδιακά από τον Σεπτέμβριο του 2019.

² ΕΚΤ, Δελτίο τύπου «Αποφάσεις νομισματικής πολιτικής», 10 Μαρτίου 2022

Επιγραμματικά, η οικονομία στην Ευρώπη, και ειδικότερα στην Ευρωζώνη, βρίσκεται την τρέχουσα περίοδο αντιμέτωπη με μια σειρά από προκλήσεις. Οι κυριότερες εξ' αυτών έγκεινται σε:

- Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και οι οικονομικές επιπτώσεις των κυρώσεων ως προς την ανάπτυξη και τον πληθωρισμό. Ο πόλεμος έχει ήδη οδηγήσει σε ισχυρές αναταραχές στις αγορές βασικών ειδών διατροφής (π.χ. σιτηρά), ορυκτών και ενεργειακών προϊόντων., με τις τιμές του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και του σιταριού να έχουν ανέλθει σε μέγιστο επίπεδο πολλών ετών.
- Αισθητές επιπτώσεις της πανδημίας, αλλά και του πολέμου, στις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες. Πρωτοφανώς για την οικονομία της ΕΕ, η αύξηση της ζήτησης δεν καλύπτεται από επαρκή προσφορά σε διάφορους τομείς, ιδίως στην παραγωγή διαρκών και επενδυτικών αγαθών.
- Ραγδαία αύξηση του πληθωρισμού και περαιτέρω ενδείξεις για πιέσεις στις τιμές σε διάφορα τμήματα της αλυσίδας παραγωγής. Οι πρόσφατες προβλέψεις για την ΕΕ δείχνουν χαμηλότερη ανάπτυξη και υψηλότερο πληθωρισμό, ιδίως για το 2022.
- Πιθανή ανάγκη λήψης πρόσθετων δημοσιονομικών και νομισματικών μέτρων σε συλλογικό επίπεδο, πέραν των όσων έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση των συνεπειών του πολέμου
- Κίνδυνος επισιτιστικής κρίσης σε κάποιες φτωχές χώρες, λόγω των αυστηρών περιοριστικών παρεμβάσεων στις εξαγωγές
- Η διαχείριση της πανδημίας COVID-19 εξακολουθεί να αποτελεί παγκόσμια πρόκληση κυρίως ως προς την αντιμετώπιση των μεταλλάξεων

2.1 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

A. Οικονομικό Κλίμα

- Ήπια υποχώρηση του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το β' τρίμηνο του 2022 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (105,8 από 113,8 μον.). Οριακή βελτίωση σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (105,4 μον.).
- Οι επιχειρηματικές προσδοκίες υποχώρησαν στο πρόσφατο τρίμηνο σε σύγκριση με το προηγούμενο σε όλους τους τομείς και ιδιαίτερα σε Κατασκευές και Υπηρεσίες
- Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης εξασθένησε αισθητά την περίοδο Απριλίου-Ιουνίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου του, στις -53,0 (από -43,6) μονάδες. Παράλληλα, είναι έντονα χαμηλότερος από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (-28,3 μον.).

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και για την πορεία του ΑΕΠ³.

³ Επισημαίνεται ότι από τον Μάρτιο του 2018, οι σειρές που παρουσιάζονται στους επιμέρους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών, δηλαδή οι δείκτες στη Βιομηχανία, το Λιανικό Εμπόριο, τις Υπηρεσίες και τις Κατασκευές έχουν αλλάξει ως προς

Στο δεύτερο τρίμηνο φέτος ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος υποχώρησε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, κατά 8,0 μονάδες. Παράλληλα, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης διαμορφώθηκε αισθητά χαμηλότερα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, στις -53,0 (από 43,6) μονάδες. Η επιδείνωση προήλθε από την υποχώρηση των προσδοκιών σε όλους τους τομείς, ιδιαίτερα στις Κατασκευές και τις Υπηρεσίες. Οι κλάδοι των Υπηρεσιών και του Λιανικού Εμπορίου πλήγηκαν στην πρόσφατη περίοδο από τις αυξανόμενες πιέσεις στο διαθέσιμο εισόδημα, λόγω της περαιτέρω κλιμάκωσης του πληθωρισμού. Ο τομέας της Βιομηχανίας, που ευνοήθηκε από τη σημαντική ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας και του διεθνούς εμπορίου πέρυσι, πλήττεται πλέον από την άνοδο των τιμών στην ενέργεια και σε άλλες πρώτες ύλες εξαιτίας του πολέμου, καθώς και από τις δυσχέρειες στη λειτουργία των διεθνών εφοδιαστικών αλυσίδων. Αυτές οι τάσεις είναι πιθανό να συνεχιστούν τουλάχιστον στο επόμενο τρίμηνο, όσο ο πόλεμος θα συνεχίζεται και οι κυρώσεις προς τη Ρωσία και από αυτή θα κλιμακώνονται, ενώ δεν θα είναι εφικτή η ολοκλήρωση των αναδιαρθρώσεων στις εφοδιαστικές αλυσίδες, για την αντιμετώπιση των τρεχουσών διαταραχών. Αντίρροπα στην υποχώρηση στον τομέα των Υπηρεσιών αναμένεται να επενεργήσει το τρίτο τρίμηνο η ισχυρή δυναμική του διεθνούς τουρισμού, η οποία έχει διαφανεί σταδιακά από τα μέσα του προηγούμενου τριμήνου. Στην πλευρά των νοικοκυριών, αν και έχουν πραγματοποιηθεί διαδοχικές δέσμες παρεμβάσεων πολιτικής για την ενεργειακή κρίση, οι συνεχώς εντεινόμενες πληθωριστικές πιέσεις τα προβληματίζουν για την οικονομική τους κατάσταση προσεχώς, βάσει και του σχετικού ισοζυγίου στις έρευνες συγκυρίας. Η σημαντική ενίσχυση του τομέα του Τουρισμού μπορεί να μετριάσει ή και να ανακόψει την αρνητική τάση της Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης, μέσω μιας σημαντικής αύξησης των θέσεων εργασίας και του εγχώριου εισοδήματος. Προς το παρόν δεν είναι εύκολο να σταθμιστεί η επίδραση των υγειονομικών εξελίξεων το επόμενο χρονικό διάστημα. Θα εξαρτηθεί από την πορεία των σχετικών δεδομένων, τα οποία την τρέχουσα περίοδο παρουσιάζουν, τουλάχιστον πρόσκαιρα, επιδείνωση.

Αναλυτικά, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου ήταν ήπια εξασθενημένος σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, στις 105,8 από 113,8 μονάδες, ενώ κυμάνθηκε σε επίπεδο οριακά υψηλότερο σε σχέση με το μέσο αντίστοιχο περσινό (105,4 μον.).

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος μέσος δείκτης διαμορφώθηκε αισθητά χαμηλότερα κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με την προηγούμενη, τόσο στην ΕΕ, όσο και στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος διαμορφώθηκε στις 103,8 (από 110,9) μονάδες το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους στην ΕΕ, και στις 104,6 (από 111,2) μονάδες στην Ευρωζώνη.

Σε επίπεδο τομέων, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα υποχώρησαν στη Βιομηχανία και το Λιανικό εμπόριο, ενώ επιδεινώθηκαν σημαντικά στις Υπηρεσίες και τις Κατασκευές. Στην πλευρά των καταναλωτών, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης υποχώρησε αισθητά έναντι του προηγούμενου τριμήνου. Σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, οι μέσοι δείκτες ενισχύθηκαν ήπια στη Βιομηχανία, ενώ υποχώρησαν στους υπόλοιπους τομείς, ιδιαίτερα στο Λιανικό εμπόριο και λιγότερο στις Κατασκευές και τις Υπηρεσίες. Αναλυτικότερα:

την περίοδο βάσης τους. Συγκεκριμένα, ως νέα βάση ορίστηκε η περίοδος 2000-2010 (=100), διαφοροποιώντας έτσι τους δείκτες, οι οποίοι μέχρι και τον Φεβρουάριο 2018 διαμορφώνονταν με βάση την περίοδο 1996-2006. Οι σειρές όμως έχουν αναθεωρηθεί πλήρως προς τα πίσω, έτσι ώστε τα στοιχεία να είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα. Ως αποτέλεσμα οι δείκτες με τη νέα περίοδο βάσης είναι συνολικά υψηλότεροι συγκριτικά με εκείνους με την παλαιότερη περίοδο βάσης. Η αλλαγή περιόδου βάσης από το IOBE δεν επηρεάζει το συνολικό δείκτη οικονομικού κλίματος για την Ελλάδα ή οποιαδήποτε άλλη χώρα.

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου του τρέχοντος έτους διαμορφώθηκε αισθητά χαμηλότερα κατά μέσο όρο από το α' τρίμηνο του 2022, στις -53,0 από -43,6 μονάδες, επίπεδο πολύ χαμηλότερο και του αντίστοιχου περσινού (-28,3 μον.). Ο αντίστοιχος μέσος δείκτης υποχώρησε αισθητά στην ΕΕ, στις -22,6 (από -14,6) μονάδες, όπως και στην Ευρωζώνη (-22,3 από -13,6 μονάδες). Αυτά τα επίπεδα είναι πολύ χαμηλότερα σε σχέση με τα αντίστοιχα ένα χρόνο πριν (-6,8 και -5,6 μον. αντίστοιχα).

Οι τάσεις στα επιμέρους βασικά ισοζύγια απαντήσεων που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη ήταν κυρίως πτωτικές στο δεύτερο τρίμηνο του 2022 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Έτσι, οι δυσοίωνες προβλέψεις των καταναλωτών στην Ελλάδα για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους το επόμενο 12μηνο ενισχύθηκαν σημαντικά, όπως και εκείνες για την οικονομική κατάσταση της χώρας. Παράλληλα οι εκτιμήσεις των νοικοκυριών για την τρέχουσα κατάστασή τους επιδεινώθηκαν έντονα, ενώ η πρόθεση για μείζονες αγορές το προσεχές χρονικό διάστημα βελτιώθηκε οριακά.

Αναλυτικότερα, το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο ενισχύθηκε αισθητά, στο 65% (από 56% το προηγούμενο τρίμηνο), ενώ υποχώρησε στο 3% (από 6%) το ποσοστό όσων δηλώνουν το αντίθετο. Παράλληλα, ενισχύθηκε στο 74% (από 64%) το ποσοστό των καταναλωτών στην Ελλάδα οι οποίοι διατυπώνουν δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 6% (από 13%) να αναμένει βελτίωση. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, το ποσοστό των νοικοκυριών που δεν αξιολογούν ως πιθανή την αποταμίευση το επόμενο 12μηνο διατηρήθηκε στο 83%, ενώ υποχώρησε στο 15% το ποσοστό εκείνων που τη θεωρούν πιθανή. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, διατηρήθηκε στο 54% το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 17% (από 19%) κατά μέσο όρο να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» το β' τρίμηνο του 2022 διατηρήθηκε στο 8%, ελαφρώς υψηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021 (6%). Επίσης, εξασθένησε οριακά στο 18% (από 20%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που δηλώνουν ότι αποταμιεύουν λίγο (από 25% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2021). Τέλος, το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» ενισχύθηκε στο 64% (από 60% το προηγούμενο τρίμηνο) και το ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» διαμορφώθηκε στο 9% (από 11%), με το αντίστοιχο ποσοστό για το 2021 να κυμαίνεται μόλις στο 6%.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη Βιομηχανία το δεύτερο τρίμηνο του 2022 διαμορφώθηκε στις 108,0 (από 116,9 το α' τρίμηνο του 2022) μονάδες, ελαφρώς υψηλότερα σε σύγκριση με την αντίστοιχη επίδοση το 2021 (105,0 μονάδες). Στα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, ο δείκτης στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής από τις +31,7 μονάδες στο α' τρίμηνο του 2022 υποχώρησε σημαντικά το εξεταζόμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στις +24,9 μονάδες. Παράλληλα, εξασθένησαν σημαντικά οι ήπια θετικές εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (στις -8,0 από +5,2 μονάδες ο σχετικός δείκτης). Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων υποδηλώνουν ήπια κλιμάκωση (στις +3,5 από -2,2 μον. ο σχετικός δείκτης), ενώ οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι πτωτικές: οι προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου εξασθένησαν έντονα (+27,8 από +41,5 μον.), ενώ παράλληλα αισθητά πτωτικά κινήθηκαν οι τρέχουσες εκτιμήσεις για τις εξαγωγές του τομέα (στις +17,1 από τις +28,4 μον.), όπως και οι εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού (-9,9 από τις +3,2 μον.). Στις προβλέψεις για την απασχόληση, το σχετικό μέσο τριμηνιαίο ισοζύγιο σημείωσε υποχώρηση, στις +1,4 (από +10,6) μονάδες κατά μέσο όρο. Το

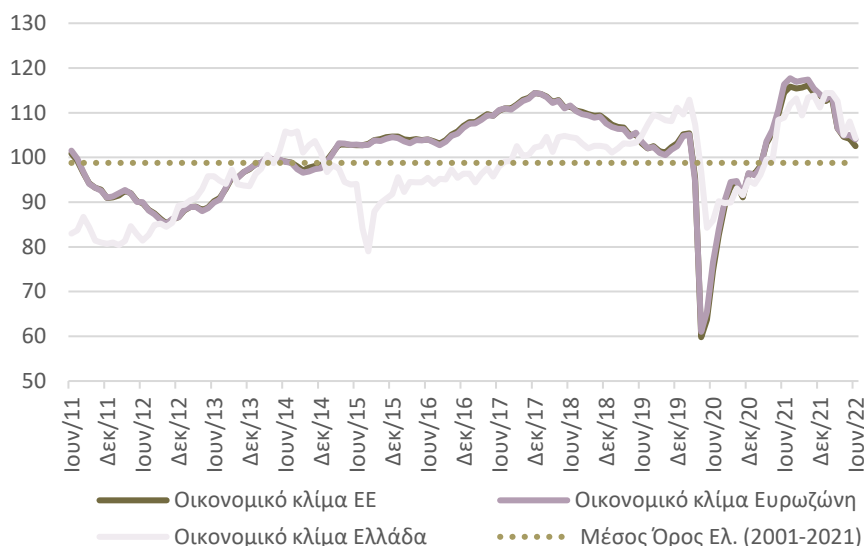

ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού κυμάνθηκε ωστόσο υψηλότερα, στο 77,2% (από 74,8%), ενώ οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής των επιχειρήσεων υποχώρησαν οριακά, στους 4,8 (από 4,9) μήνες κατά μέσο όρο.

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: ΕΕ-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα (2000-2020=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος το β' τρίμηνο του 2022 εξασθένησε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο κατά 8,0 μονάδες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν αισθητά χαμηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 87,9 μονάδες (από τις 98,8), επίδοση χαμηλότερη συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (97,9 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, το μέσο ισοζύγιο για τις εκτιμήσεις των τρεχουσών πωλήσεων εξασθένησε έντονα στις -16 (από -3) μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, το 44% (από 36%) κρίνει ότι οι πωλήσεις του μειώθηκαν, με το 29% (από 33%) να εκτιμά το αντίθετο. Ως προς τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο δείκτης των +6 μονάδων υποχώρησε ελαφρά και διαμορφώθηκε στις -4 μονάδες, με τα αποθέματα να αποκλιμακώνονται αισθητά και να ισοσκελίζονται (από τις -12 μον. ο δείκτης). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, πτωτικά κινήθηκε το ισοζύγιο των προβλέψεων για τις παραγγελίες προς προμηθευτές και διαμορφώθηκε στις -7 μονάδες (από +6 μονάδες), ενώ παράλληλα, ως προς την απασχόληση του τομέα, το μέσο ισοζύγιο προβλέψεων επιδεινώθηκε σημαντικά, εντούτοις παρέμεινε θετικό, στις +11 (από +24) μονάδες. Τέλος, σε όρους τιμών, το αντίστοιχο ισοζύγιο ενισχύθηκε έντονα (+67 από +59 μονάδες), με μόλις 2% εκ των επιχειρήσεων να εκφράζει προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το 69% (από 61%) να προβλέπει το αντίθετο. Επιδείνωση των επιχειρηματικών προσδοκιών καταγράφηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2022 σε όλους τους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους του Λιανικού εμπορίου πλην του κλάδου Τροφίμων-Ποτών, όπου σημειώθηκε μικρή ενίσχυση και του κλάδου Υφασμάτων-Ένδυσης-Υπόδησης, όπου παρατηρήθηκε σημαντική ενίσχυση.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις Κατασκευές υποχώρησαν σημαντικά το δεύτερο τρίμηνο του 2022, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 119,6 μονάδες κατά μέσο όρο, απο 137,2 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο, μεταβολή που ήταν η μεγαλύτερη μεταξύ των βασικών τομέων

δραστηριότητας, μετά από αυτή στις Υπηρεσίες. Αυτή η επίδοση βρίσκεται σε ήπια χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2021 (121,9 μον.). Στις βασικές μεταβλητές, οι προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα υποχώρησαν ήπια, με το σχετικό ισοζύγιο από τις +25 μονάδες να διαμορφώνεται στις +16 μονάδες, και το 33% των επιχειρήσεων να αναμένουν περισσότερες θέσεις εργασίας, όταν το 17% (από 13%) αναμένει μείωσή τους. Οι αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων για τις προγραμματισμένες εργασίες επιδεινώθηκαν (στις -47 από -32 μον. ο δείκτης), ενώ αντίθετα οι εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών βελτιώνεται οριακά (στις +6 από +4 μον. το σχετικό ισοζύγιο).

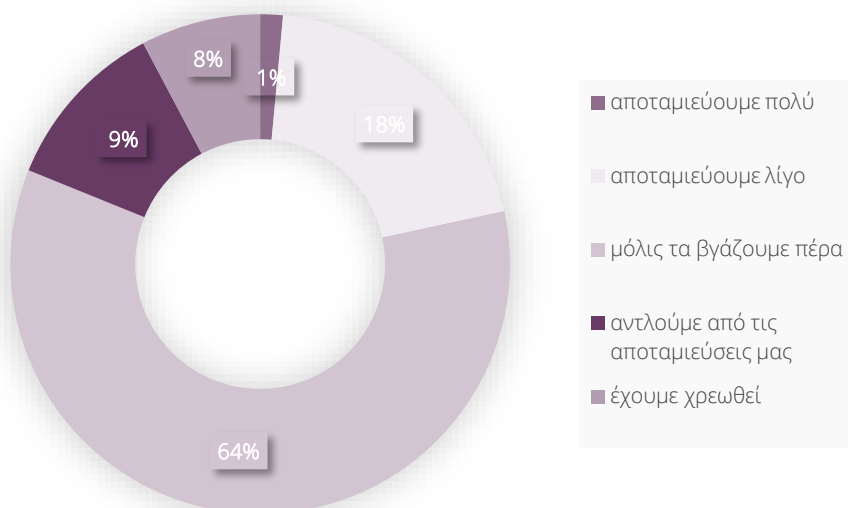
Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα εξασθένησαν ήπια, στους 9,0, ενώ παράλληλα το ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών κινήθηκε έντονα πτωτικά στις +18 (από +26) μονάδες, με το 19% (από 15%) των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους βραχυπρόθεσμα και το 37% (από 41%) αύξηση. Τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του υποχώρησε στο 11%, ενώ από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, το 24% (από 34%) κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο τη χαμηλή ζήτηση, το 28% (από 17%) την ανεπαρκή χρηματοδότηση και ένα 10% παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας, οι υψηλές τιμές των πρώτων υλών, η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, κ.ά. ως τα μεγαλύτερα προσκόμματα στη λειτουργία του. Σε κλαδικό επίπεδο, οι επιχειρηματικές προσδοκίες κινήθηκαν ήπια ανοδικά στον κλάδο των Ιδιωτικών Κατασκευών, σε αντίθεση με τον κλάδο των Δημόσιων Κατασκευών που κινήθηκαν κατακόρυφα πτωτικά.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις Υπηρεσίες το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν αισθητά χαμηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 97,9 μονάδες (από τις 115,7), επίδοση χαμηλότερη συγκριτικά και με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2021 (99,3 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση υποχώρησαν έντονα, με το σχετικό δείκτη να χάνει 21 μονάδες κατά μέσο όρο και να διαμορφώνεται στις +8 μονάδες. Έντονα πτωτικά κινήθηκαν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης (+6 από +32 μον. το μέσο ισοζύγιο), με το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα να υποχωρεί σημαντικά (+29 από +43 μονάδες). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, οριακή βελτίωση παρουσίασε το ισοζύγιο προβλέψεων των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση, το οποίο ενισχύθηκε κατά 1 μονάδα, στις +24 μονάδες, ενώ στις τιμές ο μέσος δείκτης προσδοκιών των επιχειρήσεων ενισχύθηκε εντονότερα και διαμορφώθηκε στις +31 (από +27) μονάδες. Τέλος, ενισχύθηκε αισθητά, στο 27% κατά μέσο όρο (από 22%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 22% να δηλώνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 6% εκ νέου την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 27% (από 32%) λοιπούς παράγοντες, οι οποίοι συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση, τις τιμές στην ενέργεια, τον πόλεμο στην Ουκρανία κ.ά. Από τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, οι επιμέρους δείκτες υποχώρησαν αισθητά στο δεύτερο τρίμηνο του 2022 σε όλους τους κλάδους, με εξαίρεση τον κλάδο Ξενοδοχείων-Εστιατορίων-Τουριστικών πρακτορείων όπου παρατηρήθηκε έντονη βελτίωση.

Διάγραμμα 2.5

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους (Απρίλιος-Ιούνιος 2022)

Ενίσχυση σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2022 του ποσοστού που δηλώνει ότι μόλις τα βγάζει πέρα (64%). Μικρή υποχώρηση στο ποσοστό όσων αναφέρουν πως αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους

Πηγή: IOBE

Πίνακας 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος

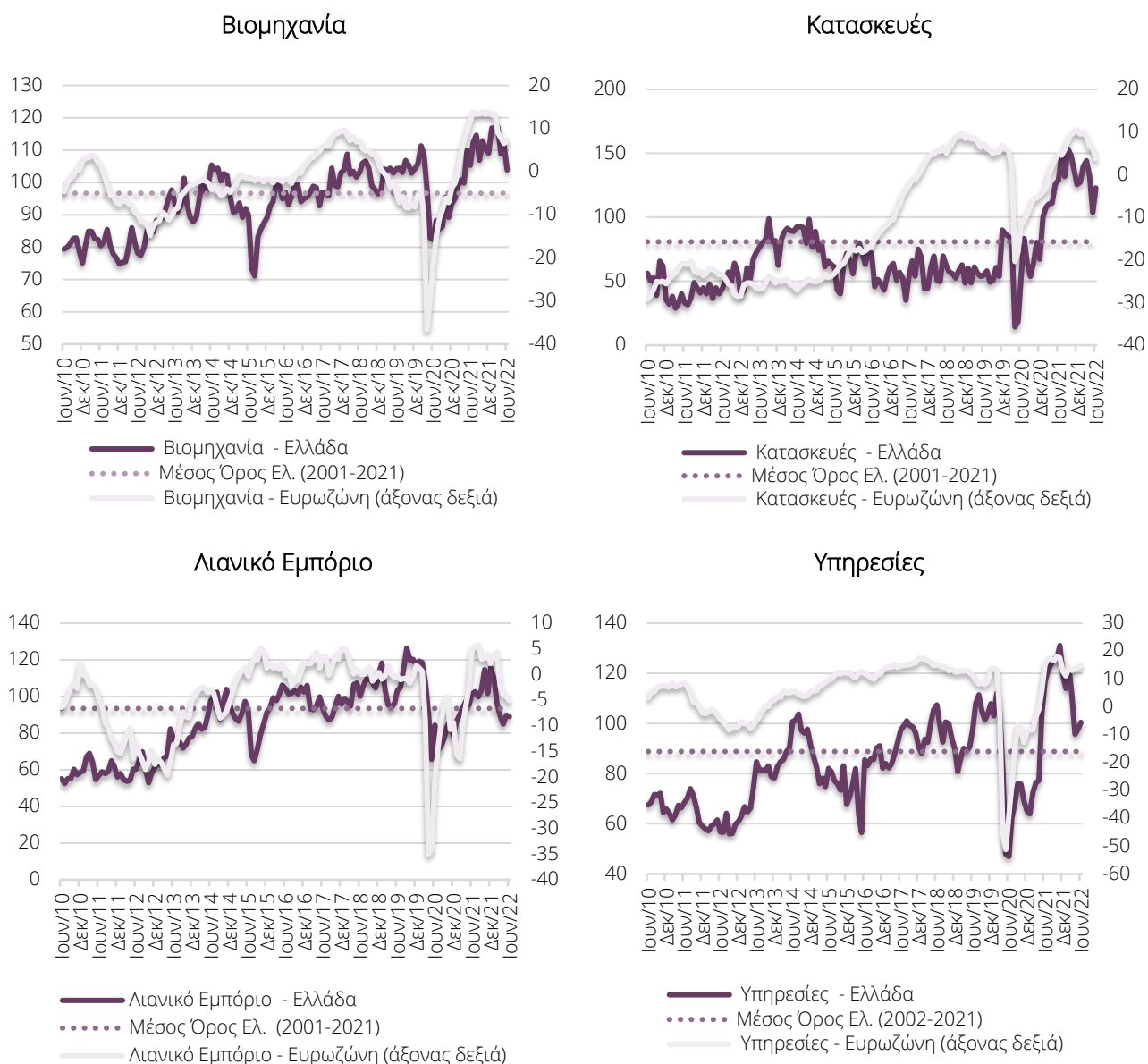
Χρονική περίοδος	Δείκτης Οικονομικού Κλίματος			Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης (Ελλάδα)
	ΕΕ-27	Ευρωζώνη	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2010	99,3	99,1	86,3	79,9	52,2	61,3	68,1	-56,9
2011	99,8	99,9	84,8	81,1	37,7	60,9	66,1	-70,5
2012	88,0	88,1	83,7	81,4	47,5	59,1	58,8	-73,9
2013	90,8	90,8	93,6	92,6	71,5	72,6	75,3	-69,3
2014	99,6	99,4	102,0	99,7	88,4	92,3	93,3	-52,8
2015	102,9	102,9	91,7	86,3	62,0	83,9	78,2	-50,3
2016	104,2	104,0	94,4	96,1	61,3	101,4	79,3	-62,9
2017	110,4	110,4	98,9	98,1	55,4	94,6	92,7	-58,9
2018	111,5	111,5	103,8	102,8	58,1	104,5	97,0	-44,0
α' τρίμ. 2019	106,6	106,4	102,6	101,8	56,7	105,8	85,7	-31,1
β' τρίμ. 2019	104,7	104,4	102,6	103,8	54,8	97,8	92,6	-29,4
γ' τρίμ. 2019	102,8	102,6	108,3	104,8	52,7	115,5	108,2	-11,7
δ' τρίμ. 2019	101,5	101,2	109,0	104,1	68,1	119,1	104,4	-7,1
α' τρίμ. 2020	101,0	100,8	110,9	108,6	84,9	115,1	106,5	-10,4
β' τρίμ. 2020	71,4	72,2	92,1	87,6	28,1	80,3	58,6	-31,1
γ' τρίμ. 2020	87,9	88,6	90,6	86,7	67,0	73,5	68,8	-36,9
δ' τρίμ. 2020	90,7	91,4	91,8	92,6	70,7	83,0	70,0	-46,2
α' τρίμ. 2021	94,7	95,3	93,2	98,2	106,2	90,2	70,9	-43,0
β' τρίμ. 2021	113,7	114,3	105,1	105,0	121,9	97,9	99,3	-27,5
γ' τρίμ. 2021	115,6	117,3	111,5	111,3	144,7	102,0	123,4	-33,6
δ' τρίμ. 2021	114,8	115,6	112,8	110,7	137,2	110,7	125,4	-38,8
α' τρίμ. 2022	110,9	111,2	113,8	116,9	137,2	98,8	115,7	-43,6
β' τρίμ. 2022	103,8	104,6	105,8	107,7	113,3	89,4	99,1	-53,0

Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, IOBE

Διάγραμμα 2.6

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πηγή: IOBE

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες επιδεινώθηκαν το β' τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο σε όλους τους τομείς και ιδιαίτερα σε Κατασκευές και Υπηρεσίες

Β. Δημοσιονομικές Εξελίξεις και Προοπτικές

- Ισοζύγιο Προϋπολογισμού Γεν. Κυβέρνησης 2021: έλλειμμα 7,3% του ΑΕΠ., έναντι στόχου για έλλειμμα 6,7% του ΑΕΠ και ελλείμματος 10,2% πρόπερσι. Πρωτίστως από έκτακτες μεταβιβάσεις λόγω της πανδημίας, παρά την αύξηση των εσόδων. Πρωτογενές έλλειμμα 4,9% του ΑΕΠ, έναντι στόχου 3,8% του ΑΕΠ και ελλείμματος 7,2% το 2020.
- Χρέος Γενικής Κυβέρνησης στο 193,3% το 2021 έναντι 206,3% το 2020, λόγω αύξησης του μακροπρόθεσμου δανεισμού
- Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιαν.-Απρίλιος 2022: έλλειμμα €3.316 εκατ., έναντι στόχου για έλλειμμα €4.973 εκατ. και ελλείμματος € 8.797 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2021.
- Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιαν.-Απρίλιος 2022: πλεόνασμα €799 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €2.453 εκατ. και πρωτογενούς ελλείμματος €6.201 εκατ. την ίδια περίοδο πέρυσι. Η μείωση προήλθε κυρίως από τον περιορισμό των δαπανών (-12,2% ή -€2,9 δισεκ.), αλλά και από την αύξηση των καθαρών εσόδων (+17,0% ή +€1,56 δισεκ.)

Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης: 2017-2021

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα εθνικολογιστικά στοιχεία που αφορούν στη Γενική Κυβέρνηση (ΓΚ) και τα οποία γνωστοποιήθηκαν στην Eurostat τον περασμένο Απρίλιο, το ισοζύγιό της το 2021 ήταν αρνητικό για δεύτερο έτος, ωστόσο μικρότερο από ότι το 2020. Συγκεκριμένα, το έλλειμμα διαμορφώθηκε σε 7,3% του ΑΕΠ, έναντι στόχου στον Προϋπολογισμό του 2021 για ελαφρώς μικρότερο έλλειμμα, ύψους 6,7% του ΑΕΠ. Αντίστοιχα, το πρωτογενές έλλειμμα διαμορφώθηκε στο 4,9 % του ΑΕΠ, έναντι αρχικού στόχου για πλεόνασμα 3,8% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.5). Επίσης, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Ενισχυμένης Εποπτείας, το 2021 το πρωτογενές έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης εκτιμήθηκε σε 4,9% του ΑΕΠ, ενώ ο σχετικός στόχος ήταν 3,8% του ΑΕΠ. Ωστόσο, ήταν μικρότερο από το πρωτογενές έλλειμμα του 2020 (3,5% του ΑΕΠ).

Πίνακας 2.5

Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης* (% ΑΕΠ, στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών, ESA 2010)

	2017	2018	2019	2020	2021	
					Αρχικοί στόχοι	Πραγματοποιήσεις
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	0,6	1,0	1,0	-10,2	-6,7	-7,3
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	3,7	4,4	4,0	-7,2	-3,8	-4,9
ΑΕΠ	177.152	179.558	183.250	165.326	171.934	182.830

Πηγές: Δημοσιονομικά στοιχεία για την περίοδο 2017-2020 – 1η κοινοποίηση, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απρίλιος 2022 και Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2021, Δεκέμβριος 2020, Υπουργείο Οικονομικών, σελ. 60

*Χωρίς τις επιπτώσεις από την στήριξη των χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.

Το υψηλό έλλειμμα του Ισοζυγίου της Γενικής Κυβέρνησης προήλθε σχεδόν αποκλειστικά στο αποτέλεσμα της Κεντρικής Κυβέρνησης, το οποίο ήταν ελλειμματικό κατά €15,0 δισεκ., σε συνέχεια ελλείμματος €17,4 δισεκ. πρόπερσι. Παράλληλα, το οριακό πλεόνασμα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης το 2020, ύψους €74 εκατ., μεταστράφηκε σε μικρό έλλειμμα ένα χρόνο μετά, ύψους €169 εκατ. Μεγάλη βελτίωση παρουσίασε το αποτέλεσμα των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης, με το πλεόνασμά τους πέρυσι να υπερδιπλασιάζεται σε σχέση με το 2020, από τα €581 εκατ. στα €1,6 δισεκ. (+157,9%).

Το ιδιαίτερα αρνητικό αποτέλεσμα της Κεντρικής Κυβέρνησης για δεύτερο έτος οφείλεται πρωτίστως στο έλλειμμα στο Ισοζύγιο Λογαριασμών της, κατά €14,9 δισεκ. (έναντι ωστόσο €22,8 δισεκ. το 2020), παρά το πλεόνασμα από άλλες μονάδες της κεντρικής κυβέρνησης ύψους €2,32 δισεκ. (από €3,43 δισεκ. όμως το 2020). Το υψηλό έλλειμμα στο Ισοζύγιο Λογαριασμών της Κεντρικής Κυβέρνησης οφείλεται αποκλειστικά στη νέα αύξηση των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού μετά από τη μεγάλη του 2020, κατά 3,1% (στα €70,8 δισεκ.). Αντιθέτως, τα καθαρά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού μετρίασαν το έλλειμμα, καθώς αυξήθηκαν κατά €3,43 δισεκ. ή 7,2%, στα €50,9 δισεκ. Η βασική αιτία ανόδου των πρώτων ήταν η αύξηση των πιστώσεων υπό κατανομή, κατά €910 εκατ. ή 10,5%, στα €9,6 δισεκ., για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και την κάλυψη άλλων έκτακτων δαπανών. Η άνοδος των εσόδων προήλθε πρωτίστως από την αύξηση των εσόδων από τους φόρους προστιθέμενης αξίας, κατά €1,75 δισεκ. ή 11,5%, στα €17,1 δισεκ. Τα παραπάνω μεγέθη αντανακλούν, όπως πρόπερσι, διαφορετικές πτυχές των επιδράσεων της υγειονομικής κρίσης στα δημόσια οικονομικά, όπως τις έκτακτες δαπάνες για την αντιμετώπισή της (π.χ. υγειονομικές, ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών) και κυρίως τις εκτεταμένες παρεμβάσεις πολιτικής για τη στήριξη επιχειρήσεων και νοικοκυριών έναντι των περιοριστικών μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας, (π.χ. επιστρεπτέα προκαταβολή, αποζημίωση ειδικού σκοπού, κάλυψη ασφαλιστικών εισφορών, παράταση επιδομάτων ανεργίας, επιδότηση ενοικίου). Η αύξηση των εσόδων οφείλεται εν μέρει στα μέτρα στήριξης (παράταση προθεσμιών καταβολής ασφαλιστικών εισφορών, αναστολή είσπραξης βεβαιωμένων και ληξιπρόθεσμων οφειλών, έκπτωση 25% στις ασφαλιστικές εισφορές αυτοτελώς απασχολούμενων και ελευθέρων επαγγελματιών κ.ά.), αλλά και στη σημαντική συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Ενώ η πανδημία φαίνεται να εξασθενεί τους τελευταίους μήνες, βάσει δεικτών όπως ο αριθμός των θυμάτων και ο αριθμός των διασωληνωμένων, έχει ανακύψει μια νέα, ιδιαίτερα σημαντική πρόκληση, για την ελληνική, αλλά και την παγκόσμια οικονομία, εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία. Προς το παρόν οι επιπτώσεις του αφορούν κυρίως στο έντονα αυξημένο κόστος της ενέργειας, το οποίο πέρα από τις μετακινήσεις και τη θέρμανση/ψύξη, επηρεάζει και ορισμένους κλάδους με υψηλό έμμεσο ενεργειακό κόστος, εξαιτίας των παραγωγικών εισροών που χρησιμοποιούν, όπως τη βιομηχανία τροφίμων (βλ. πλαίσιο 3.2 έκθεσης IOBE «Η Ελληνική Οικονομία 01/22»). Αυτές οι εξελίξεις έχουν οδηγήσει σε νέες δέσμες μέτρων στήριξης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, οι οποίες προκαλούν επιβάρυνση στο δημοσιονομικό ισοζύγιο, σε μια περίοδο στην οποία εκείνη από τα μέτρα κατά της πανδημίας είχε υποχωρήσει σημαντικά. Η ενεργειακή κρίση είναι πιθανό να επηρεάσει προσεχώς και άλλους κλάδους των οποίων η παραγωγή χαρακτηρίζεται από υψηλό έμμεσο ενεργειακό κόστος (π.χ. Κατασκευές, Εστίαση-Ξενοδοχεία, Μεταλλικά προϊόντα). Επιπλέον, είναι πιθανές ευρύτερες επιδράσεις της, π.χ. στο τραπεζικό σύστημα και στα δημόσια οικονομικά, λόγω της αύξησης των επιτοκίων παρέμβασης από τις κεντρικές τράπεζες. Ανάλογα με τη διάρκειά του, ο πόλεμος θα προκαλέσει εκ νέου επιπλοκές στις εφοδιαστικές αλυσίδες.

Συνεπώς, θεωρείται πως δεν θα είναι εφικτή η επιστροφή σε πρωτογενή δημοσιονομικά πλεονάσματα, όπως αυτά που επιτεύχθηκαν την περίοδο 2016-2019, το 2022 και μάλλον το 2023, λόγω των επενεργειών του πολέμου στην Ουκρανία.

Η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από μια άλλη σημαντική ανισορροπία, που επηρεάζει τα δημόσια οικονομικά και μπορεί να τα επηρεάσει περισσότερο στο μέλλον, τις αυξανόμενες οφειλές του ιδιωτικού τομέα. Συνολικά, αυτές προς την εφορία πλησίασαν τον Μάρτιο του 2022 τα €113 δισεκ. (εκ των οποίων €25,2 δισεκ. έχουν χαρακτηριστεί από την ΑΑΔΕ ανεπίδεκτες είσπραξης)⁴ από €109 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα και προς τα ασφαλιστικά ταμεία την ίδια περίοδο τα €42,8 δισεκ.⁵ Σε συνδυασμό με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς τις τράπεζες (€18,8 δισεκ. στο τέλος του α' τριμήνου του 2022) και τα δάνεια υπό διαχείριση από τις Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (€79,7 δισεκ. στο τέλος του 2021), οι οφειλές του ιδιωτικού τομέα υπερβαίνουν το 139% του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές κατά το περασμένο έτος⁶. Επιπλέον, εντός του 2022 θα ξεκινήσει η πληρωμή των υποχρεώσεων από ορισμένα εκ των μέτρων ενίσχυσης έναντι της πανδημίας, όπως η επιστρεπτέα προκαταβολή. Εάν δεν εισέλθει η ελληνική οικονομία σε φάση σταθερής, δυναμικής ανάκαμψης τα επόμενα χρόνια, αυτές οι τάσεις θα ασκήσουν σημαντική επίδραση στα δημόσια οικονομικά και τις μακροπρόθεσμες προοπτικές της.

Από την άλλη πλευρά, στην προσπάθεια εξόδου της από την πανδημική κρίση και τις επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία, η ελληνική οικονομία, όπως και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές, έχουν ένα ισχυρό χρηματοδοτικό εργαλείο το οποίο δεν υπήρχε στο παρελθόν, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης. Οι προκλήσεις και τα ζητήματα που προαναφέρθηκαν, καθιστούν περισσότερο επιτακτική την έγκαιρη και αποδοτική αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου.

Χρέος Γενικής Κυβέρνησης

Μετά από την έντονη αύξηση του του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης το 2020, ως απόλυτο μέγεθος και ως ποσοστό του ΑΕΠ, για πρώτη φορά από το 2015, το ονομαστικό επίπεδό του συνέχισε να αυξάνεται το 2021, ωστόσο υποχώρησε η αναλογία του στο ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, το απόλυτο επίπεδό του διαμορφώθηκε στα €353,4 δισεκ., σημειώνοντας άνοδο κατά 3,6% ή κατά €12,3 δισεκ. συγκριτικά με το 2020, αύξηση ταχύτερη εκείνης ως προς το 2019. Παρά αυτή τη διεύρυνση, η ιδιαίτερα ισχυρή ανάκαμψη κατά το περασμένο έτος, η οποία σε ονομαστικούς όρους έφτασε το 10,6% του ΑΕΠ του 2020, είχε ως αποτέλεσμα ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ να υποχωρήσει από το 206,3% πρόπερσι στο 193,3% το 2021 (Πίνακας 2.6).

Πίνακας 2.6

Ενοποιημένο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης	311.729	315.010	317.481	334.721	331.092	341.133	353.389
% ΑΕΠ	175,9	178,5	179,2	186,4	180,7	206,3	193,3
ΑΕΠ	177.258	176.488	177.152	179.558	183.250	165.326	182.830

Πηγές: Δημοσιονομικά στοιχεία για την περίοδο 2018-2021 -1η κοινοποίηση, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απρίλιος 2022

⁴ Χωρίς τις προσαυξήσεις και τα πρόστιμα. Πηγή: Δείκτες - KPIs ΑΑΔΕ

⁵ Πηγή: Εκθέσεις προόδου των εργασιών του Κ.Ε.Α.Ο.

⁶ Πηγή: Στοιχεία δανείων-καθυστερήσεων και στοιχεία για ΕΔΑΔΠ από την Τράπεζα της Ελλάδος

Η αύξηση του ονομαστικού χρέους της Γενικής Κυβέρνησης σε σχέση με το 2021 εντοπίζεται στην κατηγορία «μακροπρόθεσμα χρεόγραφα» καθώς αυξήθηκε ο δανεισμός σε μακροπρόθεσμα ομόλογα, λόγω της έκδοσης νέων ομολόγων σταθερού επιτοκίου. Συγκεκριμένα τα μακροπρόθεσμα χρεόγραφα αυξήθηκαν το 2021 κατά €14,1 δισεκ. ή κατά 25,1%, στα €70,1 δισεκ. από €56,1 δισεκ. ένα έτος νωρίτερα. Αντιθέτως, το ύψος των βραχυπρόθεσμων χρεογράφων μειώθηκε ελαφρώς, από τα €11,1 στα €10,8 δισεκ. Επίσης, περιορίστηκε το κόστος του δανεισμού, με τις δαπάνες για τόκους να υποχωρούν από τα €4,95 πρόπερσι στα €4,5 δισεκ. το 2021.

Για το 2021 είχε εκτιμηθεί στον προϋπολογισμό του συγκεκριμένου έτους μικρότερη της καταγραφόμενης μείωση του λόγου χρέος προς ΑΕΠ, στο 199,6%, αποκλειστικά από σαφώς ηπιότερη αναμενόμενη ανάκαμψη (+5,6%), αφού το απόλυτο επίπεδο του δημοσίου χρέους είχε εκτιμηθεί σαφώς χαμηλότερο του τελικού, στα €343,2 δισεκ. Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σταθερότητας 2022-2025, για το 2022 προβλέπεται μείωση του λόγου στο 180,2%, παρότι το ονομαστικό χρέος θα αυξηθεί περαιτέρω ελαφρώς, στα €355,0 δισεκ. Η συγκεκριμένη πρόβλεψη, παρά την έντονη άνοδο των επιτοκίων των ελληνικών ομολόγων κατόπιν του πολέμου στην Ουκρανία, ταχύτερα από ότι των ομολόγων των χωρών του «πυρήνα» της Ευρωζώνης και πολλών από την περιφέρειά της, στηρίζεται στην αξιοποίηση του υψηλού επιπέδου ταμειακών αποθεμάτων του ελληνικού δημοσίου, ύψους σχεδόν €38 δισεκ. στο τέλος Μαρτίου 2022.⁷ Αυτά θεωρείται στο Πρόγραμμα Σταθερότητας πως μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην επίτευξη χαμηλού κόστους χρηματοδότησης, διασφαλίζοντας την κάλυψη των μεσοπρόθεσμων υποχρεώσεων αναχρηματοδότησης του δημοσίου χρέους. Σημειώνεται, πως το Ελληνικό Δημόσιο έχει προβεί φέτος σε μια έκδοση ομολόγου, προ του πολέμου, 10ετούς διάρκειας, με ονομαστική αξία €3,0 δισεκ., με απόδοση 1,836%. Η έκδοση παρουσίασε υψηλή υπερκάλυψη, με τις προσφορές να ξεπερνούν τα €31 δισεκ., ενώ εξαγοράστηκε κυρίως από ξένους επενδυτές.

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού το 2022 (Ιανουάριος – Απρίλιος)

Οι πληθωριστικές πιέσεις από την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας και τις δυσχέρειες στη λειτουργία των παγκόσμιων εφοδιαστικών αλυσίδων στο δεύτερο εξάμηνο του 2021, που εκδηλώθηκαν πρωτίστως με άνοδο των τιμών της ενέργειας, κλιμακώθηκαν περαιτέρω μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία στο τέλος Φεβρουαρίου του 2022 και την επιβολή κυρώσεων εκατέρωθεν με τις πλέον ανεπτυγμένες οικονομίες και συνασπισμούς κρατών (ΕΕ). Πλέον σημαντική πρόσφατη εξέλιξη αποτελεί η έκτη δέσμη κυρώσεων από την ΕΕ στη Ρωσία και τη Λευκορωσία στην αρχή του Ιουνίου, που περιλαμβάνει την απαγόρευση των εισαγωγών αργού πετρελαίου και προϊόντων διύλισης πετρελαίου από τη Ρωσία, με περιορισμένες εξαιρέσεις κρατών. Υπό αυτές τις εξελίξεις, ο εναρμονισμένος πληθωρισμός στην Ελλάδα ανήλθε στο 9,1% τον Απρίλιο και το 10,7% τον Μάιο, έναντι αντιπληθωρισμού 1,1% και 1,2% αντίστοιχα πριν ένα χρόνο. Το πρόσφατο επίπεδο είναι το υψηλότερο από τότε που εκτιμάται εγχωρίως ο εναρμονισμένος πληθωρισμός (1997). Στην Ευρωζώνη οι σχετικές εξελίξεις είναι εξίσου δυσμενείς. Συγκεκριμένα, η ετήσια αύξηση τιμών στα ενεργειακά προϊόντα ξεπέρασε το 39% τον Μάιο. Συνολικά ο ρυθμός πληθωρισμού τον ίδιο μήνα διαμορφώθηκε στο 8,1%, που επίσης είναι το υψηλότερο επίπεδο από το 1997 που εκτιμάται ο εναρμονισμένος πληθωρισμός.

Υπό αυτές τις εξελίξεις διεθνώς έχουν ληφθεί εγχωρίως από την ελληνική κυβέρνηση από την αρχή του Ιανουαρίου διαδοχικές δέσμες μέτρων. Αφορούν στην κατανάλωση ηλεκτρικής

⁷Πρόγραμμα Σταθερότητας 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Απρίλιος 2022

ενέργειας και φυσικού αερίου από τα νοικοκυριά, καθώς και σε όλα τα μη οικιακά τιμολόγια (αγροτών, εμπορικής χρήσης, βιομηχανικά, επαγγελματικά κ.ά.). Πρόσθετη έκπτωση στα νοικοκυριά για το φυσικό αέριο χορηγείται από τη ΔΕΠΑ Εμπορίας. Τον Απρίλιο θεσπίστηκε κάρτα καυσίμων για φυσικά πρόσωπα (fuel pass) με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα έως ένα επίπεδο (€30 χιλ.), για την περίοδο Απριλίου-Ιουνίου. Θεσπίστηκαν μεταβιβάσεις σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (χαμηλοσυνταξιούχοι, ΑΜΕΑ, δικαιούχοι ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κ.ά.). Στα μέσα Ιουνίου ενεργοποιήθηκε η ηλεκτρονική πλατφόρμα (power pass), μέσω της οποίας οι δικαιούχοι (νοικοκυριά με εισόδημα έως €45 χιλ.) μπορούν να λάβουν επιδότηση ηλεκτρικού ρεύματος έως και €600, για λογαριασμούς πρώτης κατοικίας ή φοιτητικής στέγης που έχουν εκδοθεί από την 1^η Δεκεμβρίου του 2021 έως και την 31^η Μαΐου του τρέχοντος έτους. Προσεχώς θα δοθεί επιδότηση κατανάλωσης βενζίνης για το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου (fuel pass 2). Επιπλέον, αναμένεται η επιστροφή του ΕΦΚ πετρελαίου κίνησης των αγροτών, ενώ θα ανασταλεί η ρήτρα αναπροσαρμογής στα τιμολόγια ρεύματος από την 1^η Αυγούστου 2022 έως την 1^η Ιουλίου 2023, με σκοπό να επαναφέρει τους λογαριασμούς στα επίπεδα προ της ενεργειακής κρίσης. Με τα μέτρα του Μαρτίου και του Απριλίου, εκτιμάται πως η κυβέρνηση διέθεσε σωρευτικά περισσότερα από €2,3 δισεκ. ενώ οι συνολικές ενισχύσεις και εκπτώσεις από τη ΔΕΗ και ΔΕΠΑ Εμπορίας έφτασαν τα €1,26 δισεκ. Ο προϋπολογισμός των πρόσθετων παρεμβάσεων στήριξης για τις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας οι οποίες ανακοινώθηκαν τον Μάιο είναι περίπου €4 δισεκ. σε δωδεκάμηνη βάση. Εξ' αυτών, περίπου €2,5 δισεκ. θα επιβαρύνουν το φετινό προϋπολογισμό.

Ευνόητα, όσο οι τιμές των προϊόντων ενέργειας παραμένουν υψηλές, θα συνεχίζονται τα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, με αναπροσαρμογές, ενδεχομένως και προσθήκες νέων. Η επιβάρυνση του δημοσιονομικού ισοζυγίου από όσες παρεμβάσεις στήριξης έχουν ήδη εφαρμοστεί ή ανακοινωθεί θα είναι μεγάλη, ενώ αναμένεται να διευρυνθεί. Αυτή η επίδραση μετριάζεται από τα μεγαλύτερα των αναμενόμενων στον Προϋπολογισμό του 2022 έσοδα έμμεσης φορολογίας από ενεργειακά προϊόντα, λόγω των υψηλών τιμών τους, όπως προκύπτει και από τα στοιχεία εκτέλεσης του προϋπολογισμού που αναλύονται στη συνέχεια. Μεγαλύτερη ώθηση στα δημοσιονομικά έσοδα αναμένεται από την έντονη κλιμάκωση της τουριστικής κίνησης από τον Απρίλιο, καθώς και τον Μάιο, βάσει των διεθνών αφίξεων στα διεθνή αεροδρόμια της χώρας (-5,9% και +3,2% έναντι του ίδιου μήνα το 2019 αντίστοιχα⁸), παρά τον πόλεμο. Αυτή η τάση είναι πλέον πιθανό πως συνεχιστεί τους καλοκαιρινούς μήνες, μάλλον έως την αρχή του φθινοπώρου. Η ενίσχυση που θα προκαλέσει θα αφορά κυρίως στα έσοδα από έμμεσους φόρους, αλλά και από τη φορολογία εισοδήματος στον κλάδο. Εάν εξέλειπε η αβεβαιότητα εξαιτίας του πολέμου, που αποτρέπει τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις να λάβουν βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες αποφάσεις, λαμβάνοντας υπόψη τη σημαντική ενίσχυση του ΑΕΠ στο πρώτο τρίμηνο φέτος σε σχέση με πέρυσι (+7,0%), την επιτυχή έναντι των στόχων εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού στο αρχικό τετράμηνο και την ισχυρή ανάκαμψη του τουρισμού, η δυναμική της οικονομικής δραστηριότητας θα μπορούσε να οδηγήσει σε, έστω μικρή, υπέρβαση του στόχου για το δημοσιονομικό ισοζύγιο στο σύνολο του έτους.

Ισοζύγιο και πρωτογενές Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού

Σύμφωνα με τα στοιχεία εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού, σε τροποποιημένη ταμειακή βάση, για την περίοδο του Ιανουαρίου – Απριλίου του τρέχοντος έτους, παρουσιάζεται έλλειμμα στο ισοζύγιο του κρατικού προϋπολογισμού ύψους €3.316 εκατ. έναντι στόχου για έλλειμμα

⁸ Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

€4.973 εκατ. στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2022 και ελλείμματος €8.797 εκατ. το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021. Το πρωτογενές αποτέλεσμα διαμορφώθηκε σε έλλειμμα €799 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €2.453 εκατ. και πρωτογενούς ελλείμματος €6.201 εκατ. την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Η βελτίωση του ισοζυγίου του ΚΠ σε σχέση με πέρυσι, οφείλεται κυρίως στον περιορισμό των δαπανών (-12,2% ή -€2,9 δισεκ.), αλλά στην αύξηση των καθαρών εσόδων (+17,0% ή +€1,56 δισεκ., Πίνακας 2.7).

Πίνακας 2.7

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Απρίλιος 2022* (εκατ. €)

	Ιαν. – Απρίλιος		% Μεταβ. 22/21	2021*	2022* Προϋπ.	% Μεταβ. 22Ε/21
	2021*	2022*				
I. ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΚΠ (1+2)	15.125	17.691	17,0	54.878	57.101	4,1
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ	13.782	15.134	9,8	47.999	47.736	-0,5
Έσοδα προ επιστροφών φόρων	15.125	16.815	11,2	53.102	55.172	3,9
Μείον επιστροφές φόρων	1.343	1.681	25,2	5.103	4.957	-2,9
2. Έσοδα ΠΔΕ ⁹	1.343	2.557	90,4	6.879	7.436	8,1
Εξ ων: έσοδα από ΕΕ	-	-	-	4.593	3.800	-17,3
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΠ (3+4)	23.922	21.007	-12,2	69.750	67.929	-2,6
3. Δαπάνες ΤΠ	21.022	18.438	-12,3	60.749	54.595	-10,1
Πρωτογενείς δαπάνες ΤΠ	18.269	15.910	-12,9	55.876	49.995	-10,5
Τόκοι	2.753	2.528	-8,2	4.873	4.600	-5,6
4. Δαπάνες ΠΔΕ ¹⁰	2.900	2.569	-11,4	9.001	10.999	22,2
III. Έλλειμμα(-)/Πλεόνασμα (+) ΚΠ	-8.797	-3.316		-14.872	-10.827	
% στο ΑΕΠ	-5,0	-1,8		-8,4	-5,8	
IV. Πρωτογενές Πλεόνασμα ΚΠ	-6.201	-799		-10.327	--6.257	
% στο ΑΕΠ	-3,5	-0,4		-5,8	-3,3	
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	177.608	187.278	5,4	177.608	187.278	5,4

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Απριλίου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Μάιος 2022.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού

Το ύψος των καθαρών εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθε το πρώτο τετράμηνο του 2022 σε €17.691 εκατ., σημειώνοντας υπέρβαση κατά €699 εκατ. ή 4,1% έναντι της σχετικής εκτίμησης για τη συγκεκριμένη περίοδο στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2022 και αύξηση 17,0% σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021. Η διεύρυνση των εσόδων επιτεύχθηκε παρά τα μειωμένα έσοδα του ΠΔΕ. Ειδικότερα, τον Απρίλιο το σύνολο των καθαρών εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθε στα €5.728 εκατ., μεγαλύτερο κατά €2.049 εκατ. σε σχέση με το μηνιαίο στόχο, εξαιτίας κυρίως της είσπραξης της πρώτης δόσης από το Ταμείο Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης (ΤΑΑ), ύψους €1.718 εκατ., που είχε εκτιμηθεί ότι θα εισπραχθεί τον περασμένο Φεβρουάριο. Συνεπώς, δεν πρόκειται για έκτακτα, μη προϋπολογισμένα έσοδα. Αλλά και εξαιρουμένου αυτού του ποσού, τα καθαρά έσοδα παρουσίασαν τον Απρίλιο αύξηση κατά €331 εκατ. έναντι του στόχου. Συνεπώς, παρά τον πόλεμο και τις επιπτώσεις του στην

⁹ Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης

¹⁰ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης

οικονομική δραστηριότητα και το διεθνές εμπόριο, δεν σημειώθηκε υστέρηση στην πλευρά των εσόδων κατά το συγκεκριμένο μήνα.

Σε επίπεδο πρώτου τετραμήνου το 2022, σημειώθηκε αύξηση εισπράξεων στις περισσότερες κατηγορίες εσόδων σε σχέση με πέρυσι. Τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού αυξήθηκαν κατά 11,2%, ενώ τα καθαρά έσοδα αυξήθηκαν λιγότερο, κατά 9,8%, λόγω της αύξησης των επιστροφών φόρων κατά 25,2%. Τα έσοδα από τη φορολογία εισοδήματος ενισχύθηκαν κατά 12,7% σε σχέση με πέρυσι, κυρίως από την αύξηση αυτών από τη φορολογία νομικών προσώπων (+38,4%), ενώ και η άνοδος στα φυσικά πρόσωπα ήταν σημαντική. Τα έσοδα από φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών διευρύνθηκαν από πέρυσι κατά 21,5%, πρωτίστως από την αύξηση κατά 26,3% των εσόδων από ΦΠΑ. Με τη σειρά της, αυτή προήλθε κατά κύριο λόγο από το ΦΠΑ λοιπών προϊόντων και υπηρεσιών (+€1,09 δισεκ. ή +23,8%), αλλά και από τον ΦΠΑ στα πετρελαιοειδή (+€290 εκατ. ή +63,6%). Σημαντικές αυξήσεις σημειώθηκαν στα έσοδα από μεταβιβάσεις (+57,1%), λόγω της εισροής των πόρων από το ΤΑΑ που προαναφέρθηκε, όπως επίσης στα έσοδα από δασμούς και φόρους εισαγωγών (+57,7%) καθώς και στις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών (+23,6%) (Πίνακας 2.8).

Τα έσοδα από φόρους ήταν ενισχυμένα και σε σχέση με τον στόχο που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2022. Η υπέρ-απόδοση οφείλεται σε μια σειρά παραγόντων, μεταξύ των οποίων σημαντικότεροι ήταν η παράταση της προθεσμίας πληρωμής των τελών κυκλοφορίας μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου 2022¹¹, η καλύτερη απόδοση των φόρων του προηγούμενου έτους που εισπράχθηκαν σε δόσεις μέχρι και το τέλος Φεβρουαρίου 2022 καθώς και η καλύτερη απόδοση στην είσπραξη των φόρων του τρέχοντος έτους.

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Οι δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού στην περίοδο Ιανουαρίου - Απριλίου 2022 διαμορφώθηκαν σε €21.007 εκατ. και είναι μειωμένες κατά €958 εκατ. έναντι του στόχου (€21.965 εκατ.) στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2022. Επιπρόσθετα, υπολείπονταν κατά 12,2% ή κατά €2,9 δισεκ. σε σχέση το επίπεδό τους στην αντίστοιχη περίοδο πέρυσι.

Στο σκέλος του Τακτικού Προϋπολογισμού παρουσιάζεται υπέρβαση του στόχου, δηλαδή λιγότερες δαπάνες, κατά €1.448 εκατ., η οποία οφείλεται κυρίως στις λιγότερες μεταβιβάσεις, κατά €2,71 δισεκ. (-22,1%). Ο περιορισμός στον Τακτικό Προϋπολογισμό σε σχέση με πέρυσι είναι ίδιας έκτασης με τη μείωση των δαπανών στον ΚΠ (-12,3%). Η πτώση στις πρωτογενείς δαπάνες έφτασε το 12,9% ενώ η μείωση στους τόκους ήταν της τάξης του 8,2%.

Παρά την περιστολή των δαπανών συνολικά, οι παροχές σε εργαζομένους και οι κοινωνικές παροχές ενισχύθηκαν ελαφρώς από πέρυσι, κατά 1,7% και 1,9%. Η μεγαλύτερη διεύρυνση δαπανών, τόσο σε σχετικούς, όσο και σε απόλυτους όρους, σημειώθηκε στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών (+€66 εκατ. ή +23,7%) και στις αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων (+€189 εκατ. ή +15,4%), λόγω των μεγαλύτερων προμηθειών αμυντικού εξοπλισμού (Πίνακας 2.9).

Ως προς τις πληρωμές που αφορούν σε μέτρα κατά της πανδημίας την περίοδο του Ιανουαρίου - Απριλίου, οι σημαντικότερες ήταν οι εξής: α) η ενίσχυση μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων

¹¹ α) παράταση της προθεσμίας πληρωμής των τελών κυκλοφορίας μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου και (β) παράταση της προθεσμίας πληρωμής έως τις αρχές Φεβρουαρίου, φορολογικών υποχρεώσεων οι οποίες είχαν καταληκτική ημερομηνία την 31^η Ιανουαρίου, στις περιοχές που πλήγηκαν από τις χιονοπτώσεις και τον παγετό της 24^{ης} Ιανουαρίου.

που πλήγηκαν από τον COVID-19 στις περιφέρειες με €153 εκατ. από το ΠΔΕ, β) συνεισφορά του δημοσίου για την αποπληρωμή επιχειρηματικών δανείων πληγέντων δανειοληπτών ύψους €66 εκατ. από το ΠΔΕ, γ) επιδότηση κεφαλαίου κίνησης σε τουριστικές επιχειρήσεις €42 εκατ. από το ΠΔΕ, δ) δαπάνη αποζημίωσης ειδικού σκοπού €101 εκατ., από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και ε) η πρόσθετη επιχορήγηση προς τον ΕΟΠΥΥ ύψους €60 εκατ. και προς τα νοσοκομεία και τις ΔΥΠΕ κατά €80 εκατ. Επισημαίνεται πως το σύνολό τους (€401 εκατ.) είναι πολύ μικρότερο σε σχέση με πριν ένα έτος (€4,59 δισεκ.), εξέλιξη η οποία αντικατοπτρίζεται στην εκτεταμένη υποχώρηση των μεταβιβάσεων που προαναφέρθηκε.

Πίνακας 2.8

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Απρίλιος 2022* (εκατ. €)

	Ιαν. – Απρίλιος		% Μεταβ. 22/21	2021*	2022* Προϋπ.	% Μεταβ. 22Ε/21
	2021*	2022*				
Καθαρά Έσοδα ΚΠ	15.125	17.691	17,0	54.878	57.101	4,1
Καθαρά Έσοδα ΤΠ	13.782	15.134	9,8	47.999	47.736	-0,5
Έσοδα ΤΠ	15.125	16.815	11,2	53.102	55.172	3,9
<i>Επιστροφές φόρων</i>	1.343	1.681	25,2	5.103	4.957	-2,9
Φορολογία Εισοδήματος	3.863	4.354	12,7	14.697	15.683	6,7
<i>Εκ των οποίων:</i>						
--Φυσικών Προσώπ.	2.950	3.161	7,2	10.173	10.410	2,3
--Νομικών Προσώπ.	572	792	38,4	3.374	4.076	20,8
Φορ. Ακίνητης Περιουσίας	537	541	0,7	2.652	2.631	-0,8
Φορ. Κληρ., Δωρεών, κλπ.	63	78	23,8	198	170	-14,1
Δασμοί και φόροι Εισαγ.	85	134	57,7	305	297	-2,6
Φόροι επί αγαθών και υπ.	7.821	9.504	21,5	26.736	28.462	6,5
<i>Εκ των οποίων:</i>						
--ΦΠΑ	5.238	6.615	26,3	17.431	18.735	7,5
--Ειδικοί Φόροι Κατάσης	1.869	2.042	9,3	6.659	7.065	6,1
Λοιποί φόροι παραγωγής	579	626	8,1	1.086	991	-8,7
Λοιποί τρεχ. φόροι	990	803	-18,9	2.452	2.209	-9,9
Κοινωνικές Εισφορές	18	19	5,6	55	55	0,0
Μεταβιβάσεις	1.555	2.443	57,1	8.690	7.377	-15,1
Πωλήσεις αγαθών & υπηρ.	191	236	23,6	611	2.104	244,4
<i>Εκ των οποίων:</i>						
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	763	631	-17,3	2.495	2.067	-17,2
Πωλήσεις παγίων	3	4	33,3	4	13	225
Έσοδα ΠΔΕ ¹²	1.343	2.557	90,4	6.879	7.436	8,1

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Απριλίου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Μάιος 2022.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Η πτώση των μεταβιβάσεων θα ήταν ευρύτερη εάν δεν είχαν πραγματοποιηθεί οι έκτακτες πληρωμές δαπανών που αφορούν σε παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης. Οι κυριότερες σχετικές δαπάνες από την Κεντρική Διοίκηση στην περίοδο του Ιανουαρίου – Απριλίου είναι οι εξής: α) επιχορήγηση προς τον ΟΠΕΚΑ ύψους €177 εκατ., εκ των οποίων €90 εκατ. αφορούν την πρόσθετη δόση του επιδόματος τέκνου, €46 εκατ. την καταβολή της προσαύξησης της εισοδηματικής ενίσχυσης των δικαιούχων του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, €33 εκατ. την έκτακτη οικονομική ενίσχυση των ΑμΕΑ, και €7 εκατ. την προσαύξηση της σύνταξης των ανασφάλιστων υπεργολίκων, β) επιχορήγηση €131 εκατ. προς την Κοινωνία της

¹² Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Πληροφορίας για την κάλυψη του κόστους κατανάλωσης καυσίμων κίνησης, γ) επιχορήγηση προς τον ΟΠΕΚΕΠΕ ύψους €50 εκατ. για την αντιμετώπιση των συνεπειών στην ελληνική κτηνοτροφία λόγω των διεθνών εξελίξεων και δ) αποζημίωση ειδικού σκοπού €4 εκατ. για τη στήριξη εκμεταλλευτών και οδηγών ΤΑΞΙ.

Πίνακας 2.9

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Απρίλιος 2022* (εκατ. €)

	Ιανουάριος- Απρίλιος		% Μεταβ. 22/21	2021*	2022* Προϋπ.	% Μεταβ. 22Ε/21
	2021*	2022*				
Δαπάνες ΚΠ (1+2+3)	23.922	21.007	-12,2	69.750	67.929	-2,6
Δαπάνες ΤΠ (1+2)	21.022	18.438	-12,3	60.749	54.595	-10,1
1.Πρωτογενεις δαπ. ΤΠ	18.269	15.910	-12,9	55.876	49.995	-10,5
Παροχές σε εργαζόμενους	4.388	4.464	1,7	13.494	13.610	0,9
Κοινωνικές παροχές	108	110	1,9	281	221	-21,4
Μεταβιβάσεις	12.254	9.537	-22,2	37.038	30.583	-17,4
(εκ των οποίων σε ΟΚΑ)	6.252	6.506	4,1	21.574	20.441	-5,3
Αγορές αγαθών & υπηρεσιών	278	344	23,7	1.992	1.355	-32,0
Επιδότησεις	1	16	1500,0	346	80	-76,9
Λοιπές δαπάνες	15	25	66,7	52	101	94,2
Πιστώσεις υπό κατανομή	0	0	0,0	0	2.923	-
Αγορές παγίων	1.225	1.414	15,4	2.672	3.456	29,3
2. Τόκοι (ακαθάριστη βάση)	2.753	2.528	-8,2	4.873	4.600	-5,6
3. Δαπάνες ΠΔΕ ¹³	2.900	2.569	-11,4	9.001	10.999	22,2

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Απριλίου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Μάιος 2022.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και τα έσοδα του ΤΑΑ (μετρώνται μαζί βάσει της νέας κατηγοριοποίησης) ανήλθαν σε €2.557 εκατ. παρουσιάζοντας αύξηση 90,4% σε σχέση με πέρυσι. Ωστόσο, αν αγνοήσουμε την εκταμίευση της δόσης του ΤΑΑ, τα έσοδα του ΠΔΕ διαμορφώθηκαν σε €839 εκατ., δηλαδή ήταν μειωμένα κατά 37,5% σε σχέση με πέρυσι. Όσον αφορά στις δαπάνες, αυτές έφτασαν τα €2.569 εκατ., παρουσιάζοντας μείωση κατά 11,4% σε σχέση με πέρυσι, κυρίως λόγω ετεροχρονισμού πληρωμών οι οποίες ήταν προγραμματισμένες να γίνουν κατά το πρώτο τετράμηνο. Όμως, εξαιρώντας τις πληρωμές μέτρων λόγω της πανδημίας, οι υπόλοιπες είναι φέτος υψηλότερες κατά 44,4%, στα €2.318 εκατ. Οι εκτιμώμενες πληρωμές του τετραμήνου αναμένεται να πραγματοποιηθούν μέσα στους επόμενους δύο μήνες.

¹³ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» περιλαμβάνει πλέον και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Γ. Χρηματοπιστωτικές εξελίξεις

- Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) στους ισολογισμούς των τραπεζών μειώθηκαν με βραδύτερο ρυθμό το πρώτο τρίμηνο του 2022, στο 12,1% των συνολικών δανείων, υποχωρώντας στο χαμηλότερο επίπεδο από τον Ιούνιο του 2010.
- Η πιστωτική επέκταση ενισχύθηκε προς τις επιχειρήσεις, αντισταθμίζοντας την πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά.
- Οι ιδιωτικές καταθέσεις ανέκαμψαν ελαφρά το διάστημα Μαρτίου-Μαΐου, με βραδύτερο ωστόσο ρυθμό από την ίδια περίοδο πέρυσι.
- Το κόστος νέου δανεισμού για το ελληνικό δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα σημείωσε άνοδο το πρώτο τετράμηνο του 2022, ενώ παράλληλα διευρύνθηκε το spread με άλλες χώρες της Ευρωζώνης.
- Επιταχύνθηκε η απόσυρση των έκτακτων μέτρων στήριξης της ρευστότητας από το Ευρωσύστημα, ενώ οι καθαρές αγορές από το πρόγραμμα PEPP ολοκληρώθηκαν τον Μάρτιο.
- Η αξιοποίηση του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με τη συνδρομή και του τραπεζικού συστήματος, αποτελεί ευκαιρία για επενδύσεις, οι οποίες και απειλούνται από την αύξηση της αβεβαιότητας ένεκα της ενεργειακής κρίσης.

Η διαμόρφωση προσδοκιών ότι οι πληθωριστικές πιέσεις και η γεωπολιτική ένταση θα διαρκέσουν περισσότερο από όσο αρχικά αναμενόταν, δημιουργεί σοβαρούς κλυδωνισμούς στην οικονομία και νέες προκλήσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η νομισματική πολιτική αναδιπλώνεται προς μια λιγότερο επεκτατική στάση, το κόστος του χρήματος ανακάμπτει έπειτα από μια μακρά περίοδο άφθονης ρευστότητας, ενώ η υγειονομική κρίση έχει υποχωρήσει σημαντικά, χωρίς να αποκλείονται ωστόσο εστίες υποτροπής. Μετά την πρώτη άνοδο επιτοκίων από την ΕΚΤ έπειτα από 11 έτη, κατά 25 μονάδες βάσης τον Ιούλιο, οι αγορές προσδοκούν πλέον μια ταχύτερη και περισσότερο εμπροσθοβαρή άνοδο των επιτοκίων μεσοπρόθεσμα, με επόμενη άνοδο, πιθανά κατά 50 μ.β., να αναμένεται ήδη τον Σεπτέμβριο του 2022.

Το σταδιακά βελτιούμενο κατά το 2021 επενδυτικό κλίμα προς τις εγχώριες τράπεζες διαταράχθηκε κατόπιν της έναρξης του πολέμου στην Ουκρανία. Έπειτα από μια περίοδο υψηλής μεταβλητότητας, σε συνέχεια δύο διαδοχικών εξωτερικών διαταραχών (υγειονομική-πόλεμος), ο τραπεζικός δείκτης στο τέλος Ιουνίου διαπραγματεύεται περίπου 40% χαμηλότερα σε σύγκριση με τις αρχές του 2020 και 30% χαμηλότερα σε σχέση με τα μέσα Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους, πριν από το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία.

Οι κίνδυνοι και η αβεβαιότητα για την πραγματική οικονομία επηρεάζουν και τις προοπτικές του χρηματοπιστωτικού τομέα, μεταξύ άλλων σε επίπεδο ποιότητας ενεργητικού και προοπτικών κερδοφορίας. Μεταξύ των προκλήσεων από το παρελθόν, συγκαταλέγονται το υψηλό ποσοστό των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ), το οποίο έχει μειωθεί σημαντικά, το υψηλό μερίδιο αναβαλλόμενης φορολογίας στα ίδια κεφάλαια, και η αδύναμη κερδοφορία.

Από την πλευρά της νομισματικής πολιτικής, πέρα από την πρώτη αύξηση επιτοκίων, η ΕΚΤ ολοκλήρωσε τις καθαρές νέες αγορές στο πλαίσιο του έκτακτου προγράμματος αγοράς τίτλων PEPP τον Μάρτιο του 2022 (θα συνεχίσει τις επανεπενδύσεις των σχετικών ομολόγων που λήγουν), καθώς και τις καθαρές αγορές στο πλαίσιο των υπόλοιπων προγραμμάτων αγορών

τίτλων APP τον Ιούνιο του 2022. Για την περίπτωση της Ελλάδας, στην οποία είχε χορηγηθεί κατ'εξάιρεση επιλεξιμότητα στο πρόγραμμα PEPP, η ΕΚΤ έχει ανακοινώσει ότι υπάρχει περιθώριο να συνεχιστούν οι καθαρές νέες αγορές, προκειμένου να συνεχιστεί η ομαλή μετάβαση νομισματικής πολιτικής σε όλα τα κράτη μέλη. Το Πλαίσιο 2.1 παρουσιάζει έναν συνοπτικό απολογισμό του προγράμματος PEPP σε σχέση με τις τάσεις στις αποδόσεις κρατικών ομολόγων και τους ρυθμούς πιστωτικής επέκτασης.

Μεταξύ των θετικών τάσεων στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών, συνεχίζεται η μείωση των ΜΕΔ στους ισολογισμούς των τραπεζών, οι ιδιωτικές καταθέσεις κινούνται ανοδικά, καθώς επίσης και η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις. Η έγκαιρη εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δημιουργεί ευκαιρίες για μεσοπρόθεσμη τόνωση των πιστώσεων προς παραγωγικές επενδύσεις. Οι τράπεζες καλούνται να έχουν συγχρηματοδοτικό ρόλο-κλειδί στο δανειακό σκέλος του Ταμείου Ανάκαμψης, ύψους €12,7 δισεκ. για την Ελλάδα έως το 2026, ενώ η εκταμίευση της πρώτης δόσης του Ταμείου, συνολικού ύψους €3,6 δισεκ. έλαβε χώρα στις αρχές Απριλίου, εκ των οποίων €1,84 δισεκ. αφορούν στο δανειακό σκέλος.

Μεταξύ των αρνητικών τάσεων, η αβεβαιότητα λόγω πολέμου επιδεινώνει το ευρύτερο επενδυτικό κλίμα, ενώ καταγράφηκε σημαντική άνοδος στο κόστος νέου δανεισμού τόσο του ελληνικού δημοσίου, όσο και του ιδιωτικού τομέα. Οι αποδόσεις των κρατικών ομολόγων ξεπέρασαν τον Μάιο κατά μέσο όρο το 3,5% στην περίπτωση του 10-ετούς τίτλου, που αποτελεί υψηλό τριετίας. Αντίστοιχα, διευρύνθηκε και η απόκλιση από την απόδοση των αντίστοιχων γερμανικών ομολόγων, ξεπερνώντας στην περίπτωση του 10-ετούς, τις 259 μονάδες βάσης. Η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά συνεχίστηκε αμείωτη. Σε εθνικό επίπεδο, λήγουν σταδιακά τα έκτακτα δημοσιονομικά μέτρα για την υποστήριξη των δανειοληπτών, τα μορατόρια πληρωμών, καθώς και τα προγράμματα μερικής καταβολής δόσεων και ταμειακών διευκολύνσεων των δανειοληπτών, εκ μέρους των τραπεζών.

Στο σκέλος του παθητικού των τραπεζών, οι ιδιωτικές καταθέσεις αυξήθηκαν την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου 2022 κατά €1,7 δισεκ., εκ των οποίων εισροές €0,9 δισεκ. προήλθαν από τα νοικοκυριά. Ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής μειώθηκε στο 6,1%, σε σχέση με μέσο ρυθμό 9,0% κατά τη διάρκεια της διετίας 2020-2021. Υπό συνθήκες πανδημίας και διεύρυνσης αποταμιεύσεων, οι ιδιωτικές καταθέσεις αυξήθηκαν σωρευτικά την περίοδο Μαρτίου 2020-Δεκεμβρίου 2021 κατά €37,8 δισεκ., εκ των οποίων τα €19,1 δισεκ. προέρχονται από νοικοκυριά, σηματοδοτώντας και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταθετών προς το τραπεζικό σύστημα.

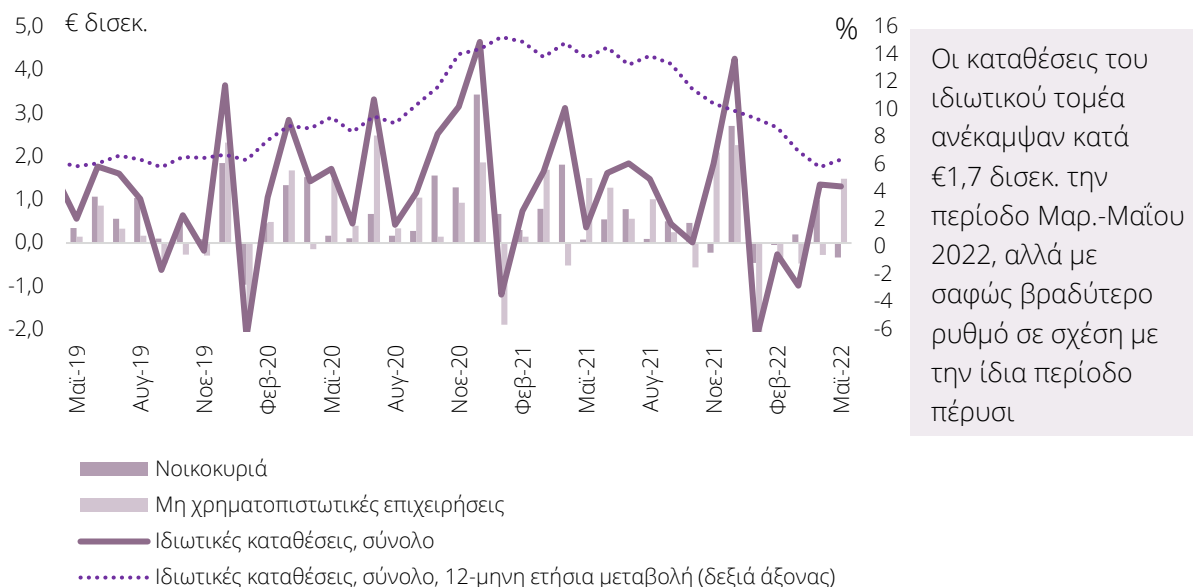
Για το δεύτερο εξάμηνο του 2022 αναμένεται ήπια θετική τάση στις ιδιωτικές καταθέσεις, χαμηλότερη από την προηγούμενη διετία. Η προβλεπόμενη οικονομική ανάκαμψη επιδρά μεν θετικά στο ονομαστικό διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών και επιχειρήσεων, αλλά μερικώς αντισταθμίζεται τόσο από τις πληθωριστικές πιέσεις που μειώνουν τα περιθώρια πραγματικής αποταμίευσης, όσο και από την αναμενόμενη αύξηση της ροπής προς κατανάλωση, με αποτέλεσμα την μείωση της σωρευμένης αποταμίευσης.

Διάγραμμα 2.7

Μηνιαία καθαρή ροή ιδιωτικών καταθέσεων στις Ελληνικές τράπεζες

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Το δεύτερο σκέλος του παθητικού των τραπεζών αφορά στη χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα. Η χρηματοδότηση των τραπεζών με χαμηλού κόστους δάνεια από το Ευρωσύστημα κατά τη διάρκεια της κρίσης πανδημίας, αυξήθηκε από το Φεβρουάριο του 2020 κατά τουλάχιστον €43,2 δισεκ., (Διάγραμμα 2.8). Οι πράξεις μακροχρόνιας ανά-χρηματοδότησης χαμηλού κόστους για τις τράπεζες (π.χ. LTROs, PELTROs, TLTROs) παρέχουν σημαντική ρευστότητα, καθώς το ύψος τους άγγιξε τα €50,8 δισεκ. το πρώτο τρίμηνο του 2022 ή 27,8% του ΑΕΠ (2021), ποσοστό που είναι το δεύτερο υψηλότερο μεταξύ των χωρών μελών της Ευρωζώνης (Πλαίσιο 2.1). Ταυτόχρονα, τα περιουσιακά στοιχεία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος που είναι αποδεκτά από το Ευρωσύστημα ως εξασφάλιση για πράξεις νομισματικής πολιτικής, όπως αποτυπώνονται στις οικονομικές καταστάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, αυξήθηκαν την ίδια περίοδο κατά περίπου €49,9 δισεκ. Το τρίτο σκέλος του παθητικού των τραπεζών αφορά στη χρηματοδότηση από τις αγορές κεφαλαίων, με εκδόσεις ομολόγων να λαμβάνουν χώρα σταδιακά το 2021. Ωστόσο, το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία ανέκοψε την δυναμική του σκέλους χρηματοδότησης μέσω των αγορών κεφαλαίου.

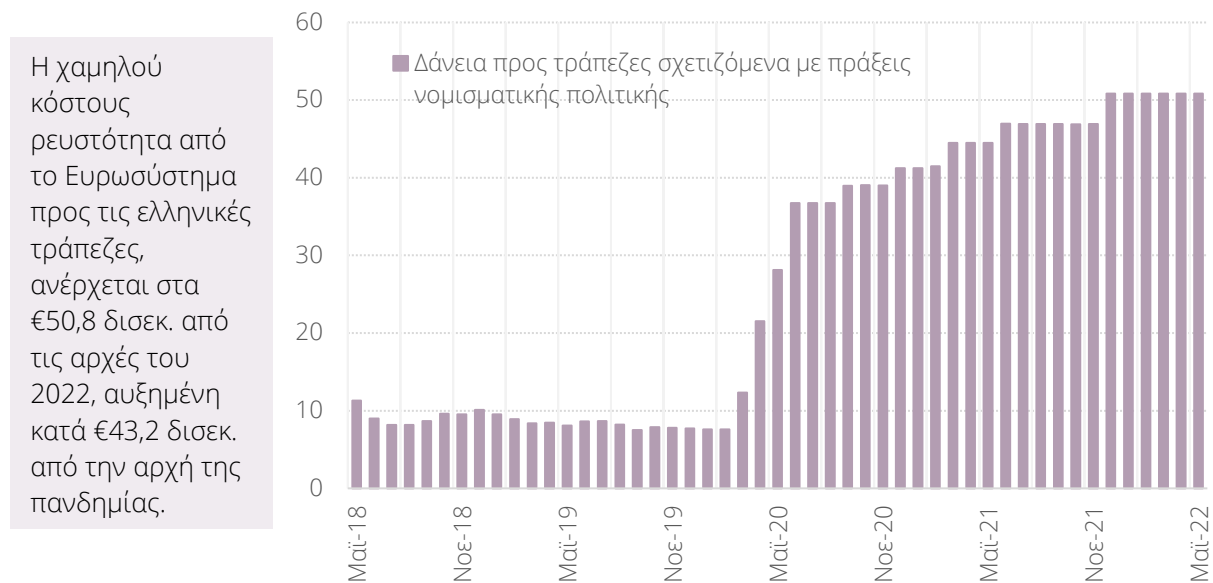
Στην πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, ο 12-μηνος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα ανέκαμψε σε 3,0% την περίοδο Απριλίου-Μαΐου 2022. Ο αντίστοιχος ρυθμός προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (ΜΧΕ) επιταχύνθηκε σε 6,7%την ίδια περίοδο (Διάγραμμα 2.9). Παραμένει χαμηλή η αύξηση πιστώσεων προς ελεύθερους επαγγελματίες και ατομικές επιχειρήσεις, με ρυθμούς μικρότερους από 1,0%, ενώ διατηρήθηκε η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά, με ετήσιο ρυθμό μεταβολής περί το 2,2%. Ως αποτέλεσμα, ο 12-μηνος ρυθμός μεταβολής της καθαρής χρηματοδότησης στο σύνολο του ιδιωτικού τομέα, χωρίς να συνυπολογίζονται οι διαγραφές δανείων, ανέκαμψε τον Μάιο σε 3,2%, έπειτα από συστηματική πτώση κατά τη διάρκεια του περασμένου έτους (Πίνακας 2.10).

Σε αυτές τις τάσεις στη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα, συντελούν τόσο οι μεταβολές της προσφοράς, όσο και της ζήτησης δανείων, υπό την επίδραση της πανδημίας. Στην πλευρά της προσφοράς, θετικά για τις ΜΧΕ επιδρούν η ταχεία μείωση των ΜΕΔ και η έναρξη εφαρμογής του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Στην πλευρά της ζήτησης, η νέα κλιμάκωση της αβεβαιότητας δρα αποτρεπτικά προς νέες επενδύσεις, ωστόσο αντισταθμίζεται από έργα τα οποία έχουν ήδη προβλεφθεί να ενταχθούν στο Σχέδιο Ανάκαμψης. Η έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος για τις τραπεζικές χορηγήσεις το πρώτο τρίμηνο του 2022 κατέγραψε υποχώρηση των προσδοκιών για ζήτηση νέων δανείων, με μικρή ενίσχυση να αναμένεται μόνο για βραχυπρόθεσμα δάνεια από μεγάλες επιχειρήσεις. Τα πιστωτικά κριτήρια παρέμειναν στάσιμα, χωρίς επίσης να αναμένεται να μεταβληθούν βραχυπρόθεσμα.

Διάγραμμα 2.8

Μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση των Ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα (δισεκ. €)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Πίνακας 2.10

Εγχώρια τραπεζική χρηματοδότηση ανά κλάδο (ετήσια % μεταβολή 12-μηνων ροών*)

Τρίμηνο/Έτος	2/21	3/21	4/21	1/22	Απρ.22	Μαί.22
Σύνολο ιδιωτικού τομέα	2,3	0,9	1,1	1,3	2,8	3,2
Νοικοκυριά & ΜΚΙ	-2,5	-2,6	-2,4	-2,2	-2,2	-2,3
Ελεύθεροι Επαγγελματίες	4,2	2,4	1,8	0,9	0,3	0,8
Μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	6,4	3,4	3,3	3,0	6,1	7,3
Επιτόκια νέων χορηγήσεων (μέσος όρος περιόδου, %)						
Καταναλωτική πίστη	9,77	10,37	10,3	10,5	10,0	
Στεγαστική πίστη	2,80	2,85	2,77	2,83	2,83	
Δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	3,12	3,11	2,87	2,88	3,54	

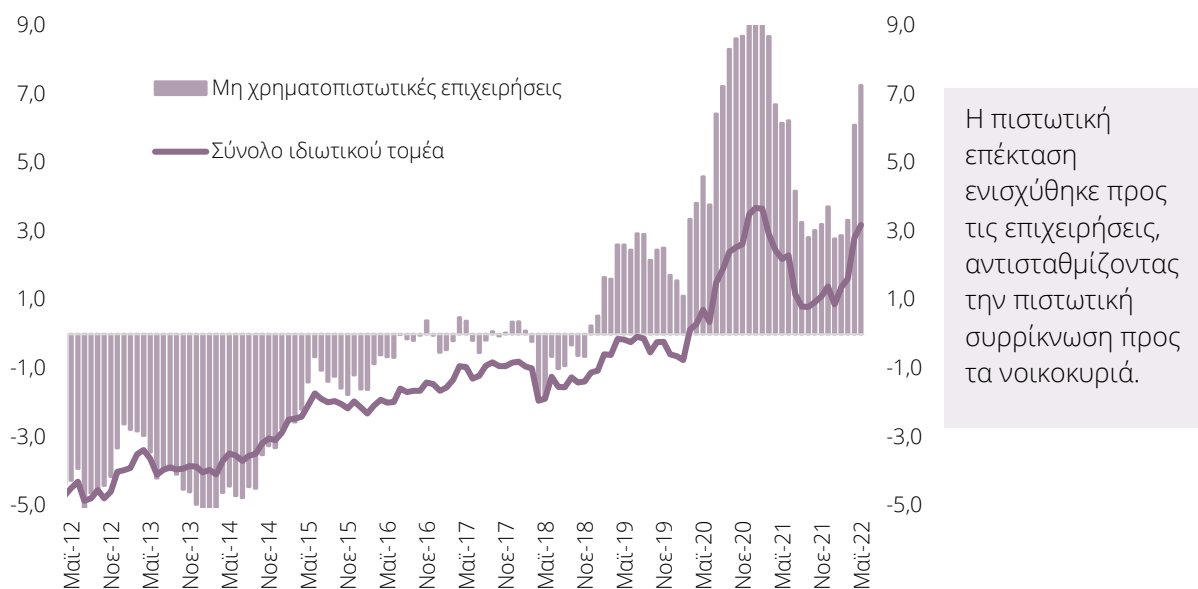
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων

Διάγραμμα 2.9

Τραπεζική χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα 2012-2022 (ετήσια % μεταβολή 12-μηνωρών*)

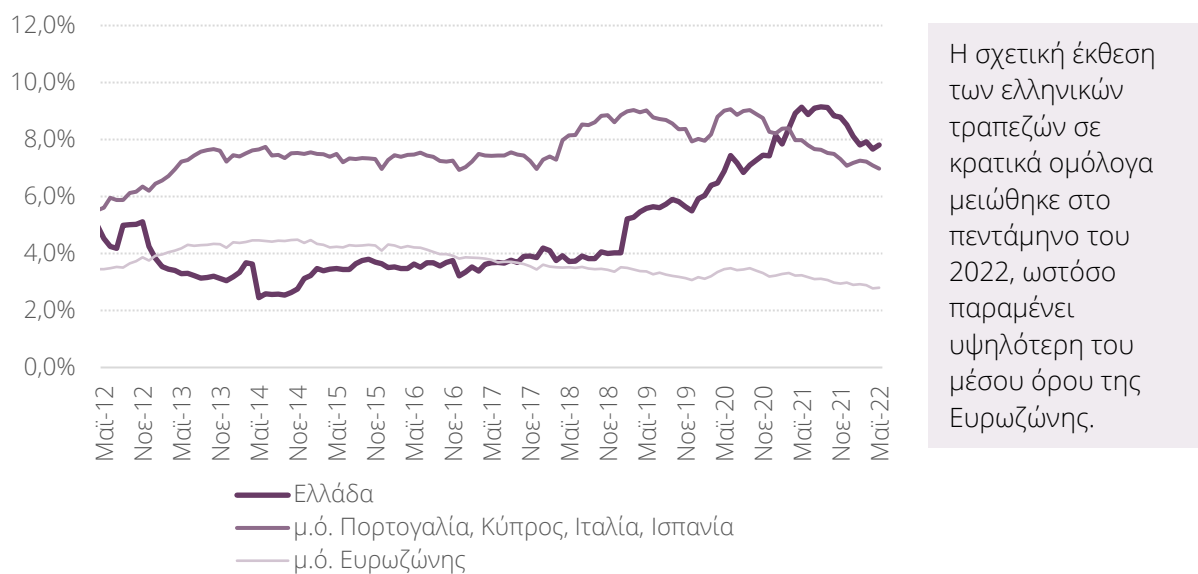

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων.

Διάγραμμα 2.10

Μερίδιο ενεργητικού τραπεζών σε κρατικά ομόλογα (ως % του συνολικού ενεργητικού)

Πηγή: ΕΚΤ

Κατά την περίοδο της πανδημίας, παρατηρήθηκε αυξανόμενος ρόλος του ελληνικού Δημοσίου ως προς την απορρόφηση πόρων του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Στην πλευρά της νέας

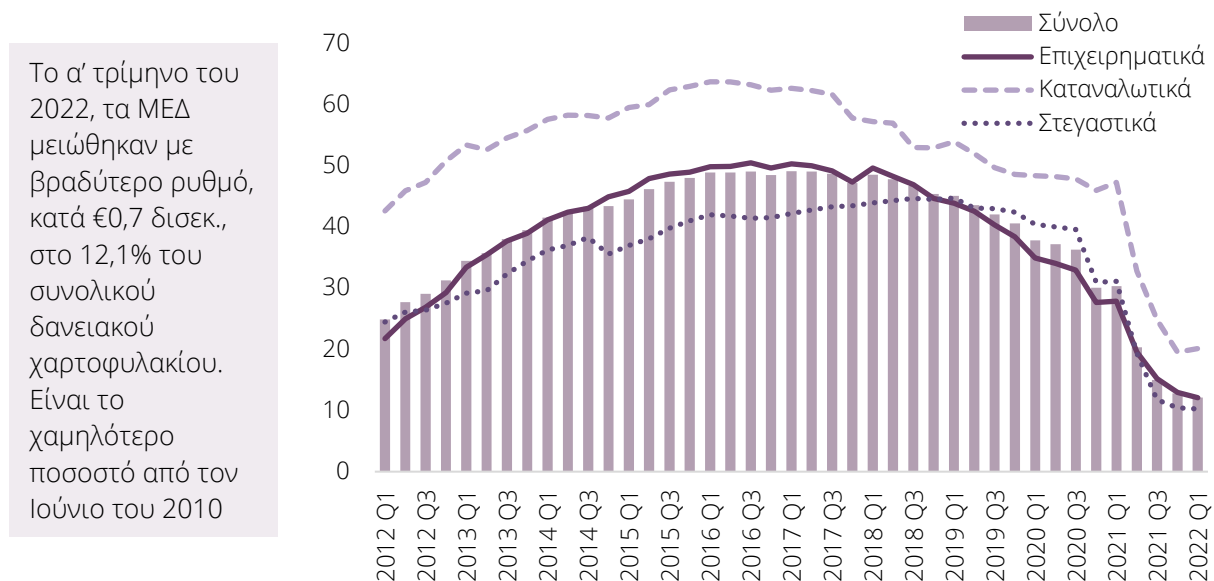

τραπεζικής χρηματοδότησης συνεχίστηκε, αν και μειώθηκε σημαντικά, ο υψηλός ετήσιος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τη Γενική Κυβέρνηση, που διαμορφώθηκε σε 12-μηνη κυλιόμενη βάση τον Μάιο σε 15,4% από 72,8% τον ίδιο μήνα πέρυσι. Στην πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, οι τράπεζες διατήρησαν την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου του 2022 την έκθεσή τους σε κρατικά χρεόγραφα, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί σε €25,6 δισεκ. τον Μάιο του 2022 ή 7,8% του συνολικού ενεργητικού τους. Έτσι, το μερίδιο του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών που έχει τοποθετηθεί σε κρατικά ομόλογα είναι λίγο υψηλότερο από το αντίστοιχο μερίδιο των υπόλοιπων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, αλλά σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο μερίδιο για τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης (Διάγραμμα 2.10).

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) κατέγραψαν περαιτέρω μείωση, αν και μικρότερης κλίμακας, το πρώτο τρίμηνο του 2022, κατά 0,6 π.μ. ή €0,7 δισεκ.¹⁴, αγγίζοντας τον Μάρτιο του 2022 τα €17,7 δισεκ. ή 12,1% των συνολικών δανείων (Διάγραμμα 2.11), επίπεδο που αποτελεί χαμηλό δωδεκαετίας. Το συνολικό επίπεδο των ΜΕΔ παραμένει υψηλότερο από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, όπου κινείται σε χαμηλά μονοψήφια ποσοστά. Στην επιχειρηματική πίστη, το ποσοστό των ΜΕΔ μειώθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2022 στο 12,1% των σχετικών δανείων, από 12,8% το προηγούμενο τρίμηνο, όπως και στα στεγαστικά χαρτοφυλάκια, από 10,4% σε 10,2%. Αντίθετα, μικρή αύξηση καταγράφηκε στα καταναλωτικά δάνεια, από 19,5% σε 20,1%.

Διάγραμμα 2.11

Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια, % του συνόλου των δανείων ανά κατηγορία*

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Δάνεια εντός ισολογισμού (προ προβλέψεων) σε ατομική βάση

Παρά τη δυσμενή οικονομική συγκυρία διαδοχικών εξωτερικών διαταραχών, όπως η πανδημία, ο πόλεμος στην Ουκρανία και η ενεργειακή κρίση, στο ζήτημα των ΜΕΔ, οι τράπεζες σημείωσαν σημαντική πρόοδο από τις αρχές του 2020 όταν ξεκίνησε η υλοποίηση του προγράμματος τιτλοποίησης με κρατικές εγγυήσεις (Ηρακλής), μειώνοντας εντυπωσιακά το απόθεμα των ΜΕΔ

¹⁴ Παρουσιάζονται στοιχεία για τα ΜΕΔ που περιλαμβάνουν μόνο τα στοιχεία εντός ισολογισμού, σε ατομική βάση

κατά €50,8 δισεκ. ή 28,5 π.μ.. Ωστόσο, το απόθεμα μη εξυπηρετούμενου ιδιωτικού χρέους, τόσο εντός, όσο και εκτός ισολογισμών του τραπεζικού συστήματος, παραμένει υψηλό, με αποτέλεσμα να θεωρείται κομβική για τη διαχείριση και τη μείωσή του, η επιτυχημένη εφαρμογή μεταρρυθμίσεων σε σχέση με τον πτωχευτικό κώδικα και τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών. Το πρόγραμμα τιτλοποιήσεων «Ηρακλής» προβλέπεται να βρίσκεται σε εφαρμογή έως τον Οκτώβριο του 2022.

Μεσοπρόθεσμα, η δυναμική μείωσης των ΜΕΔ αναμένεται να συνεχιστεί οδηγούμενη από περαιτέρω τιτλοποιήσεις χαρτοφυλακίων οι οποίες μεταφέρουν τα «κόκκινα» δάνεια εκτός των ισολογισμών των τραπεζών. Βραχυπρόθεσμα, η μείωση των ΜΕΔ είναι πιθανό να αντισταθμίζεται μερικώς από διαταραχές, εξαιτίας των επιπτώσεων της νέας ενεργειακής κρίσης και του υψηλού πληθωρισμού που πλήττει τόσο νοικοκυριά όσο και επιχειρήσεις, ειδικά στους κλάδους έντασης ενέργειας. Οι διαταραχές ενδέχεται να συνδέονται επίσης με τις επιπτώσεις της παρατεταμένης υγειονομικής κρίσης που έπληξε κυρίως επιχειρήσεις σε κλάδους υπηρεσιών, αλλά και με τη σταδιακή παύση των προσωρινών μέτρων ενίσχυσης των δανειοληπτών (Γέφυρα I, II καθώς και λήξη στα μορατόρια πληρωμών), όπως επίσης με την αύξηση των επιτοκίων προσεχώς στα δάνεια με κυμαινόμενο επιτόκιο, λόγω των επερχόμενων αυξήσεων στα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ.

Ως προς τις νέες πιστώσεις, αναμένεται να συνεχιστεί η πιστωτική συρρίκνωση στα νοικοκυριά, ενώ οι εισροές από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης (€12,7 δισεκ. σε δάνεια την περίοδο 2021-2026) και η σχετική μόχλευση ιδιωτικών επενδύσεων εκτιμάται πως θα ενισχύσουν σημαντικά την πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις. Η εκταμίευση της πρώτης δόσης των €3,6 δισεκ. από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (εκ των οποίων €1,84 δισεκ. για το δανειακό σκέλος) έγινε τον Απρίλιο, με βάση την πρόοδο που είχε καταγραφεί σε σχέση με τους στόχους μεταρρυθμίσεων του εγχώριου Σχεδίου Ανάκαμψης στο τρίτο τρίμηνο του 2021. Σε σχέση με το δανειακό σκέλος των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, αυτό αρχικά περιλάμβανε στο σχεδιασμό του τουλάχιστον 30% τραπεζική χρηματοδότηση, τουλάχιστον 20% ίδια κεφάλαια και έως 50% κεφάλαια του Ταμείου. Με στόχο να καταστεί η χρηματοδότηση των επιλέξιμων επενδυτικών σχεδίων περισσότερο ευέλικτη, το Υπουργείο Οικονομικών αποφάσισε να αφαιρεθεί η προϋπόθεση της ελάχιστης τραπεζικής συγχρηματοδότησης.

Τα επιτόκια νέων καταθέσεων παρέμειναν σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα την περίοδο Μαρτίου-Απριλίου 2022, στο 0,0% και 0,05% για τις Μη Χρηματοπιστωτικές Επιχειρήσεις (ΜΧΕ) και τα νοικοκυριά αντίστοιχα, από 0,02% και 0,07% αντίστοιχα στο σύνολο του 2021. Στο ίδιο δίμηνο, το μέσο επιτόκιο νέων χορηγήσεων αυξήθηκε στο 4,0%, από 3,9% στο σύνολο του 2021, διαμορφωμένο σε περίπου 4,8% για ιδιώτες, 5,3% για ελεύθερους επαγγελματίες και 3,3% για τις ΜΧΕ. Η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) αυξήθηκε στο 4,1% τον Απρίλιο, σε σχέση με 3,8% στο σύνολο του 2021.

Το μέσο κόστος νέας τραπεζικής χρηματοδότησης των ΜΧΕ του ιδιωτικού τομέα αυξήθηκε στο 3,5% τον Μάιο, το υψηλότερο επίπεδο από τις αρχές του 2020 (Διάγραμμα 2.12). Πάρα ταύτα, το κόστος εξακολουθεί να παραμένει υψηλότερο από τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Ενδεικτικά, σύμφωνα με το σταθμισμένο δείκτη κόστους τραπεζικού δανεισμού της ΕΚΤ, το κόστος για τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις τον Απρίλιο του 2022 διαμορφώθηκε σε 1,5% στην Ευρωζώνη, 1,7% στην Γερμανία, και 1,9% στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης (Πορτογαλία, Ιταλία, Κύπρος, Ισπανία). Ακολουθώντας, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μ.ό. της Ευρωζώνης και το μ.ό. του «νότου», διευρύνθηκε

ελαφρά, στις 187 μ.β. και 170 μ.β. αντίστοιχα, από 131 μ.β. και 76 μ.β. που είχαν φθάσει τον Σεπτέμβριο του 2021. Συγκρίνοντάς το με το επίπεδο προ της δημοσιονομικής κρίσης του 2010, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μέσο όρο των άλλων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, παραμένει αισθητά υψηλότερο.

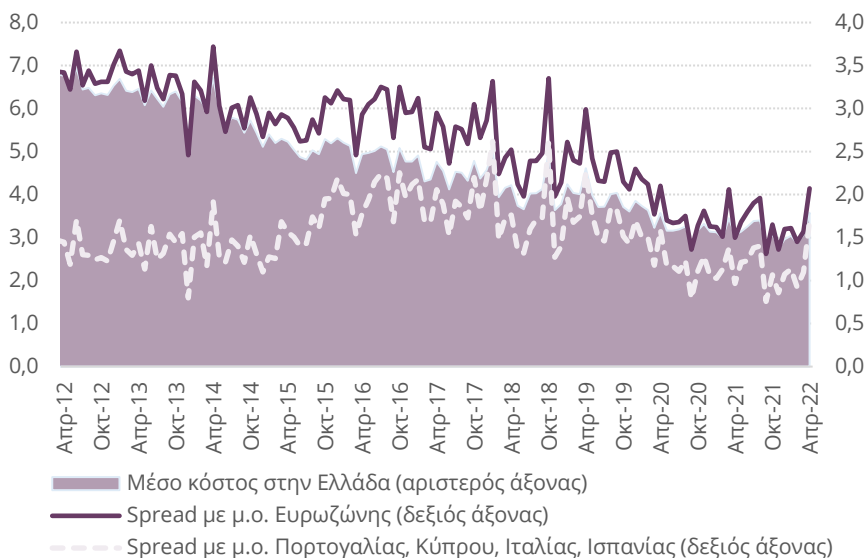
Οι αποδόσεις των ελληνικών κρατικών ομολόγων κατέγραψαν σημαντική αύξηση στις αρχές του 2022, υπό την αρνητική επίδραση της νέας ενεργειακής κρίσης, της γεωπολιτικής αστάθειας, του αυξανόμενου πληθωρισμού και της κλιμακούμενης αβεβαιότητας, τόσο για την ταχύτητα οικονομικής ανάκαμψης όσο και για την εξασθένιση των μέτρων τόνωσης της ρευστότητας από την ΕΚΤ. Έτσι, για το 10-ετές αξιόγραφο η μέση απόδοση αυξήθηκε σε 3,5% τον Μάιο, που αποτελεί υψηλό επίπεδο τριετίας (Διάγραμμα 2.13). Η επιπλέον επιβάρυνση στο νέο κόστος 10-ετούς δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης σημείωσε επίσης αύξηση το πρώτο πεντάμηνο του τρέχοντος έτους. Έτσι, διαμορφώθηκε τον Μάιο στις 259 μ.β. και 108 μ.β. σε σχέση με το γερμανικό ομόλογο και το μέσο όρο των χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης αντίστοιχα, από 110 μ.β. και 28 μ.β. στα μέσα του 2021. Ως αποτέλεσμα, τα spreads παραμένουν αισθητά υψηλότερα από τις μέσες τιμές τους την πρώτη δεκαετία της ένταξης της χώρας στην Ευρωζώνη (54 μ.β. και 2 μ.β. αντίστοιχα).

Σε συνέχεια έξι επιτυχημένων μακροπρόθεσμων εκδόσεων δημοσίου χρέους το 2021, αντλώντας συνολικά €14 δισεκ., το ελληνικό Δημόσιο προχώρησε σε δύο εκδόσεις το πρώτο εξάμηνο του 2022. Τον Ιανουάριο του 2022 σε έκδοση νέου 10-ετούς ομολόγου. Αντλήθηκαν €3,0 δισεκ. με επιτόκιο κοντά στο 1,8%. Τον Απρίλιο του 2022, σε συνέχεια της αναβάθμισης της πιστοληπτικής βαθμίδας του κρατικού αξιόχρεου από τον οίκο S&P σε επίπεδο πλέον μόνο μιας βαθμίδας κάτω από την επενδυτική, επανεκδόθηκε 7-ετές ομόλογο που είχε εκδοθεί τον Απρίλιο του 2020. Αντλήθηκαν περί το €1,5 δισεκ. με επιτόκιο κοντά στο 2,5%. Κατόπιν της έξαρσης της γεωπολιτικής ένταξης στην ανατολική Ευρώπη, σε συνδυασμό με την ενεργειακή κρίση, παρατηρείται από τις αρχές του 2022 μια συστηματική και αξιοσημείωτη άνοδος των αποδόσεων κρατικών ομολόγων διεθνώς, με ελαφρώς εντονότερη την αύξηση αποδόσεων για χώρες της «περιφέρειας», όπως η Ελλάδα. Το ύψος του ελληνικού δημόσιου χρέους παραμένει από τα μεγαλύτερα διεθνώς ως ποσοστό του ΑΕΠ. Αντισταθμιστικά σε αυτό το ποσοτικό χαρακτηριστικό του, δρουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του, όπως η υψηλή μέση διάρκεια αποπληρωμής, το μεγάλο ποσοστό χρέους σε σταθερό και χαμηλό επιτόκιο προς διεθνείς οργανισμούς, τα οποία και βελτιώνουν την προοπτική μακροπρόθεσμης βιωσιμότητάς του.

Διάγραμμα 2.12

Σταθμισμένο μέσο κόστος τραπεζικού δανεισμού προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (%)

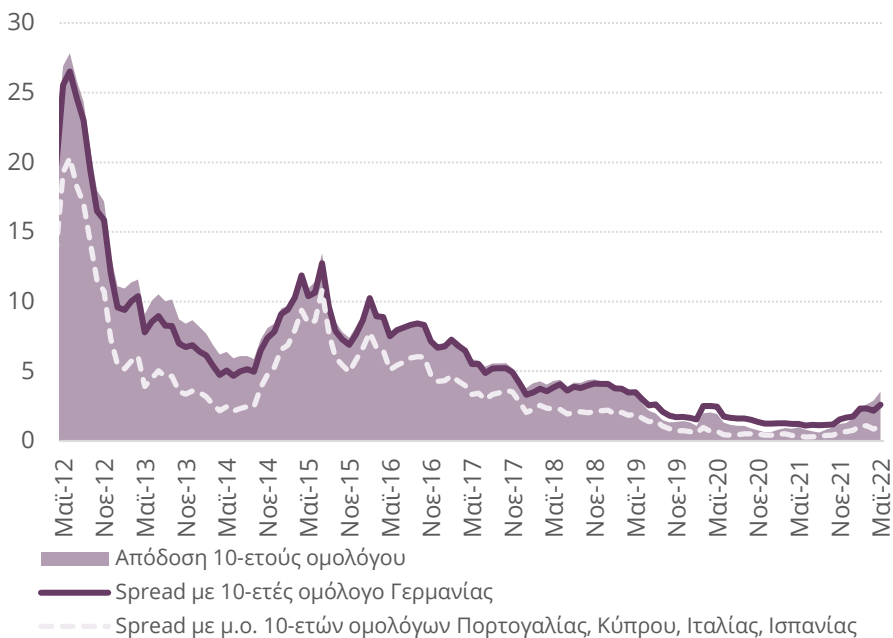

Τα επιτόκια νέου δανεισμού του ιδιωτικού τομέα αυξήθηκαν τον Απρίλιο, στο 3,6%, με την απόσταση από το μέσο κόστος δανεισμού στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης να διευρύνεται στις 170 μ.β.

Πηγή: ΕΚΤ

Διάγραμμα 2.13

Απόδοση και spread 10-ετούς ομολόγου Ελληνικού Δημοσίου (%)

Η μέση απόδοση του κρατικού 10-ετούς ομολόγου σημείωσε περαιτέρω άνοδο τον Μάιο του 2022, σε υψηλό τριετίας 3,5%, ενώ το μέσο spread διευρύνθηκε κοντά στις 259 μ.β. έναντι του αντίστοιχου Γερμανικού ομολόγου

Πηγή: ΕΚΤ

Πλαίσιο 2.1

Έκτακτο πρόγραμμα της ΕΚΤ λόγω πανδημίας (PEPP): Απολογισμός για τις καθαρές αγορές στοιχείων ενεργητικού την περίοδο Μάρ.2020-Μάρ.2022

Σε συνέχεια της οικονομικής κρίσης που προκάλεσε η εξάπλωση της πανδημίας COVID-19 από τις αρχές του 2020, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα επέκτεινε τη χρήση «μη συμβατικών μέσων νομισματικής πολιτικής» για την τόνωση της ρευστότητας στην αγορά. Σε αυτό το πλαίσιο, έθεσε σε εφαρμογή ένα έκτακτο πρόγραμμα αγοράς τίτλων (Pandemic Emergency Purchase Program -- PEPP) τον Μάρτιο του 2020, με στόχο τόσο ιδιωτικούς τίτλους, αλλά και κυρίως κρατικούς τίτλους χρέους των χωρών μελών της Ευρωζώνης. Αποκλειστικά για τους σκοπούς του προγράμματος αυτού, οι ελληνικοί τίτλοι χρέους έγιναν για πρώτη φορά επιλέξιμοι από πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ, κατ' εξαίρεση της συνεχιζόμενης χαμηλής πιστοληπτικής τους διαβάθμισης.

Στο τέλος του 2020, το πρόγραμμα PEPP προβλεπόταν να αφορά σε αγορές τίτλων συνολικής αξίας €1,85 τρισεκ. (16% του ετήσιου ΑΕΠ της Ευρωζώνης). Καθώς η υγειονομική κρίση υποχωρούσε σε ένταση κατά τη διάρκεια του 2021, αλλά ταυτόχρονα οξύνονταν οι πληθωριστικές πιέσεις κυρίως λόγω των διεθνών τιμών των ενεργειακών αγαθών, η ΕΚΤ ανακοίνωσε τον Δεκέμβριο του 2021 τη λήξη των καθαρών αγορών νέων ομολόγων στο πλαίσιο του PEPP τον Μάρτιο του 2022. Στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2022, είχαν πραγματοποιηθεί σωρευτικές καθαρές αγορές τίτλων αξίας €1,72 τρισεκ., ήτοι περίπου το 92,9% του συνολικού προϋπολογισμού, εκ των οποίων το 96,9% αφορούσε την αγορά κρατικών τίτλων και το υπόλοιπο ιδιωτικών τίτλων. Ως προς τα κεφάλαια από τους αγορασμένους- υπό το πρόγραμμα PEPP- τίτλους που λήγουν, η ΕΚΤ έχει ανακοινώσει ότι θα επανεπενδύονται, τουλάχιστον έως και το τέλος του 2024.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, το πρόγραμμα PEPP οδήγησε σε αγορές ελληνικών κρατικών ομολόγων οι οποίες τη διετία Μαρτίου 2020-Μαρτίου 2022 ξεπέρασαν σωρευτικά το ποσό των €38,6 δισεκ. (Διάγραμμα 2.14Α). Αυτό το ποσό ισοδυναμεί με το 21,2% του ΑΕΠ της χώρας το 2021, που είναι το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης, ακολουθούμενη από την Πορτογαλία, την Ιταλία και την Ισπανία, οι οποίες επίσης σημείωσαν υψηλά ποσοστά. Σε όρους δημοσίου χρέους, οι αγορές μέσω PEPP από την Ελλάδα αντιστοιχούν στο 10,9% αυτού, ποσοστό που είναι σαφώς χαμηλότερο από το μέσο όρο της Ευρωζώνης. Κατά τη διάρκεια της παραμονής της Ελλάδας στο πρόγραμμα PEPP της ΕΚΤ, ο μέσος μηνιαίος όγκος συναλλαγών για ελληνικά κρατικά ομόλογα στην ΗΔΑΤ αυξήθηκε περίπου κατά €1,6 δισεκ. ή 0,9% του ΑΕΠ.

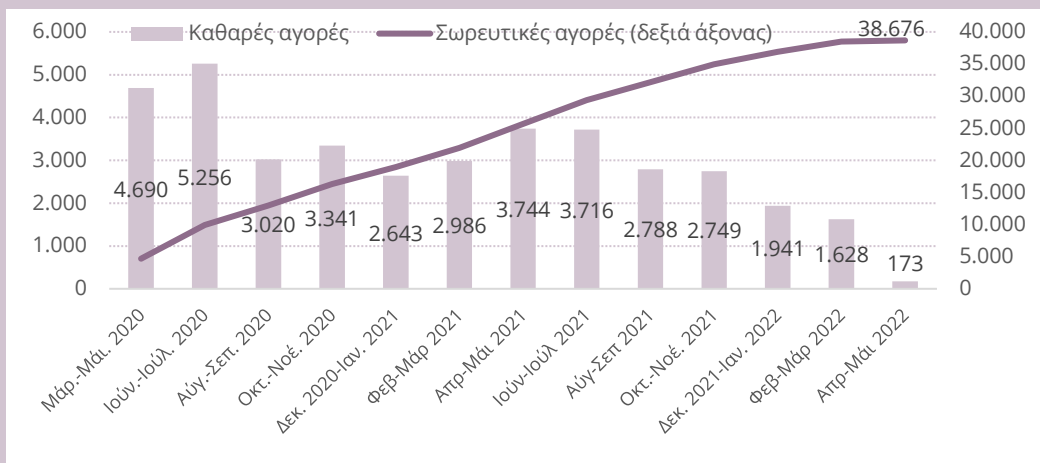
Μεταξύ μιας σειράς παραγόντων που επηρεάζουν τη ζήτηση για κρατικά ομόλογα των χωρών μελών της Ευρωζώνης, το πρόγραμμα PEPP της ΕΚΤ συνέβαλε στο να αυξηθεί η ελκυστικότητα και να μειωθεί η απόδοσή τους. Οι χώρες με μεγαλύτερο αναλογικά-ως προς το ΑΕΠ- μέγεθος προγράμματος PEPP κατέγραψαν κατά μέσο όρο και μεγαλύτερη μείωση στις αποδόσεις των κρατικών τους ομολόγων σε σύγκριση με τα προ-πανδημίας επίπεδα (Διάγραμμα 2.14 Β). Μεταξύ των χωρών μελών, η Ελλάδα ξεχωρίζει ως η χώρα με το μεγαλύτερο αναλογικά πρόγραμμα PEPP, καθώς και τη μεγαλύτερη μείωση στη μέση απόδοση των κρατικών ομολόγων της, στη διάρκεια της πανδημίας. Ενδεικτικά, στη διετία 2020-2021, η μέση απόδοση των 10-ετών ελληνικών ομολόγων υποχώρησε στο 1,2% από 3,2% την διετία 2018-2019, ενώ ο όγκος συναλλαγών στη δευτερογενή αγορά ΗΔΑΤ υπερτριπλασιάστηκε [Διάγραμμα 2.14Γ].

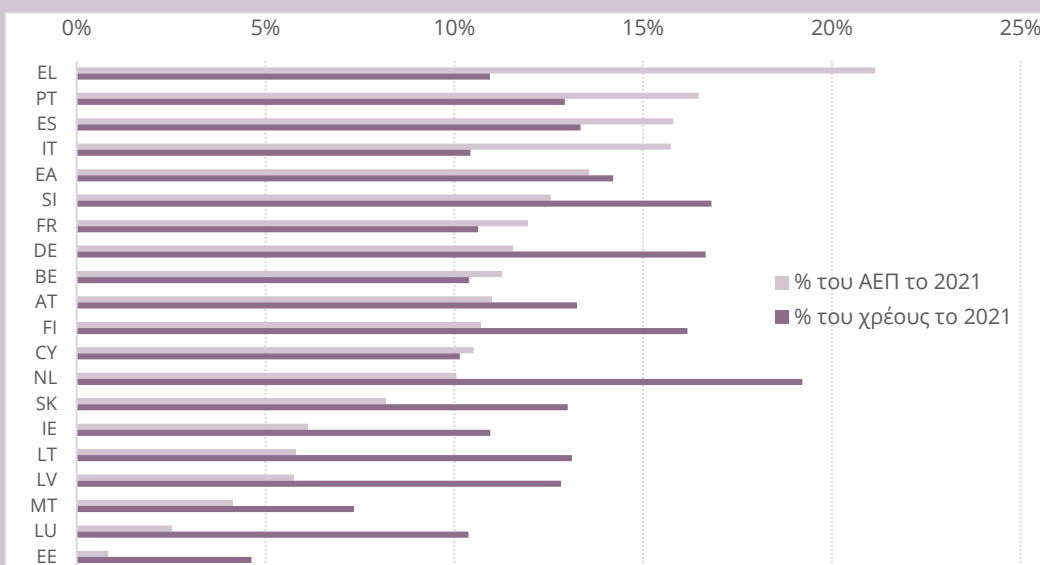

Διάγραμμα 2.14. Καθαρές αγορές κρατικών ομολόγων από το πρόγραμμα PEPP, 2020-2022

Α. Καθαρές αγορές Ελληνικών κρατικών ομολόγων (εκατ. €)

Β. Σωρευτικές αγορές ανά χώρα της Ευρωζώνης, Μάρ. 2020 – Μάρ. 2022

Γ. Απόδοση και όγκος συναλλαγών 10-ετούς ομολόγου Ελληνικού Δημοσίου

Πηγές: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE.

Παράλληλα με το πρόγραμμα PEPP, η ΕΚΤ διευκόλυνε τα πλαίσια χρηματοδότησης των τραπεζικών ιδρυμάτων. Έτσι, στις αρχές Απριλίου του 2020 χαλάρωσαν τα κριτήρια επιλεξιμότητας με βάση τα οποία περιουσιακά στοιχεία γίνονται αποδεκτά ως εξασφάλιση για πράξεις νομισματικής πολιτικής και μειώθηκαν οι περικοπές αποτίμησης (valuation haircuts). Αυτή η εξέλιξη επέτρεψε στις ελληνικές τράπεζες να αξιοποιήσουν εργαλεία μακροχρόνιας αναχρηματοδότησης με ιδιαίτερα χαμηλό κόστος. Η χρηματοδότηση των τραπεζών από το Ευρωσύστημα με χαμηλού κόστους δάνεια μέσα από πράξεις νομισματικής πολιτικής μακροχρόνιας χρηματοδότησης τύπου LTROs (περιλαμβάνει προγράμματα TLTROs, PELTROs), αυξήθηκε από €12,3 δισεκ. τον Μάρτιο του 2020 σε €50,8 δισεκ. το πρώτο τρίμηνο του 2022 ή στο 27,8% του ΑΕΠ, μεταβολή που δείχνει τη δεύτερη υψηλότερη χρήση μεταξύ χωρών μελών της Ευρωζώνης, ενώ υψηλή χρήση έχουν κάνει και Κύπρος, Ιταλία, Ισπανία (Διάγραμμα 2.15.B).

Οι άμεσες διευκολύνσεις ρευστότητας της ΕΚΤ στο τραπεζικό σύστημα μέσω των LTROs, αλλά και έμμεσα μέσα από το πρόγραμμα PEPP αναμένεται πως επίδρασαν θετικά στην πιστωτική ικανότητα των ευρωπαϊκών τραπεζών, καθώς και στις προοπτικές πιστωτικής επέκτασης προς τον ιδιωτικό τομέα της κάθε χώρας μέλους. Παρατηρείται ότι οι χώρες με μεγαλύτερο αναλογικά μέγεθος προγράμματος PEPP κατέγραψαν κατά μέσο όρο και μεγαλύτερη αύξηση στο ρυθμό πιστωτικής επέκτασης προς τις εγχώριες Μη Χρηματοπιστωτικές Επιχειρήσεις (ΜΧΕ), σε σύγκριση με τα προ-πανδημίας επίπεδα (Διάγραμμα 2.15.Γ). Μεταξύ των χωρών μελών, η Ελλάδα ξεχωρίζει ως η χώρα με το μεγαλύτερο αναλογικά πρόγραμμα PEPP καθώς και την υψηλότερη θετική μεταβολή του ρυθμού πιστωτικής επέκτασης προς τις ΜΧΕ, εν μέσω πανδημίας. Αντίστοιχα, χώρες όπου η ΕΚΤ έχει μεγαλύτερο αναλογικά μέγεθος απαιτήσεων LTROs κατέγραψαν κατά μέσο όρο και μεγαλύτερη αύξηση στο ρυθμό πιστωτικής επέκτασης.

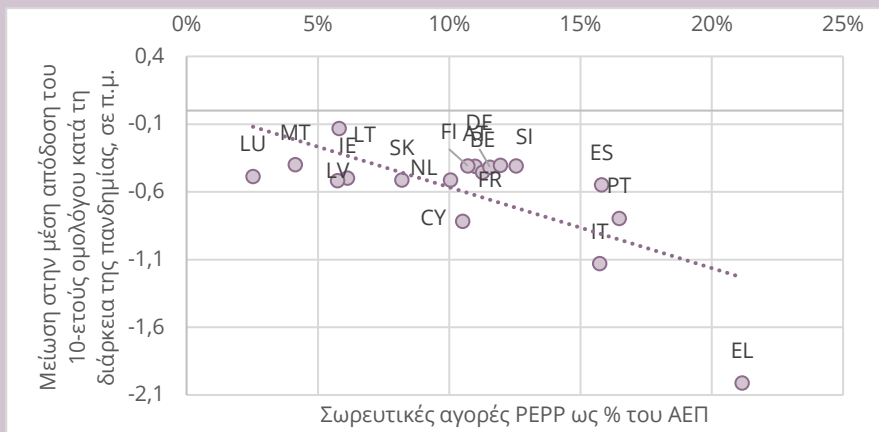
Αναμφισβήτητα, τόσο η ελκυστικότητα των ελληνικών κρατικών ομολόγων, όσο και η πιστωτική επέκταση προς τον ιδιωτικό τομέα επηρεάζονται από πληθώρα παραγόντων σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, εκτός από τις παρεμβάσεις πολιτικής της ΕΚΤ. Για παράδειγμα, καθοριστικό ρόλο έχουν οι εγχώριες μεταρρυθμιστικές πολιτικές που διαμορφώνουν την αξιοπιστία μιας χώρας στη διεθνή επενδυτική κοινότητα. Επιπλέον, η αγορά πιστώσεων επηρεάζεται σημαντικά και από παράγοντες της ζήτησης, τόσο ποσοτικούς όσο και ποιοτικούς. Συμπληρωματικά με αυτούς τους παράγοντες, φαίνεται ότι τα έκτακτα μέτρα στήριξης της ρευστότητας που εφάρμοσε η ΕΚΤ το 2020 επίδρασαν θετικά στις χώρες μέλη σε τουλάχιστον τρία επίπεδα: (α) τόνωσαν τη ζήτηση για κρατικά ομόλογα, μειώνοντας τις αποδόσεις τους, (β) μείωσαν το κόστος χρηματοδότησης των τραπεζών (γ) βελτίωσαν τις προοπτικές χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας.

Η προσωρινή επιλεξιμότητα της Ελλάδας, για πρώτη φορά μετά την κρίση χρέους, στα έκτακτα «μη συμβατικά» εργαλεία της ΕΚΤ, δημιούργησε ένα θετικό περιβάλλον σε σχέση με τις τάσεις στο κόστος δανεισμού του ελληνικού δηmosίου αλλά και την αγορά πιστώσεων. Οδεύοντας προς τη σταδιακή απόσυρση των έκτακτων εργαλείων της ΕΚΤ εν μέσω πληθωριστικών πιέσεων και συνεπακόλουθα σφιχτότερης νομισματικής πολιτικής, είναι κρίσιμο να αποφευχθεί η διεύρυνση της απόκλισης του κόστους δανεισμού της από τα υπόλοιπα μέλη της Ευρωζώνης. Για το σκοπό αυτό, κρίνεται αναγκαίο να ενισχυθούν οι μεταρρυθμιστικές πολιτικές που ενισχύουν την αξιοπιστία της χώρας και επιταχύνουν την προοπτική αναβάθμισης της πιστοληπτικής της ικανότητας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης. Κάτι τέτοιο θα συμβάλει στην καλύτερη θωράκιση των προοπτικών ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας μεσοπρόθεσμα.

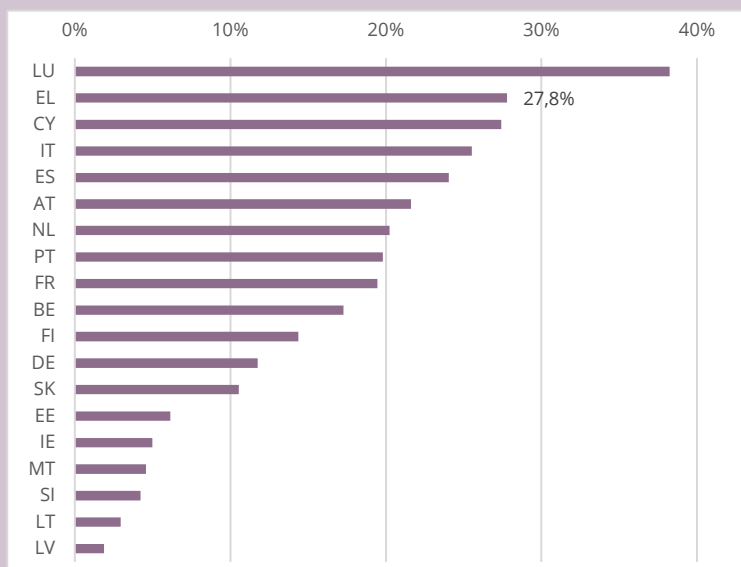

Διάγραμμα 2.15. Έκτακτα μέτρα της ΕΚΤ, απόδοση κρατικών ομολόγων και πιστωτική επέκταση

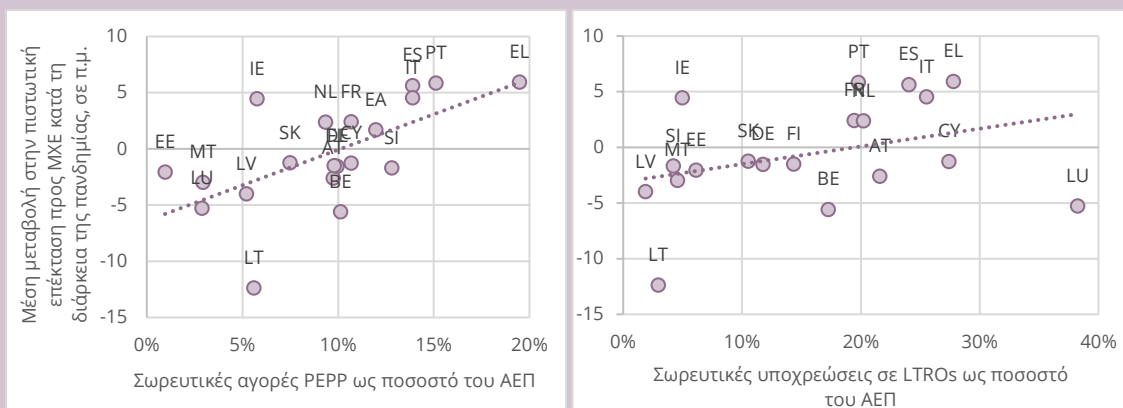
Α. Συσχέτιση μεγέθους PEPP με μεταβολή στην απόδοση κρατικών ομολόγων ανά χώρα*

Β. Συνολική αξία πράξεων LTROs ανά χώρα, το 1^ο τρίμηνο του 2022, ως % του ΑΕΠ το 2021

Γ. Συσχέτιση μεγέθους PEPP και LTROs με μεταβολή στην πιστωτική επέκταση ανά χώρα*

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE. Σημείωση: Η μέση μεταβολή στην απόδοση των κρατικών ομολόγων και στην πιστωτική επέκταση αφορά το μέσο ρυθμό την διετία εφαρμογής καθαρών αγορών PEPP (Μάρ.2020-Μάρ.2022), σε σύγκριση με τον αντίστοιχο ρυθμό τη διετία 2018-2019.

3 ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

- Συνεχίστηκε το α' τρίμ. του 2022 η ισχυρή ανάκαμψη στην ελληνική οικονομία, κατά 7,0%, ηπιότερα ωστόσο από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο (8,1%). Ένα έτος νωρίτερα σημειώθηκε ύφεση 1,7%.
- Η ανάκαμψη στο α' τρίμ. προήλθε κυρίως από τη διεύρυνση της κατανάλωσης των νοικοκυριών (+11,6%), που υπερέβηκε την πτώση της πρόπερσι (-4,9%). Η δημόσια κατανάλωση ενισχύθηκε ήπια (+1,8%), έναντι ισχυρής ανόδου ένα έτος πριν (+5,1%).
- Η ανάκαμψη οφείλεται δευτερευόντως σε αύξηση των εξαγωγών κατά 9,6%, κυρίως από την κατακόρυφη άνοδο των εξαγωγών υπηρεσιών (+23,0%), ενώ και οι εξαγωγές αγαθών συνέχισαν να ενισχύονται, αλλά ήπια (+2,5%). Η άνοδος των εξαγωγών υπολειπόταν της αύξησης των εισαγωγών (+17,5%), κυρίως από περισσότερες εισαγωγές αγαθών (+17,8%).
- Οι επενδύσεις παρουσίασαν στο α' τρίμ. ενίσχυση κατά 9,2%, κυρίως από διεύρυνση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου (+9,6%). Ένα έτος νωρίτερα οι επενδύσεις αυξάνονταν ηπιότερα (+3,5%), εκ νέου από την κλιμάκωση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου (+14,4%).

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας επιβραδύνθηκε ελαφρώς στο πρώτο τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το προηγούμενο. Συγκεκριμένα, το ΑΕΠ αυξήθηκε στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος με ρυθμό 7,0%, από 8,1% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα υποχωρούσε κατά 1,7%. Η εκ νέου ισχυρή ανάκαμψη προήλθε κυρίως από τη διεύρυνση της κατανάλωσης των νοικοκυριών, με τη σημασία της αύξησης των εξαγωγών, σχεδόν αποκλειστικά σε υπηρεσίες, να έπεται. Η άνοδός τους ήταν μικρότερη εκείνης στις εισαγωγές, επιδεινώνοντας

το εξωτερικό ισοζύγιο. Μικρότερη συμβολή στην αύξηση του ΑΕΠ κατά το αρχικό τρίμηνο φέτος είχαν η διεύρυνση των επενδύσεων και της δημόσιας κατανάλωσης.

Ως προς τις ακριβείς εξελίξεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ κατά το αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους, η εγχώρια κατανάλωση διευρύνθηκε κατά 10,5%, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα είχε μειωθεί κατά 2,8%. Η ενίσχυση προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από την έντονη άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης (+11,6%), η οποία υπεραντιστάθμισε την υποχώρησή της ένα χρόνο πριν (-4,9%). Τα καταναλωτικά έξοδα του δημοσίου ανήλθαν ήπια (+1,8%), σαφώς βραδύτερα από πέρυσι (+5,1%).

Οι επενδύσεις διευρύνθηκαν κατά 9,2%, όσο και στο σύνολο του 2021, ταχύτερα από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (+3,5%). Όπως στο αρχικό τρίμηνο πέρυσι, η αύξηση προήλθε φέτος αποκλειστικά από τη διεύρυνση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου, κατά 9,6%, έναντι ταχύτερης ανόδου 14,4% τότε. Ο σχηματισμός αποθεμάτων υποχώρησε στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου του τρέχοντος έτους, μετριάζοντας την άνοδο των επενδύσεων.

Σε ότι αφορά τις τάσεις στις κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου στην αρχή του 2022, ήταν ανοδικές σε τέσσερις εκ των επτά. Την εντονότερη ενίσχυση σε απόλυτους όρους παρουσίασαν ο Μηχανολογικός εξοπλισμός-οπλικά συστήματα (+€539 εκατ. ή +39,1%), αντανακλώντας και την επίδραση της προμήθειας αμυντικών συστημάτων, και οι Λοιπές Κατασκευές (+€206,8 εκατ. ή +15,9%). Ένα χρόνο νωρίτερα η άνοδος ήταν ηπιότερη σε αμφότερες τις κατηγορίες, 20,4% και 3,2% αντίστοιχα. Ακολούθησαν σε απόλυτη αύξηση οι Κατοικίες (+€104,1 εκατ. ή +18,6%), η οποία ήταν χαμηλότερη από πέρυσι (+27,9%). Τη μικρότερη απόλυτη ενίσχυση παρουσίασαν τα λοιπά προϊόντα, κατά €52,8 εκατ. (+5,18%), συνεχίζοντας την άνοδό τους στην αρχή του 2021 κατά 2,6%. Στον αντίποδα, η ευρύτερη υποχώρηση επενδύσεων σημειώθηκε στον Εξοπλισμό ΤΠΕ, κατά €231,4 εκατ. ή 37,2%, σχεδόν αντισταθμίζοντας την άνοδό τους κατά 41,8% ένα έτος νωρίτερα, που ήταν η ισχυρότερη μεταξύ των κατηγοριών πάγιου κεφαλαίου. Πολύ μικρότερη από τον Εξοπλισμό ΤΠΕ ήταν η υποχώρηση στο Μεταφορικό εξοπλισμό (-€11,6 εκατ. ή -2,6%), σε αντίθεση με την περυσινή άνοδο κατά 9,3%, καθώς και στα Αγροτικά Προϊόντα (-€1,3 εκατ. ή -6,3%, από +7,0%).

Ως προς τις εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας, η μη επιβολή περιορισμών στην πραγματοποίηση διεθνών ταξιδιών και τη λειτουργία των οικονομιών κατά το πρώτο τρίμηνο φέτος, όπως ένα χρόνο νωρίτερα, οδήγησε στην έντονη ετήσια ενίσχυση της διεθνούς τουριστικής κίνησης (+298,6%) και των διεθνών μεταφορών στη διάρκειά του, και ακολούθως των εξαγωγών υπηρεσιών (+23,0%), σε αντίθεση με την υποχώρησή τους κατά 15,4% στο πρώτο τρίμηνο του 2021. Ενδεχομένως αυτή η αύξηση να μετριάστηκε από τις επιδράσεις προς την αντίθετη κατεύθυνση του πολέμου στην Ουκρανία, Ωστόσο, ο διεθνής τουρισμός συνέχισε να υπολείπεται σημαντικά του επιπέδου του το 2019 (-45,1% στο πρώτο τρίμηνο). Η άνοδος στην πλευρά των εξαγωγών προϊόντων συνεχίστηκε για έβδομο τρίμηνο στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου, αλλά με τη μικρότερη ταχύτητα από τότε που άρχισε (+2,5% έναντι +9,0% πέρυσι). Αυτή η εξέλιξη πιθανόν οφείλεται στη συνεχή έντονη άνοδο των τιμών σε βασικά προϊόντα από το τρίτο τρίμηνο πέρυσι και στις επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία στις διεθνείς εφοδιαστικές αλυσίδες. Συνολικά οι εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 9,6%, ενώ πριν ένα έτος υποχωρούσαν κατά 2,0%.

Ισχυρότερη των εξαγωγών ήταν στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου η άνοδος στο σκέλος των εισαγωγών, 17,5%, σε αντίθεση με την πτώση τους κατά 5,3% στην αρχή του 2021. Σε αντίθεση με

τις εξαγωγές, η άνοδος στις εισαγωγές ήταν μεγαλύτερη στο σκέλος των αγαθών από ότι των υπηρεσιών (+17,8% έναντι 15,5%), παρότι στην ίδια περίοδο του 2021 είχαν υποχωρήσει περισσότερο οι εισαγωγές υπηρεσιών (-30,0% έναντι -17,6%). Σε ότι αφορά το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνικολογιστικούς όρους, διευρύνθηκε σε σχέση με ένα χρόνο πριν κατά €1,39 δισεκ. ή +212%, στα €2,04 δισεκ.

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ από την πλευρά της παραγωγής, η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία διευρύνθηκε κατά το πρώτο τρίμηνο ηπιότερα από ότι το ΑΕΠ, κατά 6,1%, καθώς οι επιδοτήσεις επί των προϊόντων, που προσμετρώνται στο ΑΕΠ, αλλά δεν αποτελούν εγχώρια παραγωγή, διπλασιάστηκαν έναντι του πρώτου τριμήνου πέρυσι (+100,7%, στα €801 εκατ.). Έξι εκ των δέκα βασικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας παρουσίασαν διεύρυνση της δραστηριότητάς τους στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα σε σύγκριση με πριν ένα χρόνο, σε τρεις αυτή υποχώρησε, ενώ σε έναν ήταν ουσιαστικά αμετάβλητη. Η ισχυρότερη άνοδος στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου, κατά 57,5%, σημειώθηκε για άλλο ένα τρίμηνο στις Τέχνες-Διασκέδαση-Ψυχαγωγία, κλάδος ο οποίος είχε πληγεί ιδιαίτερα ένα χρόνο νωρίτερα από τα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας, για αυτό τότε η προστιθέμενη αξία παραγωγής υποχωρούσε κατά 30,3%, περισσότερο από ότι σε οποιονδήποτε άλλο κλάδο. Το 2021, η μέση αύξηση της δραστηριότητας σε αυτόν ήταν 12,5%, αντισταθμίζοντας εν μέρει τις εκτεταμένες απώλειες κατά το 2020 (-24,5%). Η δεύτερη μεγαλύτερη ενίσχυση στην αρχή του 2022, κατά 17,8%, σημειώθηκε στο Χονδρικό - λιανικό εμπόριο, μεταφορές - αποθήκευση, ξενοδοχεία - εστιατόρια, αντανakλώντας πρωτίστως την ισχυρή αναθέρμανση της καταναλωτικής ζήτησης των νοικοκυριών, η οποία παρουσιάστηκε παραπάνω. Πριν ένα χρόνο, λόγω ισχυρών περιοριστικών μέτρων, το προϊόν του συγκεκριμένου κλάδου είχε υποχωρήσει κατά 10,5%. Έπονται οι Κατασκευές (+15,7%), υπό την τονωτική επίδραση των αυξημένων επενδύσεων σε Κατοικίες και Λοιπές Κατασκευές που προαναφέρθηκε και σε συνέχεια της περυσινής ανόδου (+7,0%), και οι Επαγγελματικές - επιστημονικές - τεχνικές - διοικητικές δραστηριότητες (+8,0%), όπου σημειωνόταν μικρή υποχώρηση ένα έτος νωρίτερα (-1,0%). Ο κλάδος της Βιομηχανίας παρέμεινε σε τροχιά ανόδου για έκτο έτος το συγκεκριμένο τρίμηνο, επίδοση που είναι η καλύτερη μεταξύ των βασικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας. Το προϊόν του διευρύνθηκε κατά 5,7%, κατόπιν αύξησης 6,5% στο ίδιο τρίμηνο του 2021. Σωρευτικά από το πρώτο τρίμηνο του 2015 το προϊόν της Βιομηχανίας έχει ενισχυθεί κατά 22,3%. Η μικρότερη άνοδος σημειώθηκε στη Δημόσια διοίκηση-άμυνα-υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, κατά 0,6%, και ήταν ηπιότερη από ότι στο πρώτο τρίμηνο πέρυσι (+3,2%). Στάσιμη ήταν η δραστηριότητα στη Διαχείριση ακίνητης περιουσίας (+0,3%), όπως πριν ένα έτος (+0,2%).

Στον αντίποδα, την ισχυρότερη συρρίκνωση του προϊόντος τους στην αρχή του 2022 παρουσίασαν οι Χρηματοπιστωτικές και Ασφαλιστικές δραστηριότητες, κατά 19,4%, όταν την ίδια περίοδο πέρυσι αυτό ενισχύθηκε ελαφρά (+1,1%). Ακολούθησε σε υποχώρηση η Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία, με 4,2%, συνεχίζοντας την πτωτική τάση των προηγούμενων τριμήνων, όπως και στο πρώτο τρίμηνο του 2021 (-7,3%). Η ηπιότερη συρρίκνωση έλαβε χώρα στην Ενημέρωση-Επικοινωνία, κατά 1,1%, σε αντίθεση με την ενίσχυσή της κατά 6,6% ένα έτος νωρίτερα.

Οι θετικές εξελίξεις στην οικονομική δραστηριότητα συνέχισαν να αποτυπώνονται στην αγορά εργασίας, καθώς σημειώθηκε πρωτοφανής διεύρυνση της απασχόλησης στο αρχικό τρίμηνο φέτος, κατά 11,6% ή 418,9 χιλ., πολύ μεγαλύτερη εκείνης στο προηγούμενο τρίμηνο (+4,5% ή +174,8 χιλ.). Επισημαίνεται ωστόσο πως αυτή η άνοδος οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε θετικό «αποτέλεσμα βάσης», καθώς είχε σημειωθεί ιδιαίτερα ισχυρή συρρίκνωση της απασχόλησης στο

τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου πέρυσι, κατά 227,5 χιλ. άτομα ή κατά 5,9%. Η φετινή άνοδος προήλθε κυρίως από την υποχώρηση του μη ενεργού πληθυσμού (+320,7 χιλ. ή +7,3%), που διεύρυνε το εργατικό δυναμικό (κατά 76,1% ή 42,1 χιλ.) και δευτερευόντως από την υποχώρηση της ανεργίας (-98,2 χιλ. ή -13,2%). Ακολούθως η εξασθένιση του ποσοστού ανεργίας σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα πέρυσι παρέμεινε ιδιαίτερα ισχυρή, φθάνοντας τις 3,3 ποσοστιαίες μονάδες, από 3,0 το προηγούμενο τρίμηνο, με αποτέλεσμα το ποσοστό ανεργίας να διαμορφωθεί στο 13,8%. Αυτό το επίπεδο είναι χαμηλότερο εκείνου στο τελευταίο τρίμηνο του 2010, όταν ξεκινούσε η διαδικασία οικονομικής προσαρμογής εγχωρίως.

Σε κλαδικό επίπεδο, οι τάσεις στην απασχόληση παρουσιάζουν ως επί το πλείστον συνάφεια με εκείνες στο κλαδικό προϊόν που αναφέρθηκαν παραπάνω. Έτσι, οι περισσότερες θέσεις εργασίας σε σύγκριση με το αρχικό τρίμηνο του 2021 δημιουργήθηκαν στις Υπηρεσίες παροχής καταλύματος-εστίασης (+129,9 χιλ. ή +67,3%) και στο Χονδρικό-Λιανικό Εμπόριο, όπου τα προηγούμενα χρόνια είχαν μειωθεί έντονα, εξαιτίας της αναστολής λειτουργίας των επιχειρήσεων σε αυτούς. Ακολούθησαν σε άνοδο η Μεταποίηση (+41,1 χιλ. ή + 11,2%), η Εκπαίδευση (+28,8 χιλ. ή +9,3%) και οι Τέχνες-Διασκέδαση-Ψυχαγωγία, όπου επίσης είχαν εφαρμοστεί ισχυρά περιοριστικά μέτρα, με ιδιαίτερα ισχυρή ποσοστιαία διεύρυνση (+23,5 χιλ. ή +64,7%). Από την άλλη πλευρά, μείωση της απασχόλησης κατά το πρώτο τρίμηνο έλαβε χώρα μόνο στις Χρηματοπιστωτικές-ασφαλιστικές δραστηριότητες (-3,8 χιλ. ή -4,9%) και την Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος - φυσικού αερίου (επίσης -3,8 χιλ. ή -11,2%), ενώ στα Ορυχεία - Λατομεία ήταν σχεδόν αμετάβλητες (+0,1 χιλ. ή +0,9%).

Στο πεδίο των τιμών καταναλωτή, οι πληθωριστικές πιέσεις κλιμακώθηκαν σημαντικά κατά το αρχικό τρίμηνο φέτος, υπό τις επιδράσεις της ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας και του πολέμου στην Ουκρανία. Κατά μέσο όρο την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή αυξήθηκε κατά 7,4%, έναντι ανόδου 4,5% στο προηγούμενο τρίμηνο και υποχώρησης 1,6% στο αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι. Ο μέσος ρυθμός στο πρώτο τρίμηνο φέτος ήταν ο υψηλότερος από το αντίστοιχο τρίμηνο του 1997. Η ενίσχυση της πληθωριστικής τάσης οφείλεται κυρίως στην αύξηση των τιμών των ενεργειακών προϊόντων. Η αρνητική επίδραση στις τιμές των έμμεσων φόρων, λόγω της μείωσης του ΦΠΑ από την 1/6/2020 σε ορισμένα προϊόντα και υπηρεσίες, ολοκληρώθηκε ένα χρόνο μετά την εφαρμογή της. Μεταξύ των 12 κατηγοριών προϊόντων και υπηρεσιών που υπεισέρχονται στον εγχώριο ΔTK, σημειώθηκε αύξηση τιμών σε επτά, ενώ σε τέσσερις οι τιμές ήταν αμετάβλητες. Η μεγαλύτερη αύξηση τιμών σημειώθηκε σε εκείνες τις κατηγορίες που επηρεάζονται από τις τιμές των ενεργειακών προϊόντων. Συγκεκριμένα, οι τιμές της Στέγασης ανήλθαν κατά 26,0% και των μεταφορικών υπηρεσιών κατά 12,9%. Μεγάλη άνοδος τιμών σημειώθηκε και στη Διατροφή-μη αλκοολούχα ποτά, κατά 6,8%, αγαθά οι τιμές των οποίων παρουσιάζουν διαχρονικά υψηλή συσχέτιση με τις τιμές των ενεργειακών προϊόντων, όπως έχει δειχθεί σε πλαίσιο σε προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία (έκθεση 3/21, πλαίσιο 3.2). Ακολούθησαν σε αύξηση η Ένδυση-Υπόδηση (+6,4%) και τα Διαρκή αγαθά (+3,6%). Υποχώρηση τιμών σημειώθηκε μόνο στις Επικοινωνίες (-3,1%), σε συνέχεια της παρόμοιας μείωσής τους πέρυσι (-1,8%).

Ανακεφαλαιώνοντας, η διάρθρωση της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας μεταβλήθηκε ελαφρώς στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το προηγούμενο, με την κατανάλωση των νοικοκυριών να έχει πρωταρχικό ρόλο σε αυτήν, καθώς, παρά τη νέα έξαρση της πανδημίας, δεν εφαρμόστηκαν περιοριστικά μέτρα στη λειτουργία κλάδων στους οποίους πραγματοποιείται σημαντικό τμήμα της ιδιωτικής κατανάλωσης. Ευρύτερα, η λειτουργία της

οικονομίας χωρίς ιδιαίτερους περιορισμούς επί ένα έτος, ενίσχυσε τις προσδοκίες εξόδου από την υγειονομική κρίση και την καταναλωτική εμπιστοσύνη. Βεβαίως, όπως σε αντίστοιχες τάσεις της ιδιωτικής κατανάλωσης στο παρελθόν, η θετική επίδραση στο ΑΕΠ μετριάστηκε από την υψηλή συσχέτιση της κατανάλωσης των νοικοκυριών με τις εισαγωγές. Η περαιτέρω κλιμάκωση του ρυθμού πληθωρισμού στη συνέχεια του 2022, κυρίως εξαιτίας των επιπτώσεων του πολέμου στην Ουκρανία, θα ανασχέσει σε μεγάλο βαθμό τη διεύρυνση των καταναλωτικών εξόδων των νοικοκυριών. Άλλωστε, καθώς από το δεύτερο τρίμηνο πέρυσι ξεκίνησε η άρση της πλειονότητας των περιοριστικών μέτρων στις επιχειρήσεις, η βάση σύγκρισης της ιδιωτικής κατανάλωσης ένα έτος μετά, θα είναι σαφώς υψηλότερη σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο. Την επιβράδυνση της διεύρυνσης της κατανάλωσης θα μετριάσουν τα εκτεταμένα μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της ενεργειακής κρίσης που εφαρμόζονται από τον Απρίλιο. Και η αύξηση του κατώτατου μισθού συγκαταλέγεται στους πλέον σημαντικούς παράγοντες της καταναλωτικής δαπάνης, καθώς θα τονώσει το πραγματικό εισόδημα και τις προσδοκίες των νοικοκυριών.

Σημαντικό παράγοντα της ανάκαμψης συνέχισαν να αποτελούν οι αυξημένες εξαγωγές, πρωτίστως λόγω της έντονης ενίσχυσης των εξαγωγών υπηρεσιών, ενώ συνεχίστηκε και η άνοδος των εξαγωγών προϊόντων, έστω με ήπιο ρυθμό. Συνολικά, διευρύνθηκε περαιτέρω η στήριξη της ελληνικής οικονομίας σε διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες. Όπως είχε προβλεφθεί στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, η άνοδος του διεθνούς τουρισμού συνεχίστηκε στο αρχικό τρίμηνο του 2022, ευνοούμενη από την τάση του πέρυσι. Ο πόλεμος στην Ουκρανία φαίνεται πως δεν είχε ιδιαίτερα αρνητικές επενέργειες στην τουριστική κίνηση στο δεύτερο τρίμηνο, καθώς και στις κρατήσεις για το καλοκαίρι. Ωστόσο θεωρείται πως συνολικά έχει επηρεάσει αρνητικά, μέσω του αυξημένου μεταφορικού κόστους και της έντονης ανόδου των τιμών σε βασικά προϊόντα (ενέργεια, μέταλλα), τις διεθνείς μεταφορές. Το υψηλό κόστος μεταφορών και οι διαταραχές στις εφοδιαστικές αλυσίδες παγκοσμίως, θα ανασχέσουν την άνοδο των εξαγωγών προϊόντων, ενώ είναι πιθανό να την ανακόψουν.

Το εξωτερικό ισοζύγιο (σε εθνικολογιστικούς όρους) βελτιώθηκε εκ νέου στο πρώτο τρίμηνο του 2022, παρά την ισχυρή διεύρυνση των εισαγωγών, πρωτίστως σε προϊόντα. Αυτή η τάση εκτιμάται πως θα συνεχιστεί στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους, με τη διεύρυνση του πλεονάσματος στο ισοζύγιο υπηρεσιών να υπερβαίνει το έλλειμμα στο ισοζύγιο προϊόντων. Άλλωστε, οι υψηλές τιμές των ενεργειακών αγαθών, αλλά και ορισμένων τροφίμων και πρώτων υλών, εξαιτίας κυρίως των γεωπολιτικών εξελίξεων, είναι πλέον πιθανό να εξασθενήσουν την ανοδική δυναμική των εισαγωγών. Ωστόσο, η χαμηλή ελαστικότητα ζήτησης αρκετών εκ των εισαγόμενων προϊόντων, καθώς χρησιμοποιούνται εκτεταμένα από επιχειρήσεις και νοικοκυριά, καθώς και η χαμηλή ζήτησή τους πέρυσι λόγω των περιοριστικών μέτρων, θα διατηρήσουν τις εισαγωγές σε τροχιά ανόδου.

Σε ότι αφορά τις επενδύσεις, η σημαντική άνοδος του σχηματισμού παγίου κεφαλαίου στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου προήλθε εκ νέου κυρίως από την έντονη αύξησή του στο μηχανολογικό εξοπλισμό-οπτικά συστήματα. Η πηγή αυτής της μεταβολής δεν είναι γνωστή. Ενδεχομένως να οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην απόκτηση νέων μαχητικών αεροσκαφών, επομένως, ενώ είναι επωφελής για την εθνική ασφάλεια, δεν ενισχύεται η παραγωγική δυναμικότητα της ελληνικής οικονομίας. Μεταξύ των υπόλοιπων κατηγοριών παγίου κεφαλαίου, σημειώθηκε ουσιαστική άνοδος στις κατηγορίες οι οποίες σχετίζονται με τις Κατασκευές (κατοικίες, άλλες κατασκευές). Αντιθέτως, οι επενδύσεις σε ΤΠΕ παρουσίασαν εκτεταμένη υποχώρηση. Συνεπώς, από τη συνολική εικόνα της δυναμικής στις κατηγορίες επενδύσεων στην

αρχή του 2022, δεν προκύπτει πως η άνοδος τους εξυπηρετεί κυρίως παραγωγικούς σκοπούς. Από την άλλη πλευρά, η ανοδική τάση μπορεί να ενισχυθεί στη συνέχεια του τρέχοντος έτους, με παραγωγικό περιεχόμενο, από την αξιοποίηση των κεφαλαιακών πόρων από το Μηχανισμό Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης (RRF) που έχουν εισρεύσει στην Ελλάδα, μέσω των επενδυτικών έργων του σχεδίου “Ελλάδα 2.0” τα οποία έχουν ενεργοποιηθεί. Στην επόμενη υποενοότητα πραγματοποιείται το σύνολο των μεσοπρόθεσμων μακροοικονομικών προβλέψεων.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών–Εθνικοί Λογαριασμοί (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σταθερές τιμές 2015) προσωρινά στοιχεία

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2010	226.122	-5,4%	207.014	-5,9%	38.613	-10,6%	49.959	4,5%	69.241	-3,4%
2011	194.462	-13,9%	175.798	-15,0%	25.607	-33,4%	48.026	-4,2%	56.076	-19,7%
2012	180.416	-7,2%	163.346	-7,2%	20.222	-20,7%	48.968	2,2%	52.850	-5,5%
2013	175.958	-2,6%	156.892	-4,1%	19.587	-3,4%	49.843	2,0%	50.627	-3,3%
2014	176.953	0,7%	156.792	0,1%	20.438	4,2%	53.954	7,5%	54.052	6,8%
2015	176.412	-0,7%	156.610	-0,3%	21.374	4,3%	56.661	5,1%	58.306	7,7%
2016	175.578	-0,5%	156.071	-0,4%	22.776	5,9%	56.426	0,2%	59.958	2,1%
2017	177.434	1,3%	158.952	1,6%	21.640	-2,0%	61.229	8,1%	64.519	7,5%
α' 2018	44.979	2,1%	40.229	2,1%	5.330	-9,2%	16.019	8,5%	16.445	4,6%
β' 2018	45.042	1,7%	39.768	0,2%	6.136	16,2%	16.778	7,8%	17.270	8,4%
γ' 2018	44.920	0,4%	39.909	0,2%	5.525	-0,8%	16.968	6,7%	17.804	8,9%
δ' 2018	45.221	2,0%	39.885	-0,4%	6.316	28,5%	17.047	13,7%	17.646	6,8%
2018	180.161	1,5%	159.792	0,5%	23.307	7,7%	66.812	9,1%	69.164	7,2%
α' 2019	45.513	1,2%	40.321	0,2%	6.108	14,6%	17.080	6,6%	17.839	8,5%
β' 2019	46.009	2,1%	40.628	2,2%	5.407	-11,9%	17.594	4,9%	17.735	2,7%
γ' 2019	45.966	2,3%	40.112	0,5%	5.117	-7,4%	18.336	8,1%	17.942	0,8%
δ' 2019	45.841	1,4%	40.867	2,5%	5.946	-5,9%	17.066	0,1%	17.765	0,7%
2019	183.328	1,8%	161.928	1,3%	22.577	-3,1%	70.076	4,9%	71.281	3,1%
α' 2020	44.881	-1,4%	40.572	0,6%	6.425	5,2%	16.627	-2,7%	17.896	0,3%
β' 2020	38.885	-15,5%	36.007	-11,4%	5.760	6,5%	11.845	-32,7%	15.254	-14,0%
γ' 2020	40.994	-10,8%	38.321	-4,5%	7.260	41,9%	11.567	-36,9%	16.705	-6,9%
δ' 2020	42.669	-6,9%	38.623	-5,5%	5.489	-7,7%	14.939	-12,5%	15.816	-11,0%
2020	167.429	-8,7%	153.522	-5,2%	24.934	10,4%	54.978	-21,5%	65.670	-7,9%
α' 2021	44.136	-1,7%	39.435	-2,8%	6.647	3,5%	16.297	-2,0%	16.951	-5,3%
β' 2021	44.730	15,0%	40.791	13,3%	6.934	20,4%	14.918	25,9%	18.439	20,9%
γ' 2021	45.772	11,7%	41.475	8,2%	6.276	-13,6%	17.287	49,4%	19.957	19,5%
δ' 2021	46.142	8,1%	42.520	10,1%	7.371	34,3%	18.539	24,1%	21.082	33,3%
2021	180.779	8,0%	164.222	7,0%	27.228	9,2%	67.040	21,9%	76.429	16,4%
α' 2022	47.226	10,5%	43.587	10,5%	7.261	9,2%	17.869	9,6%	19.912	17,5%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιούνιος 2022

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

- Ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι επιπτώσεις του (έντονη αύξηση τιμών ενέργειας-πρώτων υλών, επιβράδυνση Ευρωζώνης, πρόσθετες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, άνοδος επιτοκίων), η δραστηριότητα στον κλάδο Τουρισμού, η αξιοποίηση του Ταμείου Ανάκαμψης, πλέον καθοριστικοί παράγοντες της εξέλιξης του ΑΕΠ το 2022 και πιθανότατα το 2023.
- Ρυθμός ανάπτυξης 3,5-4,0% το τρέχον έτος κυρίως από διεύρυνση των εξαγωγών (+12-14%), πρωτίστως σε υπηρεσίες, και ενίσχυση της κατανάλωσης των νοικοκυριών (3,0-4,0%).
- Επιδείνωση εξωτερικού ισοζυγίου από μεγαλύτερη σε απόλυτους όρους διεύρυνση των εισαγωγών (+11-13%).
- Σημαντική ενίσχυση των επενδύσεων (+13-15%), παρά την αύξηση του κόστους κεφαλαίου, από επενδύσεις στον Τουρισμό, υλοποίηση του Ταμείου Ανάκαμψης και επιτάχυνση του ΕΣΠΑ
- Ήπια περιστολή δημόσιας κατανάλωσης (-1,0% με -2,0%), λόγω διεύρυνσης της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και παρεμβάσεων για την ανάσχεση της ενεργειακής κρίσης

Ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζεται επί περισσότερους από τέσσερις μήνες ύστερα από την εισβολή της Ρωσίας στη χώρα. Επιπλέον, οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο χωρών έχουν σταματήσει και οι κυρώσεις από και προς τη Ρωσία κλιμακώνονται, διατηρώντας σε υψηλό επίπεδο την αβεβαιότητα για τη διάρκεια και τις διαστάσεις που μπορούν να λάβουν οι εχθροπραξίες. Σε συνδυασμό με τις έως τώρα ισχυρές αυξητικές επιδράσεις στις τιμές κυρίως των ενεργειακών προϊόντων, αλλά και ορισμένων πρώτων υλών και τροφίμων, καθώς και τις αναταράξεις που έχει επιφέρει στη λειτουργία των εφοδιαστικών αλυσίδων, ο πόλεμος θα είναι ο πλέον καθοριστικός παράγοντας των οικονομικών και γεωπολιτικών εξελίξεων τουλάχιστον κατά το τρέχον έτος. Είναι αρκετά πιθανό οι επιπτώσεις του να επεκταθούν και στα προσεχή έτη.

Ταυτόχρονα με τη δραματική εξέλιξη του πολέμου, οι πρόσφατες εξελίξεις σχετικά με την πανδημία έχουν περιορίσει τη σημασία της για τις οικονομικές εξελίξεις. Εγχωρίως, παρά την άρση σχεδόν του συνόλου των μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας από την 1^η Μαΐου, με εξαίρεση την υποχρεωτική χρήση μάσκας σε κλειστούς χώρους, η οποία έγινε από την 1^η Ιουνίου, με ελάχιστες εξαιρέσεις, η τάση στους βασικούς δείκτες της πανδημίας ήταν πτωτική στο μεγαλύτερο μέρος της διάρκειας του δεύτερου τριμήνου. Ο αριθμός των κρουσμάτων και των θυμάτων ημερησίως υποχώρησε στο τέλος Απριλίου-αρχή Μαΐου χαμηλότερα από το επίπεδό του πριν την εξάπλωση της μετάλλαξης Όμικρον, ενώ ο αριθμός των διασωληνωμένων είχε βρεθεί σε αυτά τα επίπεδα από τον Μάρτιο και πλέον κυμαίνεται σε ελάχιστα επίπεδα από τον Σεπτέμβριο του 2020. Αντίρροπα σε αυτές τις πτωτικές τάσεις κινείται ο αριθμός των κρουσμάτων από τις αρχές του Ιουνίου, όχι μόνο εγχωρίως, αλλά και διεθνώς, εξέλιξη η οποία μάλλον σχετίζεται και με την εκκίνηση της θερινής τουριστικής περιόδου. Προς το παρόν δεν έχουν επανέλθει μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας. Όμως, η τρέχουσα κλιμάκωση εντός του καλοκαιριού, σε κλιματολογικές συνθήκες οι οποίες δεν ευνοούν την εξάπλωση του κορωνοϊού, καθιστά πιθανή μια εντονότερη έξαρσή του από το φθινόπωρο. Μια τέτοια εξέλιξη ενδέχεται να επιφέρει επιδείνωση όλων των επιδημιολογικών δεικτών και επαναφορά περισσότερων μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας.

Σε ότι αφορά τις πρόσφατες εξελίξεις στο πεδίο των τιμών, οι πληθωριστικές πιέσεις κλιμακώθηκαν έντονα στην περίοδο Απριλίου-Ιουνίου, από τις δυσχέρειες παγκοσμίως στον εφοδιασμό σε ορισμένα ενεργειακά προϊόντα, σε καταναλωτικά αγαθά (π.χ. ηλιέλαιο) και πρώτες

ύλες (π.χ. μέταλλα εξορυσσόμενα σε Ρωσία και Ουκρανία), εξαιτίας του πολέμου, αλλά και της συνεχόμενης ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας, έστω με ηπιότερο ρυθμό από ότι το 2021. Τον Μάιο, η μέση τιμή του πετρελαίου Brent ανήλθε μηνιαίως κατά 8,4%, στα \$113,3/βαρέλι, 65,4% υψηλότερα από ότι πριν ένα χρόνο. Η μέση τιμή του φυσικού αερίου Dutch TTF διαμορφώθηκε στα 88€/MWh, 13,3% χαμηλότερα από ότι το φετινό Απρίλιο, αλλά 252% παραπάνω από τον Απρίλιο του περασμένου έτους. Πλέον πρόσφατες σχετικές εξελίξεις αποτελούν η επιβολή στην αρχή του Ιουνίου της έκτης δέσμης κυρώσεων από την ΕΕ στη Ρωσία και τη Λευκορωσία, που περιλαμβάνουν την απαγόρευση των εισαγωγών αργού πετρελαίου και προϊόντων διύλισης πετρελαίου από τη Ρωσία, με περιορισμένες εξαιρέσεις και τον αποκλεισμό από το σύστημα SWIFT για τρεις επιπλέον ρωσικές τράπεζες και μία επιπλέον λευκορωσική τράπεζα. Από την άλλη πλευρά, η Gazprom μείωσε δύο φορές εντός του Ιουνίου τις εξαγωγές φυσικού αερίου στην Ευρώπη μέσω Ουκρανίας, με αποτέλεσμα αυτές να διαμορφωθούν στα 41,4 εκατ. κυβικά μέτρα, από 42,1 εκατ. στο τέλος Μαΐου. Ενώ οι εξαγωγές ενεργειακών προϊόντων της Ρωσίας προς την Ευρώπη έχουν περιοριστεί έντονα, σημειώνεται μεγάλη άνοδος τους προς ισχυρές αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ασίας, όπως η Κίνα και η Ινδία. Επιπλέον, οι τιμές αυτών των εξαγωγών είναι πολύ υψηλότερες σε σύγκριση με πριν τον πόλεμο. Σύμφωνα με τη Διεθνή Υπηρεσία Ενέργειας (International Energy Agency), τα έσοδα της Ρωσίας από τις εξαγωγές πετρελαίου έχουν αυξηθεί φέτος κατά 50% σε σύγκριση με το 2021. Επιπρόσθετα, εξακολουθεί να εξαγει σιτηρά, χωρίς περιορισμούς, καθώς υφίσταται ανάγκη υποκατάστασης της παραγωγής της Ουκρανίας, επίσης σε πολύ υψηλότερες τιμές. Αυτές οι εξελίξεις αποτυπώνονται στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Ρωσίας, καθώς, σε συνδυασμό με την αποχώρηση μεγάλων πολυεθνικών ομίλων από τη χώρα, η οποία έχει περιορίσει τις εισαγωγές, το πλεόνασμά του υπερτριπλασιάστηκε τους πρώτους τέσσερις μήνες του 2022, φτάνοντας σχεδόν στα \$96 δισεκ., στηρίζοντας την εγχώρια ρευστότητα.

Οι παραπάνω εξελίξεις επενεργούν ανασχετικά στην αποκλιμάκωση των τιμών βασικών ενεργειακών προϊόντων, καθώς και άλλων εμπορευμάτων, επιβραδύνοντας την οικονομική ανάκαμψη παγκοσμίως. Οι υψηλές τιμές συντηρούνται εν μέρει και από τα μέτρα για την άμβλυνση των συνεπειών της ενεργειακής κρίσης στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, που διατηρούν μεγάλο τμήμα της ζήτησης για ενέργεια. Η μεγάλη διάρκεια και η ένταση της αύξησης των τιμών, έχουν ως αποτέλεσμα τη διάχυσή τους σε κλάδους στην παραγωγική διαδικασία των οποίων η σημασία των ακριβών εμπορευμάτων ως πρώτες ύλες είναι υψηλή. Για παράδειγμα, εγχωρίως σημειώνεται τους τελευταίους μήνες ισχυρή αύξηση τιμών στους κλάδους παραγωγής προϊόντων διατροφής και μη αλκοολούχων ποτών και στα ξενοδοχεία-καφέ-εστιατόρια.

Από την άλλη πλευρά, στις θετικές οικονομικές εξελίξεις εγχωρίως στο δεύτερο τρίμηνο του 2022 περιλαμβάνονται: α) η συνέχιση της σημαντικής ενίσχυσης της τουριστικής κίνησης σε σχέση με ένα χρόνο πριν παρά τον πόλεμο, που περιορίζει την απόσταση από τα επίπεδα του 2019 και β) η εκταμίευση της πρώτης δόσης ύψους €3,6 δισεκ. από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ενώ συνεχίζεται με ταχείς ρυθμούς η ένταξη έργων του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0) στο ΕΣΠΑ.

Αναλυτικότερα ως προς τις πρόσφατες εξελίξεις σχετικά με την πανδημία, καθώς δεν επανήλθαν το χειμώνα γενικευμένα περιοριστικά μέτρα λόγω της νέας έξαρσης της πανδημίας, σημαντικοί κλάδοι της οικονομίας οι οποίοι πέρυσι βρίσκονταν σε αναστολή λειτουργίας κατά το πρώτο τρίμηνο, ήταν σε λειτουργία ένα χρόνο μετά, με μικρούς περιορισμούς (π.χ. Λιανικό Εμπόριο, Τουρισμός, Εστίαση). Αυτό το γεγονός θεωρείται πως αφενός ευνόησε τη δραστηριότητά τους τη

συγκεκριμένη περίοδο, αφετέρου τόνωσε τις προσδοκίες των επιχειρήσεων σε αυτούς τους κλάδους και στο επόμενο τρίμηνο, παρά τις γεωπολιτικές εξελίξεις, με αποτέλεσμα αυτές να διαμορφωθούν κατά μέσο όρο ελαφρώς χαμηλότερα από ότι πριν ένα χρόνο. Ειδικά στη Βιομηχανία, ο μέσος δείκτης προσδοκιών στο τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου διαμορφώθηκε ελαφρώς υψηλότερα σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2021. Όμως, οι προσδοκίες των νοικοκυριών είναι σαφώς επιδεινωμένες από πέρυσι, στα χαμηλότερα επίπεδα των τελευταίων 4,5 ετών, αντανakλώντας κυρίως την ανησυχία για τις επιπτώσεις στην αγοραστική τους δύναμη και στην οικονομική κατάσταση της χώρας το επόμενο έτος από τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Η μη επαναφορά γενικευμένων περιοριστικών μέτρων δεν κατέστησε αναγκαία την πραγματοποίηση πολλών παρεμβάσεων υποστήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Από την άλλη πλευρά, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του αυξημένου ενεργειακού κόστους, έχουν υλοποιηθεί διαδοχικές δέσμες μέτρων, με πλέον σημαντική αυτή στην αρχή του Απριλίου. Οι πλέον πρόσφατες σχετικές παρεμβάσεις παρουσιάζονται στη συνέχεια. Παρεμβάσεις στήριξης προ της τελευταίας μετάλλαξης οι οποίες συνεχίστηκαν στο δεύτερο τρίμηνο φέτος, είναι το πρόγραμμα κάλυψης του 100% των ασφαλιστικών εισφορών επί έξι μήνες, το οποίο από την αρχή του νέου έτους διευρύνθηκε κατά 50.000 θέσεις. Στο τέλος Μαρτίου, το πρόγραμμα ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ παρατάθηκε για άλλο ένα δίμηνο, έως το τέλος Μαΐου. Για αυτή την περίοδο, δικαίωμα ένταξης στο πρόγραμμα έχουν οι εργαζόμενοι με εξαρτημένη σχέση εργασίας, πλήρους απασχόλησης κατά την 31^η Οκτωβρίου 2021. Στον προϋπολογισμό του τρέχοντος έτους περιλαμβάνονταν η μετάθεση της πληρωμής της πρώτης εκ των 60 άτοκων δόσεων της επιστρεπτέας προκαταβολής, από την 31/01/22 στις 30/06/22. Τον Ιούνιο μετατέθηκε ελαφρώς περαιτέρω, στις 29/07/22, συνεπώς οι επιχειρήσεις θα αρχίσουν προσεχώς να καλύπτουν τη συγκεκριμένη υποχρέωσή τους. Βεβαίως, τον περασμένο Οκτώβριο μειώθηκε το ποσοστό επιστροφής όλων των επιστρεπτέων προκαταβολών, ανάλογα με την υποχώρηση των ακαθάριστων εσόδων κάθε επιχείρησης. Επίσης, έχει δοθεί η δυνατότητα αποπληρωμής του συνόλου του επιστρεπτέου ποσού έως τις 29/07/22 με έκπτωση 15% επί αυτού, ενώ στο πλαίσιο των μέτρων για την αντιμετώπιση του υψηλού ενεργειακού κόστους που λήφθηκαν τον Απρίλιο, επεκτάθηκε στους 96 μήνες η περίοδος αποπληρωμής. Έως τις 30/06/22 είχε παραταθεί η περίοδος λήξης των πιστωτικών που έχουν εκδοθεί στο πλαίσιο του προγράμματος επιδότησης των παγίων δαπανών. Επομένως, πέρα από τη -μικρή- παράταση ορισμένων προγραμμάτων, σε κάποια άλλα εξ' αυτών παρασχέθηκαν στις επιχειρήσεις διευκολύνσεις για την αποπληρωμή των υποχρεώσεών τους.

Όπως προαναφέρθηκε, για την ανάσχεση των αυξήσεων τιμών στην ενέργεια έχουν ανακοινωθεί από την αρχή του Ιανουαρίου διαδοχικές δέσμες μέτρων. Αφορούν στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας από τα νοικοκυριά έως ένα επίπεδο kWh μηνιαίως (300), καθώς και στο σύνολο της μηνιαίας κατανάλωσης φυσικού αερίου από αυτά. Πρόσθετη έκπτωση στα νοικοκυριά για το φυσικό αέριο χορηγείται από τη ΔΕΠΑ Εμπορίας. Στο σύνολο της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου αφορά η επιδότηση για τα μη οικιακά τιμολόγια (αγροτών, εμπορικής χρήσης, βιομηχανικά, επαγγελματικά κ.ά.), η οποία είναι κοινή για όλα. Από τον περασμένο Νοέμβριο ισχύει η αναστολή της πληρωμής των χρεώσεων Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας για τις επιχειρήσεις που είναι συνδεδεμένες στη Μέση Τάση.

Τον Απρίλιο οι επιδοτήσεις ηλεκτρικής ενέργειας διευρύνθηκαν για όλα τα είδη τιμολογίων σε μεγάλο βαθμό υπό την επίδραση της κατακόρυφης αύξησης των τιμών του πετρελαίου: στα €72 προς νοικοκυριά και στα €130 προς επιχειρήσεις. Στις πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις με παροχή ισχύος μέχρι 25 kVA και τα αρτοποιεία δόθηκε πρόσθετη επιδότηση €100/ MWh, καθώς

και αναδρομική επιδότηση για το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου. Επιπρόσθετα, καθιερώθηκε κάρτα καυσίμων για φυσικά πρόσωπα με οικογενειακό εισόδημα έως €30 χιλ., για την περίοδο Απριλίου-Ιουνίου. Η επιδότηση για αυτοκίνητο αφορά σε 60 λίτρα καυσίμου μηνιαίως και ισούται με 22 λεπτά το λίτρο, οπότε συνολικά για τους τρεις μήνες φτάνει τα €40, ενώ για μοτοσυκλέτα είναι €35. Προσεχώς αναμένεται η επιστροφή του ΕΦΚ πετρελαίου κίνησης των αγροτών. Τον Μάιο και τον Ιούνιο η μέση ενίσχυση για την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας από τα νοικοκυριά διαμορφώθηκε σε €56,6, με στόχο να καλυφθεί το 86% της αύξησης στο κόστος ηλεκτρισμού. Για τους επαγγελματικούς καταναλωτές, η επιδότηση ορίστηκε σε €120/MWh. Ειδικά στις πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με παροχή ισχύος έως 35kVA, και σε όλα τα αρτοποιεία ανεξαρτήτως ισχύος παροχής, δόθηκε πρόσθετη επιδότηση 50 ευρώ/MWh. Αμετάβλητες παρέμειναν οι επιδοτήσεις της κατανάλωσης φυσικού αερίου σε νοικοκυριά και μη οικιακά τιμολόγια.

Ο συνολικός προϋπολογισμός των παρεμβάσεων για την ενέργεια που έχουν ανακοινωθεί στο αρχικό εξάμηνο φέτος και περιλαμβάνει και μεταβιβάσεις σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (χαμηλοσυνταξιούχοι, ΑΜΕΑ, δικαιούχοι ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κ.ά.) φτάνει τα €2,86 δισεκ. Ευνόητα, όσο οι τιμές των προϊόντων ενέργειας παραμένουν υψηλές, αναμένεται πως θα συνεχίζονται τα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

Από τον Ιούλιο εφαρμόζεται ένας νέος μηχανισμός αποζημίωσης των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής βάση του πραγματικού κόστους λειτουργίας τους, με στόχο να αποσυνδεθεί η αποζημίωση από τη χονδρική τιμή ενέργειας, που επηρεάζεται από την διεθνή τιμή φυσικού αερίου. Στόχος αυτής της αλλαγής είναι η ανάκτηση υπερεσόδων των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας και του ειδικού λογαριασμού των ΑΠΕ, τα οποία για το τρέχον εξάμηνο του 2022 έχουν εκτιμηθεί σε €1,63 δισεκ. Συνολικά μαζί με τις επιδοτήσεις από τον προϋπολογισμό και το Ταμείο ενεργειακής μετάβασης, η κυβέρνηση έχει εκτιμήσει ότι το σύνολο της οικονομικής ενίσχυσης στους λογαριασμούς ρεύματος κατά το δεύτερο εξάμηνο φέτος θα προσεγγίσει τα €3,2 δισεκ.

Η παράταση κάποιων υποστηρικτών παρεμβάσεων πολιτικής λόγω της πανδημίας και ιδίως οι διευκολύνσεις εξυπηρέτησης των υποχρεώσεων που έχουν προκύψει από αυτές, θεωρείται πως στήριξαν τη λειτουργία ενός μεγάλου τμήματος των επιχειρήσεων κατά το αρχικό εξάμηνο του τρέχοντος έτους. Όμως, καθώς οι παρεμβάσεις και οι διευκολύνσεις θα ολοκληρώνονται, θα αυξάνονται τα τρέχοντα έξοδα των επιχειρήσεων. Ο προϋπολογισμός των παρεμβάσεων εξαιτίας της πανδημίας για το 2022 ήταν €3,3 δισεκ. Σε αυτόν δεν περιλαμβάνονται εκείνες για τον κλάδο Διασκέδασης-εστίασης που πραγματοποιήθηκαν κατά το αρχικό δίμηνο φέτος. Ωστόσο, πολύ πιο σημαντικό για την επίτευξη των στόχων του προϋπολογισμού, είναι πως δεν περιλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των έως τώρα ληφθέντων μέτρων για την ανάσχεση των πιέσεων από το υψηλό ενεργειακό κόστος. Όσο θα κρίνεται αναγκαία η παράταση των συγκεκριμένων μέτρων ή η λήψη πρόσθετων, οι σχετικές δαπάνες θα διευρύνονται περαιτέρω. Επομένως, αναμένεται οι δαπάνες για τις παρεμβάσεις στήριξης συνολικά να είναι αρκετά περισσότερες του στόχου στον Προϋπολογισμό για το 2022, με αποτέλεσμα να σημειωθεί σημαντική υπέρβασή του και να επιβαρυνθεί το δημοσιονομικό ισοζύγιο, όπως έγινε στα δύο προηγούμενα έτη.

Στο πεδίο της νομισματικής πολιτικής, η ΕΚΤ ολοκλήρωσε στο τέλος Μαρτίου τις καθαρές αγορές στο πλαίσιο του Έκτακτου Προγράμματος Αγορών Τίτλων εξαιτίας της Πανδημίας (PEPP). Η συγκεκριμένη απόφαση πιθανότατα σχετιζόταν με την επιδίωξη να αποφευχθεί η «υπερθέρμανση» της οικονομίας της ΕΕ και οι πληθωριστικές πιέσεις από την παροχή υπερβάλλουσας ρευστότητας. Με την ίδια απόφαση, παρατάθηκε ο χρονικός ορίζοντας

επανεπένδυσης των κεφαλαίων από την εξόφληση τίτλων που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος PEPP τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 2024. Κατόπιν της σύρραξης στην Ουκρανία, η ΕΚΤ αποφάσισε στα μέσα Μαρτίου πως «στην περίπτωση νέου κατακερματισμού στις αγορές που σχετίζεται με την πανδημία, οι επανεπενδύσεις στο πλαίσιο του προγράμματος PEPP μπορούν ανά πάσα στιγμή να προσαρμοστούν με ευελιξία ως προς τον χρόνο, τις κατηγορίες στοιχείων ενεργητικού και τις χώρες». Στη συνέχεια, η απόφαση αφορούσε στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα ανέφερε ότι, «Η ευελιξία αυτή θα μπορούσε να συμπεριλαμβάνει την αγορά ομολόγων που εκδίδει η Ελληνική Δημοκρατία επιπλέον της αξίας των ομολόγων που επανεπενδύεται στη λήξη τους, προκειμένου να αποφευχθεί η διακοπή των αγορών στη συγκεκριμένη χώρα, η οποία θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά τη μετάδοση της νομισματικής πολιτικής προς την ελληνική οικονομία, ενώ αυτή εξακολουθεί να ανακάμπτει από τις επιπτώσεις της πανδημίας». Η εστίαση στους τίτλους του ελληνικού δημοσίου εκτιμάται πως οφείλεται στο γεγονός ότι, λόγω της πιστοληπτικής διαβάθμισής τους, η οποία παραμένει ελαφρώς χαμηλότερα της επενδυτικής βαθμίδας, αυτοί εξαιρούνται από τη στήριξη μέσω του προγράμματος APP. Επομένως, η Ελλάδα μπορεί να λαμβάνει επιπλέον στήριξη της ρευστότητάς της από την ΕΚΤ από ότι άλλες χώρες, στο πλαίσιο του PEPP, γεγονός το οποίο ενισχύει την εμπιστοσύνη στη χρηματοδότηση της εγχώριας οικονομίας και τις προοπτικές της.

Κατόπιν της συνεχιζόμενης υψηλής αύξησης του πληθωρισμού μέχρι τον Μάιο, με διεύρυνση της βάσης των πληθωριστικών πιέσεων, «οι εμπειρογνώμονες του Ευρωσυστήματος αναθεώρησαν σημαντικά προς τα πάνω το βασικό σενάριο των προβολών τους για τον πληθωρισμό. Σύμφωνα με αυτές τις προβολές ο πληθωρισμός θα παραμείνει σε ανεπιθύμητα αυξημένα επίπεδα για ορισμένο χρονικό διάστημα».¹⁵ Αξιολογώντας αυτές και άλλες εξελίξεις, όπως τις επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία, καθώς και τη δυναμική της οικονομίας της Ευρωζώνης, το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε στις αρχές Ιουνίου να σταματήσει τις καθαρές αγορές στοιχείων ενεργητικού στο πλαίσιο του προγράμματος APP από την 1^η Ιουλίου 2022, τουλάχιστον ένα τρίμηνο νωρίτερα από ότι αναμενόταν έως τότε. Επίσης, σκοπεύει να συνεχίσει να επανεπενδύει, πλήρως τα ποσά από την εξόφληση των αποκτηθέντων τίτλων στο πλαίσιο του APP κατά τη λήξη τους, «για όσο χρονικό διάστημα αυτό κρίνεται αναγκαίο για τη διατήρηση συνθηκών άφθονης ρευστότητας και της ενδεδειγμένης κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής». Η πλέον σημαντική απόφαση που έλαβε το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ στις 9 Ιουνίου, αφορούσε στα βασικά της επιτόκια. Πρώτον, ανακοίνωσε ότι θα τα αυξήσει κατά 25 μονάδες βάσης στη συνεδρίαση για τη νομισματική πολιτική του Ιουλίου, πραγματοποιώντας με αυτόν τον τρόπο στροφή στην επεκτατική νομισματική πολιτική ύστερα από σχεδόν τρία χρόνια, από τον Σεπτέμβριο του 2019. Επιπροσθέτως, αναμένει να τα αυξήσει εκ νέου τον ερχόμενο Σεπτέμβριο, ανάλογα με τις επικαιροποιημένες μεσοπρόθεσμες προοπτικές για τον πληθωρισμό. Κατόπιν, «το Διοικητικό Συμβούλιο προβλέπει ότι η ενδεδειγμένη πορεία θα είναι μια σειρά σταδιακών αλλά συνεχών περαιτέρω αυξήσεων των επιτοκίων». Δεν αναθεωρήθηκε κατά τη συνεδρίαση του Ιουνίου προηγούμενη απόφαση για την ολοκλήρωση της τρίτης σειράς στοχευμένων πράξεων περισσότερο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLTRO III) εντός του Ιουνίου του 2022.

Οι πρόσφατες αποφάσεις της ΕΚΤ αναμένεται να περιορίσουν τη ρευστότητα στην Ευρωζώνη. Ειδικά για το δημόσιο τομέα, θα συμβάλλουν στην περαιτέρω άνοδο του κόστους δανεισμού που έχει ξεκινήσει από τον Ιανουάριο, με αποτέλεσμα ήδη τον Μάιο το μέσο επιτόκιο των δεκαετών κρατικών ομολόγων να έχει διαμορφωθεί στο υψηλότερο επίπεδο της τελευταίας δεκαετίας.

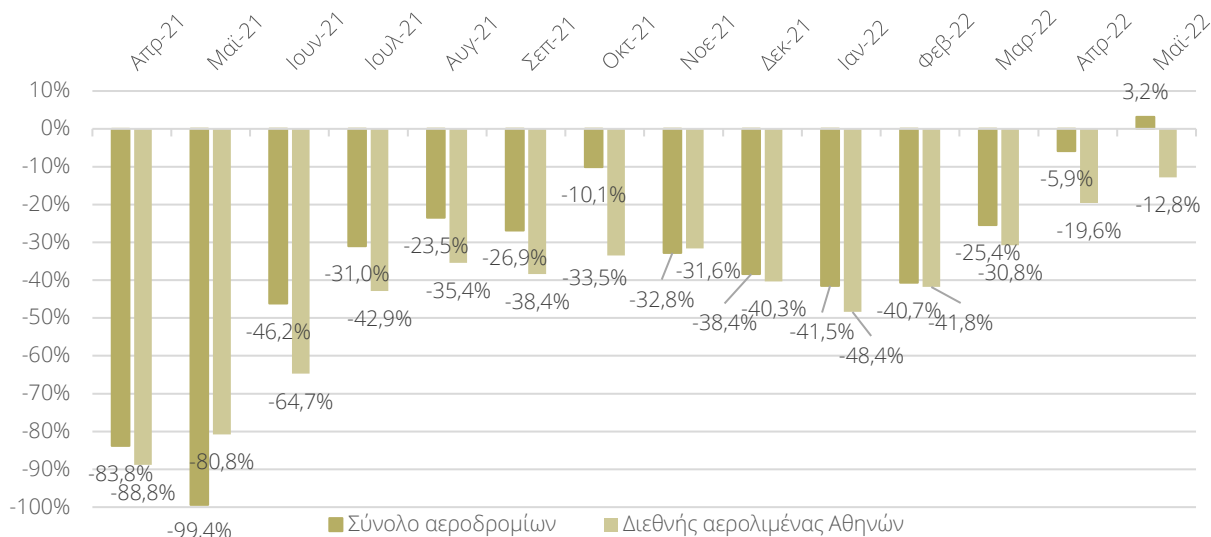
¹⁵ Δελτίο τύπου διοικητικού συμβουλίου ΕΚΤ, 09/06/2022

Στον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, παρά την έντονη κλιμάκωση της αβεβαιότητας παγκοσμίως από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και τις επενέργειες του πολέμου, υφιστάμενες και πιθανές, η άνοδος της τουριστικής κίνησης συνεχίστηκε και κλιμακώθηκε στο τρίμηνο Μαρτίου-Μαΐου σε σχέση με ένα έτος νωρίτερα. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία, η μέση υστέρηση των διεθνών αφίξεων στα αεροδρόμια της χώρας σε αυτή την περίοδο έναντι του επιπέδου τους το 2019 ήταν 9,4%, έναντι μέσης υποχώρησης 40,2% στο προηγούμενο τρίμηνο, δηλαδή στη διάρκεια του χειμώνα. Μάλιστα, τον Μάιο σημειώθηκε για πρώτη φορά εντός της πανδημίας άνοδος των διεθνών αφίξεων στο σύνολο των αεροδρομίων, έστω μικρής έκτασης, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 (+3,2%, Διάγραμμα 3.1). Προήλθε κυρίως από τα περιφερειακά αεροδρόμια, καθώς τον ίδιο μήνα οι διεθνείς αφίξεις στο ΔΑΑ παρέμειναν λιγότερες σε σύγκριση με πρότεροι. Αυτές οι τάσεις θεωρείται πως αποτελούν σαφή ένδειξη της ανοδικής δυναμικής που έχει αναπτύξει ο τουρισμός για το φετινό καλοκαίρι.

Διάγραμμα 3.1

Μεταβολές στις διεθνείς αφίξεις στα αεροδρόμια*

*Μεταβολές σε σχέση με τις αφίξεις στον αντίστοιχο μήνα του 2019

Πηγές: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας, Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών

Οι μακροοικονομικές προβλέψεις βασίζονται σε (εναλλακτικές) υποθέσεις για παράγοντες οι οποίες κρίνεται πως θα επηρεάσουν από το εκάστοτε χρονικό σημείο και μεσοπρόθεσμα τις βασικές μακροοικονομικές μεταβλητές. Οι σημαντικότεροι παράγοντες κατά τα δύο προηγούμενα έτη ήταν η εξέλιξη της υγειονομικής κρίσης, στην Ελλάδα και διεθνώς, ιδίως στην Ευρωζώνη, καθώς και το μέγεθος των παρεμβάσεων πολιτικής για την ανάσχεση των επιπτώσεων της. Κατόπιν της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, η εξέλιξη που θα έχει ο πόλεμος και οι γεωπολιτικές και οικονομικές επιδράσεις του, συγκαταλέγονται στις καθοριστικές για την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας παραμέτρους, όχι μόνο εγχωρίως αλλά και παγκοσμίως. Λαμβάνοντας υπόψη το ότι ο πόλεμος δεν φαίνεται να λήγει σύντομα, σε συνδυασμό με τις κλιμακούμενες κυρώσεις προς τη Ρωσία και από αυτή, οι σχετικές με αυτόν εξελίξεις θα είναι οι σημαντικότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες του ΑΕΠ φέτος, ενδεχομένως και στο επόμενο έτος. Στις παραμέτρους των προβλέψεων περιλαμβάνεται από τα προηγούμενα έτη το κόστος της ενέργειας, που έχει επηρεαστεί έντονα από τον πόλεμο, καθώς αποτελεί βασικό παραγωγικό

συντελεστή των επιχειρήσεων, κυρίως στη Βιομηχανία, ενώ βασίζονται σε αυτό πολλές υπηρεσίες που χρησιμοποιούν τα νοικοκυριά. Η ισχυρή ανοδική τάση του στην πρόσφατη περίοδο έχει αναβαθμίσει τη σημασία και τις επιδράσεις του κόστους ενέργειας στη διαδικασία προβλέψεων. Πρόσθετο σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη παράγοντα για την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας το 2022 αποτελεί ο ρυθμός υλοποίησης των έργων τα οποία είναι ενταγμένα στο Ταμείο Ανάκαμψης.

Επομένως, στα μακροοικονομικά σενάρια θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, με τη μορφή σχετικών υποθέσεων, οι πιθανές εξελίξεις στους παραπάνω παράγοντες. Επειδή ορισμένοι εξ αυτών παρουσιάζουν σημαντική συσχέτιση μεταξύ τους, π.χ. η εξέλιξη του πολέμου και το ενεργειακό κόστος, οι πιθανές προβλεπόμενες εξελίξεις σε αυτούς ανά σενάριο θα πρέπει να είναι συναφείς. Δεδομένων των παραπάνω και καθώς το τρέχον έτος έχει παρέλθει κατά το ήμισυ, διαμορφώθηκε ένα μακροοικονομικών εξελίξεων για φέτος.

Υπό τη συγκεκριμένη προσέγγιση για τη διενέργεια μακροοικονομικών προβλέψεων, οι παράγοντες οι μεταβολές των οποίων αναμένεται να επηρεάσουν τα μακροοικονομικά μεγέθη την ελληνική οικονομία, είναι οι εξής:

Πλαίσιο 3.1

Παράγοντες των οποίων οι μεταβολές θα επηρεάσουν τις μακροοικονομικές προβλέψεις

- Εξέλιξη του πολέμου στην Ουκρανία και γεωπολιτικές-οικονομικές επιδράσεις αυτού
- Ύψος παρεμβάσεων πολιτικής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη για την αντιμετώπιση των επιδράσεων του πολέμου και δευτερευόντως της υγειονομικής κρίσης
- Διακύμανση τιμής ενεργειακών προϊόντων που καθορίζει τις πληθωριστικές πιέσεις
- Δραστηριότητα στον τομέα του Τουρισμού
- Τάση της πανδημίας COVID-19 εγχωρίως και στην Ευρωζώνη
- Μεταβολή νομισματικής πολιτικής σε λιγότερο επεκτατική – άνοδος επιτοκίων
- Υλοποίηση Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0)

Δεδομένων των παραπάνω παραμέτρων οι οποίες υπεισέρχονται στις μακροοικονομικές προβλέψεις, οι υποθέσεις σχετικά με τον πόλεμο, αφορούν στη διάρκειά του και την έκταση των κυρώσεων οι οποίες θα επιβληθούν από τις αντιμαχόμενες σε γεωπολιτικό επίπεδο πλευρές, δηλαδή αφενός τη Ρωσία, αφετέρου τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ηνωμένο Βασίλειο, τις ΗΠΑ, τον Καναδά και ορισμένες άλλες χώρες. Ως προς τη διάρκεια του πολέμου, θεωρείται πολύ πιθανό πως θα συνεχιστεί στο μεγαλύτερο τμήμα του δεύτερου εξαμήνου, μάλλον καθ' όλη τη διάρκειά του. Η συγκεκριμένη υπόθεση είχε γίνει στο βασικό σενάριο της προηγούμενης έκθεσης του IOBE για την ελληνική οικονομία. Ακολούθως, το ενεργειακό κόστος θα παραμείνει σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, ακόμα και στην καλοκαιρινή περίοδο, κατά την οποία διαχρονικά υποχωρεί και πραγματοποιείται μεγάλο μέρος των ενεργειακών προμηθειών για τον επόμενο χειμώνα. Επιπλέον, θα συνεχιστούν οι σημαντικές διαταραχές στις εφοδιαστικές αλυσίδες, καθώς δεν θα είναι εφικτή η παραγωγή ή το εμπόριο, εξαιτίας των κυρώσεων, άλλων διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών από τη Ρωσία και την Ουκρανία, στα οποία κατέχουν σημαντικά μερίδια στο σχετικό παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας (π.χ. πρώτες ύλες, τρόφιμα). Προφανώς αυτές οι αρνητικές επιδράσεις θα είναι ισχυρότερες, ανάλογα με το πόσο θα κλιμακωθούν οι οικονομικές κυρώσεις. Παράλληλα η παγκόσμια ζήτηση πετρελαίου ανέρχεται σε σχέση με πέρυσι, σύμφωνα

με τη Διεθνή Υπηρεσία Ενέργειας, ενώ η αύξηση της παγκόσμιας δυναμικότητας των διυλιστηρίων υπολείπεται της διεύρυνσης της ζήτησης¹⁶. Από την άλλη πλευρά, όσο θα συνεχίζεται ο πόλεμος, θα επιδιώκονται περισσότερο και θα πραγματοποιούνται αναδιαρθρώσεις σε εφοδιαστικές αλυσίδες για την κάλυψη αναγκών οι οποίες ικανοποιούνταν πριν τον πόλεμο από τις δύο χώρες και ευρύτερα μέσω δικτύων τα οποία πλέον δεν λειτουργούν. Πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η απόφαση διεύρυνσης της προμήθειας φυσικού αερίου της Ευρώπης από τις ΗΠΑ.

Όπως προαναφέρθηκε, τα καλύτερα επιδημιολογικά δεδομένα σε σύγκριση με προηγούμενα «κύματα» της πανδημίας σε νοσηλείες σε ΜΕΘ και σε θύματα, επιτρέψαν τη σταδιακή άρση σχεδόν του συνόλου των μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας. Συγκεκριμένα, από την 1^η Μαΐου καταργήθηκε η υποχρεωτική επίδειξη του πιστοποιητικού εμβολιασμού ή νόσησης, για την πρόσβαση σε κλειστούς και ανοικτούς χώρους. Η άρση αυτού του μέτρου θα διαρκέσει τουλάχιστον έως τις 31/08. Παράλληλα, επανήλθε για την ίδια περίοδο η λειτουργία όλων των χώρων στο 100% της δυναμικότητάς τους. Στους χώρους εργασίας, καταργήθηκε το ελάχιστο ποσοστό τηλεργασία και μειώθηκε σε ένα εβδομαδιαίως το υποχρεωτικό rapid test για τους ανεμβολίαστους εργαζόμενους. Ωστόσο, μπορεί να υφίσταται τηλεργασία, κατόπιν συμφωνίας εργοδότη και εργαζόμενου. Καταργήθηκαν επίσης τα τακτικά self test σε μαθητές και εκπαιδευτικούς. Ως προς τις διεθνείς μετακινήσεις, άρθηκαν όλοι οι υγειονομικοί περιορισμοί σε πτήσεις εσωτερικού και εξωτερικού. Ωστόσο, παρέμεινε η υποχρεωτική χρήση μάσκας σε εσωτερικούς χώρους. Η αναστολή του συγκεκριμένου προστατευτικού μέτρου έγινε από την 01/06, με ισχύ τουλάχιστον έως τις 15/09, στη μεγάλη πλειονότητα των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων, συμπεριλαμβανομένων των αεροπλάνων και των υπεραστικών συγκοινωνιών με αριθμημένη θέση, όπως τα τρένα και τα ΚΤΕΛ. Η υποχρεωτικότητα διατηρήθηκε στα νοσοκομεία, καθώς επίσης στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς αστικού τύπου (λεωφορεία, ηλεκτρικός, μετρό, τρόλεϊ και τραμ).

Τα περιορισμένα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας κατά τη θερινή περίοδο επιτρέπουν την απρόσκοπτη λειτουργία της οικονομίας, στο εσωτερικό της και ως προς τις διεθνείς μετακινήσεις. Επισημαίνεται ότι η κατάργηση των υγειονομικών περιορισμών στις διεθνείς μετακινήσεις επιτρέπει τα ταξίδια εγχωρίως και από κατοίκους χωρών πέραν των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Συμφωνίας Σένγκεν, και ορισμένων τρίτων χωρών, οι οποίες προσχωρήσει στο σύστημα ψηφιακού πιστοποιητικού COVID-19 της ΕΕ (European Union Digital Covid Certificate, EUDCC). Ο αριθμός αυτών των χωρών τον περασμένο Απρίλιο, πριν την άρση των περιορισμών, ήταν σαφώς υψηλότερος από ότι πριν ένα χρόνο (37 έναντι 21). Ωστόσο, από την αρχή του Μαΐου, επιτρέπονται τα ταξίδια στην Ελλάδα από όλες τις χώρες, γεγονός που αναμένεται να δώσει περαιτέρω ώθηση στον ελληνικό τουρισμό φέτος. Ισχυρότερες θετικές επιδράσεις σε σχέση με το 2021 εκτιμώνται και από τις κρουαζιέρες. Άλλωστε θα είναι διευρυμένη η περίοδος πραγματοποίησής τους, η οποία το προηγούμενο έτος ξεκίνησε στις 14 Μαΐου, ενώ φέτος η πρώτη κρουαζιέρα πραγματοποιήθηκε στις 3 Απριλίου. Ανασχετικά στις ευνοϊκές επενέργειες των εξελίξεων οι οποίες αναφέρθηκαν ως προς τον τουρισμό θα λειτουργήσει η αύξηση του κόστους των ταξιδιών που έχει επιφέρει ο πόλεμος (μεταφορικά, διαμονή κ.ά.), μέσω της ραγδαίας ανόδου του ενεργειακού κόστους, καθώς και η γενικότερη αύξηση των τιμών εξαιτίας του.

Πέρα από τις παραπάνω πολύ θετικές εξελίξεις για την οικονομική δραστηριότητα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, όπως ήδη επισημάνθηκε, εφόσον η τάση ανόδου των κρουσμάτων που

¹⁶ Oil Market Report - June 2022, International Energy Agency

σημειώνεται την τρέχουσα περίοδο συνεχιστεί, συνοδευόμενη από αύξηση των νοσηλευόμενων και των θανάτων, είναι πλέον πιθανή η επαναφορά από το φθινόπωρο των μέτρων που έχουν ανασταλεί και ορισμένων τα οποία καταργήθηκαν. Όμως, και σε αυτή την περίπτωση δεν θεωρείται πολύ πιθανή η επιβολή γενικευμένων περιοριστικών μέτρων, όπως το φθινόπωρο του 2020 και το χειμώνα του 2021, ενώ είναι πλέον αναμενόμενη η επαναφορά τους στα επίπεδα του περυσινού φθινοπώρου και του φετινού χειμώνα (π.χ. περιορισμοί στον αριθμό των ατόμων σε εσωτερικούς χώρους, πιστοποιητικό εμβολιασμού/νόσησης ή rapid test για την είσοδο σε αυτούς, υποχρεωτική χρήση μάσκας προστασίας).

Οι διευρυμένες παρεμβάσεις στήριξης για την αντιμετώπιση του σημαντικά αυξημένου ενεργειακού κόστους και ευρύτερα του ιδιαίτερα υψηλού πληθωρισμού παρουσιάστηκαν προηγουμένως. Αναμένεται να συνεχιστούν, πιθανότατα με προσθήκη ορισμένων ακόμα και αναπροσαρμογές στις υφιστάμενες, όσο οι τιμές των προϊόντων ενέργειας παραμένουν υψηλές. Οι νέες παρεμβάσεις θα υποκαταστήσουν σε μεγάλο βαθμό τα περυσινά εκτεταμένα μέτρα, τα οποία συνέβαλαν στον υψηλό ρυθμό ανάκαμψης. Όμως, σε αντίθεση με την προηγούμενη διετία, πολλές επιχειρήσεις θα λαμβάνουν στήριξη ενώ βρίσκονται σε λειτουργία, όχι σε αναστολή αυτής. Συνεπώς, πέρα από τη στήριξη του πραγματικού εισοδήματος των νοικοκυριών και της κατανάλωσής τους, θα στηριχθεί η ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων, στις δυσμενείς συνθήκες εξαιτίας του πολέμου, βοηθώντας τις να συντηρήσουν τις θέσεις εργασίας τους και να ανταποκριθούν στις τρέχουσες υποχρεώσεις τους. Από την άλλη πλευρά, οι νέες παρεμβάσεις δεν θα επηρεάσουν το σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου, όπως γινόταν τα δύο προηγούμενα έτη, π.χ. με την καταχώρηση ορισμένων μέτρων ή μέρους αυτών στο ΠΔΕ.

Όπως έχει εκτιμηθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, η διαθεσιμότητα επενδυτικών πόρων από το δημόσιο τομέα προς τις επιχειρήσεις θα τονωθεί το 2022 σε σχέση με πέρυσι κυρίως από τους πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης (NextGenerationEU), πρωτίστως στο πλαίσιο του Μηχανισμού Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης. Τον Αύγουστο του 2021 εκταμιεύτηκαν €4 δισεκ. από το ταμείο, τα οποία αποτελούν την προκαταβολή των κονδυλίων που αναλογούν στη χώρα (13% του συνόλου τους). Στο τέλος Δεκεμβρίου, υποβλήθηκε αίτημα πληρωμής για την πρώτη δόση από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ύψους €3,56 δισεκ. Εξ' αυτών, €1,72 δισεκ. αφορούν σε επιδοτήσεις και €1,84 δισεκ. σε δάνεια. Την ίδια περίοδο υπογράφηκαν επιχειρησιακές συμφωνίες μεταξύ Υπουργείου Οικονομικών και έξι πιστωτικών ιδρυμάτων για την αξιοποίηση μέρους των δανειακών πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, ύψους €970 εκατ. Στην αρχή του Απριλίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκταμίευσε την πρώτη δόση, με την Ελλάδα να γίνεται η τρίτη χώρα που την έλαβε. Έχουν ενταχθεί προοδευτικά στο Ταμείο Ανάκαμψης 230 έργα, προϋπολογισμού €10,2 δισεκ. Στα μέσα Ιουνίου ανακοινώθηκε εγγυοδοτικό πρόγραμμα για τη χορήγηση δανείων κεφαλαίου κίνησης και επενδυτικού σκοπού σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις από το 2023, συνολικού ύψους €2,5 δισεκ., με τη συνδρομή πόρων από το ταμείο Invest EU και στήριξη €500 εκατ. από εθνικούς πόρους.

Η πρόβλεψη ενισχύσεων στον προϋπολογισμό για το 2022 φθάνει τα €3,2 δισεκ. Στους πρώτους πέντε μήνες του έτους παρατηρείται σημαντική υστέρηση έναντι του στόχου, με τις επιδοτήσεις να μην ξεπερνούν τα €35 εκατ., έναντι στόχου €436 εκατ. Οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην εκταμίευση της πρώτης δόσης από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας τον Απρίλιο, αργότερα από ότι αναμενόταν κατά τη σύνταξη του προϋπολογισμού. Υστέρηση είναι πιθανό να εκδηλωθεί και στην πλευρά των εσόδων, κατόπιν της καθυστέρησης στην εκταμίευση της πρώτης

δόσης. Εφόσον συμβεί, θα επηρεάσει τις χρηματοδοτήσεις μέσω ΕΤΑ στο επόμενο έτος, καθώς οι πόροι από την προκαταβολή και την πρώτη δόση επαρκούν για την κάλυψη των στόχων για επιχορηγήσεις και παροχή δανείων φέτος.

Σε ότι αφορά τις αναμενόμενες εξελίξεις στις τιμές των ενεργειακών προϊόντων διεθνώς, πέρα από τις πιθανές επιδράσεις του πολέμου που προαναφέρθηκαν στις εξαγωγές της Ρωσίας, θα εξαρτηθούν από τις κινήσεις των υπόλοιπων χωρών-παραγωγών. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες σχετικές εκθέσεις, η μέση παγκόσμια ημερήσια ζήτηση φέτος θα είναι 1,8 εκατ. βαρέλια υψηλότερη από πέρυσι, προσεγγίζοντας τα 100 εκατ. βαρέλια ημερησίως (99,4 εκατ.).¹⁷ Στην πλευρά της ζήτησης, στην αρχή του Μαρτίου, τα μέλη της Διεθνούς Οργάνωσης Ενέργειας (IEA), στα οποία συμπεριλαμβάνονται οι ΗΠΑ, αποφάσισαν τη διάθεση 60 εκατ. βαρελιών από τα στρατηγικά αποθέματα συνολικού ύψους 1,5 δισεκ. βαρελιών τα οποία διακρατούν. Ένα μήνα μετά, τα μέλη της IEA αποφάσισαν τη διάθεση περαιτέρω ποσότητας από τα στρατηγικά τους αποθέματα, χωρίς αυτή να προσδιορίζεται στην απόφασή τους. Στην πλέον πρόσφατη έκθεσή της, η IEA προβλέπει κατά μέσο όρο για φέτος διεύρυνση της ημερήσιας παραγωγής από τις χώρες εκτός OPEC+ κατά 1,9 εκατ. βαρέλια, και συνέχιση της αύξησης το 2023, με 1,8 εκατ. βαρέλια ημερησίως.¹⁸ Πάντως, 1 εκατ. βαρέλια ημερησίως θα προέλθουν από τις ΗΠΑ, κατόπιν της απόφασης της κυβέρνησης της χώρας στο τέλος Μαρτίου για διάθεση της συγκεκριμένης ποσότητας για το επόμενο εξάμηνο. Ευρύτερος στόχος της αμερικάνικης διοίκησης είναι μια αύξηση της παραγωγής από τις πετρελαιοπαραγωγούς εταιρείες της χώρας, η οποία θα οδηγήσει σε υποχώρηση της τιμής της βενζίνης στις ΗΠΑ χαμηλότερα από τα \$4,0 το γαλόνι, με τη μέση τιμή αυτή την περίοδο να είναι σαφώς υψηλότερη, στην περιοχή των \$5,0.

Παρά τις πρωτοφανείς για την Ευρώπη τις τελευταίες δεκαετίες γεωπολιτικές εξελίξεις και τις ισχυρές υφιστάμενες και περαιτέρω δυνητικές επενέργειές τους στην προσφορά και τις τιμές ενεργειακών προϊόντων, οι χώρες μέλη του OPEC+ αποφάσισαν στην αρχή του Μαρτίου τη συνέχιση της μετριοπαθούς διεύρυνσης της ημερήσιας παραγωγής τους τον Απρίλιο, κατά 400 χιλ. βαρέλια. Τον Μάρτιο η παραγωγή του καρτέλ διευρύνθηκε μόλις κατά 57 χιλ. βαρέλια ανά ημέρα, άνοδος η οποία υπολειπόταν ιδιαίτερα του στόχου αύξησης κατά 253 χιλ. βαρέλια. Για τον Μάιο, ο σχετικός στόχος που τέθηκε είναι 432 χιλ. βαρέλια ημερησίως, ωστόσο και πάλι δεν επιτεύχθηκε, εξαιτίας της μείωσης της παραγωγής στη Ρωσία κατά 900 χιλ. βαρέλια, με αποτέλεσμα η συνολική παραγωγή του καρτέλ να υποχωρήσει κατά 1,06 εκατ. βαρέλια ημερησίως. Η πτωτική τάση συνεχίστηκε τον Μάιο, με ηπιότερο ρυθμό καθώς η ημερήσια παραγωγή περιορίστηκε περαιτέρω, κατά 390 χιλ. βαρέλια. Για τον Ιούνιο, έχει τεθεί εκ νέου στόχος διεύρυνσης της παραγωγής κατά 432 χιλ. βαρέλια, ενώ έχουν αναθεωρηθεί έντονα προς τα επάνω οι στόχοι για τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, στα 648 χιλ. βαρέλια. Κατόπιν των σημαντικών υστερήσεων έναντι των στόχων στους προηγούμενους μήνες, η επίτευξη των στόχων για τους επόμενους κρίνεται ιδιαίτερα αβέβαιη. Ακόμα και εάν αυτοί επιτευχθούν, η ημερήσια παραγωγή των χωρών του OPEC+ στο τέλος του οκταμήνου του 2022 σε σύγκριση με την αρχή του έτους θα βρίσκεται στα 39,3 εκατ. βαρέλια, παρουσιάζοντας εκτεταμένη υστέρηση έναντι του στόχου για ενίσχυσή της περίπου κατά 2,35 εκατ. βαρέλια. Αυτή η υστέρηση στην προσφορά αντισταθμίζεται εν μέρει από την υψηλότερη παραγωγή στις χώρες εκτός OPEC+ που αναφέρθηκε παραπάνω, ενώ σε κάθε περίπτωση δεν φαίνεται να καλύπτεται η ενισχυμένη φέτος σε σχέση με το 2021 ζήτηση πετρελαίου. Το υφιστάμενο έλλειμμα είναι πιθανό να κλιμακωθεί από την εφαρμογή της πρόσφατης απόφασης της Συνόδου Κορυφής της ΕΕ στο τέλος Μαΐου, για σταδιακό

¹⁷ Oil Market Report, - Ιούνιος 2022, International Energy Agency

¹⁸ Oil Market Report, - Ιούνιος 2022, International Energy Agency

περιορισμό της εξάρτησης της ΕΕ από το ρωσικό πετρέλαιο κατά 90% έως το τέλος του 2022. Επομένως, όσο συνεχίζεται ο πόλεμος και δεν διευρύνουν με γοργούς ρυθμούς την παραγωγή τους οι χώρες μέλη του ΟPEC+, δεν αναμένεται σημαντική αποκλιμάκωση των τιμών.

Οι τρέχουσες υψηλές τιμές του πετρελαίου επενεργούν ανασχετικά στη ζήτηση και την οικονομική ανάκαμψη. Από την άλλη πλευρά, η οικονομική δραστηριότητα στις αναπτυσσόμενες χώρες θα υποστηριχθεί για τρίτο σε σειρά έτος από τις κρατικές παρεμβάσεις στήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Ύστερα από μια διετία σε συνθήκες πανδημίας, οι αναπτυσσόμενες οικονομίες έχουν μικρές δυνατότητες αντίδρασης σε μια νέα κρίση, ενεργειακή αυτή τη φορά. Ως αποτέλεσμα, η ένταση της ανάκαμψης θα παρουσιάσει σημαντική διάσταση μεταξύ των περιφερειών παγκοσμίως και συνολικά θα είναι ηπιότερη της προβλεπόμενης πριν τη γεωπολιτική αναταραχή. Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων του ΔΝΤ, ο μέσος ρυθμός ανάκαμψης στις αναπτυσσόμενες χώρες το τρέχον έτος θα διαμορφωθεί στο 3,6% και στις αναπτυσσόμενες αναδυόμενες οριακά υψηλότερα (3,8%), με την αναθεώρηση των προβλέψεων σε σχέση με πριν τον πόλεμο να είναι μεγαλύτερη στη δεύτερη ομάδα χωρών (-1,0 έναντι -0,8 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ).¹⁹

Συνεκτιμώντας τα παραπάνω, προβλέπεται πως στο σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων για το δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, στο οποίο ο πόλεμος θα συνεχιστεί τουλάχιστον στο μεγαλύτερο τμήμα της διάρκειάς του, με πιθανή μια νέα έξαρση της πανδημίας από το τέλος του καλοκαιριού, πως η τιμή του πετρελαίου θα ανέλθει κατά μέσο όρο φέτος κατά περίπου 50-55%.

Λαμβάνοντας υπόψη τις πρόσφατες εξελίξεις στον πόλεμο στην Ουκρανία και τις επιπτώσεις τους, κυρίως την έντονη αύξηση των τιμών των ενεργειακών προϊόντων και ορισμένων πρώτων υλών, τη μη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων, αλλά και τις δημοσιονομικές παρεμβάσεις για την ανάσχεση αυτών των επιδράσεων, τη δυναμική της πανδημίας COVID-19 στην Ελλάδα και διεθνώς, την πρόοδο στην υλοποίηση του Σχεδίου Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης, διαμορφώθηκαν οι υποθέσεις του σεναρίου πρόβλεψης για το 2022. Συγκεκριμένα, ως προς την εξέλιξη του πολέμου, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αναμένεται ότι θα συνεχιστεί στο μεγαλύτερο τμήμα της διάρκειας του τρέχοντος εξαμήνου, ενώ είναι πιθανό να μην ολοκληρωθεί φέτος. Ακολούθως, το ενεργειακό κόστος θα παραμείνει σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα, από τις κλιμακούμενες κυρώσεις, τη γενικότερη απροθυμία για εισαγωγές από τη Ρωσία και την αδυναμία των εφοδιαστικών αλυσίδων ενέργειας να προσαρμοστούν γρήγορα σε μια τόσο μεγάλη διαταραχή. Τούτων δεδομένων, η μέση ετήσια άνοδος της τιμής του πετρελαίου Brent αναμένεται στην περιοχή του 50-55%. Ως αντίδραση σε αυτή τη δυναμική των τιμών, θα εφαρμοστούν εκτεταμένα μέτρα επιδότησης της κατανάλωσης ενέργειας και εισοδηματικής στήριξης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, παρέχοντας στήριξη και ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα. Από την άλλη πλευρά, η στήριξη της ζήτησης με τις δημοσιονομικές παρεμβάσεις, θα έχει ως αποτέλεσμα ο πληθωρισμός να κυμανθεί κατά μέσο όρο σε μέγιστα επίπεδα πολλών ετών. Ως προς το υγειονομικό ζήτημα, είναι πιθανή μια νέα σημαντική έξαρση της πανδημίας από το τέλος του καλοκαιριού-αρχές φθινοπώρου. Ωστόσο δεν αναμένονται γενικευμένα περιοριστικά μέτρα και ενδεχομένως να επανέλθουν σταδιακά από το τέλος του καλοκαιριού πολλοί από τους περιορισμούς που ίσχυαν το περυσινό φθινόπωρο και φέτος τον χειμώνα. Η έντονα ανοδική τάση στη διεθνή τουριστική κίνηση στο τρίμηνο Μαρτίου-Μαΐου φέτος, αντανακλά αφενός τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου προς την άνοιξη, που είχε προβλεφθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, αφετέρου τη

¹⁹ World Economic Outlook, ΔΝΤ, Απρίλιος 2022

δυναμική ισχυρής ανάκαμψης. Τούτων δεδομένων, τα έσοδα από διεθνείς τουριστικές υπηρεσίες να ενισχυθούν σημαντικά έναντι του 2021, με αποτέλεσμα να φτάσουν στην περιοχή του 90% του επιπέδου τους το 2019, συνεκτιμώντας την ονομαστική αύξηση λόγω πληθωρισμού. Ο πόλεμος θα επιδράσει αρκετά ανασχετικά στην ανάκαμψη στην Ευρωζώνη, η οποία αναμένεται να διαμορφωθεί 1,0 με 1,5 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα σε σύγκριση με τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις της Επιτροπής, προ του πολέμου,²⁰ στο 2,5-3,0%. Σε ότι αφορά την αξιοποίηση του ΕΤΑ, γίνεται η υπόθεση πως θα επιτευχθεί ο στόχος εισροών στον Προϋπολογισμό για το 2022 (επιδοτήσεις €3,4 δισεκ., δάνεια €1,85 δισεκ.) και θα υλοποιηθούν σε υψηλό βαθμό όσα έργα έχουν ήδη ενταχθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης, οδηγώντας σε επίτευξη των σχετικών στόχων δαπανών (€3,2 δισεκ.) και παροχής δανείων (€586 εκατ.), ωστόσο οπισθοβαρώς εντός του έτους σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό. Από την άλλη πλευρά, η σταδιακή αύξηση των επιτοκίων, ύστερα από μια περίοδο δύο ετών διακύμανσης σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, θα αποθαρρύνει την ανάληψη επενδυτικού ρίσκου για ένα τμήμα των σχεδιαζόμενων/σχεδιασμένων επενδύσεων.

Προχωρώντας στις εξελίξεις σε μεγέθη χρηματοδότησης τα οποία μπορούν να έχουν καθοριστικό ρόλο στην επενδυτική δραστηριότητα, οι τράπεζες εγχωρίως αξιοποίησαν ιδιαίτερα τις δυνατότητες που προσέφερε η ΕΚΤ για άντληση ρευστότητας, ως αντίδραση στις έκτακτες συνθήκες της πανδημίας. Υπενθυμίζεται πως στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγοράς Τίτλων λόγω Πανδημίας (ΠΑΤΠ - Pandemic Emergency Purchase Programme), η ΕΚΤ είχε προχωρήσει έως το τέλος Μαρτίου, όταν οι καθαρές αγορές τίτλων από όλες τις χώρες υπό το συγκεκριμένο πρόγραμμα ολοκληρωθήκαν, σε συνολικές αγορές από την αρχή του ύψους €1,72 δισεκ., μέγεθος που υπολείπεται του σχεδιασμένου συνολικού «φακέλου» παρεμβάσεων στις αγορές συνολικού ύψους €1,85 τρισεκ. Ειδικά οι καθαρές αγορές από την Ελλάδα έφτασαν στο τέλος του Μαρτίου τα €38,7 δισεκ. Υπενθυμίζεται ότι η επανεπένδυση κεφαλαίων από την εξόφληση τίτλων στο πλαίσιο του ΠΑΤΠ κατά τη λήξη τους, έχει επεκταθεί τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 2024.

Άλλες διευκολύνσεις ρευστότητας από την ΕΚΤ για την ανάσχεση των επιπτώσεων της πανδημίας, ήταν οι μη στοχευμένες πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (PELTRO). Επιπλέον, χαλάρωσαν σταδιακά οι όροι των στοχευμένων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLTRO III), με αποτέλεσμα τα επιλέξιμα δάνεια των ελληνικών τραπεζών από το πρόγραμμα να φθάσουν τα €92 δισεκ., ενώ το όριο δανεισμού τους ανήλθε σταδιακά από το 30% στο 55% αυτών. Σε αυτό το πλαίσιο χρηματοδοτικών δυνατοτήτων, η άντληση ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα, εξαιρουμένου του ΠΑΤΠ, έφτασε στην περίοδο Απρίλιος 2020 – Φεβρουάριος 2022 τα €38,5 δισεκ. και συνολικά διαμορφώθηκε σε €50,84 δισεκ. στο τέλος της. Έκτοτε και έως τουλάχιστον τον Απρίλιο του 2022 δεν μεταβλήθηκε η αντλιθείσα ρευστότητα. Επομένως, η διαθεσιμότητα από το τραπεζικό σύστημα κεφαλαίων προερχόμενων από την ΕΚΤ προκειμένου, μεταξύ άλλων στόχων, να παράσχει χρηματοδότηση προς τις επιχειρήσεις, είναι υψηλή και ενισχύθηκε περαιτέρω σημαντικά στην πρόσφατη περίοδο. Η αξιοποίηση αυτών των πόρων μπορεί να είναι κρίσιμη για την έξοδο της ελληνικής οικονομίας από την πανδημία με σταθερό, σημαντικό ρυθμό ανάκαμψης.

Η δυνατότητα χορήγησης δανείων έχει ευνοηθεί από τις αρχές του 2019 από τη συνεχιζόμενη αύξηση των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα (νοικοκυριά και μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις), με υψηλό ρυθμό. Κατόπιν της μέσης διεύρυνσής τους το 2020 κατά 9,7% ή κατά €13,0 δισεκ., οι ιδιωτικές καταθέσεις ανήλθαν ταχύτερα πέρυσι, με μέσο ετήσιο ρυθμό 13,0% ή κατά €19,3 δισεκ. Στην πρόσφατη περίοδο Μαρτίου-Απριλίου η διεύρυνση των καταθέσεων

²⁰ European Economic Forecast, winter 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Φεβρουάριος 2022

επιβραδύνθηκε στο 7,0% ή κατά €11,8 δισεκ., έναντι ρυθμού 9,9% ή κατά €15,8 δισεκ. στο τρίμηνο Δεκεμβρίου-Φεβρουαρίου το οποίο προηγήθηκε. Η νέα άνοδος προήλθε κυρίως από τις περισσότερες καταθέσεις των νοικοκυριών, κατά €6,4 δισεκ. (+4,9% σε σχέση με πριν ένα έτος), ενώ οι επιχειρήσεις συνεισέφεραν €4,85 δισεκ. (+14,5%).

Ενώ η άφθονη ρευστότητα από την ΕΚΤ, η ισχυρή ανοδική τάση στις ιδιωτικές καταθέσεις κατά την πρόσφατη διετία, καθώς και η ενεργοποίηση του δανειακού σκέλους του Ταμείου Ανάκαμψης ευνοούν την πιστωτική επέκταση από τις τράπεζες φέτος, υπάρχουν και ορισμένοι παράγοντες που μετριάζουν αυτή τη δυναμική. Ως πλέον σημαντικοί θεωρούνται η αναστολή πληρωμής δόσεων τραπεζικών δανείων το πολύ έως το τέλος του 2021 και η συνεχιζόμενη στο αρχικό τρίμηνο του 2022 επιδότηση ποσοστού της δόσης δανείων (πρόγραμμα Γέφυρα II), που δεν επιτρέπουν την εκδήλωση της πραγματικής δυναμικής στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ). Επίσης, οι πολύ ισχυρές πληθωριστικές πιέσεις κατόπιν του πολέμου στην Ουκρανία και η αβεβαιότητα που αυτός προκαλεί για τις εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία προσεχώς, αναμένεται να οδηγήσουν τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις σε χρησιμοποίηση μέρους των καταθέσεών τους, κυρίως για την κάλυψη των τρεχόντων εξόδων τους, με αποτέλεσμα των περιορισμό των διαθέσιμων επενδυτικών πόρων. Σύμφωνα με την Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας της Τράπεζας της Ελλάδος, το υπόλοιπο των μη εξυπηρετούμενων δανείων υπό νομική προστασία τον Δεκέμβριο του 2021 ήταν €1,4 δισεκ., ήτοι 4,9% των ΜΕΔ εντός ισολογισμού²¹. Στην ίδια έκθεση, η ΤτΕ εκφράζει την άποψη ότι οι «Μέρος επίσης από τα δάνεια που τελούν υπό καθεστώσ στήριξης (π.χ. μέσω προγραμμάτων όπως το "Γέφυρα") είναι πιθανόν να καταγραφεί ως ΜΕΔ όταν παρέλθει η περίοδος διευκόλυνσης».

Η ανάκαμψη της αβεβαιότητας εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία περιλαμβάνεται και στις αιτίες που θα εξασθενήσουν τη ζήτηση κεφαλαίων από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, σε σύγκριση με το αναμενόμενο επίπεδο της πριν από αυτόν. Πρόσθετος ανασχετικός παράγοντας της ζήτησης για δάνεια θα είναι η σταδιακή αύξηση των επιτοκίων δανεισμού που θα ξεκινήσει η ΕΚΤ από τον Ιούλιο και κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχίσει τον Σεπτέμβριο, προκειμένου να μετριάσει τις πληθωριστικές πιέσεις. Από την άλλη πλευρά, η συνεχής, έντονη ανάκαμψη σε ορισμένους κλάδους, θα τονώσει τη ζήτηση τραπεζικών πιστώσεων. Για παράδειγμα, στη Βιομηχανία, ο δείκτης παραγωγής ανήλθε έντονα πέρυσι, κατά μέσο όρο κατά 9,9%, κατόπιν πολύ ηπιότερης υποχώρησης το 2020 (-2,0%). Αυτή η τάση σχετίζεται με την ισχυρή αύξηση των εξαγωγών προϊόντων, με την άνοδο σε αυτές εκτός πετρελαιοειδών - πλοίων το 2021 να φτάνει το 28,0%, αναδεικνύοντας την υψηλή ανταγωνιστικότητα ορισμένων βιομηχανικών κλάδων και διευκολύνοντας τη χρηματοδότησή τους. Η ανάκτηση σημαντικού μέρους των προπέρσινων απωλειών στον Τουρισμό σε ορισμένες περιοχές, επίσης θα συμβάλει στη μεγαλύτερη ζήτηση για επενδυτικά κεφάλαια από το τραπεζικό σύστημα.

Σε ότι αφορά την εξέλιξη των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ), τα πλέον πρόσφατα στοιχεία αφορούν στο αρχικό τρίμηνο του 2022. Βάσει αυτών, ύστερα από την κατακόρυφη μείωσή τους του 2021, η υποχώρησή τους στο πρώτο τρίμηνο φέτος έναντι του προηγούμενου τριμήνου ήταν οριακή, μόλις €0,56 εκατ., στα €19,4 δισεκ. ή στο 11,6% του συνόλου των δανείων. Ένα χρόνο νωρίτερα έφταναν τα €57,9 δισεκ. ή 32,9% των δανείων. Η μικρή συρρίκνωση των ΜΕΔ στο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου προήλθε κυρίως στα επιχειρηματικά δάνεια (-€0,49 εκατ. ή -3,5%) και κατόπιν από τα στεγαστικά (-€0,1 εκατ. ή -3,1%), ενώ τα «κόκκινα» καταναλωτικά δάνεια των νοικοκυριών ενισχύθηκαν οριακά (+€0,032 εκατ. ή +1,8%). Ύστερα από αυτές τις εξελίξεις, το

²¹ Ενδιάμεση Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής 2021, Τράπεζα της Ελλάδος, Δεκέμβριος 2021

επίπεδο των ΜΕΔ είναι περίπου €100,5 δισεκ. ή 84,2% χαμηλότερο από το μέγιστο επίπεδό τους τον Μάρτιο του 2016.

Συνεπώς, τα ΜΕΔ διατηρήθηκαν στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου πολύ χαμηλότερα του αναθεωρημένου στόχου για το τέλος του 2021 (κάτω του 20% των δανείων). Πάντως, επισημαίνεται για άλλη μια φορά ότι, εκτός των αποτελεσμάτων από τη διαχείρισή τους, ο περιορισμός τους από το δεύτερο τρίμηνο πρόπερσι έχει προέλθει από τις παρεμβάσεις στήριξης των δανειοληπτών. Καθώς αυτές ολοκληρώθηκαν στην αρχή του 2022, είναι αρκετά πιθανή μια αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων εντός του έτους. Το ενδεχόμενο διεύρυνσης των ΜΕΔ αναδεικνύει την ανάγκη άμεσης αξιοποίησης όλων των δυνατοτήτων για τη μείωσή τους. Επισημαίνεται ότι η τρέχουσα, δεύτερη φάση του προγράμματος «Ηρακλής» ολοκληρώνεται τον Οκτώβριο, οπότε κρίνεται αναγκαία μια νέα, τρίτη φάση του για την ολοκλήρωση του περιορισμού των ΜΕΔ στο επιθυμητό επίπεδο.

Στην πρόσφατη περίοδο δεν πραγματοποιήθηκαν πολλές ενέργειες από τα τραπεζικά ιδρύματα για τον περαιτέρω περιορισμό των ΜΕΔ. Στα τέλη Ιουνίου μετατέθηκε η προθεσμία κατάθεσης δεσμευτικών προσφορών για το χαρτοφυλάκιο «Αριάδνη» στις 12 Ιουλίου. Το χαρτοφυλάκιο περιλαμβάνει μη εξυπηρετούμενα δάνεια μικτής λογιστικής αξίας €5,2 δισεκ. από τράπεζες υπό ειδική εκκαθάριση, με τις συνολικές απαιτήσεις που απορρέουν από αυτά να έχουν ανέλθει σχεδόν στα €14 δισεκ. και να αφορούν σε επιχειρηματικά, καταναλωτικά και στεγαστικά δάνεια, η συντριπτική πλειονότητα των οποίων διαθέτει εξασφαλίσεις επί ακινήτων. Στην τρέχουσα φάση έχουν περάσει δύο επενδυτικά σχήματα, το consortium που απαρτίζουν οι Bain, Fortress, Davidson Kempner, doValue και Ceral και από την άλλη πλευρά, η Ellington. Η Ελληνική Τράπεζα ανακοίνωσε στις αρχές Απριλίου πως συμφώνησε την πώληση χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων ύψους περίπου €1,32 δισεκ. (χαρτοφυλάκιο Starlight), όπως επίσης της πλατφόρμας της τράπεζας APS Debt Servicing Cyprus Ltd («APS Debt Servicer»), στην Oxalis Holding S.A.R.L. Η συναλλαγή αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2022. Η Τράπεζα Πειραιώς αναμένεται να προχωρήσει σε δύο τιτλοποιήσεις μικρής κλίμακας καθώς και σε πωλήσεις μεμονωμένων εταιρικών δανείων, που θα μειώσουν το απόθεμα των NPEs κατά περίπου €1,45 δισεκ. Εξ' αυτών, η τιτλοποίηση Sunrise III, που περιλαμβάνει μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα μικτής λογιστικής αξίας περίπου €820 εκατ., αναμενόταν να ολοκληρωθεί στο β' τρίμηνο της τρέχουσας χρήσης. Προς τα τέλη του 2022 αναμένεται να ολοκληρωθεί η κοινή με τις Alpha Bank και Eurobank τιτλοποίηση Solar, η οποία περιλαμβάνει μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα από κοινοπρακτικά δάνεια. Στην Πειραιώς αναλογούν δάνεια μικτής λογιστικής αξίας €472 εκατ. Τέλος, προβλέπεται μείωση του αποθέματος ΜΕΔ κατά περίπου €800 εκατ., μέσω οργανικών δράσεων. Στην Εθνική Τράπεζα βρίσκεται εν εξελίξει η διαδικασία τιτλοποίησης του χαρτοφυλακίου Frontier II, περιμέτρου δανείων €0,9 δισεκ., η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του πρώτου εξαμήνου του τρέχοντος έτους. Σε ότι αφορά την Alpha Bank, υπογράφηκε στα μέσα Φεβρουαρίου δεσμευτική συμφωνία με τη Cerberus για την πώληση ΜΕΔ και ακινήτων στην Κύπρο μικτής λογιστικής αξίας περίπου €2,4 δισεκ. (project Sky). Το συγκεκριμένο χαρτοφυλάκιο περιλαμβάνει δύο επιμέρους τμήματα. Το ένα αφορά σε μεγάλα εταιρικά δάνεια μικτής λογιστικής αξίας περίπου €0,9 δισεκ. Το δεύτερο περιλαμβάνει δάνεια μικτής λογιστικής αξίας περίπου €1,3 δισεκ. Ωστόσο, η συγκεκριμένη πώληση δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα.

Υπό τις ευνοϊκές εξελίξεις για τη συσσώρευση κεφαλαίων από το τραπεζικό σύστημα οι οποίες προαναφέρθηκαν, δηλαδή την παροχή άφθονης ρευστότητας από την ΕΚΤ λόγω της πανδημίας, καθώς και την ισχυρή ανοδική τάση στις ιδιωτικές καταθέσεις κατά την πρόσφατη τριετία, συνεχίστηκε η παροχή περισσότερων τραπεζικών πιστώσεων προς τις μη χρηματοπιστωτικές

επιχειρήσεις. Ωστόσο, ο σχετικός ρυθμός αποκλιμακώθηκε έντονα στην περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου πέρυσι και έκτοτε, κυμαίνεται σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα εκείνων στην αρχή του 2021. Συγκεκριμένα, η πιστωτική επέκταση διαμορφώθηκε στο 4,7% στο πρόσφατο δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου 2022, έναντι 7,7% ένα χρόνο νωρίτερα. Την ίδια περίοδο, ο μέσος ρυθμός πιστωτικής συρρίκνωσης προς τα νοικοκυριά υποχώρησε ελαφρώς σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν (-2,1% από -2,6%). Στο σύνολο του ιδιωτικού τομέα σημειώθηκε στην πρόσφατη περίοδο Μαρτίου-Απριλίου πιστωτική επέκταση με μέσο ρυθμό 1,7%, έναντι ρυθμού 2,4% στο ίδιο χρονικό διάστημα ένα χρόνο νωρίτερα και 0,6% στο αρχικό τρίμηνο φέτος.

Ο ρυθμός επέκτασης προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και η αποκλιμάκωσή του ήταν εντονότερα σε σχέση με τα αντίστοιχα μεγέθη της χρηματοδότησης από τις τράπεζες στο σύνολο της οικονομίας, καθώς αυτή διευρύνθηκε στο δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου πολύ ταχύτερα, κατά 8,4%, από 10,2% πριν ένα χρόνο. Η σαφώς μικρότερη αύξηση των δανείων στον επιχειρηματικό τομέα σχετίζεται κυρίως με το συνεχιζόμενο εκτεταμένο δανεισμό προς τη Γενική Κυβέρνηση, με το σχετικό μέσο ρυθμό να διαμορφώνεται στο 22,4% στο πρόσφατο δίμηνο. Παρότι αυτός είναι ιδιαίτερα υψηλός, είναι πολύ χαμηλότερος από ότι ένα χρόνο πριν, όταν είχε ανέλθει στο υψηλότερο επίπεδο τουλάχιστον των τελευταίων 23 ετών (79,9%). Επομένως, συνεχίζεται η αύξηση της διασύνδεσης του τραπεζικού συστήματος με την κυβέρνηση, όπως έχει σημειωθεί και σε πρόσφατη έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος²². Αυτή η συνεχιζόμενη από την αρχή της πανδημίας τάση προξενεί αβεβαιότητα για τις χρηματοδοτικές προτεραιότητες των τραπεζών και ευρύτερα, για το εάν αξιοποιείται η σημαντική πρόσθετη ρευστότητα της τελευταίας διετίας σε παραγωγικούς σκοπούς. Η αποκλιμάκωση των δανείων στον επιχειρηματικό τομέα οφείλεται και στο ότι δεν υφίστανται πλέον έκτακτα προγράμματα παροχής ρευστότητας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας.

Η παροχή ρευστότητας στις επιχειρήσεις συνέχισε να γίνεται με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους στην αρχή του πολέμου στην Ουκρανία, προ της ανακοίνωσης για αύξηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ. Το μέσο επιτόκιο νέων δανείων τακτής λήξης προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε στην περίοδο Μαρτίου-Απριλίου στο 3,17%, υψηλότερα από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο (2,75%), όταν είχε βρεθεί κοντά στο ιστορικά ελάχιστο επίπεδο τουλάχιστον από το 2010 (2,64%). Το μέσο επιτόκιο της ίδιας κατηγορίας νέων δανείων, αλλά προς ελεύθερους επαγγελματίες, ήταν ελαφρώς υψηλότερο στην πρόσφατη περίοδο έναντι της προηγούμενης, στο 5,14% από 4,78%, σε μικρή απόσταση από το επίπεδό του πριν ένα χρόνο (4,91%). Στα νέα καταναλωτικά δάνεια τακτής λήξης προς τα νοικοκυριά, το αντίστοιχο μέσο επιτόκιο διαμορφώθηκε στο 10,14%, χαμηλότερα από ότι ένα τρίμηνο πριν (10,57%), αλλά υψηλότερα από πέρυσι (9,24%). Σε αντίθεση με τα επιτόκια δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και ελεύθερους επαγγελματίες, τα τρέχοντα επίπεδα για τα νοικοκυριά είναι από τα υψηλότερα από το β' τετράμηνο του 2003, δηλαδή της τελευταίας 19-ετίας. Κατόπιν των επερχόμενων αυξήσεων στα επιτόκια παρέμβασης από την ΕΚΤ που προαναφέρθηκαν, αναμένεται παρόμοια τάση στα επιτόκια δανεισμού εγχωρίως. Τούτων δεδομένων, οι τρέχοντες όροι χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις είναι επωφελείς.

Τα χαμηλά επιτόκια τραπεζικού δανεισμού επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών σχετίζονται και με την έντονη αποκλιμάκωση των επιτοκίων δανεισμού του ελληνικού δημοσίου. Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE, αυτή η τάση οφείλεται αφενός στην εξέλιξη της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας, αφετέρου στα έκτακτα μέτρα νομισματικής

²² Σελ. 248, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2021, Τράπεζα της Ελλάδος, Απρίλιος 2022

πολιτικής της ΕΚΤ για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Υπό αυτές τις επιδράσεις και την υποχώρηση της πανδημίας πέρυσι το καλοκαίρι, το επιτόκιο του 10-ετούς ομολόγου διαμορφώθηκε τον Αύγουστο του 2021 στο διαχρονικά ελάχιστο επίπεδό του (0,59%). Στο τέλος του περασμένου Σεπτεμβρίου, η Moody's δεν μετέβαλε την πιστοληπτική αξιολόγηση της Ελλάδας (Ba3). Ο οίκος αξιολόγησης εκτίμησε στην ίδια έκθεση πως η επιστροφή της χώρας σε σημαντικά πρωτογενή πλεονάσματα θα μειώσει σημαντικά το βάρος του χρέους, αν και ακόμη μετά την (σ.σ.: δημοσιονομική) ομαλοποίηση το επίπεδό του θα παραμείνει υψηλό. Από την άλλη πλευρά, δεν έκδωσε, όπως ήταν προγραμματισμένο, έκθεση για το ελληνικό αξιόχρεο τον Νοέμβριο. Φέτος τον Ιανουάριο, ο οίκος Fitch διατήρησε την περυσινή αξιολόγηση BB, αναβαθμίζοντας τις προοπτικές της χώρας (outlook) σε θετικές από σταθερές. Αυτό το γεγονός ανοίγει το δρόμο για αναβάθμιση σε BB+, δηλαδή μια βαθμίδα κάτω από την επενδυτική κατηγορία. Τον Απρίλιο, την επόμενη ημέρα μετά από την ανακοίνωση της πρώτης κοινοποίησης των δημοσιονομικών στοιχείων για το 2021, ο οίκος Standard & Poor's έγινε ο πρώτος που αξιολόγησε το αξιόχρεο της ελληνικής οικονομίας σε BB+, με σταθερές προοπτικές. Η αναβάθμιση αντανάκλα την προσδοκία του οίκου για συνεχή βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ασκούμενων πολιτικών στην Ελλάδα, ενώ οι επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία θεωρούνται διαχειρίσιμες, χάρη στα σημαντικά αποθέματα ασφαλείας τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στον δημόσιο τομέα.

Παρά αυτές τις σαφώς θετικές εξελίξεις, σημειώνεται συνεχής άνοδος του επιτοκίου του 10-ετούς ομολόγου του ελληνικού δημοσίου στην περίοδο Σεπτεμβρίου 2021-Απριλίου 2022, με κλιμάκωση από τον Ιανουάριο, προ του πολέμου στην Ουκρανία. Σωρευτικά έφτασε τις 230 μονάδες βάσης, διαμορφώνοντας το επιτόκιο στο 2,89%, επίπεδο που είναι το υψηλότερο των τελευταίων 34 μηνών. Ταυτόχρονα, η αντίστοιχη απόδοση στα γερμανικά ομόλογα ανήλθε κατά 128 μονάδες βάσης, στο 0,75%. Ακολουθώντας, το spread με το ελληνικό ομόλογο διευρύνθηκε κατά 102 μονάδες στο συγκεκριμένο οκτάμηνο, φθάνοντας τις 215. Υπό αυτές τις τάσεις στην απόδοση και τις εξελίξεις στην πιστοληπτική του αξιολόγηση, το ελληνικό δημόσιο πραγματοποίησε στο πρώτο εξάμηνο του 2022 μια έκδοση ομολόγου δεκαετούς διάρκειας και μια επανέκδοση επταετούς τίτλου. Η πρώτη πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο, με επιτόκιο σαφώς υψηλότερο εκείνου της προηγούμενης έκδοσης ίδιας διάρκειας τον περασμένο Ιούνιο, στο 1,84% από 0,88%. Από την έκδοση αντλήθηκαν €3 δισεκ., στη μεγάλη πλειονότητά τους από ξένους επενδυτές (84,5%), με τις συνολικές προσφορές να φτάνουν τα €15 δισεκ. Η δεύτερη έκδοση πραγματοποιήθηκε στο τέλος Απριλίου, μετά την αξιολόγηση της S&P. Μέσω αυτής αντλήθηκε €1,5 δισεκ., με επιτόκιο, 2,5% και τις προσφορές να φθάνουν τα €4,8 δισεκ., αντανάκλωντας την εμπιστοσύνη στις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της ελληνικής οικονομίας.

Την τρέχουσα περίοδο το επιτόκιο του ελληνικού δημοσίου βρίσκεται στην περιοχή του 3,7-3,8%. Το υψηλό επίπεδο του δυσχεραίνει την κάλυψη του στόχου δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου €12 δισεκ. από τις αγορές το 2022. Υπό αυτές τις μη ευνοϊκές συνθήκες στις αγορές κεφαλαίου, κρίνεται πιθανή η χρησιμοποίηση μέρους του ταμειακού αποθέματος που έχει διαμορφώσει σταδιακά από το 2018 το ελληνικό δημόσιο, για το ενδεχόμενο δυσκολιών πρόσβασης στις αγορές κεφαλαίων στην περίοδο μετά τα προγράμματα προσαρμογής. Στο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2022 αναφέρεται ότι «Η διατήρηση του υψηλού επιπέδου ταμειακού αποθέματος, σχεδόν €38 δισεκ. στο τέλος Μαρτίου 2022, συμβάλλει ουσιαστικά στην επίτευξη χαμηλού κόστους χρηματοδότησης και διασφαλίζει την εκπλήρωση των μεσοπρόθεσμων χρεωστικών υποχρεώσεων. Εντός των επόμενων ετών, τα ταμειακά αποθέματα θα μειωθούν σταδιακά με

στόχο την αποπληρωμή του υπολοίπου του δημόσιου χρέους...».²³ Συνεπώς, το ταμειακό απόθεμα θα αξιοποιηθεί σταδιακά για την αναχρηματοδότηση του δημόσιου χρέους.

Σε κάθε περίπτωση, υπενθυμίζεται πως σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, είχε επανειλημμένως επισημανθεί το ενδεχόμενο οι χρηματοδοτικές συνθήκες διεθνώς να μεταβληθούν και να χειροτερεύσουν, ιδίως όταν θα μειώνονταν σε μεγάλο βαθμό ή θα ολοκληρώνονταν οι έκτακτες παρεμβάσεις στήριξης της ρευστότητας από τις μεγαλύτερες κεντρικές τράπεζες διεθνώς. Αυτή η δυναμική είχε παρουσιαστεί στη χρηματοδότηση του ελληνικού δημοσίου πριν τον πόλεμο στην Ουκρανία, με την άνοδο των επιτοκίων

Παρά την επιβράδυνση της πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις, οι χρηματοδοτικές διευκολύνσεις από την ΕΚΤ, η παρατεταμένη ταχύρρυθμη διεύρυνση των καταθέσεων, αλλά και η εκκίνηση διάθεσης των δανειακών πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, προβλέπεται πως θα συμβάλουν στη συνέχιση της αύξησης των πιστώσεων κατά το τρέχον έτος, έστω με χαμηλό ρυθμό. Ως προς την επίδραση του τελευταίου παράγοντα, υπενθυμίζονται οι επιχειρησιακές συμφωνίες που συνάφθηκαν τον Δεκέμβριο του 2021 μεταξύ Υπουργείου Οικονομικών και έξι πιστωτικών ιδρυμάτων, για την αξιοποίηση δανειακών πόρων του Ταμείου ύψους €970 εκατ. Τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν δημοσιοποιήσει προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος προς τους επενδυτές που επιθυμούν να λάβουν δανειοδότηση από το «Ελλάδα 2.0» για την υλοποίηση των σχεδίων τους. Σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό του 2022, θα δημιουργηθεί και ένα ταμείο επιχειρηματικών συμμετοχών υπό την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Επενδύσεων (EATE), όπως το EQUIFUND, που είχε δημιουργηθεί από το ελληνικό δημόσιο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤαΕ). Ο εκτεταμένος περιορισμός των ΜΕΔ παρέχει σημαντικούς βαθμούς ελευθερίας στις τράπεζες για την παροχή πιστώσεων φέτος και τα προσεχή έτη. Επισημαίνεται ότι οι δανειακοί πόροι οι οποίοι έχουν καταμετρηθεί έως τώρα στα τραπεζικά ιδρύματα είναι αυτοί που αντλήθηκαν πέρυσι. Για το τρέχον έτος είναι προγραμματισμένη η άντληση επιπλέον €1,85 δισεκ., παρέχοντας τη δυνατότητα για περισσότερες τραπεζικές πιστώσεις, από τα εγχώρια αλλά και διεθνή πιστωτικά ιδρύματα (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης), φέτος και στα προσεχή έτη.

Ενώ λαμβάνουν χώρα αυτές οι θετικές εξελίξεις, που δημιουργούν αντίστοιχες προοπτικές για την παροχή πιστώσεων, στην πλευρά των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών παραμένουν εμπόδια χρηματοδότησης. Αυτά σχετίζονται με υφιστάμενες δανειακές υποχρεώσεις τους, ιδίως τις ληξιπρόθεσμες. Πλέον σημαντική περίπτωση αποτελεί το γεγονός ότι προϋπόθεση ένταξης των ΜμΕ πανευρωπαϊκά στα προγράμματα του Ταμείου Ανάκαμψης είναι να έχουν πρόσβαση σε τραπεζική χρηματοδότηση, δηλαδή να μπορούν να αξιολογηθούν θετικά από τις τράπεζες. Αυτή η ρήτρα χρηματοδότησης αποκλείει από τους νέους πόρους τις πολλές υπερχρεωμένες επιχειρήσεις εγχωρίως. Στο πλαίσιο των προσπαθειών αντιμετώπισης αυτού του ζητήματος, έχουν σχεδιαστεί κίνητρα για συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων, καθώς τέτοιοι εταιρικοί μετασχηματισμοί μεταξύ ΜμΕ περιλαμβάνονται στα πέντε κριτήρια επιλεξιμότητας για την πρόσβαση στα δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης (σχεδίου νόμου «Κίνητρα Ανάπτυξης Επιχειρήσεων, μέσω συνεργασιών και εταιρικών μετασχηματισμών»). Ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι επιπτώσεις του στο ενεργειακό κόστος, έχουν προξενήσει σε μέρος των επιχειρήσεων με επενδυτικά σχέδια, επιφυλακτικότητα ως προς την υλοποίησή τους. Έτσι, αυτές αναμένεται να τηρήσουν στάση αναμονής έναντι των σχετικών εξελίξεων, έως ότου διαφανεί η επίτευξη συμφωνίας κατάπαυσης του πολέμου.

²³ Stability Programme 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Απρίλιος 2022, σελ. 38

Ειδικά για τις μεγαλύτερες μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, οι δυνατότητες πρόσβασης σε χρηματοδότηση εκτός του τραπεζικού συστήματος, δηλαδή από τις κεφαλαιαγορές, και ευρύτερα οι προοπτικές τους, είχαν βελτιωθεί προ του πολέμου, βάσει της εξέλιξης του Γενικού Δείκτη (ΓΔ) του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Από τα μέσα του περυσινού Απριλίου έως τις αρχές του φετινού Ιανουαρίου, ο δείκτης κυμαινόταν, με μικρές διορθώσεις, γύρω από τις 900 μονάδες, προσεγγίζοντας κατά περιόδους την περιοχή των 920 μονάδων, στην οποία βρισκόταν προ της πανδημίας. Μάλιστα, από τα μέσα Ιανουαρίου έως το ξεκίνημα του πολέμου, ο ΓΔ κυμαινόταν ακόμα ψηλότερα, στις 950 μονάδες, φθάνοντας μέχρι τις 971,05 μονάδες. Η σύρραξη μετέβαλε άρδην αυτή την ανοδική δυναμική, με το Γενικό Δείκτη να υποχωρεί από τις 24 Φεβρουαρίου έως τις 8 Μαρτίου κατά 160 μονάδες ή κατά 16,9%, στις 789,7 μονάδες, επίπεδο το οποίο ήταν το χαμηλότερο από τα μέσα Φεβρουαρίου του 2021. Έκτοτε, με εξαίρεση την προτελευταία εβδομάδα του Μαρτίου, ο ΓΔ ανερχόταν συνεχώς έως τις 20 Απριλίου, με αποτέλεσμα να έχει ανακτήσει το σύνολο των απωλειών του εξαιτίας του πολέμου, καθώς στις 21 Απριλίου έφτασε τις 950 μονάδες. Ωστόσο την αμέσως επόμενη περίοδο απώλεσε εντός δύο εβδομάδων περί τις 100 μονάδες λόγω της επιδείνωση του διεθνούς κλίματος από τον πόλεμο, επίπεδο γύρω από το οποίο διακυμάνθηκε κατά τις επόμενες δύο εβδομάδες. Στο τέλος Μαΐου και τις αρχές Ιουνίου ο ΓΔ ανέκαμψε στις 900 μονάδες. Από αυτό το επίπεδο υποχώρησε κατόπιν της ανακοίνωσης της ΕΚΤ για τις επερχόμενες αλλαγές στη νομισματική πολιτική, που επηρεάζουν πρωτίστως τις τράπεζες, μέσω της αύξησης των επιτοκίων και της διακοπής της επαναγοράς ομολόγων από τον Ιούλιο, πέφτοντας ελαφρώς χαμηλότερα από ότι στην αρχή του Μαΐου, στην περιοχή των 820-840 μονάδων. Έκτοτε και έως το τέλος του Ιουνίου, ο δείκτης κυμαινόταν σε αυτές τις τιμές.

Οι μεγάλες διακυμάνσεις του Γενικού Δείκτη οι οποίες παρουσιάστηκαν, αναδεικνύουν την παραμένουσα έντονη αβεβαιότητα για επιπτώσεις του πολέμου στην ενεργειακή τροφοδοσία, τις τιμές και τις επενδύσεις, κυρίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και τον αντίκτυπο που θα έχουν στις επιχειρήσεις και γενικότερα στη οικονομία στην Ελλάδα. Όσο η αβεβαιότητα γύρω από αυτά τα ζητήματα παραμένει, κυρίως μέχρι να διασφαλιστούν οι εναλλακτικές της Ρωσίας πηγές προμήθειας της ενέργειας που χρειάζεται η Ευρώπη, οι χρηματιστηριακοί δείκτες θα είναι επιρρεπείς σε έντονες διακυμάνσεις, κυρίως από δυσμενείς εξελίξεις στο πεδίο του πολέμου και των διαπραγματεύσεων. Την εμπιστοσύνη στις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας θα μπορούσε να ενισχύσει την τρέχουσα περίοδο η υλοποίηση των επενδύσεων και των μεταρρυθμίσεων του Ταμείου Ανάκαμψης.

Η εμπιστοσύνη από τους επενδυτές στις μεσοπρόθεσμες προοπτικές των μεγαλύτερων επιχειρήσεων εγχωρίως πριν τον πόλεμο, αποτυπωνόταν στη δραστηριότητα στις εκδόσεις εταιρικών ομολόγων, η οποία είχε κλιμακωθεί προς το τέλος του 2021. Τον Σεπτέμβριο, η Eurobank έκδωσε ομόλογο 6,5 ετών και ύψους €500 εκατ. και απόδοσης 2,375%, με τις προσφορές να φθάνουν τα €825 εκατ. Στα μέσα του ίδιου μήνα, η Alpha Bank προχώρησε στην έκδοση ομολόγου υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (senior preferred), ύψους €500 εκατ. Το τελικό επιτόκιο διαμορφώθηκε σε 2,625%, με τις προσφορές να υπερβαίνουν το €1 δισεκ. Αυτή ήταν η πρώτη έκδοση τέτοιου τίτλου που πραγματοποιεί συστημική τράπεζα μετά τον Ιούνιο του 2014, με στόχο την κάλυψη των ελάχιστων απαιτήσεων ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (MREL). Στα μέσα Νοεμβρίου η ΕΛΒΑΛ-ΧΑΛΚΟΡ προχώρησε σε ομολογιακή έκδοση ύψους €250 εκατ., με τελική απόδοση 2,45%, η οποία υπερκαλύφθηκε 2,94 φορές. Στις αρχές Δεκεμβρίου ξεκίνησε η διαπραγμάτευση του πράσινου ομολόγου της Noval Property, με το οποίο αντλήθηκαν €120 εκατ. με επιτόκιο 2,65%, ενώ η έκδοση υπερκαλύφθηκε 2,8 φορές. Την ίδια περίοδο η Alpha Bank έκδωσε νέο ομόλογο υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (senior preferred), ύψους €300

εκατ., διετούς διάρκειας με non call για το πρώτο έτος και επιτόκιο έκδοσης 3%. Ταυτόχρονα, το ίδιο ποσό άντλησε η ΓΕΚ-ΤΕΡΝΑ, με επταετές ομόλογο απόδοσης 2,3% και υπερκάλυψη 2,3 φορές. Στην αρχή του 2022, πριν την εισβολή στην Ουκρανία, δεν είχαν πραγματοποιηθεί εκδόσεις ομολογιακών δανείων. Η σχετική δραστηριότητα παραμένει ιδιαίτερα χαμηλή στη διάρκεια του πολέμου, όχι μόνο λόγω της ανησυχίας για τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της εγχώριας και της ευρωπαϊκής οικονομίας, αλλά και μάλλον επειδή τα επιτόκια έχουν ανέλθει, περιορίζοντας τη δυνατότητα των επιχειρήσεων να αντλήσουν κεφάλαια με όρους που ευνοούν την αποδοτικότητα των επενδύσεών τους, την αναχρηματοδότηση των χρεών τους κ.λπ. Οι πρόσφατες αποφάσεις της ΕΚΤ, για σύσφιξη της νομισματικής πολιτικής, με αύξηση των επιτοκίων, εκτιμάται πως θα αποτελέσουν πρόσθετο αποτρεπτικό παράγοντα τουλάχιστον την επόμενη περίοδο. Προσφάτως, στην αρχή του Ιουνίου, η Eurobank ολοκλήρωσε την έκδοση ομόλογου υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (senior preferred), ύψους €500 εκατ, το οποίο λήγει στις 9 Μαρτίου 2025, με απόδοση 4,375%. Η έκδοση καλύφθηκε κατά 52% από ξένους επενδυτές.

Ως προς τις δυνατότητες χρηματοδότησης των επιχειρήσεων από το δημόσιο τομέα, παρατέθηκαν προηγουμένως στην τρέχουσα υποενότητα τα σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης δεδομένα, το οποίο θα αποτελέσει τη σημαντικότερη πρόσθετη πηγή επενδυτικών κεφαλαίων φέτος και στα επόμενα έτη. Δεδομένου ότι ο ρυθμός διάθεσης των κεφαλαίων του ΕΤΑ περιλαμβάνεται στους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν το μακροοικονομικό σενάριο για το 2022, εφόσον οι χρηματοδοτήσεις στο πλαίσιο του, σε επιχορηγήσεις και δάνεια, διαμορφωθούν πλησίον των στόχων στον Προϋπολογισμό για φέτος, θα συμβάλλουν στην πραγματοποίησή του. Σε αντίθετη περίπτωση, η ώθησή τους στις επενδύσεις θα είναι μικρότερη.

Ως προς την τακτική κρατική χρηματοδότηση επενδύσεων από το ελληνικό Δημόσιο, μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, για το 2022 προβλεπόταν στο Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού διάθεση πόρων ύψους €7,8 δισεκ. μέσω του ΠΔΕ. Σε αυτούς δεν περιλαμβάνονταν οι έκτακτες παρεμβάσεις εξαιτίας της υγειονομικής κρίσης. Με το συμπληρωματικό προϋπολογισμό που κατατέθηκε στις αρχές Απριλίου, οι προβλεπόμενες πιστώσεις μέσω του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ διευρύνθηκαν κατά €600 εκατ., επομένως ο συνολικός προϋπολογισμός του ανήλθε στα €8,4 δισεκ. Στο αρχικό τετράμηνο φέτος, οι ενισχύσεις μέσω του προγράμματος έφτασαν τα €3,15 δισεκ., ενώ εξαιρουμένων των παρεμβάσεων λόγω της πανδημίας, διαμορφώθηκαν σε €2,88 δισεκ. Αυτό το επίπεδο είναι πολλαπλάσιο του αντίστοιχου πριν ένα χρόνο, όταν οι δαπάνες του ΠΔΕ αφορούσαν κατά κύριο λόγο σε μέτρα κατά της πανδημίας (€2,1 δισεκ. εκ των €3,56 δισεκ.), αλλά και του στόχου δαπανών για το δίμηνο (€2,37 δισεκ.). Οι συγκεκριμένες τάσεις στις δαπάνες κρίνονται ως ενδείξεις διεύρυνσης της στήριξης της επενδυτικής δραστηριότητας από το ΠΔΕ σε σύγκριση με το 2021, κατά το οποίο οι ενισχύσεις του προγράμματος διαμορφώθηκαν σε €5,8 δισεκ.

Όπως είχε εκτιμηθεί σε εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία στη διάρκεια του 2021, η υλοποίηση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων παρουσίασε πέρυσι, για άλλον ένα χρόνο, υστέρηση έναντι του στόχου, εξαιτίας και του μη ευνοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος. Στην Εισηγητική Έκθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2021 ο στόχος εσόδων από αποκρατικοποιήσεις ήταν €1,79 δισεκ. Η έντονη αβεβαιότητα για τη δυναμική της πανδημίας στο μεγαλύτερο μέρος του πρώτου εξαμήνου του 2021, είχε αρνητικό αντίκτυπο στη δραστηριότητα του ΤΑΙΠΕΔ και στο επενδυτικό ενδιαφέρον. Ωστόσο, σημαντικές διαγωνιστικές διαδικασίες ολοκληρώθηκαν στη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου (Εγνατία Οδός, ΔΕΠΑ Υποδομών) και εκκρεμεί ο προσυμβατικός έλεγχός τους από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Επιπλέον, ξεκίνησαν πέρυσι ή συνεχίζονται από προηγούμενα έτη οι διαγωνισμοί για την παραχώρηση της μαρίνας

Καλαμαριάς, των λιμένων Αλεξανδρούπολης και Καβάλας, για τον χώρο του κοιτάσματος φυσικού αερίου «Νότια Καβάλα», για τον Οργανισμό Λιμένος Ηγουμενίτσας, για τον Οργανισμό Λιμένος Ηρακλείου και τη μαρίνα της Πύλου.

Παρότι αρκετές διαγωνιστικές διαδικασίες είναι εν εξελίξει και ολοκληρώθηκαν δύο ιδιαίτερα σημαντικές (Εγνατία Οδός, ΔΕΠΑ Υποδομών), εντούτοις τα έσοδα από αποκρατικοποιήσεις που έγιναν πέρυσι είναι όσα προέρχονται από την Ελληνικό ΑΕ, το Golf-Βόρειο Αφάντου και τη χορήγηση δικαιωμάτων χρήσης ραδιοσυχνότητας. Στον Προϋπολογισμό του 2022 αναφερόταν πως έφτασαν τα €625,7 εκατ., αντιστοιχώντας στο 42,6% του σχετικού στόχου. Από την άλλη πλευρά, καθώς οι διαδικασίες που απαιτούνται για την τυπική ολοκλήρωση των διαγωνισμών για την Εγνατία Οδό και την ΔΕΠΑ Υποδομών θα ολοκληρωθούν φέτος, θα εισπραχθούν και τα αντίστοιχα τιμήματα. Αυτά αποτελούν τις σημαντικότερες συνιστώσες του στόχου εσόδων από τις αποκρατικοποιήσεις το 2022, ύψους €2.151 εκατ. (91,7% του στόχου). Άλλα €178,7 εκατ. θα προέλθουν από έσοδα και καταβολές δόσεων ολοκληρωμένων συναλλαγών προηγούμενων ετών, με το δεύτερο μέρος του τιμήματος από την πώληση και μεταβίβαση της Ελληνικό ΑΕ (€167 εκατ.) να αποτελεί το μεγαλύτερο τμήμα τους. Καθώς τα αναμενόμενα έσοδα προέρχονται σχεδόν αποκλειστικά από ολοκληρωμένες διαδικασίες, θεωρείται αρκετά πιθανή η επίτευξη του στόχου εσόδων για το τρέχον έτος. Δεδομένου του αριθμού των εν εξελίξει διαδικασιών από πέρυσι, σε συνδυασμό με ορισμένες νέες οι οποίες έχουν προγραμματιστεί φέτος, θεωρείται ότι ο στόχος θα έπρεπε να περιλαμβάνει κάποιες εξ' αυτών και να είναι υψηλότερος.

Σχετικά με τις πρόσφατες ενέργειες του ΤΑΙΠΕΔ, ξεκίνησε στο τέλος Ιανουαρίου η διαγωνιστική διαδικασία για τη νέα παραχώρηση της Αττικής Οδού, για 25 έτη και τέσσερις μήνες μετά, ανακοινώθηκε πως είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον οκτώ επενδυτικά σχήματα. Στα μέσα Μαρτίου υποβλήθηκε εκδήλωση ενδιαφέροντος από ένα επενδυτικό σχήμα για την παραχώρηση της μαρίνας Ιτέας, ενώ στις αρχές Απριλίου οκτώ επενδυτικά σχήματα βρέθηκαν την επόμενη φάση για την αξιοποίηση του Οργανισμού Λιμένος Ηρακλείου. Στα μέσα Απριλίου ακυρώθηκε ο διαγωνισμός για την παραχώρηση της μαρίνας Καλαμαριάς. Στην αρχή του Μαΐου η «InternationalPort Investments Kavala» αναδείχθηκε προτιμητέος Επενδυτής για την υπο-παραχώρηση του λιμένα «Φίλιππος Β'» στην Καβάλα. Το οικονομικό αντάλλαγμα για την υπο-παραχώρηση ανέρχεται περίπου σε €33,9 εκατ. και ο φάκελος του διαγωνισμού βρίσκεται σε διαδικασία προσυμβατικού ελέγχου. Στο τέλος Ιουνίου ανακοινώθηκε πως υπέβαλαν εκδήλωση ενδιαφέροντος για τη megayacht μαρίνα στην Κέρκυρα τέσσερα επενδυτικά σχήματα. Συνεπώς, τα έσοδα του ΤΑΙΠΕΔ στο πρώτο εξάμηνο είναι για άλλο ένα έτος μηδαμινά. Ωστόσο υφίστανται δυνατότητες σημαντικής αύξησης στη συνέχεια του 2022, πρωτίστως από την τυπική ολοκλήρωση των διαγωνισμών από την Εγνατία Οδό και την ΔΕΠΑ Υποδομών.

Στον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, η λειτουργία της, όπως και των περισσότερων οικονομιών, στην αρχή του 2022 χωρίς απαγορεύσεις και περιορισμούς, στις επιχειρήσεις και τις μετακινήσεις των πολιτών, σε αντίθεση με ένα χρόνο νωρίτερα, ευνόησε κυρίως τις εισαγωγές προϊόντων και σαφώς λιγότερο τις εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών. Στην ενίσχυση των πρώτων εγχωρίως συνέβαλε και η συνέχιση της ανάκαμψης με υψηλό ρυθμό στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι και το πρώτο φέτος, που τόνωσε την καταναλωτική ζήτηση. Η επίδραση των τιμών των καυσίμων είναι μεγάλη σε αμφότερες τις πλευρές του ισοζυγίου προϊόντων, αλλά όχι η υψηλότερη μεταξύ των συνιστωσών του. Προηγούμενως στην τρέχουσα υποενοότητα παρουσιάστηκαν τα διαθέσιμα στοιχεία για τη διεθνή τουριστική κίνηση στο πρώτο πεντάμηνο φέτος, από τα οποία προκύπτουν ενδείξεις συνέχισης της ισχυρής ενίσχυσής της σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα, παρά τον πόλεμο στην Ουκρανία. Επιπλέον, φαίνεται πιθανό να προσεγγίσει το

επίπεδο του 2019. Ωστόσο, περισσότερο καθοριστική για την τάση στο ισοζύγιο υπηρεσιών φαίνεται να είναι η δυναμική των εξαγωγών μεταφορικών υπηρεσιών, η διεύρυνση των οποίων ευνοείται έντονα από τη μη επιβολή περιοριστικών μέτρων φέτος και τις ανακατατάξεις στις διεθνείς εφοδιαστικές αλυσίδες από τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Αναλυτικά ως προς τις πρόσφατες εξελίξεις στις εξαγωγικές και εισαγωγικές ροές βασικών κατηγοριών προϊόντων και υπηρεσιών, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών, της Τράπεζας της Ελλάδος, οι εξαγωγές προϊόντων, σε τρέχουσες τιμές, συνέχισαν να διευρύνονται έντονα στο τρίμηνο Φεβρουαρίου-Απριλίου κατά 30,4% (+€2,8 δισεκ.), ελαφρώς ηπιότερα από ότι στην περίοδο Νοεμβρίου-Ιανουαρίου (+38,8%). Η αύξηση προήλθε για άλλο ένα τρίμηνο κατά κύριο λόγο (56,8%) από τις εξαγωγές εκτός καυσίμων-πλοίων, που ενισχύθηκαν κατά 22,9% (+€1,6 δισεκ.), ελαφρώς ηπιότερα από ότι ένα τρίμηνο νωρίτερα (+30,4%). Σχεδόν όλο το υπόλοιπο της διεύρυνσης των εξαγωγών προϊόντων (42,9%) προήλθε από τις πολύ υψηλότερες εξαγωγές καυσίμων (+54,0% ή +1,2 δισεκ.), εξαιτίας κυρίως της μεγάλης αύξησης των διεθνών τιμών τους. Πάντως, η άνοδός τους ήταν ηπιότερη από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο, προ πολέμου (+72,1%). Οι εξαγωγές πλοίων, των οποίων η βαρύτητα στο σύνολο των εξαγωγών προϊόντων είναι πολύ μικρή, διευρύνθηκαν κατά €5,9 εκατ. ή 26,6%, σε αντίθεση με την πτώση τους κατά 1,3% ένα τρίμηνο νωρίτερα. Επομένως, η ιδιαίτερα σημαντική ενίσχυση των εξαγωγών αγαθών δεν προήλθε κυρίως από υψηλότερες τιμές των ενεργειακών αγαθών. Παρά την έντονη αύξηση των εξαγωγών προϊόντων, η ισχυρότερη ενίσχυση των εισαγωγών στο τρίμηνο Φεβρουαρίου-Απριλίου (+41,6% ή +€6,08 δισεκ.), που προήλθε πρωτίστως (52,0%) από τις περισσότερες εισαγωγές αγαθών εκτός καυσίμων-πλοίων (+27,5% ή +€3,16 δισεκ.), και δευτερευόντως από τις εισαγωγές καυσίμων (+94,3% ή +€2,91 δισεκ.), οδήγησε σε διεύρυνση του ελλείμματος αγαθών σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα κατά 60,8% ή €3,28 δισεκ., στα €8,67 δισεκ. Αυτή η διεύρυνση ήταν ηπιότερη του τριμήνου Νοεμβρίου-Ιανουαρίου (+88,6%).

Τη διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών στην περίοδο Φεβρουαρίου-Απριλίου μετρίασε σε μικρό βαθμό η διεύρυνση του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών. Οι εξαγωγές υπηρεσιών ήταν 47,6% περισσότερες από ότι πριν ένα έτος (+€2,53 δισεκ.), σε συνέχεια μεγαλύτερης ανόδου (61,7%) στο προηγούμενο τρίμηνο Νοεμβρίου-Ιανουαρίου. Η άνοδός τους προήλθε κυρίως (63,1%) από την παροχή μεταφορικών υπηρεσιών (+€1,6 δισεκ. ή +41,1%), σε συνέχεια μεγαλύτερης ανόδου τους ένα τρίμηνο νωρίτερα (+67,8%). Επισημαίνεται πως οι εισπράξεις από μεταφορές σε αυτό το χρονικό διάστημα υπερέβησαν κατά πολύ το επίπεδό τους το 2019 (+40,0%). Οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες συνέβαλαν το 34,4% της αύξησης, καθώς διευρύνθηκαν έντονα, κατά €845,8 εκατ. (+646,5%), αφού την ίδια περίοδο ένα χρόνο νωρίτερα είχαν επιβληθεί ισχυροί περιορισμοί στις διεθνείς επιβατικές μεταφορές. Επιπλέον, υπολείπονταν κατά 7,8% του επιπέδου τους το 2019. Το μικρότερο μερίδιο στην αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών είχαν οι λοιπές υπηρεσίες, που ανήλθαν κατά €88,1 εκατ. (+6,8%), αύξηση πολύ μικρότερη εκείνης ένα τρίμηνο νωρίτερα (+19,8%).

Ενίσχυση παρουσίασε και η ζήτηση για εισαγόμενες υπηρεσίες στο τρίμηνο Φεβρουαρίου-Απριλίου φέτος, μικρότερης σχετικής (+39,5%) και απόλυτης (+€1,79 δισεκ.) έκτασης από εκείνη στο σκέλος των εξαγωγών υπηρεσιών. Επιπρόσθετα, ήταν ηπιότερη από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο (+64,5%). Η αύξηση προήλθε κυρίως (78,5%) από την ενισχυμένη εγχώρια ζήτηση για μεταφορές (+46,5% ή +€1,4 δισεκ.), με τη συμβολή των τουριστικών υπηρεσιών στην άνοδο (16,2%) να έπεται, κατόπιν των περιοριστικών μέτρων πριν ένα χρόνο (+254,6% ή +€290,4 εκατ.). Η εγχώρια ζήτηση για λοιπές υπηρεσίες ενισχύθηκε ελαφρώς (+€94,2 εκατ. ή +6,7%), όπως και ένα τρίμηνο νωρίτερα (+12,3%). Συνισταμένη των μεταβολών στις δύο βασικές συνιστώσες του

ισοζυγίου υπηρεσιών στο τρίμηνο Φεβρουαρίου-Απριλίου ήταν η έντονη διεύρυνση του πλεονάσματός του, κατά 95,1% ή κατά €739,0 εκατ., με αποτέλεσμα να φτάσει τα €1,52 δισεκ. Συνολικά, το έλλειμμα του συνολικού ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα αυξήθηκε κατά 55,0% ή €2,54 δισεκ., φθάνοντας τα €7,15 δισεκ.

Ως προς τις πλέον πρόσφατες τάσεις σε τμήματα της οικονομικής δραστηριότητας εγχωρίως, καθώς και σε βραχυχρόνιους οικονομικούς δείκτες, στο τέλος του πρώτου και στην αρχή του δεύτερου τριμήνου του 2022, κατόπιν του πολέμου στην Ουκρανία, ως επί το πλείστον σημειωνόταν επιβράδυνση των ανοδικών τάσεων στην πλευρά της παραγωγής. Αναλυτικά, στην πλευρά της προσφοράς της οικονομίας, ο ρυθμός ανόδου της βιομηχανικής παραγωγής υποχώρησε στο 1,7% στο δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου, από 2,3% στο προηγούμενο τρίμηνο και κατόπιν ισχυρής αύξησης 13,7% ένα έτος νωρίτερα, κατά την έξοδο από το τελευταίο lockdown. Σε επίπεδο βασικών βιομηχανικών τομέων, η επιβράδυνση προήλθε κυρίως από την Μεταποίηση, όπου η άνοδος υποχώρησε από το 5,0% στο 1,9% και δευτερευόντως από τα Ορυχεία-Λατομεία, η βαρύτητα των οποίων είναι πολύ μικρότερη για τη βιομηχανική παραγωγή και όπου η ήδη μεγάλη πτώση ενισχύθηκε, στο 18,2% στο πρόσφατο δίμηνο από 12,6% στην αρχή του έτους. Η τάση στην Παροχή Νερού μεταβλήθηκε από οριακά ανοδική (-1,0%) σε ήπια πτωτική (-2,3%). Η Παραγωγή Ηλεκτρικού Ρεύματος ήταν ο μοναδικός βιομηχανικός τομέας του οποίου η τάση στην παραγωγή βελτιώθηκε, από -5,4% σε +3,8%. Παραπάνω αναφέρθηκαν οι έντονα ανοδικές τάσεις σε σχέση πέρυσι στις διεθνείς αφίξεις στα αεροδρόμια, οι οποίες τον Μάιο υπερέβησαν και εκείνες του 2019, καθώς και στις εισπράξεις από τον διεθνή τουρισμό, που αναδεικνύουν την ισχυρή αύξηση της δραστηριότητας κατά το δεύτερο τρίμηνο στο συγκεκριμένο τομέα.²⁴

Λαμβάνοντας υπόψη για την πραγματοποίηση μακροοικονομικών προβλέψεων κυρίως τις πρόσφατες και τις πιθανές εξελίξεις σχετικά με τον πόλεμο στην Ουκρανία και τις επιπτώσεις του, όπως τη συνεχιζόμενη έντονη αύξηση τιμών στα ενεργειακά προϊόντα, που έχει επεκταθεί και σε άλλα προϊόντα (π.χ. τρόφιμα-ποτά, διαμονή-εστίαση), την ηπιότερη ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας, αλλά και τις εκτεταμένες δημοσιονομικές παρεμβάσεις για την ανάσχεση αυτών των επιδράσεων, τη δυναμική της πανδημίας COVID-19, την αρκετά μεγαλύτερη της αναμενόμενης ενίσχυση του διεθνούς τουρισμού, καθώς και τη σταδιακή αύξηση προσεχώς των επιτοκίων παρέμβασης, αναμένεται πως σε περίπτωση νέας σημαντικής κλιμάκωσης της πανδημίας, π.χ. από το τέλος του καλοκαιριού, οι σχετικοί περιορισμοί θα διαμορφωθούν γύρω από το επίπεδο εκείνων στη διάρκεια της άνοιξης, επομένως δεν θα επανέλθουν ισχυρά περιοριστικά μέτρα. Έτσι, δεν θα ανακοπεί ξανά η δια ζώσης λειτουργία κλάδων στους οποίους είχε επιβληθεί τα προηγούμενα έτη αναστολή λειτουργίας και όπου πραγματοποιείται σημαντικό μέρος της ιδιωτικής κατανάλωσης (Λιανικό Εμπόριο, Τουρισμός, Εστίαση, Τέχνες-Ψυχαγωγία, Μεταφορές κ.ά.), συμβάλλοντας στην ενίσχυσή της. Η κατανάλωση των νοικοκυριών θα τονωθεί και από τη διεύρυνση της απασχόλησης σε αυτούς τους κλάδους σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα, ιδίως στον Τουρισμό, εξαιτίας της ισχυρής ανόδου της δραστηριότητάς του από τη διεθνή τουριστική κίνηση. Θέσεις εργασίας θα δημιουργηθούν και από τις περισσότερες επενδύσεις, π.χ. σε κλάδους της βιομηχανίας με υψηλές εξαγωγικές επιδόσεις, επίσης στον Τουρισμό, καθώς και από τη μεγαλύτερη συμβολή του δημόσιου τομέα στην επενδυτική δραστηριότητα (διεύρυνση ΠΔΕ, Ταμείο Ανάκαμψης). Τις καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών θα συνεχίσει να στηρίζει η αρκετά αυξημένη αποταμίευσή τους εντός της πανδημίας.

²⁴ Κατά την ετοιμασία της έκθεσης, δεν ήταν διαθέσιμα στοιχεία οικονομικής δραστηριότητας για τον Μάρτιο, επειδή αναβλήθηκε η δημοσίευση του σχετικού δελτίου που ήταν προγραμματισμένη για το τέλος του Ιουνίου.

Από την άλλη πλευρά, τη διεύρυνση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών θα ανασχέσει ο ιδιαίτερα υψηλός πληθωρισμός, εξαιτίας πρωτίστως του πολέμου στην Ουκρανία, αλλά και της συνεχιζόμενης σημαντικής ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας, ωστόσο με ηπιότερο ρυθμό από ότι αναμενόταν πριν τη ρωσική εισβολή. Οι πληθωριστικές πιέσεις στην κατανάλωση θα μετριαστούν από τις παρεμβάσεις στήριξης των νοικοκυριών (επιδότηση κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου και βενζίνης, αυξημένο επίδομα θέρμανσης, έκτακτες μεταβιβάσεις σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες κ.ά.). Καθώς δεν υπάρχουν εξελίξεις ή ενδείξεις ότι ο πόλεμος θα ολοκληρωθεί την προσεχή περίοδο, ενώ ταυτόχρονα κλιμακώνονται συνεχώς οι κυρώσεις, θεωρείται πλέον πιθανό πως τα μέτρα θα διατηρηθούν στο υπόλοιπο του 2022, με αναπροσαρμογές και προσθήκες, αναπληρώνοντας σε μεγάλο βαθμό τα έκτακτα μέτρα στήριξης λόγω της πανδημίας την προηγούμενη διετία. Επισημαίνεται πάντως πως, καθώς αυτά τα μέτρα στηρίζουν τη ζήτηση, συντηρούν και ένα μέρος του ισχυρού πληθωρισμού. Σε περίπτωση που ο πόλεμος θα επεκταθεί σε άλλες χώρες, αναμένονται παρεμβάσεις στήριξης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πάρα ταύτα οι επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα και την απασχόληση θα είναι εντονότερες, και από την επιδείνωση των προσδοκιών. Το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα ενός τμήματος του πληθυσμού θα ενισχυθεί από τα μέσα του έτους από την αύξηση του κατώτατου μισθού. Συνισταμένη αυτών των επιδράσεων στην απασχόληση, το διαθέσιμο πραγματικό εισόδημα και την καταναλωτική διάθεση, αναμένεται να είναι η διεύρυνση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών προβλέψεων κατά 3,0% έως 4,0%. Το 2023, η μεγαλύτερη επενδυτική δραστηριότητα, από την κλιμάκωση υλοποίησης του Ταμείου Ανάκαμψης και επενδύσεις σε σημαντικές ολοκληρωμένες παραχωρήσεις-αποκρατικοποιήσεις (Ελληνικό, ΔΑΑ, ΔΕΠΑ Υποδομών), οι θετικές επενέργειες της εκτεταμένης, με έντονα αυξημένη κίνηση, τουριστικής περιόδου φέτος, σε ένα περιβάλλον χωρίς περισσότερες προκλήσεις από τον πόλεμο στην Ουκρανία, θα επιτρέψει μια νέα διεύρυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης, μάλλον ελαφρώς ηπιότερη από φέτος, καθώς και τα μέτρα στήριξης δεν αναμένεται να είναι περισσότερα του 2022.

Στην πλευρά της κατανάλωσης από το δημόσιο τομέα, όπως ήδη αναφέρθηκε, ο πόλεμος καθιστά αναγκαία την εφαρμογή μέτρων στήριξης έναντι της ενεργειακής κρίσης, καθ'όλη τη διάρκεια του τρέχοντος έτους. Η συνέχιση της πανδημίας με σχετικά υψηλό επίπεδο σε ορισμένους δείκτες (διασωληνομένοι, κρούσματα) στο πρώτο τετράμηνο φέτος, ενδεχομένως και στο τελευταίο τρίμηνο του 2022, θα διατηρήσει ένα μεγάλο μέρος των αναγκών που αυτή δημιουργεί σε υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Για το τρέχον έτος έχει προγραμματιστεί διεύρυνση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, με 20,6 χιλ. προσλήψεις και διορισμούς. Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2022, λόγω του μεγάλου αριθμού αποχωρήσεων στην περίοδο 2020-2022 από το Υπουργείο Υγείας, οι συνολικές προσλήψεις φέτος σε αυτό θα αντιστοιχούν στο 29% του συνολικού αριθμού των προσλήψεων. Έπονται σε μερίδιο επί των προγραμματισμένων προσλήψεων οι εισαγωγές σε παραγωγικές σχολές ενστόλων (12%), οι λοιποί φορείς της Κεντρικής Διοίκησης (10%) και οι επαγγελματίες οπλίτες (8%). Ειδικά στο πρώτο εξάμηνο οι δαπάνες προσωπικού θα ενισχυθούν από εκείνες εξαιτίας της πρόσληψης 11,7 χιλ. εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο τρίτο τρίμηνο πέρυσι. Η ενίσχυση της απασχόλησης και οι εκτεταμένες παρεμβάσεις στήριξης εξαιτίας του πολέμου, θα συγκρατήσουν την περιστολή των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου σε σχέση με το 2021, με αποτέλεσμα η πτώση τους να διαμορφωθεί στην περιοχή του 1,0-2,0%. Κατόπιν μιας τριετίας υψηλών έκτακτων δαπανών από το δημόσιο τομέα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των ισχυρών, παγκόσμιων κρίσεων (υγειονομική, ενεργειακή), αναμένεται ήπια περιστολή της δημόσιας

κατανάλωσης το 2023. Μια σημαντική μείωσή της θα ανασχεθεί από τις επιδράσεις του εκλογικού κύκλου.

Ως προς τις αναμενόμενες εξελίξεις στο πεδίο των επενδύσεων, το γεγονός ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζεται επί τετράμηνο, χωρίς να διαφαίνεται πως θα λήξει σύντομα, σε συνδυασμό με τις διαδοχικές δέσμες κυρώσεων που έχουν επιβληθεί, κυρίως στο εμπόριο ενεργειακών προϊόντων, έχει μεταβάλει ορισμένες από τις καθοριστικές επενδυτικές παραμέτρους, πιθανότατα μέσο-μακροπρόθεσμα. Ευνόητα, αυτές σχετίζονται με το ενεργειακό κόστος και τις τιμές ορισμένων άλλων πρώτων υλών οι οποίες προέρχονταν σε σημαντικό βαθμό από τη Ρωσία και την Ουκρανία, η αύξηση των οποίων επηρεάζει σημαντικά τα λειτουργικά έξοδα των επιχειρήσεων και ακολούθως, το περιθώριο κέρδους τους. Επιπλέον, οι ανακατατάξεις που προκαλούνται στις αλυσίδες αξίας στις οποίες συμμετέχουν ελληνικές επιχειρήσεις, αλλά και επιχειρήσεις από άλλες χώρες της ΕΕ, βασικού εξαγωγικού προορισμού της Ελλάδας, των οποίων οι εγχώριες επιχειρήσεις είναι προμηθευτές, μεταβάλλουν τις προοπτικές των επιχειρήσεων και τον επενδύσεων, με τρόπο και σε βαθμό, ο οποίος είναι πρόωρο να εκτιμηθεί. Βεβαίως, είναι πιθανό από τέτοιες εξελίξεις να ενισχυθεί ο ρόλος ορισμένων εγχώριων επιχειρήσεων με ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε δραστηριότητες στις οποίες κυριαρχούσαν στο παρελθόν επιχειρήσεις από τη Ρωσία. Ο ιδιαίτερα υψηλός, ανερχόμενος πληθωρισμός εξαιτίας του αυξημένου ενεργειακού κόστους και των αρνητικών επενεργειών του, έχει πυροδοτήσει τη σταδιακή αύξηση των επιτοκίων παρέμβασης, εξέλιξη η οποία αυξάνει το κόστος κεφαλαίου για τις επιχειρήσεις και περιορίζει το βαθμό απόδοσης των επενδύσεών τους. Η διάρκεια του πολέμου θα είναι ο πλέον καθοριστικός παράγοντας για την ένταση των παραπάνω επιδράσεων.

Ως προς άλλους παράγοντες που καθορίζουν τις επενδυτικές αποφάσεις, ο υψηλός δανεισμός επιχειρήσεων από το 2020, που αναμένεται να συνεχιστεί φέτος με πολύ χαμηλότερο ρυθμό, έχει διαμορφώσει δυνατότητα πραγματοποίησης επενδύσεων από ένα σημαντικό τμήμα της επιχειρηματικότητας, όπως έχει τονιστεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία. Η υλοποίηση του «Ηρακλή II» και του αναμενόμενου τρίτου κύκλου του συγκεκριμένου προγράμματος από τον Οκτώβριο, μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην κάλυψη τυχόν αρνητικών εξελίξεων στο ενεργητικό των τραπεζών από την πανδημία, όπως μια διεύρυνση των ΜΕΔ, αλλά και ευρύτερα, στον εκτεταμένο περιορισμό τους, όπως ήδη φάνηκε από τις σχετικές ενέργειες των τραπεζικών ιδρυμάτων και τα αποτελέσματά τους στο δεύτερο και το τρίμηνο της προηγούμενης χρονιάς. Έτσι, ευνοείται η πιστωτική επέκταση το 2022 και από αυτόν τον παράγοντα. Σε ότι αφορά τις καταθέσεις, η ανοδική τάση τους συνεχίστηκε στις αρχές του 2022, αλλά ηπιότερα, όπως είχε προβλεφθεί στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία. Στη συνέχεια του έτους είναι πλέον πιθανή η περαιτέρω επιβράδυνσή τους, με ενδεχομένη την ανακοπή της ανόδου, για την κάλυψη του αυξημένου κόστους διαβίωσης, από τον υψηλό ρυθμό πληθωρισμού. Το δανειακό σκέλος του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης θα αποτελέσει μια επιπλέον πηγή κεφαλαίων για τις τράπεζες από φέτος. Ως προς τους κλάδους οι οποίοι αναμένεται να αξιοποιήσουν τη διαθέσιμη ρευστότητα, επιχειρήσεις από δραστηριότητες της Μεταποίησης, η ζήτηση των οποίων είτε σχετίζεται με την υγειονομική κρίση, είτε παρουσίασαν ανθεκτικότητα σε αυτή (π.χ. Φάρμακα, κατασκευή Η/Υ, Πλαστικά), θεωρούνται οι πλέον πιθανές να διευρύνουν την επενδυτική δραστηριότητά τους. Η έντονη ανάκαμψη του διεθνούς τουρισμού το 2021, η οποία θα συνεχιστεί φέτος ισχυρότερη, θα αναθερμάνει την επενδυτική δραστηριότητα στο συγκεκριμένο κλάδο. Στον αντίποδα, ανασχετικό παράγοντα στην πιστωτική επέκταση θα αποτελέσει η πολύ αργή «θεραπεία» των κόκκινων δανείων εκτός του ισολογισμού των τραπεζών.

Όπως έχει επισημανθεί σε εκθέσεις του IOBE, οι ενισχύσεις από τις έκτακτες δράσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας σε επιχειρήσεις και αυτοαπασχολούμενους (π.χ. επιστρεπτέα προκαταβολή, ταμείο εγγυοδοσίας επιχειρήσεων, επιδότηση τόκων δανείων και κεφαλαίου κίνησης), παρότι δεν αφορούσαν σε επενδύσεις, αποτυπώθηκαν εν μέρει στις επενδυτικές δαπάνες στο ΑΕΠ, καθώς διατέθηκαν στο πλαίσιο του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Συνολικά το 2021 αυτού του είδους οι δαπάνες έφτασαν τα €2,9 δισεκ. Στο αρχικό τετράμηνο του τρέχοντος έτους ήταν της τάξης των €251 εκατ., στο πλαίσιο των έκτακτων παρεμβάσεων στήριξης που υλοποιήθηκαν κατά την αρχική έξαρση της μετάλλαξης Όμικρον. Καθώς όμως όλα τα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας που λήφθηκαν για αυτόν το σκοπό και αφορούσαν σε επιχειρήσεις άρθηκαν στο δίμηνο Φεβρουαρίου - Μαρτίου, ολοκληρώνονται και οι σχετικές δράσεις στήριξης. Επιπλέον, δεδομένου ότι δεν αναμένεται η επαναφορά ισχυρών περιοριστικών μέτρων εξαιτίας της πανδημίας, η επίδραση του συγκεκριμένου παράγοντα στις επενδύσεις θα είναι πολύ μικρότερης έκτασης από πέρυσι.

Τη σημαντική εξασθένιση το 2022 των θετικών επενεργειών από την πλευρά του δημόσιου τομέα μέσω των έκτακτων παρεμβάσεων στήριξης εξαιτίας της πανδημίας, θα υπεραντισταθμίσουν οι διαθέσιμοι πόροι στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0), σε συνδυασμό με τους εγχώριους πόρους που θα μοχλευτούν για τα επενδυτικά σχέδια τα οποία θα επιλεγούν προς στήριξη. Όπως προαναφέρθηκε, ήδη έχουν ενταχθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF) προς υλοποίηση 230 έργα, προϋπολογισμού €10,2 δισεκ. Η πρόβλεψη επιχορηγήσεων στον προϋπολογισμό για το 2022 φθάνει τα €3,2 δισεκ. Η σημαντική υστέρηση έναντι του στόχου δαπανών στους πρώτους πέντε μήνες που αναφέρθηκε προηγουμένως, θεωρείται πως οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην εκταμίευση της πρώτης δόσης από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας τον Απρίλιο, αργότερα από ότι αναμενόταν κατά τη σύνταξη του προϋπολογισμού. Εκτιμάται πως θα επιταχυνθεί σημαντικά η υλοποίηση των επενδύσεων υπό το ΤΑΑ στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους. Ωστόσο, είναι πιθανή η συνέχιση της υστέρησης έναντι του στόχου, σε μικρότερο βαθμό από ότι την τρέχουσα περίοδο.

Στο έτερο σκέλος της στήριξης της επενδυτικής δραστηριότητας από το δημόσιο τομέα, μέσω του ΠΔΕ, ο υψηλότερος από ότι για το 2021 στόχος ενισχύσεων του ΠΔΕ για φέτος, ο οποίος διευρύνθηκε με τον συμπληρωματικό προϋπολογισμό κατά €600 εκατ. (σύνολο €8,4 δισεκ.), το ότι ξεκινάει το ΕΣΠΑ 2021-2027, αλλά και η εμπειρία υλοποίησης του προγράμματος στο παρελθόν, οδηγούν στην πρόβλεψη πως οι δαπάνες του ΠΔΕ θα είναι σαφώς αυξημένες το 2022. Αναμένεται να φτάσουν τουλάχιστον τα €7,5 δισεκ., από €5,8 δισεκ. πέρυσι (εξαιρουμένων των μέτρων στήριξης), παρέχοντας αντίστοιχα μεγαλύτερη στήριξη στην επενδυτική δραστηριότητα.

Η υπό-υλοποίηση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων-ιδιωτικοποιήσεων το 2021, εξαιτίας και των επιπτώσεων πανδημίας, θα έχει ως αποτέλεσμα τη μικρή συμβολή τους στην επενδυτική δραστηριότητα και φέτος, δεδομένης της μεγάλης περιόδου ωρίμανσης που απαιτείται για επενδύσεις αυτής της κλίμακας. Ωστόσο, η πρόσφατη ολοκλήρωση της παραχώρησης του Ελληνικού, της Εγνατίας Οδού, της ΔΕΠΑ Υποδομών, του ΔΕΔΔΗΕ, δημιουργεί πολύ σημαντικές μεσοπρόθεσμες προοπτικές για τις επενδύσεις, την οικονομική δραστηριότητα ευρύτερα, καθώς και για την απασχόληση.

Όπως προέκυψε από τις τάσεις στις κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου του ΑΕΠ κατά το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους οι οποίες παρουσιάστηκαν προηγουμένως, τα οικοδομικά έργα παρουσίασαν σημαντική ενίσχυση, συνεχίζοντας την ανοδική δυναμική του 2021. Την οικοδομική δραστηριότητα θα τονώσουν σημαντικά το τρέχον έτος οι επενδύσεις στον κλάδο του

Τουρισμού, όπως ήδη αναφέρθηκε, συμπεριλαμβανομένης της ανακαίνισης ακινήτων για Airbnb. Η μείωση του ΕΝΦΙΑ αφενός αίρει την αβεβαιότητα που επικρατούσε εν αναμονή των σχετικών αποφάσεων, αφετέρου διευκολύνει το σχεδιασμό των επενδύσεων σε ακίνητα.

Συνεκτιμώντας τις παραπάνω αναμενόμενες επιδράσεις, κυρίως από το οικονομικό περιβάλλον παγκοσμίως που έχει διαμορφώσει ο πόλεμος στην Ουκρανία, με το ιδιαίτερα αυξημένο ενεργειακό κόστος και τα ανερχόμενα επιτόκια, αλλά και τη συνεχιζόμενη πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις από την άλλη πλευρά, την έντονη ανοδική δυναμική του διεθνούς τουρισμού από την αρχή της άνοιξης, την εκκίνηση αξιοποίησης των πόρων του ΕΤΑ, εκτιμάται πως οι επενδύσεις θα διευρυνθούν το 2022 κατά 13 με 15%. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η κλιμάκωση της υλοποίησης του Ταμείου Ανάκαμψης και επενδύσεις σε σημαντικές ολοκληρωμένες παραχωρήσεις-αποκρατικοποιήσεις (Ελληνικό, ΔΑΑ, ΔΕΠΑ Υποδομών), καθώς στον Τουρισμό, κατόπιν της διαφαινόμενης ισχυρής ανόδου του φέτος, θα στηρίξουν την επενδυτική δραστηριότητα κατά το επόμενο έτος. Ανασχετικοί παράγοντες σε αυτή θα είναι το αυξημένο κόστος κεφαλαίου και το υψηλό ενεργειακό κόστος, που δεν αναμένεται να αποκλιμακωθεί άμεσα.

Ο εξωτερικός τομέας της οικονομίας είναι αυτός ο οποίος αναμενόταν να επηρεαστεί αναλογικά περισσότερο αρνητικά από τον πόλεμο. Ωστόσο, η διαφαινόμενη ελαφρώς μικρότερη της αρχικά αναμενόμενης επίπτωση του πολέμου στην οικονομία της Ευρωζώνης, κύριου εξαγωγικού προορισμού των ελληνικών προϊόντων, μετριάζει τις αρνητικές επιδράσεις του στις εγχώριες εξαγωγές. Τα εκτεταμένα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων στις χώρες της Ευρώπης θα αποτρέψουν μια απότομη εξασθένηση της αγοραστικής δύναμης αμφοτέρων από τον πρωτοφανή πληθωρισμό τουλάχιστον στα τελευταία 25 έτη. Πάρα ταύτα, η επιβράδυνση της ανάκαμψης πανευρωπαϊκά, θα επενεργήσει ανασχετικά στη ζήτηση των ελληνικών εξαγωγών. Αποκλιμάκωση των εξαγωγών αγαθών αναμένεται προς δύο άλλους σημαντικούς προορισμούς, τις ΗΠΑ, λόγω της έντονης υποχώρησης της ανάπτυξης από πέρυσι, καθώς και προς την Τουρκία, όπου ο πληθωρισμός καλπάζει, εξανεμίζοντας τα πραγματικά εισοδήματα. Συνολικά, η τάση στα προϊόντα θα παραμείνει ανοδική, αλλά ηπιότερη της προβλεπόμενης στην αρχή του έτους.

Την απώλεια δυναμικής στο σκέλος των εξαγωγών προϊόντων αναμένεται να υπεραντισταθμίσει η κλιμάκωση των εξαγωγών υπηρεσιών. Παρά τις αρνητικές επενέργειες του πολέμου στο μεταφορικό κόστος, η τάση του διεθνούς τουρισμού ήταν έντονα ανοδική στο τρίμηνο Μαρτίου-Μαΐου, τόσο ως προς τις αφίξεις, όσο και ως προς τα έσοδα, με αμφότερα τα μεγέθη στον τελευταίο μήνα αυτής της περιόδου να υπερβαίνουν το επίπεδό τους το 2019. Ενδεχόμενη νέα έξαρση της πανδημίας, είτε στη διάρκεια του καλοκαιριού, είτε - το πιθανότερο- από το τέλος του και μετά, δεν θα έχει ιδιαίτερο αρνητικό αντίκτυπο στον τουρισμό, καθώς δεν αναμένεται η επαναφορά αυστηρών μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας. Σε μια τέτοια περίπτωση, μάλλον θα επανέλθουν στα επίπεδα του περασμένου χειμώνα και του περυσινού φθινοπώρου. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος της ώθησης στις εξαγωγές υπηρεσιών φαίνεται πως θα προέλθει από τις εισπράξεις των διεθνών μεταφορών, καθώς ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει ευνοήσει έντονα τις θαλάσσιες μεταφορές σε ενεργειακά προϊόντα. Συνισταμένη των αναμενόμενων τάσεων στους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις εξαγωγές, αποτελεί η πρόβλεψη για αύξησή τους κατά 12-14%. Οι ανακατατάξεις που θα έχουν πραγματοποιηθεί στις εφοδιαστικές αλυσίδες λόγω του πολέμου μέχρι το επόμενο έτος, θα αναθερμάνουν το διεθνές εμπόριο το 2023. Ακολούθως, θα ευνοηθούν οι διεθνείς μεταφορές, ωστόσο το κόστος τους που δεν θα έχει υποχωρήσει, θα παραμένει αποτρεπτικός παράγοντας. Εφόσον δεν σημειωθεί κάποια γενίκευση του πολέμου, η

σχετική αβεβαιότητα θα εξασθενήσει, ενισχύοντας τις διεθνείς επιβατικές μετακινήσεις, για επαγγελματικούς σκοπούς και για τουρισμό και ακολούθως τις σχετικές εισπράξεις.

Ενώ οι εισαγωγές ενεργειακών προϊόντων, καθώς και ορισμένων πρώτων υλών, θα πληγούν από τις έντονα αυξημένες διεθνείς τιμές τους, η τάση της ζήτησης αναμένεται να είναι έντονα ανοδική για πολλές από τις υπόλοιπες κατηγορίες προϊόντων, κυρίως από τη διεύρυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης και λιγότερο από την άνοδο των επενδύσεων. Στο σκέλος των εισαγωγών υπηρεσιών, η εγχώρια ζήτηση παρουσιάζεται ιδιαίτερα ενισχυμένη για μεταφορικές υπηρεσίες, με το επίπεδό τους επίσης να υπερβαίνει εκείνο του 2019, όπως στις εξαγωγές. Ωστόσο και οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες θα ανακάμψουν σημαντικά, προσεγγίζοντας επίπεδα προ πανδημίας. Λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω παράγοντες, προβλέπεται πως οι εισαγωγές θα διευρυνθούν φέτος κατά 11% με 13%. Η αναμενόμενη νέα διεύρυνση της κατανάλωσης των νοικοκυριών και των επενδύσεων στο προσεχές έτος, καθώς και των εξαγωγών, χάρη και στις αναδιαρθρώσεις στις εφοδιαστικές αλυσίδες που θα έχουν πραγματοποιηθεί, ιδίως εάν δεν γενικευτεί η πολεμική σύρραξη, θα τονώσουν εκ νέου τη ζήτηση για εισαγωγές.

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο – Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής
(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2015)

	2019	2020	2021	2022
<i>Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές</i>				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	1,8	-9,0	8,3	3,5
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,8	-7,9	7,8	1,5
Δημόσια Κατανάλωση	1,7	2,6	3,7	-1,7
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	-3,3	-0,3	19,6	14,7
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	4,9	-21,5	21,9	11,6
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	3,1	-7,6	16,1	7,9
Απασχόληση	0,9	-1,2	0,5	1,2
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	0,6	-0,7	1,4	3,5
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	-0,5	7,8	-5,9	1,2
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	0,5	-1,3	0,6	6,3
<i>Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ</i>				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	1,2	-4,9	8,6	2,6
Καθαρές Εξαγωγές	0,6	-5,5	0,7	0,9
Αποθέματα	0,0	1,4	-0,9	0,0
<i>Σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	1,1	-10,2	-7,4	-4,3
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-2,4	-7,9	-8,3	-8,4
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	180,7	206,3	193,3	185,7
<i>Σε ποσοστό</i>				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	17,9	17,6	14,7	13,7

Πηγή: European Economic Forecast, spring 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2022

Από τη διαδικασία εκτιμήσεων για τις τάσεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ το 2022, βάσει των υποθέσεων του σεναρίου μακροοικονομικών εξελίξεων, στο οποίο ο πόλεμος στην Ουκρανία θα συνεχιστεί στο μεγαλύτερο τμήμα της διάρκειας του τρέχοντος εξαμήνου, ενδεχομένως στο σύνολό του, με ισχυρό αντίκτυπο στην ανάκαμψη της Ευρωζώνης, πρωτίστως μέσω των τιμών

των ενεργειακών αγαθών, ενώ εγχωρίως οι επιδράσεις στον τουρισμό θα είναι πολύ μικρότερες των αναμενόμενων νωρίτερα φέτος, η πανδημία είναι πιθανό να παρουσιάσει νέα σημαντική έξαρση στο τέλος του καλοκαιριού-αρχές φθινοπώρου, χωρίς όμως γενικευμένα περιοριστικά μέτρα και τέλος, θα επιτευχθεί ο στόχος δαπανών του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, προβλέπεται ότι η ελληνική οικονομία θα αναπτυχθεί φέτος με ρυθμό στην περιοχή του 3,5-4,0%.

Πίνακας 3.3

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2021 – 2022 (σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ		ΕΕ		ΙΟΒΕ		ΔΝΤ		ΟΟΣΑ	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
ΑΕΠ	6,9	3,1	8,5	3,5	9,0-9,5	3,5-4,0	6,5	3,5	6,7	2,8
Ιδιωτική Κατανάλωση	3,3	2,4	3,3	1,5	5,5-6,0	3,0 - 4,0	:	:	2,1	3,5
Δημόσια Κατανάλωση	4,1	-1,9	4,4	-1,7	5,5-6,0	-1,0 - -2,0	:	:	4,6	-1,5
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	11,7	9,8	15,3	14,7	10-12	13-15	:	:	14,0	9,0
Εξαγωγές	14,1	5,6	16,2	11,6	19-21	12-14	:	:	4,1	16,5
Εισαγωγές	6,6	16,1	8,1	7,9	14-16	11-13	:	:	1,7	13,2
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	0,6	5,6	0,6	6,3	1,2	9,0- 9,6	-0,1	4,5	0,4	8,8
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	15,9	13,9	15,3	13,7	14,9	12,0-12,4	15,8	12,9	14,6	12,4
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-9,6	-4,4	-9,9	-4,3	:	:	-10,2	-4,8	-9,6	-4,1
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	-6,3	-8,4	:	:	-7,4	-6,3	-7,2	-7,7

Πηγές: Πρόγραμμα Σταθερότητας 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Απρίλιος 2022 – European Economic Forecast, spring 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Απρίλιος 2022 - Η Ελληνική Οικονομία 02/22, ΙΟΒΕ, Ιούλιος 2022 – World Economic Outlook, ΔΝΤ, Απρίλιος 2022 - Fiscal Monitor, ΔΝΤ, Απρίλιος 2022 - Economic Outlook 111, ΟΟΣΑ, Ιούνιος 2022

Σε ότι αφορά το επόμενο έτος, ο δυναμισμός της επενδυτικής δραστηριότητας, παρά τα υψηλότερα επιτόκια, σε συνδυασμό με την αναμενόμενη σταδιακή αποκατάσταση του διεθνούς εμπορίου και των μεταφορών, εφόσον δεν σημειωθεί κάποια κλιμάκωση ή γενίκευση του πολέμου, και τη διατήρηση της ανοδικής δυναμικής της καταναλωτικής ζήτησης των νοικοκυριών στην προηγούμενη διετία, θα οδηγήσουν σε συνέχιση της ανάκαμψης, πιθανότατα με ρυθμό σαφώς υψηλότερο του μακροχρονίου μέσου ρυθμού ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Από την άλλη πλευρά, η υψηλή συσχέτιση των παραγωγικών επενδύσεων και της ιδιωτικής κατανάλωσης με τις εισαγωγές και η υποχώρηση των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου ύστερα από μια τριετία συνεχούς διεύρυνσης, θα μετριάσουν το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ.

Στο πεδίο των τάσεων στην απασχόληση και την ανεργία, πλέον καθοριστικοί παράγοντες αυτών στη συνέχεια του 2022 αναμένεται να είναι οι εξελίξεις στον τομέα του Τουρισμού από τη θερινή περίοδο και μετά, η δυναμική της κατανάλωσης των νοικοκυριών, υπό τις ισχυρές πληθωριστικές πιέσεις λόγω του πολέμου, αλλά και τις σχετικές παρεμβάσεις στήριξης, οι ευρύτερες επιδράσεις της σύρραξης στην Ουκρανία, κυρίως στις εξαγωγές προϊόντων, και τέλος, η δυναμική των επενδύσεων.

Συγκεκριμένα, ενώ ασκούνται έντονες πιέσεις στην αγοραστική δύναμη από τον παρατεταμένο ιδιαίτερα υψηλό πληθωρισμό, οι εκτεταμένες παρεμβάσεις έναντι της ενεργειακής κρίσης, σε συνδυασμό με τη χρησιμοποίηση μέρους της συσσωρευμένης αποταμίευσης στη διάρκεια της πανδημίας, στηρίζουν την καταναλωτική ζήτηση και ακολούθως την απασχόληση στους κλάδους στους οποίους ως επί το πλείστον αυτή εκδηλώνεται (Λιανικό εμπόριο, Τουρισμός, Εστίαση, Ψυχαγωγία-Διασκέδαση). Η λειτουργία αυτών των κλάδων χωρίς ισχυρούς περιορισμούς στο σύνολο του έτους, ακόμα και εάν ανακάμψει ισχυρά για κάποια περίοδο η πανδημία, σε αντίθεση με πέρυσι, συμβάλλει στη δημιουργία εισοδήματος και καταναλωτικής ζήτησης, ανατροφοδοτώντας τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Μεταξύ αυτών των κλάδων, πρωταρχικό ρολό στην ενίσχυση της απασχόλησης εγχωρίως θα έχει ο κλάδος του Τουρισμού, από τη διαφαινόμενη κατακόρυφη αύξηση των διεθνούς ζήτησης για τουριστικές υπηρεσίες. Θέσεις εργασίας θα δημιουργηθούν και από τις περισσότερες επενδύσεις στο συγκεκριμένο κλάδο.

Οι πιέσεις από τον πόλεμο στην ανάκαμψη της Ευρωζώνης θα έχουν, όπως προαναφέρθηκε, αρνητικό αντίκτυπο στις εγχώριες εξαγωγές, κυρίως προϊόντων. Από την άλλη πλευρά, η σταθερή ανοδική δυναμική των εξαγωγών αγαθών τα τελευταία χρόνια, που τις έχει οδηγήσει σε διαδοχικά ιστορικά μέγιστα επίπεδα, θα τονώσει σε κάποιο βαθμό την απασχόληση, τόσο άμεσα, όσο και έμμεσα, μέσω των βιομηχανικών επενδύσεων. Η αύξηση των επενδύσεων, σε εξαγωγικούς κλάδους της βιομηχανίας και στον Τουρισμό, αλλά κυρίως αξιοποιώντας τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης, καθώς και από την εκκίνηση επενδύσεων σε σημαντικές αποκρατικοποιήσεις, όπως στο Ελληνικό, θα ενισχύσει σημαντικά τη δημιουργία θέσεων εργασίας φέτος, μεταξύ άλλων κλάδων, στις Κατασκευές.

Τονωτικά στην εγχώρια απασχόληση το 2022 θα επενεργήσει ο δημόσιος τομέας. Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις, έχει πραγματοποιηθεί προγραμματισμός 20,6 χιλ. προσλήψεων και διορισμών για το τρέχον έτος, στο πλαίσιο του κανόνα «μία πρόσληψη για κάθε μία αποχώρηση», βάσει των αποχωρήσεων όχι μόνο στο προηγούμενο, αλλά και σε παλαιότερα έτη.

Μια εξέλιξη της οποίας η επίδραση στην απασχόληση είναι δύσκολο να προβλεφθεί, είναι η μεταβολή του κατώτατου μισθού από την 1^η Μαΐου. Οι επιδράσεις της εξαρτώνται διαχρονικά από την έκτασή της. Δεδομένου ότι έχει εξαγγελθεί αύξησή του από 6% έως 8%, επιχειρήσεις σε κλάδους στους οποίους ένα μεγάλο τμήμα των εργαζομένων αμείβεται με τον κατώτατο μισθό, π.χ. με υψηλή αναλογία ανειδίκευτης εργασίας, θα πρέπει να ανταπεξέλθουν τόσο στην τρέχουσα ισχυρή άνοδο του ενεργειακού κόστους, όσο και στην αύξηση του μισθολογικού τους κόστους. Σε περιπτώσεις που αυτό δεν είναι εφικτό, τότε έστω προσωρινά, όσο διαρκεί η ενεργειακή κρίση, ενδεχομένως να προτιμηθούν καθεστώτα απασχόλησης εκτός της πλήρους, π.χ. μερική απασχόληση.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, η πρόβλεψη για το μέσο ποσοστό ανεργίας αναθεωρήθηκε επί τα βελτίω, στην περιοχή του 12,0-12,4%.

Οι τιμές που αντιμετωπίζουν τα νοικοκυριά συνεχίζουν να υφίστανται τις περισσότερες επιπτώσεις από την αναταραχή στην παγκόσμια οικονομία εξαιτίας του πολέμου. Οι τιμές των ενεργειακών προϊόντων αναμένεται να αυξηθούν σημαντικά και στο τρέχον εξάμηνο. Άλλωστε, πέρα από τις γεωπολιτικές εξελίξεις, η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας θα συνεχιστεί φέτος, δυναμική που θα διευρύνει τη ζήτηση πετρελαίου. Όπως αναφέρθηκε κατά την παρουσίαση των υποθέσεων του μακροοικονομικού σεναρίου, η μέση άνοδος της τιμής του πετρελαίου φέτος εκτιμάται πως θα είναι της τάξης του 50-55%. Τα μέτρα επιδότησης της

κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου και καυσίμων, θα μετριάσουν μερικώς την έντονη πληθωριστική επίδραση των αυξημένων τιμών των ενεργειακών προϊόντων.

Πέρα από τις επιδοτήσεις της κατανάλωσης ενέργειας, τα υπόλοιπα μέτρα στήριξης-ενισχύσεις προς ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (ΑΜΕΑ, χαμηλοσυνταξιούχοι, δικαιούχοι ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κ.ά.) για την ανάσχεση των επιδράσεων της ενεργειακής κρίσης, θα αποτρέψουν μια σημαντική εξασθένηση της καταναλωτικής ζήτησης. Επιπλέον, θα αναπληρώσουν σε κάποια βαθμό, ανάλογα με τη διάρκεια της εφαρμογής τους, τα εκτεταμένα μέτρα στήριξης έναντι της πανδημίας πέρυσι, τα οποία φέτος είναι πολύ μικρότερης έκτασης. Η μεσοσταθμική μείωση του ΕΝΦΙΑ και η αύξηση του κατώτατου μισθού από την αρχή του Μαΐου, θα ενισχύσουν το διαθέσιμο εισόδημα. Πέρα από αυτές τις παρεμβάσεις στήριξης και διοικητικές αποφάσεις, το εισόδημα και η κατανάλωση των νοικοκυριών εγχωρίως και ακολούθως οι τιμές, θα τονωθούν από την αυξημένη δραστηριότητα και τη διεύρυνση της απασχόλησης, σε κλάδους οι οποίοι πλήγηκαν τα προηγούμενα χρόνια από τις καραντίνες και στους οποίους πραγματοποιείται ένα σημαντικό τμήμα της εγχώριας κατανάλωσης (Λιανικό Εμπόριο, Εστίαση, Τουρισμός). Παρόμοιες εξελίξεις θα προξενηθούν από τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε εξωστρεφείς δραστηριότητες, κυρίως στη Βιομηχανία, τον Τουρισμό και τις Μεταφορές, όπως επίσης από τις περισσότερες επενδύσεις.

Ως προς την επίδραση των παρεμβάσεων έμμεσης φορολογίας, η μείωση του ΦΠΑ που ίσχυε από τον προπερσινό Ιούνιο για συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες παρατάθηκε προσφάτως μέχρι το τέλος του 2022. Ωστόσο, καθώς έχει πλέον παρέλθει ένα έτος από την εφαρμογή της, δεν αναμένεται κάποια περαιτέρω ουσιαστική επίδρασή της στις τιμές. Ανασχετική επίδραση στην αύξηση των τιμών, αναμένεται να έχει η μείωση του τέλους συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας. Αναμένεται να γίνουν αισθητές στις τιμές των προϊόντων διατροφής προσεχώς, πρώτον, η μείωση του ΦΠΑ λιπασμάτων και ζωοτροφών από 13% σε 6%, δεύτερον, η επιστροφή του ΕΦΚ πετρελαίου κίνησης των αγροτών, μέτρα τα οποία είχαν αποφασιστεί προ του πολέμου στην Ουκρανία.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω πιθανές τάσεις στις βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, προβλέπεται πως αυτός θα ενισχυθεί έντονα, κατά 9,0% με 9,6%, κατά κύριο λόγο από την ιδιαίτερα έντονη άνοδο των τιμών στα ενεργειακά προϊόντα, τη σαφώς ενισχυμένη από πέρυσι ζήτηση των νοικοκυριών και την κατακόρυφη αύξηση της δραστηριότητας στον Τουρισμό.

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

- Ενίσχυση βιομηχανικής παραγωγής κατά 1,9% στο πρώτο τετράμηνο του 2022 αντί αύξησης κατά 8,8% το 2021
- Άνοδος της παραγωγής στις Κατασκευές κατά 12,0% αντί απωλειών 9,3% στην ίδια περίοδο πέρυσι
- Έντονη αύξηση 10,2% στον όγκο του Λιανικού Εμπορίου το 2022 αντί ηπιότερης αύξησης κατά 4,1% το 2021. Μικρή επιδείνωση προσδοκιών στο πρώτο εξάμηνο του 2022.
- Βελτίωση στον κύκλο εργασιών σε εννέα από τους δεκατρείς κλάδους των Υπηρεσιών το πρώτο τρίμηνο του 2022.

Βιομηχανία

Στο τετράμηνο του 2022, ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής αυξήθηκε κατά 1,9%, αντί αύξησης 8,8% το 2021.

Την ίδια περίοδο του 2022, ο δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία αυξήθηκε κατά 40,1% αντί ηπιότερης αύξησης 4,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2021. Άνοδος τιμών σημειώθηκε τόσο στα εξαγόμενα προϊόντα (+40,3%, αντί αύξησης 3,3% πέρυσι) όσο και στα εγχώρια (+40,1% σε συνέχεια αύξησης κατά 6,9% το 2021). Αντίστοιχα, ο κύκλος εργασιών της βιομηχανίας κατά το πρώτο τετράμηνο του 2022 διευρύνθηκε κατά 35,5%, αντί απωλειών 12,0% την ίδια περίοδο του 2021.

Στην Ευρωζώνη η βιομηχανική παραγωγή την ίδια περίοδο του 2022 περιορίστηκε κατά 0,5%, αντί ενίσχυσης κατά 11,8% την ίδια περίοδο του 2021. Τον Απρίλιο του 2022, η βιομηχανική παραγωγή υποχώρησε κατά 1,9%, εξέλιξη η οποία θεωρείται πως οφείλεται στις επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία.

Στους βασικούς τομείς της ελληνικής βιομηχανίας, ενίσχυση της παραγωγής, ωστόσο με σχεδόν το ήμισυ του ρυθμού πέρυσι, καταγράφηκε στη Μεταποίηση το πρώτο τετράμηνο του 2022 (+3,4% αντί 7,5%). Αντίθετα, η Παραγωγή Ορυχείων - Λατομείων παρουσίασε έντονη πτώση (-15,7% αντί +11,7%) και αρκετά ηπιότερη η Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος (-1,1% αντί +14,9% το 2021). Η πτώση παραγωγής ήταν μικρή στην Παροχή Νερού (-0,7% αντί αύξησης +0,3%).

Στους επιμέρους κλάδους των Ορυχείων-Λατομείων, η παραγωγή υποχώρησε έντονα στην εξόρυξη μεταλλευμάτων (-28,9% αντί -0,1% πριν ένα χρόνο), και στα λοιπά ορυχεία και λατομεία (-9,1% αντί +17,2%). Αύξηση της παραγωγής, αλλά με σημαντικά μικρότερο ρυθμό σε σχέση με πέρυσι, καταγράφηκε στην εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη (+11,2% αντί +130,4%).

Στη Μεταποίηση, αύξηση της παραγωγής σημειώθηκε σε 17 από τους 24 κλάδους. Αναλυτικότερα, μεταξύ αυτών με τη μεγαλύτερη σημασία για την ελληνική οικονομία, η παραγωγή Φαρμάκων ενισχύθηκε κατά 10,7% σε συνέχεια παρόμοιας αύξησης κατά 10,3% το 2021. Ακολούθησε σε άνοδο η παραγωγή Τροφίμων (+4,0% αντί μείωσης κατά 0,1% την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι) και η παραγωγή Βασικών Μετάλλων (αύξηση 5,5%, σε συνέχεια ανόδου 8,0% πριν ένα χρόνο).

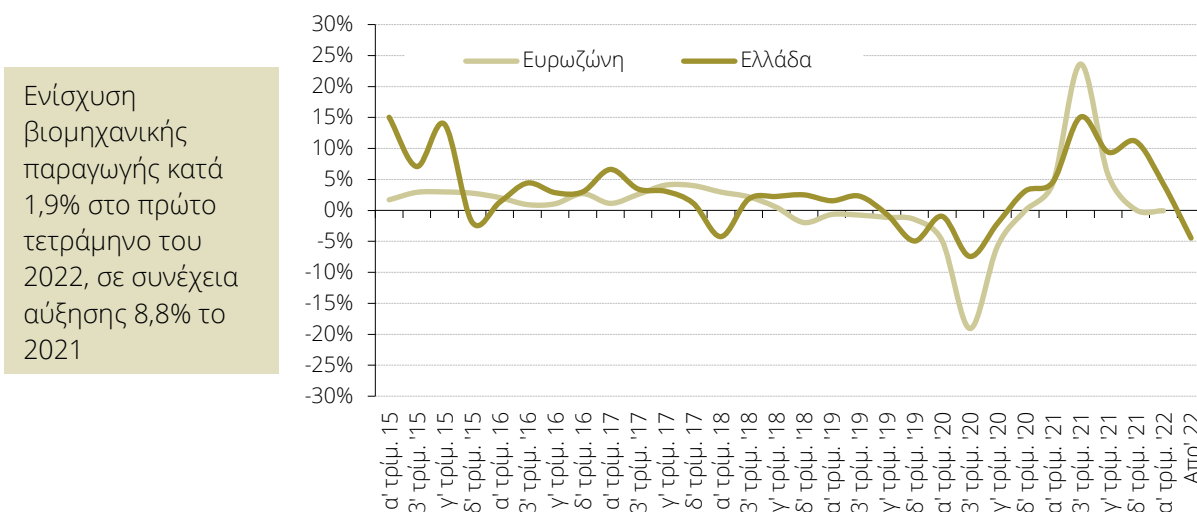
Από τους υπόλοιπους κλάδους, έντονα ανοδικά κινήθηκε η παραγωγή στην κατασκευή Οχημάτων (44,3% αντί -9,4%), την κατασκευή Επίπλων (34,7% αντί 5,5%) και την Ένδυση (34,5% αντί +9,6%). Αντίθετα, μειωμένη ήταν η παραγωγή στην παραγωγή Καπνού (-7,9% αντί +22,9% πριν ένα χρόνο), στην κατασκευή Εξοπλισμού Μεταφορών (-7,6% αντί +33,6%) και στην παραγωγή Χημικών (-3,5% αντί αύξησης 4,0% το 2021).

Το προϊόν ενισχύθηκε στο αρχικό τετράμηνο φέτος σε τρεις από τις πέντε κύριες ομάδες βιομηχανικών προϊόντων. Αναλυτικά, η παραγωγή αυξήθηκε κυρίως στα Διαρκή Καταναλωτικά Αγαθά (+29,0%, σε συνέχεια του +9,5% πριν ένα χρόνο) και σαφώς ηπιότερα στα Μη Διαρκή Καταναλωτικά Αγαθά (+5,5% από +6,5%) και τα Ενδιάμεσα Αγαθά (+2,1% κατόπιν +10,2%). Υποχώρηση σημειώθηκε στην Ενέργεια, της οποίας η παραγωγή περιορίστηκε κατά 1,9%, σε αντίθεση με την αύξηση κατά 9,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2021.

Διάγραμμα 3.2

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη, Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Ενίσχυση βιομηχανικής παραγωγής κατά 1,9% στο πρώτο τετράμηνο του 2022, σε συνέχεια αύξησης 8,8% το 2021

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Κατασκευές

Στο σύνολο του 2021, ο δείκτης παραγωγής στον κλάδο Κατασκευών ενισχύθηκε κατά 6,2%, αντί απωλειών 9,6% το 2020. Στο πρώτο τρίμηνο του 2022, ο σχετικός δείκτης ενισχύθηκε περαιτέρω, κατά 12,0% αντί μείωσης κατά 9,3% στην ίδια περίοδο του 2021.

Στις επιμέρους κατασκευαστικές δραστηριότητες την ίδια περίοδο, η παραγωγή Οικοδομικών έργων ενισχύθηκε κατά 20,8% αντί απωλειών 16,5% το 2021. Ο δείκτης έργων Πολιτικού Μηχανικού ενισχύθηκε κατά 6,5% (αντί -0,1% το 2021).

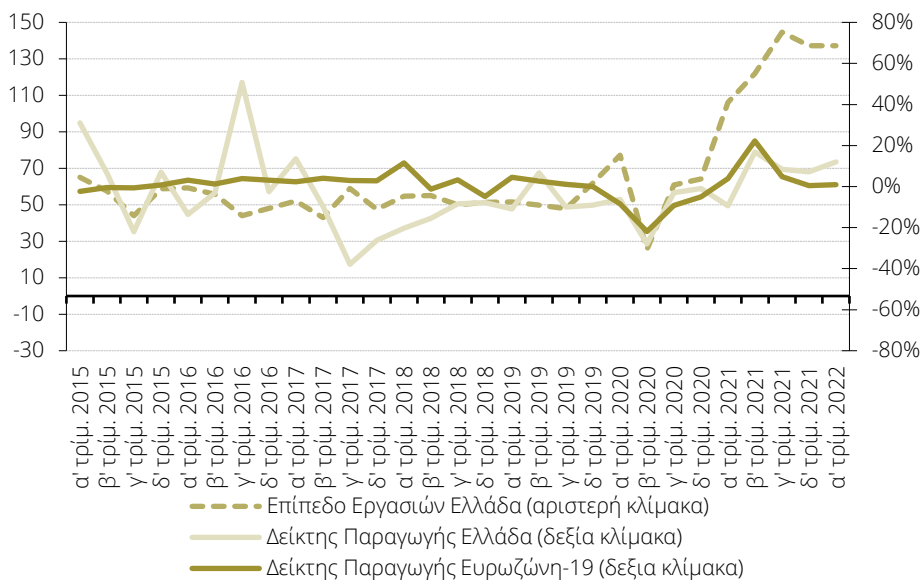
Την ίδια περίοδο στην Ευρωζώνη, ο δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές ενισχύθηκε οριακά (+0,95%) όταν την ίδια περίοδο του 2021 αυξανόταν κατά 4,0%.

Από τα στοιχεία οικοδομικής δραστηριότητας, στο πρώτο δίμηνο του 2022 προκύπτει αύξηση 9,6% σε όρους αριθμού αδειών, αντί ηπιότερης αύξησης κατά 1,7% πέρσι. Εντονότερη αύξηση σε σχέση με το 2021 καταγράφηκε τόσο σε όρους επιφάνειας (+21,0% αντί +9,6%), όπως επίσης και σε όρους όγκου (+28,5% κατόπιν 13,2%).

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών

Αύξηση παραγωγής το πρώτο τρίμηνο στις Κατασκευές κατά 12,0%, που αντιστάθμισε τις απώλειες κατά 9,3% την ίδια περίοδο του 2021

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Λιανικό Εμπόριο

Ο δείκτης όγκου στο Λιανικό εμπόριο το πρώτο τρίμηνο του 2022 αυξήθηκε κατά 10,2%, αντί ηπιότερης αύξησης κατά 4,1% την ίδια περίοδο του 2021. Ο όγκος εργασιών ενισχύθηκε σε 6 από τους 8 υποκλάδους.

Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στα Βιβλία - Χαρτικά (+25,2% αντί +10,2% πέρσι), στην Ένδυση και Υπόδηση, όπου οι πωλήσεις αυξήθηκαν κατά 21,5% αντί ηπιότερης αύξησης κατά 11,2% το 2020. Ακολούθησαν τα Φάρμακα - Καλλυντικά (+21,0%, όσο και πριν ένα έτος, +20,4%), τα Καύσιμα (+14,9% αντί -7,1% το 2021) και τα Πολυκαταστήματα (+13,4% αντί 11,4%). Αντίθετα, ο όγκος πωληθέντων περιορίστηκε στα Τρόφιμα κατά 4,0% (αντί +9,3% πέρυσι και στα Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων (-1,7%, σε συνέχεια μείωσης κατά 2,6% πριν ένα χρόνο).

Οι προσδοκίες στον κλάδο του Λιανικού εμπορίου το πρώτο εξάμηνο του 2022, έτσι όπως αποτυπώνονται στους πρόδρομους δείκτες των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, περιορίστηκαν σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο ένα χρόνο νωρίτερα. Ο σχετικός δείκτης μειώθηκε κατά 0,7 μονάδες, ηπιότερα από την υποχώρηση 3,7 μονάδων ένα χρόνο νωρίτερα.

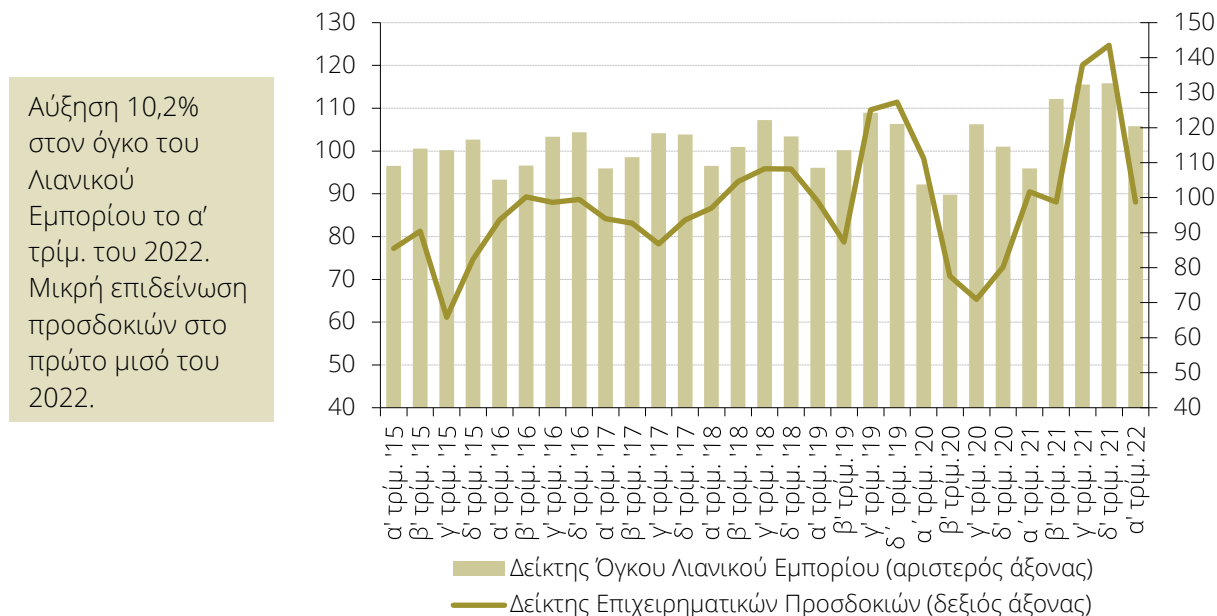
Σε επίπεδο δραστηριοτήτων, οι προσδοκίες στο πρώτο εξάμηνο του 2022 επιδεινώθηκαν κυρίως στα Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός (-23,7 μονάδες σε συνέχεια μείωσης κατά 33,2 μονάδες το 2021) και στα Οχήματα - Ανταλλακτικά (-4,9 αντί αύξησης κατά 24,2 το 2021).

Αντίθετα, ενισχύθηκαν οι προσδοκίες στα Πολυκαταστήματα (+24,5 μονάδες αντί -54,4 πέρσι), στα Υφάσματα - Ένδυση - Υπόδηση (+18,0 αντί +3,4 το 2021) και στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού (+11,7 σε συνέχεια αύξησης κατά 14,5 μονάδες).

Διάγραμμα 3.4

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2010=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, IOBE

Ειδικότερα στα Οχήματα - Ανταλλακτικά, το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων κατέγραψε σημαντική επιδείνωση, επιστρέφοντας σε πολύ αρνητικό έδαφος, στις -45 μονάδες, έναντι 11 μονάδων το 2021, με διπλασιασμό του ποσοστού όσων εκτιμούσαν μειωμένες πωλήσεις, και κατακόρυφη πτώση των επιχειρήσεων που δήλωναν αυξημένες πωλήσεις. Στο σκέλος των αποθεμάτων το ισοζύγιο παραμένει αρνητικό, καθώς παρά τις μειωμένες εκτιμήσεις πωλήσεων, καταγράφονται και προβλήματα στον εφοδιασμό νέων οχημάτων. Το ισοζύγιο των παραγγελιών επανήλθε σε αρνητικό έδαφος και διαμορφώνεται στις -22 μονάδες, έναντι -23 το 2021, με αύξηση όσων αναμένουν μείωση των παραγγελιών το επόμενο διάστημα. Το ισοζύγιο για τις προσδοκίες πωλήσεων έγινε αρνητικό, στις -5 μονάδες, έναντι +50 το 2021, με αύξηση του ποσοστού των επιχειρήσεων που αναμένουν μείωση πωλήσεων και μείωση όσων περιμένουν αύξηση το προσεχές χρονικό διάστημα. Στο σκέλος της απασχόλησης, παραμένουν οι ισχυρές ενδείξεις σταθεροποίησης, με αύξηση όσων εκτιμούν ότι θα προστεθούν και άλλες θέσεις απασχόλησης. Σε ότι αφορά τις τιμές, το 75% των επιχειρήσεων αναμένει αύξηση το επόμενο διάστημα.

Πίνακας 3.4

Μεταβολές του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2010=100)				
	α' τρίμ. 2020	α' τρίμ. 2021	α' τρίμ. 2022	Μεταβολή 2020/2019	Μεταβολή 2021/2020
Γενικός Δείκτης	92,2	96,0	105,8	4,1%	10,2%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	94,2	99,8	107,0	5,9%	7,2%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	112,3	109,4	107,5	-2,6%	-1,7%
Πολυκαταστήματα	69,8	77,7	88,2	11,4%	13,4%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	82,4	76,5	87,9	-7,1%	14,9%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	70,2	76,7	73,7	9,3%	-4,0%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	102,6	123,4	149,3	20,4%	21,0%
Ένδυση-Υπόδηση	71,5	79,5	96,6	11,2%	21,5%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	87,3	104,9	119,6	20,1%	14,0%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	101,9	112,6	141,0	10,5%	25,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.5

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	α' εξάμ. 2020	α' εξάμ. 2021	α' εξάμ. 2022	Μεταβ. 2021/2020	Μεταβ. 2022/2021
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	115,7	82,5	58,8	-33,2	-23,7
Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση	61,4	64,8	82,8	3,4	18,0
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	71,8	86,3	98,0	14,5	11,7
Οχήματα-Ανταλλακτικά	87,5	111,7	106,8	24,2	-4,9
Πολυκαταστήματα	120,5	66,1	90,6	-54,4	24,5
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	97,7	94,0	93,3	-3,7	-0,7

Πηγή: IOBE

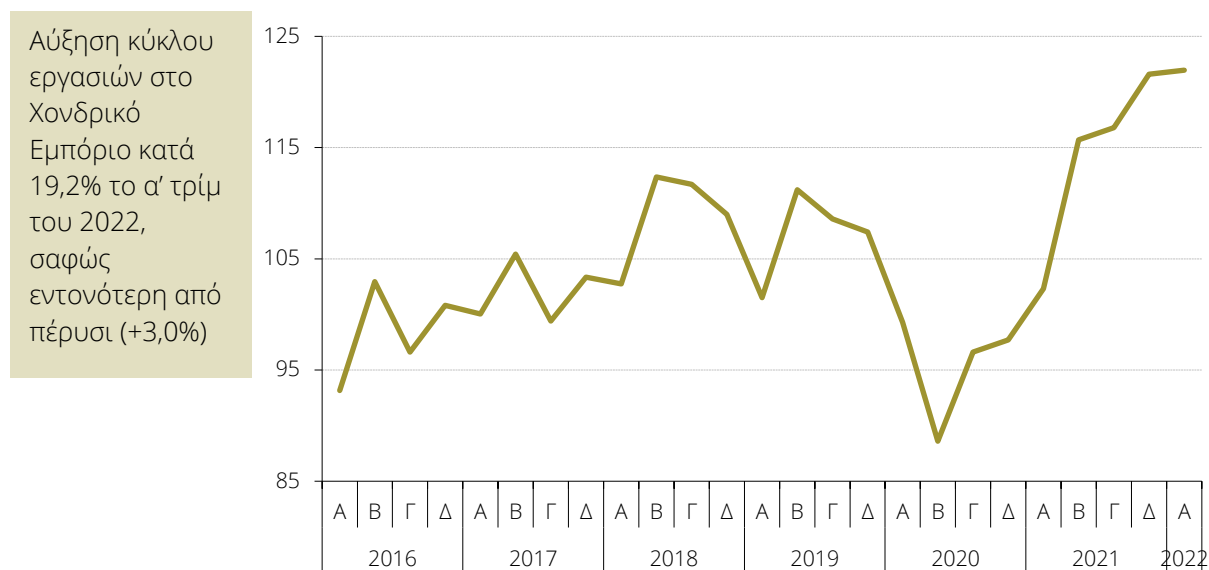

Χονδρικό εμπόριο

Στο πρώτο τρίμηνο του 2022, ο δείκτης κύκλου εργασιών στο Χονδρικό εμπόριο αυξήθηκε κατά 19,2% αντί ηπιότερης αύξησης κατά 3,0% πέρυσι.

Διάγραμμα 3.5

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υπηρεσίες

Στο πρώτο τρίμηνο του 2022, ο κύκλος εργασιών στις υπηρεσίες υποχώρησε σε τέσσερις από τους 13 κλάδους σε σχέση με το 2021.

Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στον κλάδο Παροχής συμβουλευτικών και λογιστικών υπηρεσιών (+25,3% σε συνέχεια αύξησης 20,3% το 2021), στις υπηρεσίες Δραστηριοτήτων Καθαρισμού (+22,8% από +6,8%) και στις υπηρεσίες Άλλων Επαγγελματικών και Επιστημονικών ειδικοτήτων (+16,4% αντί +9,2% πριν ένα χρόνο). Ακολουθούν σε απόσταση, οι υπηρεσίες δραστηριοτήτων σχετικών με την Απασχόληση (+6,6% αντί +10,2%), οι υπηρεσίες σχετικές με την Παροχή Προστασίας και τη Διενέργεια Έρευνας (+4,6%, από +6,7% πέρυσι), οι Διαφημιστικές υπηρεσίες (+2,4%, από +12,0%) και οι υπηρεσίες Πληροφορικής (+2,4% αντί για +13,1%).

Αντίθετα, χειροτέρευση της δραστηριότητας από πέρυσι σημειώθηκε στις υπηρεσίες Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών (-7,7% αντί αύξησης 21,7% το 2021), τις υπηρεσίες Διοικητικών Δραστηριοτήτων Γραφείων (-3,8% σε σχέση με αύξηση 12,8% πριν ένα χρόνο), τις υπηρεσίες Ταχυμεταφορών (-1,7% αντί -0,9%) και τις Τηλεπικοινωνίες (-1,1% αντί +7,3%).

Πίνακας 3.6

Δείκτης Κύκλου Εργασιών στις Υπηρεσίες (2010=100)

Κλάδος υπηρεσιών	α' τρίμ. 2021	α' τρίμ. 2022
Εκδοτικές δραστηριότητες	8,9%	0,9%
Αρχιτέκτονες και Μηχανικοί	21,7%	-7,7%
Επεξεργασία δεδομένων και παροχή πληροφόρησης	26,7%	1,5%
Παροχή προστασίας και διενέργεια έρευνας	6,7%	4,6%
Τηλεπικοινωνίες	7,3%	-1,1%
Διαφήμιση, έρευνα αγοράς και δημοσκοπήσεις	12,0%	2,4%
Ταχυδρομικές και ταχυ-μεταφορικές υπηρεσίες	-0,9%	-1,7%
Υπηρεσίες Πληροφορικής	13,1%	2,4%
Λοιπές επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	9,2%	16,4%
Νομικές και Λογιστικές υπηρεσίες	20,3%	25,3%
Διοικητικές δραστηριότητες γραφείου	12,8%	-3,8%
Υπηρεσίες δραστηριοτήτων σχετικών με την απασχόληση	10,2%	6,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σύμφωνα με τις πρόσφατες τάσεις στους πρόδρομους δείκτες από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE, των οποίων οι τιμές αφορούν στο πρώτο εξάμηνο του 2022, οι προσδοκίες βελτιώθηκαν και στους τέσσερις εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών. Ακολούθως, ο γενικός δείκτης του τομέα ενισχύθηκε κατά 23,5 μονάδες, αντί πολύ μικρότερης αύξησης, κατά 2,4 μονάδες, πριν ένα χρόνο.

Ο σχετικός κλαδικός δείκτης ενισχύθηκε κυρίως στα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια (+38,3 μονάδες αντί +11,1 μονάδων το 2021) και τις υπηρεσίες προς τις Επιχειρήσεις (+24,9 μονάδες αντί +12,2 μονάδων πέρυσι). Έπονται σε ενίσχυση οι υπηρεσίες Πληροφορικής (+9,6 μονάδες αντί +19,1 το 2021) και οι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί (+1,4 μονάδες αντί +10 μονάδων το 2021).

Πίνακας 3.7

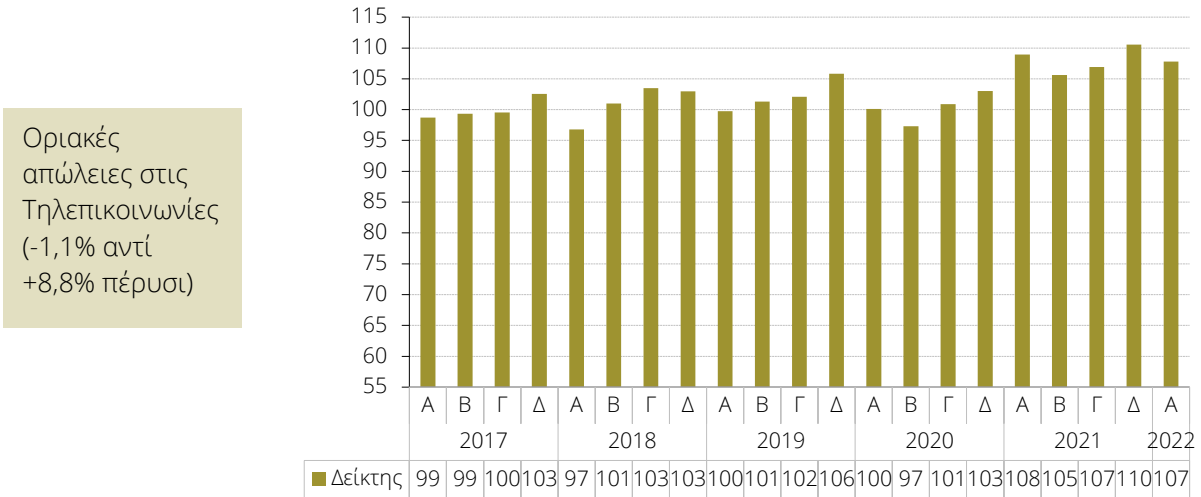
Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (2000-2010=100)

	α' εξάμ. 2020	α' εξάμ. 2021	α' εξάμ. 2022	ΠΜ%	ΠΜ%	Μεταβ. 2021/2020	Μεταβ. 2022/2021
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά Γραφεία	67,7	78,8	117,1	16,4%	48,6%	11,1	38,3
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	109,5	119,5	120,9	9,1%	1,17%	10	1,4
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	77,7	89,9	114,8	15,7%	27,7%	12,2	24,9
Πληροφορική	74,7	93,8	103,4	25,6%	10,2%	19,1	9,6
Σύνολο Υπηρεσιών	82,7	85,1	108,6	2,9%	27,6%	2,4	23,5

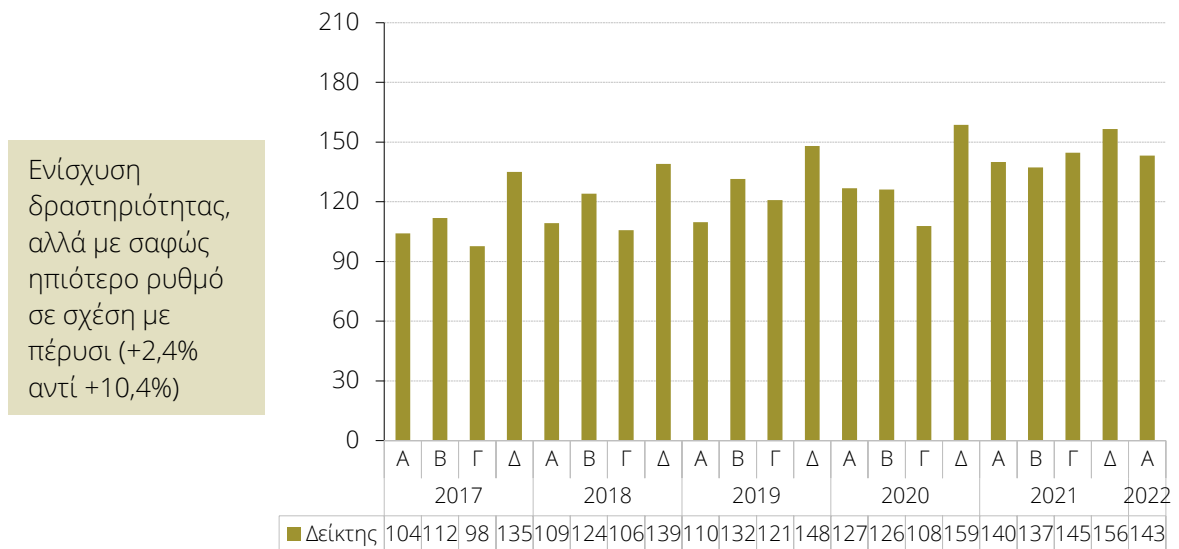
Διάγραμμα 3.6

Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61)

Διάγραμμα 3.7

Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Κλάδο Υπηρεσιών Πληροφορικής (κλάδος 62)

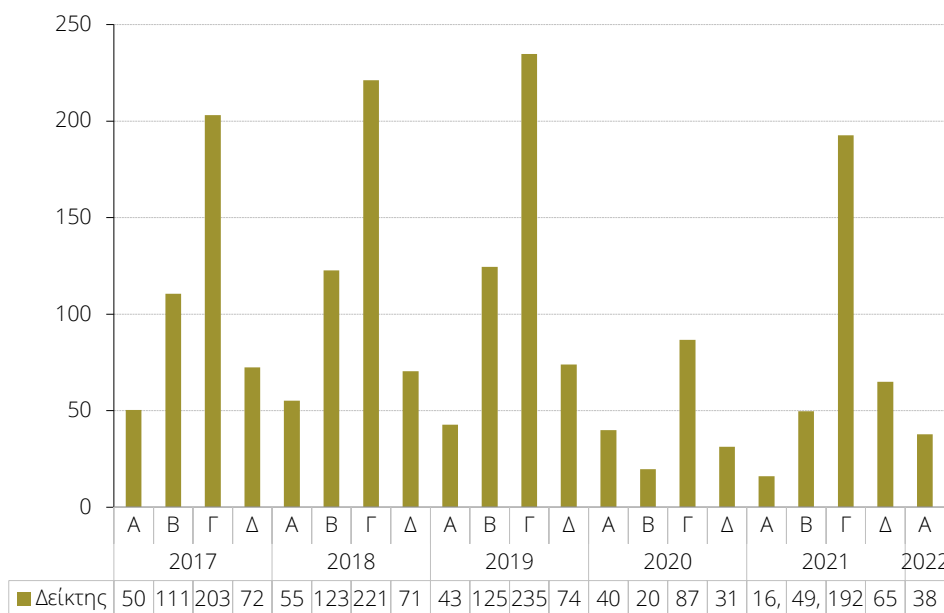
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.8

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56)

Κατακόρυφη αύξηση 134,8% στο α' τρίμ. του 2022 αντί +39,9% το 2021, λόγω του lockdown στη μεγαλύτερη διάρκεια αυτού του τριμήνου πριν ένα χρόνο.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

- Ισχυρή αύξηση εξαγωγών προϊόντων το πρώτο τετράμηνο του 2022, με ρυθμό 31,4%. Ηπιότερη, αλλά μεγάλη άνοδος των εξαγωγών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών (+20,6%)
- Άνοδος σε όλες τις κατηγορίες προϊόντων, με τη μεγαλύτερη αύξηση να σημειώνεται στις εξαγωγές Κουσίμων και στα Αγροτικά προϊόντα.
- Έντονη διεύρυνση ελλείμματος εμπορικού ισοζυγίου σε σχέση με το 2021 κατά 70,9%, στα €11,3 δισεκ.
- Άνοδος της ζήτησης πρωτίστως από τις χώρες της Ευρωζώνης (+32,8% ή +€1,6 δισεκ.), της Μ.Ανατολής & Β.Αφρικής (+35,0% ή €586,4 εκατ.) και υποχώρηση από τις χώρες της Ασίας (-41,7% ή €386,5 εκατ.)

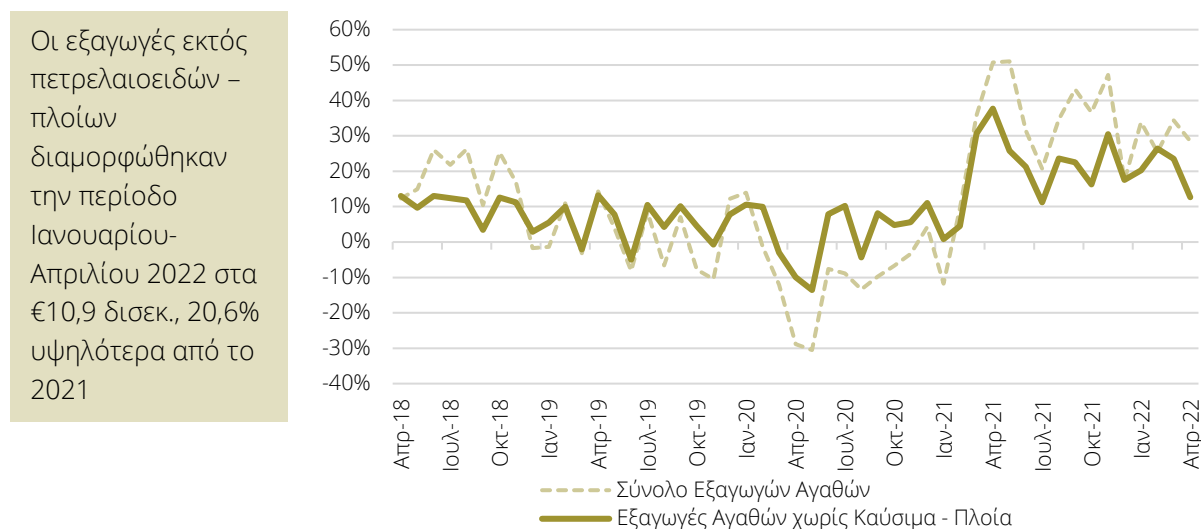
Οι εξαγωγές αγαθών διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2022 στα €15,8 δισεκ., έναντι €12,0 δισεκ. πριν ένα χρόνο, σημειώνοντας αύξηση 31,4%. Εξαιρουμένων των εξαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 20,6%, στα €10,9 δισεκ., από €9,0 δισεκ. πέρυσι. Οι εισαγωγές παρουσίασαν την ίδια περίοδο του τρέχοντος έτους μεγαλύτερη αύξηση, κατά 45,5%, και διαμορφώθηκαν σε €27,0 δισεκ., από €18,6 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εξωτερικού ισοζυγίου προϊόντων, το εμπορικό έλλειμμα διαμορφώθηκε €4,7 δισεκ. υψηλότερα από ότι το 2021 (+70,9%), στα €11,3 δισεκ., από €6,6 δισεκ. Ακολούθως, η αξία των εξαγωγών προϊόντων της ελληνικής

οικονομίας το πρώτο τετράμηνο του 2022 αντιστοιχούσε στο 58,2% των εισαγωγών της, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα έφθανε το 64,4%.

Διάγραμμα 3.9

Συνολικές εξαγωγές προϊόντων και εξαγωγές προϊόντων χωρίς καύσιμα-πλοία (τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: IOBE

Αναλυτικά, οι εξαγωγές στα Αγροτικά Προϊόντα ενισχύθηκαν κατά 14,3% την περίοδο Ιανουαρίου -Απριλίου του 2022, στα €2,8 δισεκ., από €2,5 δισεκ. το 2021. Στις εξαγωγές Καυσίμων σημειώθηκε η μεγαλύτερη αύξηση, κατά 65,7%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν στα €4,9 δισεκ., από €2,9 δισεκ. πέρυσι. Οι εξαγωγές των δύο συγκεκριμένων κατηγοριών αντιστοιχούν φέτος στο 48,7% των εγχώριων εξαγωγών προϊόντων, από 45,0% ένα χρόνο νωρίτερα. Η άνοδος στα Αγροτικά Προϊόντα προήλθε κυρίως από την αύξηση κατά 14,0% στη ζήτηση για Λάδια-Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης, η αξία των οποίων διαμορφώθηκε σε €284,1 εκατ., από €249,1 εκατ. πέρυσι, ενώ το μερίδιό τους στο σύνολο των εξαγωγών διαμορφώθηκε σε 1,8% το 2022 από 2,1% το 2021. Στην κατηγορία Τροφίμων-Ζωντανών Ζώων, η οποία αντιπροσωπεύει περίπου το 78,7% των εξαγωγών Αγροτικών Προϊόντων, οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 15,8%, στα €2,2 δισεκ. από €1,9 δισεκ. ένα χρόνο πριν. Στα Ποτά και προϊόντα καπνού, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 11,2% των εξαγωγών των Αγροτικών Προϊόντων, η ζήτηση διαμορφώθηκε στην αρχή του 2022 στα €313,7 εκατ., 5,2% υψηλότερη σε σχέση με το ίδιο τετράμηνο του 2021.

Οι εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων ήταν πολύ ενισχυμένες την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2022 (+23,6%), με την αξία τους να αγγίζει τα €7,2 δισεκ., από €5,8 δισεκ. το 2021. Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από την άνοδο που σημειώθηκε στις εξαγωγές για Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη, κατά 39,2%, με αποτέλεσμα από €1,9 δισεκ. να φτάσουν τα €2,6 δισεκ. Ενίσχυση της διεθνούς ζήτησης σημειώθηκε και για τα Χημικά προϊόντα και συναφή, κατά 2,7%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €2,0 δισεκ. Επίσης ισχυρή αύξηση εξαγωγών παρουσίασαν τα Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών, κατά 38,1%, στα €1,5 δισεκ. από €1,1 δισεκ., ενώ παράλληλα, αυξήθηκαν οι εξαγωγές στα Διάφορα Βιομηχανικά Είδη (+17,7%, στα €1,0 δισεκ.).

Τέλος, ενισχύθηκαν οι εξαγωγές Πρώτων Υλών κατά 8,5%, στα €668,5 εκατ., από €616,3 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα, ενώ παρουσίασαν ισχυρή αύξηση και οι εξαγωγές Ειδών και συναλλαγών μη

ταξινομημένων κατά κατηγορίες, κατά 40,3%, από €157,4 εκατ. το 2021 στα €220,8 εκατ. ένα χρόνο μετά.

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών προϊόντων ανά γεωγραφική περιοχή, διευρύνθηκαν έντονα στο πρώτο τετράμηνο του 2022 προς τις χώρες της Ευρωζώνης, κατά 32,8%, προσεγγίζοντας τα €6,4 δισεκ., από €4,9 δισεκ. το ίδιο χρονικό διάστημα του 2021. Προς την ΕΕ συνολικά σημειώθηκε αύξηση 34,4% ή €2,2 δισεκ., με τις εξαγωγές προς αυτή την περιφέρεια να φθάνουν τα €8,7 δισεκ., από €6,5 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης που απορροφούν το μεγαλύτερο τμήμα των ελληνικών εξαγωγών, σημειώθηκε σημαντική διεύρυνσή τους προς την Γερμανία, κατά 20,7%, από €927,6 εκατ. σε €1,1 δισεκ., και εκτεταμένη μείωση προς την Γαλλία, κατά 17,6%, από τα €693,5 εκατ. σε €571,3 εκατ. Κατακόρυφη αύξηση παρουσίασαν οι εξαγωγές αγαθών προς το σημαντικότερο προορισμό, την Ιταλία, κατά 55,2%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν σε €1,7 δισεκ. το 2022 από €1,1 δισεκ. το 2021.

Μεταξύ των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς τις οποίες οι συνολικές εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 39,0% ή €638,2 εκατ., φθάνοντας τα €2,3 δισεκ., η Βουλγαρία εξακολούθησε να αποτελεί τον κυριότερο εξαγωγικό προορισμό, με αύξηση των εκροών προϊόντων προς αυτή σε σχέση με το 2021 κατά 54,8% ή €299,4 εκατ. Ανοδικές τάσεις σημειώθηκαν προς δύο άλλες χώρες από τη συγκεκριμένη ομάδα κρατών οι οποίες απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών, τη Ρουμανία και την Πολωνία, προς τις οποίες οι εξαγωγές ενισχύθηκαν κατά 34,2% ή €144,9 εκατ. (στα €568,2 εκατ.), και κατά 50,5% ή €115,0 εκατ. (στα €342,6 εκατ.) αντίστοιχα.

Πίνακας 3.8

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές, Ιανουάριος – Απρίλιος (εκατ. €)*

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		%	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2022	2021	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 22/21	2022	2021
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2.208,6	1.907,4	15,8%	14,0%	15,9%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	313,7	298,2	5,2%	2,0%	2,5%
Ποτά και Καπνός	284,1	249,1	14,0%	1,8%	2,1%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	284,1	249,1	14,0%	1,8%	2,1%
ΠΡΩΤΕΣ ΎΛΕΣ	668,5	616,3	8,5%	4,3%	5,2%
Πρώτες Ύλες μη Εδώδιμες εκτός από Καύσιμα	668,5	616,3	8,5%	4,3%	5,2%
ΚΑΥΣΙΜΑ	4.851,3	2.928,1	65,7%	30,9%	24,5%
Ορυκτά. Καύσιμα. Λιπαντικά κ.λπ.	4.851,3	2.928,1	65,7%	30,9%	24,5%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	7.176,8	5.807,4	23,6%	45,6%	48,5%
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	1.994,2	1.942,3	2,7%	12,7%	16,2%
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	2.636,4	1.894,5	39,2%	16,8%	15,8%
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	1.536,5	1.112,7	38,1%	9,8%	9,3%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	1.009,7	857,9	17,7%	6,4%	7,2%
Άλλα Είδη και Συναλλαγές μη Ταξινομημένα κατά Κατηγορίες	220,8	157,4	40,3%	1,4%	1,3%
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	15.723,8	11.964,0	31,4%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Ισχυρή ενίσχυση της ζήτησης ελληνικών εξαγωγών σημειώθηκε και προς τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, κατά 53,1%, από €1,9 δισεκ. το πρώτο τετράμηνο 2021 σε €2,9 δισεκ. ένα χρόνο μετά. Αυτή εκδηλώθηκε πρωτίστως από την Τουρκία, προς την οποία οι εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 24,2%, από €534 εκατ. σε €663,0 εκατ., και δευτερευόντως από το Ηνωμένο Βασίλειο, με αύξηση κατά 85,5%, που είχε ως αποτέλεσμα οι εξαγωγές να αυξηθούν από τα €332,5 εκατ. πέρυσι στα €616,9 εκατ. ένα χρόνο μετά.

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Βόρειας Αμερικής κινήθηκαν έντονα ανοδικά, κατά 35,0%, από €552,5 εκατ. το 2021 σε €745,8 εκατ. ένα χρόνο μετά, κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ κατά 38,7%, από €457,7 εκατ. το 2021 σε €634,6 εκατ. πέρυσι, και προς τον Καναδά, κατά 30,7% ή 16,6 εκατ. Οριακή υποχώρηση παρουσίασαν οι εξαγωγές προς το Μεξικό (-0,4%).

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής επίσης παρουσίασαν έντονη άνοδο, κατά 35,0%, στα €2,3 δισεκ. από €1,7 δισεκ., κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς την Λιβύη (+29,8%), όπου οι εξαγωγές διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου – Απριλίου του 2022 στα €440,8 δισεκ., έναντι €339,6 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα, αλλά και προς τον Λίβανο (+65,0%), όπου ενισχύθηκαν κατά €200,5 εκατ. το 2022 σε σχέση με το 2021. Προς έναν επίσης σημαντικό εξαγωγικό προορισμό στη Βόρεια Αφρική, την Τυνησία, οι εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 3,2%, στα €250,0 εκατ., ενώ προς τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα αυξήθηκαν κατά 29,1%, στα €113,3 εκατ. Προς τη Σαουδική Αραβία οι εξαγωγές παρουσίασαν άνοδο κατά 42,1%, στα €241,2 εκατ.

Ελαφρώς αυξημένη, κατά 0,7%, ήταν η ροή των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων προς την Ωκεανία, με την αξία τους στο πρώτο τετράμηνο του 2022 να διαμορφώνεται στα €86,1 εκατ. από €85,5 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Η άνοδος προήλθε από την παρόμοια σε κατεύθυνση τάση προς την Νέα Ζηλανδία, προς την οποία οι εξαγωγές αυξήθηκαν με ρυθμό 41,3% και διαμορφώθηκαν στα €11,5 εκατ. το προηγούμενο έτος. Αντιθέτως, μείωση σημειώθηκε προς την Αυστραλία (-3,6%).

Αύξηση κατά 17,0% εμφάνισαν την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2022 οι εξαγωγές προς τις αγορές των χωρών της Κεντρικής-Λατινικής Αμερικής, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €115,4 εκατ. από €98,6 εκατ. την ίδια περίοδο το 2021. Η αύξηση των εξαγωγών προς τις χώρες της συγκεκριμένης περιοχής οφείλεται κυρίως στην κατακόρυφη άνοδο της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τον Παναμά, κατά 47,1%, που διαμόρφωσε την αξία τους στα €63,8 εκατ. από €43,4 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Στον αντίποδα, υποχώρηση σημείωσαν οι εξαγωγές προς την Βραζιλία (-43,4% ή -€11,7 εκατ.).

Πίνακας 3.9

Εξαγωγές ανά προορισμό, Ιανουάριος-Απρίλιος 2022 (εκατ. €)*

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	2022	2021	22/21
Ε.Ε. (27)	8.694,9	6.471,4	34,4%
Ευρωζώνη	6.421,0	4.835,8	32,8%
G7	3.079,9	2.581,0	19,3%
Βόρεια Αμερική	745,8	552,5	35,0%
Χώρες BRICS	263,6	375,2	-29,8%
Μ.Ανατολή & Β.Αφρική	2.261,8	1.675,4	35,0%
Ωκεανία	86,1	85,5	0,7%
Κεντρική-Λατινική Αμερική	115,4	98,6	17,0%
Ασία	540,1	926,6	-41,7%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Έντονη εξασθένιση της ζήτησης των ελληνικών αγαθών σημειώθηκε προς τις χώρες της Ασίας, προς τις οποίες οι εξαγωγές μειώθηκαν το πρώτο τετράμηνο του 2022 κατά 41,7%, στα €540,1 εκατ. από €926,6 εκατ. το 2021. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην πτώση των εξαγωγών κατά 14,7% προς την Νότια Κορέα, από €224,4 εκατ. το 2021 σε €98,6 εκατ. ένα χρόνο μετά, καθώς και κατά 71,4% προς την Σιγκαπούρη, από €139,3 εκατ. πέρυσι στα €39,9 εκατ. φέτος. Ομοίως,

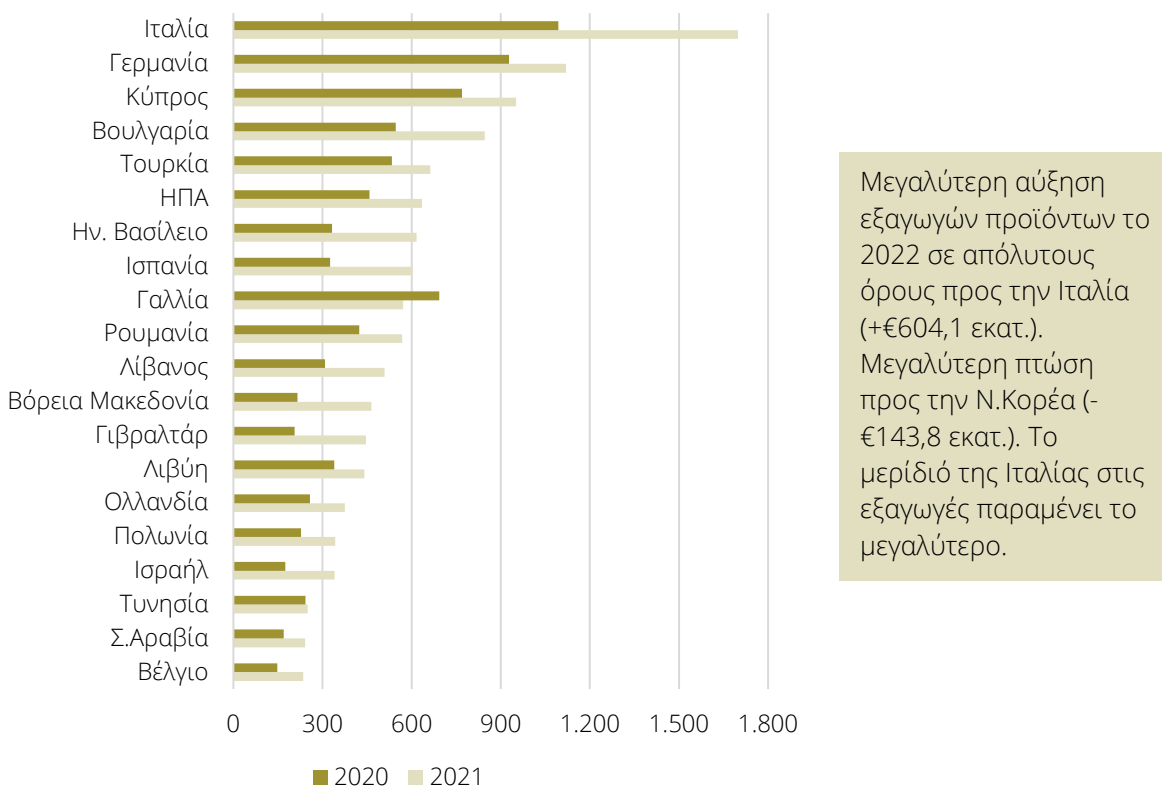

σημειώθηκε έντονη κάμψη της ζήτησης από την Κίνα (-50,3%, στα €111,5 εκατ. από €224,4 εκατ. το 2021).

Ανακεφαλαιώνοντας, η έντονη ενίσχυση των εξαγωγών προϊόντων της Ελλάδας το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Απριλίου 2022 κατά 31,4%, προήλθε από την αύξηση σε όλες τις κατηγορίες αγαθών και κυρίως των πετρελαιοειδών (+65,7%) και των αγροτικών προϊόντων (+14,3%). Ωστόσο, η άνοδος στα πετρελαιοειδή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην κατακόρυφη άνοδο το ίδιο χρονικό διάστημα των διεθνών τιμών τους, κατά 64,2%. Αυτή η ισχυρή ανοδική τάση έχει επηρεάσει τις τιμές και άλλων προϊόντων και υπηρεσιών, μεταξύ των οποίων των αγροτικών προϊόντων και των τροφίμων. Επομένως, η πραγματική διεύρυνση των εξαγωγών προϊόντων, σε όγκο, όχι σε αξία, είναι πολύ μικρότερη. Δεδομένων των επιπτώσεων του αυξανόμενου και την τρέχουσα περίοδο ενεργειακού και μεταφορικού κόστους στις διεθνείς μεταφορές και τη ζήτηση, θεωρείται πλέον πιθανή η επιβράδυνση της ανόδου των εξαγωγών στο δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, σε πραγματικούς όρους, αλλά και σε τρέχουσες τιμές. Άλλωστε, ένα χρόνο πριν, η παγκόσμια οικονομία βρισκόταν σε φάση ισχυρής ανάκαμψης, με έντονη διεύρυνση του διεθνούς εμπορίου και των μεταφορών, που, σε συνδυασμό με τις δυσχέρειες προσαρμογής στις διεθνείς εφοδιαστικές αλυσίδες, είχαν αρχίσει να τροφοδοτούν τις αυξήσεις τιμών σε ενεργειακά προϊόντα και βασικές πρώτες ύλες.

Διάγραμμα 3.10

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων, Ιανουάριος – Απρίλιος 2022 (εκατ. €)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: IOBE

3.4 Απασχόληση – Ανεργία

- Το ποσοστό ανεργίας στο α' τρίμ. του 2022 διαμορφώθηκε στο 13,8%, 3,3 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα συγκριτικά με το α' τρίμ. του 2021 (17,1%). Η μείωση της ανεργίας προήλθε κυρίως από την αύξηση της απασχόλησης (+418,9 χιλ. άτομα), ενώ περιορίστηκε σημαντικά ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός (-335,7 χιλ. άτομα).
- Το μη εποχικά προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε τον Απρίλιο του 2022 στο 12,5% από 17,0% τον Απρίλιο του 2021
- Μεγαλύτερη άνοδος απασχόλησης το α' τρίμ. του 2022 σε Τουρισμό (+129,9 χιλ.), Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο (+84,9 χιλ.), Μεταποίηση (+41,1 χιλ.) και Εκπαίδευση (+28,8 χιλ.)
- Μείωση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους το α' τρίμ. του 2022 κατά 1,9% συγκριτικά με το α' τρίμ. του 2021.

Σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας στο α' τρίμ. του τρέχοντος έτους διαμορφώθηκε στο 13,8%, δηλαδή 3,3 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (17,1%). Την ίδια περίοδο ο αριθμός των ανέργων περιορίστηκε κατά 13,2% ή κατά 98,2 χιλ. άτομα, στους 647,2 χιλ. από τους 745,4 χιλ., ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 418,9 χιλ. άτομα, στους 4.044,0 χιλ. από τους 3.625,1 χιλ. Επομένως, η μείωση του ποσοστού ανεργίας προήλθε από την ισχυρή άνοδο της απασχόλησης (+418,9 χιλ. άτομα), που περιόρισε σημαντικά το μη ενεργό πληθυσμό (-335,7 χιλ. άτομα). Σε σχέση με το δ' τρίμ. του 2021 το ποσοστό ανεργίας το α' τρίμ. του 2022 παρουσίασε άνοδο κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες. Σημειώνεται ότι τον Απρίλιο του 2022 το μη εποχικά προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε στο 12,5% από 17,0% τον ίδιο μήνα του 2021.

Σε ότι αφορά την εξέλιξη της ανεργίας στην Ευρωζώνη, βάσει των διαθέσιμων στοιχείων, σε όλες τις χώρες-μέλη η ανεργία μειώθηκε, με την Ισπανία να παρουσιάζει το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας μετά την Ελλάδα, όπου το α' τρίμ. του 2022 κατήλθε στο 13,7% από 16,0% ένα έτος νωρίτερα. Μετά την Ελλάδα, η ισχυρότερη μείωση στο ποσοστό ανεργίας εντοπίζεται στην Αυστρία, όπου διαμορφώθηκε στις 2,7 ποσοστιαίες μονάδες (από 7,9% σε 5,2%), ενώ έπεται σε μείωση το ποσοστό ανεργίας στις Ισπανία (-2,3 ποσοστιαίες μονάδες) και Ιρλανδία (-2,3 ποσοστιαίες μονάδες, στο 4,8% από 7,1%). Σημειώνεται ότι η ηπιότερη μείωσή του ποσοστού ανεργίας το α' τρίμ. φέτος παρουσιάστηκε στη Σλοβακία (-0,7 ποσοστιαίες μονάδες, από 7,1% σε 6,4%). Η Γερμανία παρουσιάζει το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους όπου κατήλθε στο 3,1% από το 4,1% ένα έτος νωρίτερα, έπεται η Μάλτα με ίδιο ουσιαστικά ποσοστό (3,2% από 4,0%) και ακολουθεί η Ολλανδία, όπου η ανεργία κατήλθε στο 3,6% από 4,8% το α' τρίμ. του 2021. Στις άλλες δύο μεγάλες οικονομίες της Ευρωζώνης, τη Γαλλία και την Ιταλία, η ανεργία περιορίστηκε κατά 0,8 (στο 7,5% από 8,3%) και 1,8 ποσοστιαίες μονάδες (από 10,6% σε 8,8%), αντίστοιχα. Τέλος, στο σύνολο της Ευρωζώνης η απασχόληση περιορίστηκε στο 7,0% από 8,5%.

Αναφορικά με την εξέλιξη της ανεργίας με βάση το φύλο στην Ελλάδα, παρουσίασε μείωση τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες, με την ποσοστιαία πτώση να είναι παρόμοια σε αμφότερα τα φύλα. Αναλυτικά, στους άνδρες το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες και κατήλθε στο 10,5% το α' τρίμ. του 2022 από το 13,7% ένα έτος νωρίτερα, ενώ στις γυναίκες περιορίστηκε κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες, στο 18,0% από το 21,3%. Συγκριτικά με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, η διαφορά του ποσοστού ανεργίας μεταξύ ανδρών και γυναικών περιορίστηκε οριακά, από τις 7,6 στις 7,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Σχετικά με την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση την ηλικία, είναι διαχρονικά μικρότερο όσο η ηλικία αυξάνεται, ενώ το α' τρίμ. φέτος παρουσίασε πτώση σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες εκτός από αυτές που παρουσιάζουν το υψηλότερο και το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας, δηλαδή τα άτομα 15-19 ετών και αυτά άνω των 65 ετών, αντίστοιχα. Στην πρώτη κατηγορία το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες, από το 60,2% στο 60,8%, ενώ στη δεύτερη κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες, από το 9,2% στο 9,4%. Στις υπόλοιπες ηλικιακές κατηγορίες, η ισχυρότερη μείωση σημειώθηκε στα άτομα ηλικίας 25-29 ετών όπου το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε από το 31,4% στο 21,3% (-10,1 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ εξίσου ισχυρή, κατά 9,6 ποσοστιαίες μονάδες, ήταν η πτώση του ποσοστού ανεργίας στην ηλικιακή κατηγορία 20-24 ετών (από 41,4% στο 31,8%). Πολύ ηπιότερη ήταν η πτώση του ποσοστού ανεργίας στις ηλικιακές κατηγορίες 30-44 και 45-64 ετών όπου διαμορφώθηκε σε 3,1 (από 16,5% σε 13,4%) και 1,5 (από 12,0% σε 10,5%) ποσοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα.

Ως προς τη διάρθρωση της διάρκειας της ανεργίας, το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων στο σύνολο των ανέργων το α' τρίμ. του 2022 ανήλθε οριακά, κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες, στο 58,7% από 58,4% το α' τρίμ. του 2021, με τον αριθμό των μακροχρόνια ανέργων να μειώνεται κατά 59,7 χιλ. άτομα ή κατά 13,6% και να διαμορφώνεται στους 380,1 χιλ. από 439,8 χιλ.

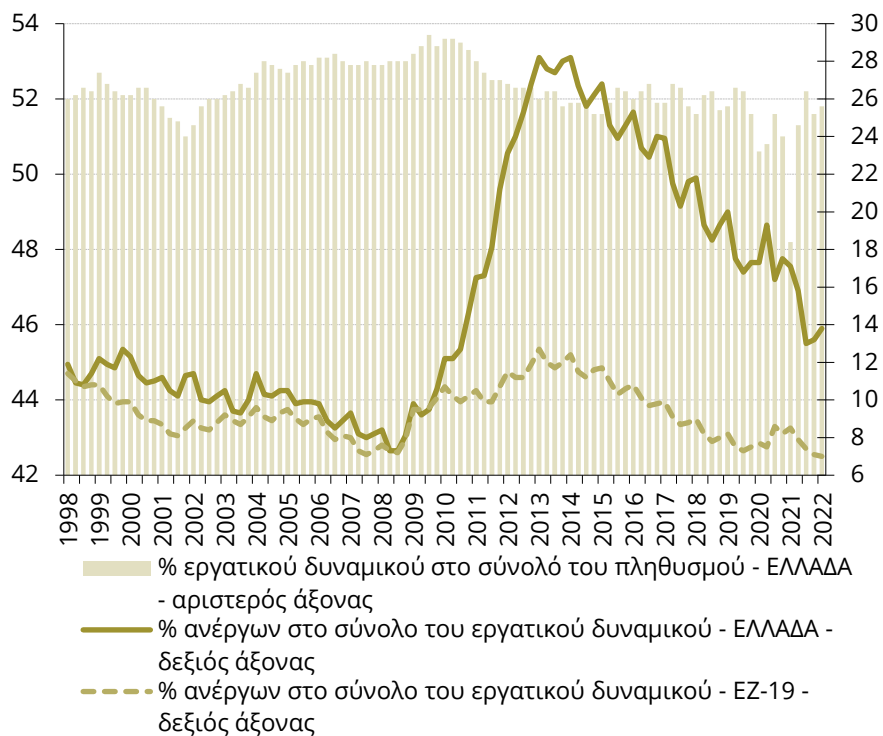
Ως προς τις τάσεις στην περιφερειακή διάσταση της ανεργίας, σε 3 από τις 13 περιφέρειες της χώρας η ανεργία αυξήθηκε και στις υπόλοιπες 10 μειώθηκε. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας το α' τρίμ. του 2022 καταγράφηκε στο Νότιο Αιγαίο, όπου ανήλθε κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες, στο 24,4% από 22,4% ένα έτος νωρίτερα, ενώ η ισχυρότερη άνοδος του ποσοστού ανεργίας παρουσιάστηκε στα Ιόνια Νησιά, κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες, με αποτέλεσμα αυτό να ανέλθει στο 19,8%. Στον αντίποδα, το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάστηκε στις περιφέρειες Πελοποννήσου και Αττικής όπου διαμορφώθηκε ουσιαστικά στο ίδιο επίπεδο. Στην πρώτη κατήλθε στο 10,4% το α' τρίμ. φέτος από 14,2% ένα έτος νωρίτερα, ενώ στη δεύτερη στο 10,5% από το 13,0%. Η ισχυρότερη μείωση του ποσοστού ανεργίας εντοπίζεται στις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου. Στην πρώτη έφτασε τις 8,0 ποσοστιαίες μονάδες, με αποτέλεσμα να υποχωρήσει στο 14,7%. και στη δεύτερη τις 7,2 ποσοστιαίες μονάδες και διαμορφώθηκε σε 12,3%. Σημαντική ήταν η πτώση της ανεργίας στις περιφέρειες Θεσσαλίας (-5,2 ποσοστιαίες μονάδες, στο 14,4%), Δυτικής Ελλάδας (-4,2 ποσοστιαίες μονάδες, στο 14,6%) και Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (-4,0 ποσοστιαίες μονάδες, στο 17,4%).

Διάγραμμα 3.11

Εξέλιξη ποσοστού εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό και ποσοστού ανέργων στο εργατικό δυναμικό

Μείωση ποσοστού ανεργίας στην Ελλάδα το α' τρίμ. του 2022 στο 13,8%, από 17,1% ένα έτος νωρίτερα.

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Σχετικά με την εξέλιξη της απασχόλησης με βάση τη θέση στο επάγγελμα, η ισχυρότερη άνοδος της το α' τρίμ. του 2022 σημειώθηκε στην πολυπληθέστερη κατηγορία απασχολούμενων, τους μισθωτούς, όπου ανήλθε κατά 349,5 χιλ. άτομα ή κατά 14,4%, φτάνοντας τα 2.781,2 χιλ. από τα 2.431,7 χιλ. το ίδιο τρίμηνο του 2021. Και στις άλλες δύο κατηγορίες σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης. Στους αυτοαπασχολούμενους έφτασε τα 63,4 χιλ. άτομα ή 5,9% (από τα 1.083,2 χιλ. στα 1.146,6 χιλ.), ενώ στους βοηθούς στην οικογενειακή επιχείρηση ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε στους 116,3 χιλ. από 110,1 χιλ. (+5,6%).

Ως προς την εξέλιξη της απασχόλησης με βάση το επάγγελμα, σε όλα τα επαγγέλματα παρουσίασε αύξηση το α' τρίμ. του 2022 συγκριτικά με ένα χρόνο πριν. Σε απόλυτα μεγέθη, η ισχυρότερη άνοδος της απασχόλησης πέρυσι εντοπίζεται στους Απασχολούμενους στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές, όπου ο αριθμός τους αυξήθηκε κατά 145,2 χιλ. άτομα, δηλαδή στους 886,7 χιλ. από 741,5 χιλ. (+19,6%). Έπονται σε απόλυτη άνοδο τα Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα, όπου έφτασε τους 87,2 χιλ. απασχολούμενους (+11,0%) με αποτέλεσμα να ανέλθουν στους 879,0 χιλ. Τέλος, στους Υπάλληλους γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 14,6% ή κατά 61,1 χιλ. άτομα, και διαμορφώθηκε στους 480,6 χιλ.

Με βάση το καθεστώς απασχόλησης, ο αριθμός των απασχολούμενων με καθεστώς πλήρους απασχόλησης ενισχύθηκε το α' τρίμ. του 2022 κατά 10,0% ή κατά 335,7 χιλ. άτομα συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο πέρυσι, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στους 3.678,0 χιλ. Παρομοίως, ο αριθμός

των απασχολουμένων με καθεστώς μερικής απασχόλησης ενισχύθηκε κατά 83,4 χιλ. άτομα ή κατά 29,5%, στους 366,1 χιλ.

Σε ότι αφορά την τάση της απασχόλησης σε επίπεδο βασικών τομέων, σε όλους σημειώθηκε άνοδος της το α' τρίμ. του 2022 συγκριτικά με ένα χρόνο πριν. Συγκεκριμένα, στον Πρωτογενή τομέα η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 9,2 χιλ. άτομα ή κατά 2,1%, στους 453,0 χιλ. απασχολούμενους. Στο Δευτερογενή τομέα η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 63,9 χιλ. ή κατά 11,3%, φθάνοντας τα 627,0 χιλ. άτομα, ενώ στον Τριτογενή τομέα παρουσίασε τη υψηλότερη άνοδο μεταξύ των βασικών τομέων της οικονομίας, κατά 341,1 χιλ. άτομα (ή 13,0%) με αποτέλεσμα να ανέλθει στους 2.959,2 χιλ. απασχολούμενους.

Σε επίπεδο κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, μόλις σε δύο εξ' αυτών σημειώθηκε πτώση της απασχόλησης το α' τρίμηνο φέτος και σε 19 άνοδος. Στους πρώτους, η απασχόληση στον κλάδο Παροχής ηλεκτρικού ρεύματος-Φυσικού Αερίου-Ατμού-Κλιματισμού περιορίστηκε κατά 3,8 χιλ. άτομα ή κατά 11,2% και διαμορφώθηκε στους 30,2 χιλ. Στον κλάδο Χρηματοπιστωτικών και Ασφαλιστικών δραστηριοτήτων η απασχόληση περιορίστηκε επίσης κατά 3,8 χιλ. άτομα και διαμορφώθηκε στους 73,6 χιλ. απασχολούμενους. Από την άλλη πλευρά, η ισχυρότερη άνοδος της απασχόλησης το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους εντοπίζεται κυρίως στον κλάδο Δραστηριοτήτων υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης, όπου έφτασε τους 129,9 χιλ. απασχολούμενους (ή +67,3%) και διαμορφώθηκε στους 323,0 χιλ. Έπονται σε άνοδο οι κλάδοι Χονδρικού-Λιανικού εμπορίου και Μεταποίησης. Στον πρώτο η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 84,9 χιλ. άτομα ή κατά 13,0% (στα 737,9 χιλ. άτομα) και στο δεύτερο κατά 41,1 χιλ. ή κατά 11,2% (στα 409,0 χιλ.). Οριακή ήταν η αύξηση της απασχόλησης στον κλάδο Ορυχείων-Λατομείων, κατά 0,1 χιλ. απασχολούμενους (στους 11,2 χιλ.) και στον κλάδο Δημόσιας διοίκησης και άμυνας, κατά 1,5 χιλ. (στους 372,8 χιλ.). Στην Εκπαίδευση σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης κατά 28,8 χιλ. άτομα ή κατά 9,3% (στους 337,6 χιλ. απασχολούμενους), στον κλάδο Τεχνών-Διασκέδασης-Ψυχαγωγίας κατά 23,5 χιλ. άτομα ή κατά 64,7% (σε 59,8 χιλ.) καθώς και στον κλάδο Κατασκευών κατά 12,5 χιλ. ή κατά 9,5% (σε 144,5 χιλ.).

Συμπερασματικά, από τα στοιχεία απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο, προκύπτει ότι η άνοδός της το α' τρίμ. του 2022 συγκριτικά με ένα χρόνο πριν προήλθε κυρίως από την άνοδό της στους εξής κλάδους:

- Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης (+129,9 χιλ.), σε συνάφεια με την άνοδο των διεθνών αφίξεων στα κυριότερα αεροδρόμια της χώρας το πρώτο τρίμηνο του 2022 κατά 6,6 φορές (από τα 149,0 χιλ. άτομα στα 984,6 χιλ.)
- Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο (+84,9 χιλ. απασχολούμενοι), σε συνάφεια με την άνοδο των εποχικά διορθωμένων δεικτών όγκου στο λιανικό εμπόριο και κύκλου εργασιών στο χονδρικό εμπόριο την περίοδο α' τρίμ. 2021-α' τρίμ. 2022 κατά 10,7% και 22,7% αντίστοιχα
- Μεταποίηση (+33,4 χιλ. απασχολούμενοι), σε συνάφεια με την άνοδο του εποχικά διορθωμένου δείκτη βιομηχανικής την περίοδο α' τρίμ. 2021-α' τρίμ. 2022 παραγωγής κατά 4,2%
- Εκπαίδευση (+28,8 χιλ. απασχολούμενοι).

Ως προς την τάση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, παρουσίασε πτώση για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο, κατά 1,9%, και διαμορφώθηκε το α' τρίμ. του 2022 στις 110,8 μονάδες. Σε πλαίσιο στο τέλος της ενότητας

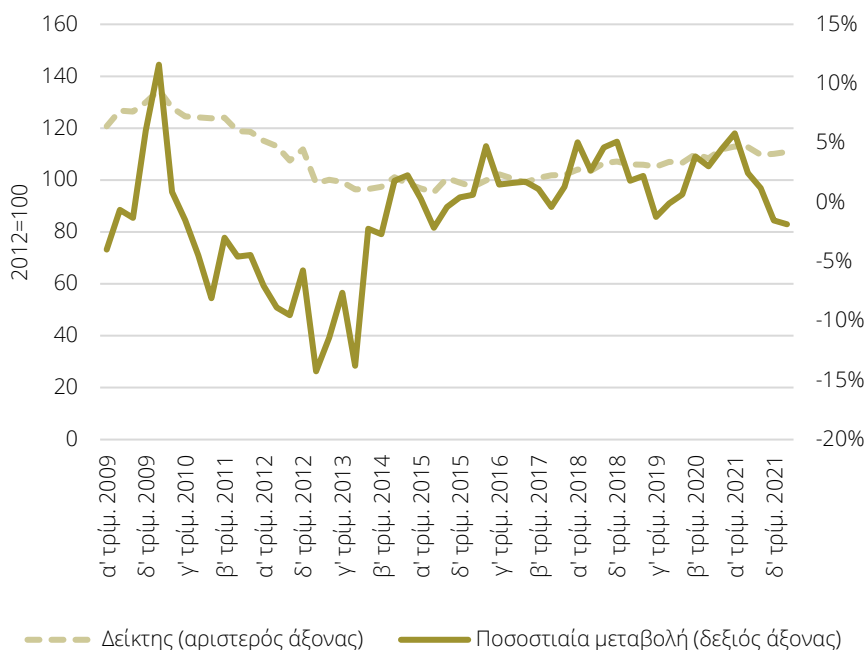

αναλύονται οι τάσεις στη δραστηριότητα, την απασχόληση και το μισθολογικό κόστος ανά κλάδο το πρώτο τρίμηνο του 2022 (Πλαίσιο 3.2).

Διάγραμμα 3.12

Εξέλιξη εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους και ποσοστιαίας μεταβολής αυτού

Μείωση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους το α' τρίμ. του 2022 κατά 1,9% συγκριτικά με το α' τρίμ. του 2021

Πίνακας 3.10

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
2015	9.246,6	52,0	3.610,7	75,1	1.197,0	24,9
2016	9.212,8	52,1	3.673,6	76,5	1.130,9	23,5
2017	9.176,9	52,1	3.752,7	78,6	1.027,1	21,5
2018	9.140,2	51,9	3.828,0	80,7	915,0	19,3
2019	9.103,5	52,0	3.911,0	82,7	818,9	17,3
α' τρίμ. 2020	9.083,8	50,6	3.852,6	83,8	745,1	16,2
β' τρίμ. 2020	9.080,5	50,8	3.844,0	83,3	768,3	16,7
γ' τρίμ. 2020	9.077,3	51,6	3.926,8	83,8	756,4	16,2
δ' τρίμ. 2020	9.074,2	51,0	3.878,5	83,8	750,1	16,2
2020	9.079,0	51,0	3.878,5	83,7	755,0	16,3
α' τρίμ. 2021	9.070,8	48,2	3.625,1	82,9	745,4	17,1
β' τρίμ. 2021	9.067,1	51,3	3.915,3	84,2	732,5	15,8
γ' τρίμ. 2021	9.063,5	52,2	4.118,3	87,0	615,4	13,0
δ' τρίμ. 2021	9.060,0	51,6	4.053,3	86,8	617,4	13,2
2021	9.065,4	50,8	3.928,0	85,2	677,7	14,7
α' τρίμ. 2022	9.055,8	51,8	4.044,0	86,2	647,2	13,8

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Κατόπιν των έντονων εξελίξεων στο πρώτο εξάμηνο του 2022, οι οποίες περιλαμβάνουν τον πόλεμο στην Ουκρανία, την επακόλουθη ενεργειακή κρίση και τη ραγδαία αύξηση του πληθωρισμού, την εξασθένιση της πανδημίας, κατόπιν της ραγδαίας εξάπλωσης της μετάλλαξης Όμικρον, οι βασικές παράμετροι του εγχώριου και του διεθνούς κοινωνικοοικονομικού περιβάλλον δεν αναμένεται να διαφοροποιηθούν σημαντικά στο υπόλοιπο του έτους. Έτσι, αναμένεται συνέχιση του πολέμου στην Ουκρανία στο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα του β' εξαμήνου, ενώ είναι πιθανό να συνεχιστεί το 2023. Ακολούθως, το ενεργειακό κόστος θα παραμείνει σε πολύ υψηλά επίπεδα το τρέχον εξάμηνο (μέση άνοδος το 2022 σε ετήσια βάση μεταξύ 50-55%), διατηρώντας τον πληθωρισμό σε πολύ υψηλά επίπεδα και, κατά μέσο όρο, σε διαχρονικά μέγιστο επίπεδο πολλών δεκαετιών. Ως αντίδραση οικονομικής πολιτικής σε αυτή την τάση, θα συνεχιστούν τα κυβερνητικά μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων έναντι της ενεργειακής κρίσης, τα οποία θα αναπληρώσουν σε μεγάλο βαθμό τα περυσινά κατά της πανδημίας. Διεθνώς, για την ανάσχεση του πληθωρισμού, αναμένεται μεταβολή της νομισματικής πολιτικής από τις μεγαλύτερες κεντρικές τράπεζες, με σταδιακή αύξηση των επιτοκίων ύστερα από μια περίοδο δύο ετών διακύμανσης σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, που θα οδηγήσει σε αύξηση του κόστους δανεισμού επιχειρήσεων και νοικοκυριών, αποθαρρύνοντας την ανάληψη επενδυτικού ρίσκου και επιβαρύνοντας την εξυπηρέτηση υφιστάμενου δανεισμού που εκτοκίζεται με βάση κυμαινόμενο επιτόκιο.

Ως προς το υγειονομικό ζήτημα, σημειώνεται αύξηση των κρουσμάτων κορωνοϊού το τελευταίο χρονικό διάστημα, παρότι οι καιρικές συνθήκες το καλοκαίρι δεν ευνοούν την εξάπλωση του ιού, για αυτό θεωρείται πιθανό να εκδηλωθεί νέα έξαρση της πανδημίας από το τέλος του καλοκαιριού ή κατά το φθινόπωρο. Σε κάθε περίπτωση δεν αναμένεται εκ νέου επιβολή lockdown αλλά – εφόσον χρειαστεί – είναι πιθανό να επανέλθουν μέτρα προστασίας παρόμοια με όσα είχαν ληφθεί το προηγούμενο φθινόπωρο ή στη διάρκεια του περασμένου χειμώνα.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω αναμενόμενες εξελίξεις στο υπόλοιπο του 2022, η τάση στην εγχώρια απασχόληση θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από την πορεία του Τουρισμού, των εξαγωγών προϊόντων, της κατανάλωσης των νοικοκυριών υπό την επίδραση του ισχυρού πληθωρισμού και των επενδύσεων.

Σχετικά με τον Τουρισμό, η άνοδος της διεθνούς κίνησης στο πρώτο πεντάμηνο του τρέχοντος παρέμεινε ισχυρή συγκριτικά με την ίδια περίοδο πέρυσι, με τις διεθνείς αφίξεις τη συγκεκριμένη περίοδο να είναι αυξημένες κατά 5,93 εκατ. ή κατά 8,6 φορές, από 782,9 χιλ. το πεντάμηνο 2021 σε 6,71 εκατ. ένα χρόνο μετά. Σύμφωνα με στοιχεία του ΣΕΤΕ οι προγραμματισμένες θέσεις εισερχόμενων διεθνών πτήσεων για τις περιόδους 27/06/2022-03/07/2022, 04/07/2022-10/07/2022 και 11/07/2022-17/07/2022 παρουσιάζουν αύξηση συγκριτικά με την ίδια περίοδο πέρυσι κατά 8,1%, 7,0% και 1,7%, αντίστοιχα. Συνολικά το 2022 το IOBE αναμένει διεύρυνση των εσόδων από τουριστικές υπηρεσίες στο 90% του επιπέδου τους το 2019, λαμβάνοντας υπόψη και την ονομαστική τους αύξηση λόγω πληθωρισμού. Η έντονη ανοδική δυναμική στον τομέα του Τουρισμού που προκύπτει από αυτά τα στοιχεία, αναμένεται να έχει αντίστοιχο θετικό αντίκτυπο στην απασχόληση του κλάδου, συνεχίζοντας και κλιμακώνοντας την άνοδό της στο πρώτο τρίμηνο φέτος.

Ανοδικά θα κινηθούν και οι εξαγωγές προϊόντων για άλλο ένα έτος, έστω ηπιότερα από ό,τι τα προηγούμενα έτη, καθώς η ανάκαμψη της Ευρωζώνης, κύριου εξαγωγικού προορισμού, θα συνεχιστεί με ρυθμό 2,5-3,0%, 1,0 με 1,5 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα έναντι των

προβλέψεων πριν από το ξέσπασμα του πολέμου. Έτσι, θα συνεχιστεί η στήριξη της απασχόλησης σε εξωστρεφείς τομείς της Μεταποίησης, καθώς και στους επικουρικούς κλάδους των Μεταφορών και της Αποθήκευσης. Ευρύτερα, η σταθερή ανοδική δυναμική των εξαγωγών αγαθών τα τελευταία χρόνια, θα τονώσει σε κάποιο βαθμό την απασχόληση, τόσο άμεσα, όσο και έμμεσα, μέσω των βιομηχανικών επενδύσεων. Η αύξηση των επενδύσεων, σε εξαγωγικούς κλάδους της βιομηχανίας και στον Τουρισμό, αλλά κυρίως αξιοποιώντας τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης, καθώς και από την εκκίνηση επενδύσεων σε σημαντικές αποκρατικοποιήσεις, όπως στο Ελληνικό, θα τονώσει σημαντικά τη δημιουργία θέσεων εργασίας το ερχόμενο έτος, μεταξύ άλλων κλάδων, στις Κατασκευές.

Ενώ ασκούνται έντονες πιέσεις στην αγοραστική δύναμη από τον παρατεταμένο ιδιαίτερα υψηλό πληθωρισμό, οι εκτεταμένες παρεμβάσεις έναντι της ενεργειακής κρίσης, σε συνδυασμό με τη χρησιμοποίηση μέρους της συσσωρευμένης αποταμίευσης στη διάρκεια της πανδημίας, στηρίζουν την καταναλωτική ζήτηση και ακολούθως την απασχόληση στους κλάδους στους οποίους ως επί το πλείστον αυτή εκδηλώνεται (Λιανικό εμπόριο, Τουρισμός, Εστίαση, Ψυχαγωγία-Διασκέδαση). Η λειτουργία αυτών των κλάδων χωρίς ισχυρούς περιορισμούς στο σύνολο του έτους, ακόμα και εάν ανακάμψει ισχυρά για κάποια περίοδο η πανδημία, σε αντίθεση με πέρυσι, συμβάλλει στη δημιουργία εισοδήματος και καταναλωτικής ζήτησης, ανατροφοδοτώντας τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Θέσεις εργασίας θα δημιουργηθούν και από τις περισσότερες επενδύσεις στο συγκεκριμένο κλάδο.

Λαμβάνοντας υπόψη την ισχυρή υποχώρηση του ποσοστού ανεργίας στο πρώτο τρίμηνο φέτος, σε συνδυασμό με τις παραπάνω αναμενόμενες επιδράσεις στην αγορά εργασίας στη συνέχεια του 2022, η πρόβλεψη για το ποσοστό ανεργίας αναθεωρείται επί τα βελτίω, στην περιοχή του 12,0-12,4%.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Συγκυρίας του IOBE, κατά το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου του 2022 σε σχέση με το α' τρίμηνο του τρέχοντος έτους, καταγράφεται ήπια επιδείνωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης σε όλους τους τομείς πλην των Υπηρεσιών που οι προβλέψεις ενισχύθηκαν οριακά. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2021, σημειώθηκε σημαντική ήπια βελτίωση στις Υπηρεσίες και τις Κατασκευές, ενώ αμετάβλητο ήταν το σχετικό ισοζύγιο στο Λιανικό εμπόριο και υποχώρηση σημειώθηκε στη Βιομηχανία. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το μέσο ισοζύγιο του προηγούμενου τριμήνου από τις +11 μονάδες κατά το α' τρίμηνο του 2021, υποχώρησε κατά 10 μονάδες κι διαμορφώθηκε στις +1 μονάδες. Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης είναι χαμηλότερος κατά 12 μονάδες περίπου. Το εξεταζόμενο τρίμηνο, το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει πτώση της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα ενισχύεται στο 14%, από 9% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ παράλληλα εξασθενεί στο 16% (από 20%) το ποσοστό εκείνων που αναμένουν αύξηση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Ωστόσο, η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (70%) προβλέπει σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις υποδηλώνουν μικρή επιδείνωση στο ισοζύγιο της απασχόλησης του τομέα, το οποίο υποχώρησε ήπια και από τις +25 μονάδες διαμορφώθηκε στις +16 μονάδες, σε οριακά υψηλότερο επίπεδο ωστόσο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2021 (+3 μονάδες). Στο εξεταζόμενο τρίμηνο, το 17% (από 13%) των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπουν λιγότερες θέσεις εργασίας, ενώ υποχωρεί στο 33% (από 39%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, η μικρή

βελτίωση του σχετικού δείκτη στις Ιδιωτικές Κατασκευές (+18 από +7 μον.) εξασθενεί από με την έντονη υποχώρηση του δείκτη στα Δημόσια Έργα (+14 από +38 μον.).

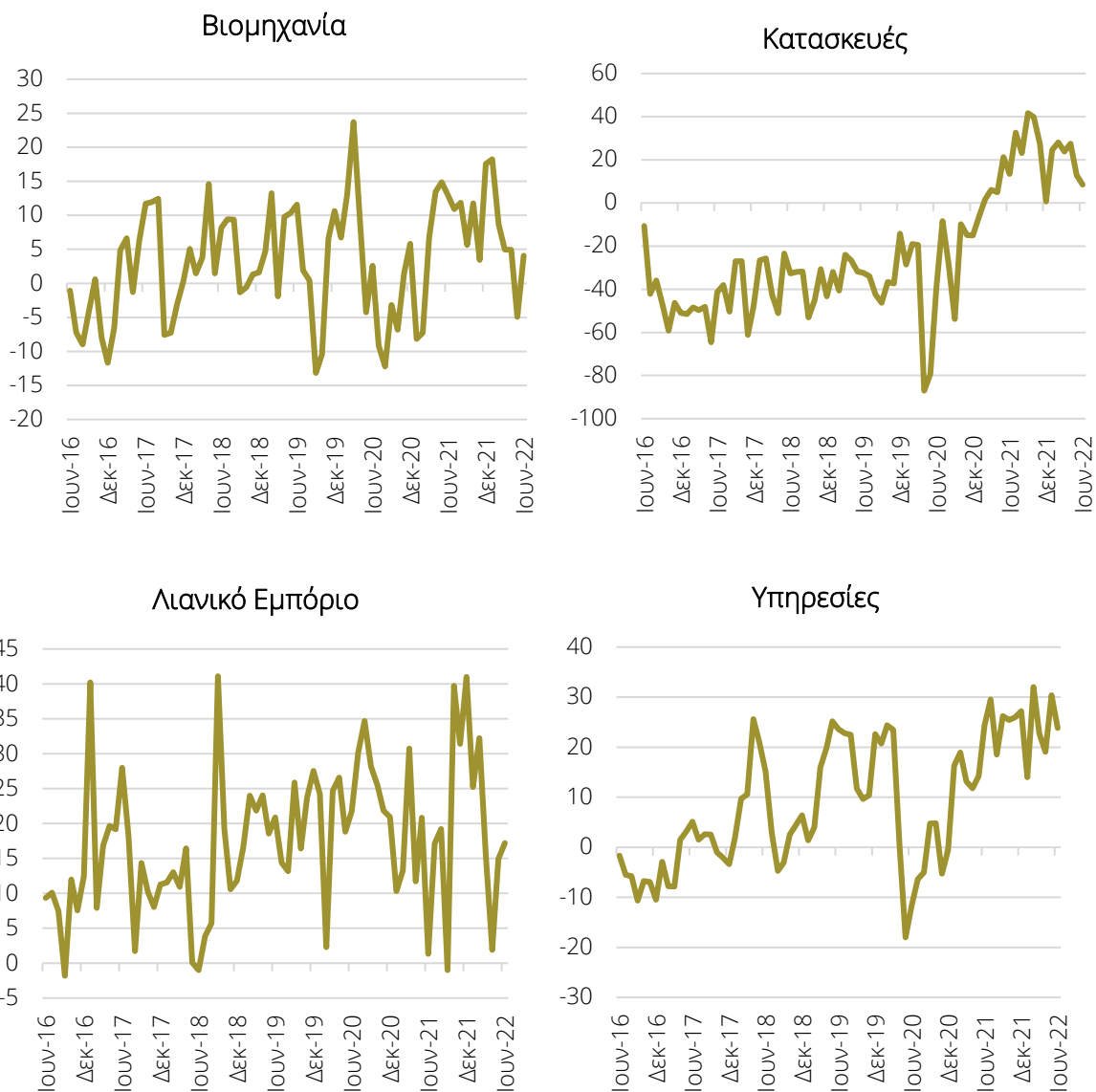
Ο δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο εξασθένησε σημαντικά κατά το β' τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, στις +11 μονάδες (από +24), επίδοση ακριβώς στα ίδια επίπεδα σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή. Μόλις το 3% των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας, ενώ το 14% (από 29%) προβλέπει άνοδο της απασχόλησης, με όσους αναμένουν σταθερότητα να κινούνται στο 84% (από 67%) του συνόλου. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους σημειώνεται σημαντική μείωση του σχετικού ισοζυγίου στον κλάδο των Τροφίμων - Ποτών και στα Πολυκαταστήματα, ηπιότερη είναι η μεταβολή στους λοιπούς κλάδους, ενώ αντίθετα σημαντική ενίσχυση παρατηρείται στα Υφάσματα-Ένδυση -Υπόδηση.

Στις Υπηρεσίες οι σχετικές προβλέψεις το εξεταζόμενο τρίμηνο υποδηλώνουν ήπια βελτίωση σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, και ελαφρώς μεγαλύτερη σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό χρονικό διάστημα. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο του β' τριμήνου 2022, ενισχύθηκε κατά 2 μονάδες στις +24 μονάδες το εξεταζόμενο τρίμηνο, ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021 βελτιώθηκε κατά 8 μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 5% (από 6% το προηγούμενο τρίμηνο) αναμένει μείωση της απασχόλησης, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν αύξηση να διατηρείται στο 29%. Σε κλαδικό επίπεδο, η τάση είναι έντονα ανοδική στα Ξενοδοχεία-Εστιατόρια και στον κλάδο των Χερσαίων μεταφορών, ηπιότερη στον κλάδο Ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών ενώ πτωτικές είναι οι προσδοκίες στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες και στην Πληροφορική.

Διάγραμμα 3.13

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων διαφορά θετικών - αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Κατά το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου 2022, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, καταγράφηκε ήπια επιδείνωση στις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης σε όλους τους κλάδους πλην των Υπηρεσιών, όπου σημειώθηκε οριακή βελτίωση.

Πλαίσιο 3.2

Τάσεις στη δραστηριότητα, την απασχόληση και το μισθολογικό κόστος ανά κλάδο το πρώτο τρίμηνο του 2022

Το ξέσπασμα της υγειονομικής κρίσης τον Μάρτιο του 2020 και η ραγδαία εξάπλωσή της, είχαν ως αποτέλεσμα να πληγεί σημαντικά και η οικονομική δραστηριότητα εγχωρίως, αλλά και διεθνώς. Αυτή επίδραση αντικατοπτρίζεται στην τάση του εγχώριου ΑΕΠ, το οποίο από αύξηση 1,8% το 2019 παρουσίασε έντονη πτώση κατά 9,0% το 2020, ενώ το 2021 το ΑΕΠ σημειώθηκε εξίσου έντονη ανάκαμψη, 8,3%. Παρά αυτή την εξέλιξη του ΑΕΠ, η ανεργία την ίδια περίοδο ήταν συνεχώς σε πτωτική τροχιά, από 17,3% το 2019 σε 16,3% το 2020 και 14,7% το 2021. Η συγκεκριμένη τάση αποδίδεται πρωτίστως στα εκτεταμένα μέτρα στήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών.) κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης, ιδίως σε περιόδους έξαρσής της (αποζημίωση ειδικού σκοπού, κάλυψη ασφαλιστικών εισφορών, αναστολή πληρωμών ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων προς την εφορία και τα ασφαλιστικά ταμεία, μη επιστρεπτέα προκαταβολή κ.ά.). Παράλληλα με αυτές τις μακροοικονομικές εξελίξεις τη διετία 2020-2021, το μισθολογικό κόστος των επιχειρήσεων στον Δευτερογενή και τον Τριτογενή τομέα της οικονομίας παρουσίασε οριακή πτώση κατά 0,4% σε συνέχεια ανόδου κατά 2,6% την περίοδο 2019-2020.

Κατόπιν της ύφεσης που παρουσίασε η πανδημία από το δεύτερο τρίμηνο του 2021 έως σχεδόν το τέλος του περασμένου έτους, πριν την εξάπλωση της μετάλλαξης «Όμικρον», προβλεπόταν στην αρχή του 2022 πως η ελληνική, αλλά και ευρύτερα, η ευρωπαϊκή και η παγκόσμια οικονομία, θα αναπτύσσονταν φέτος με ηπιότερους του 2021, πάρα ταύτα ταχείς ρυθμούς. Σύμφωνα με το World Economic Outlook του ΔΝΤ του περασμένου Ιανουαρίου, ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας θα έφτανε το τρέχον έτος το 4,4% και της οικονομίας της Ευρωζώνης το 3,9%. Επιπλέον, βάσει της έκθεσης “European Economic Forecast, Winter 2022”, η ελληνική οικονομία θα αναπτυσσόταν με ρυθμό 4,9% το 2022. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία στο τέλος του περασμένου Φεβρουαρίου και ο πόλεμος που συνεχίζεται έκτοτε, έχουν μεταβάλει άρδην τις προοπτικές όλων των οικονομιών. Πάρα τις ιδιαίτερα δυσμενείς εξελίξεις στο πρώτο τρίμηνο φέτος, η εγχώρια οικονομία αναπτύχθηκε με ισχυρό ρυθμό, 7,0%, ελαφρώς ηπιότερο εκείνου στο τελευταίο τρίμηνο του 2021 (8,1%). Τούτου δεδομένου, καθώς και της πτωτικής τάσης της ανεργίας η οποία συνεχίστηκε στη συγκεκριμένη περίοδο (13,8%, από 17,1% ένα χρόνο πριν), παρουσιάζει ενδιαφέρον ποιοι κλάδοι της ελληνικής οικονομίας σε αυτή τη δύσκολη συγκυρία επέδειξαν δυναμισμό, τόσο ως προς τη συμβολή τους στην οικονομική δραστηριότητα, όσο και ως προς την απασχόλησή τους. Αυτοί οι κλάδοι θα μπορούσαν να συμβάλουν στη στήριξη της απασχόλησης και τα προσεχή τρίμηνα, στα οποία οι επιπτώσεις του πολέμου θα κλιμακωθούν. Ένας άλλος παράγοντας η εξέταση της επίδρασης του οποίου στις πρόσφατες τάσεις στην απασχόληση παρουσιάζει ενδιαφέρον, είναι το μισθολογικό κόστος. Η ανάλυση θα πραγματοποιηθεί σε επίπεδο μονοψήφιων κλάδων κατά ΣΤΑΚΟΔ-08.

Ξεκινώντας από την εξέταση της σχέσης μεταξύ εξέλιξης στην κλαδική απασχόληση και την κλαδική δραστηριότητα (Διάγραμμα 3.14), προκύπτει ότι την υπό εξέταση περίοδο οι τάσεις τους συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό. Η μεγαλύτερη άνοδος του κύκλου εργασιών το α' τρίμ. 2022 σημειώθηκε στον κλάδο Τεχνών-Διασκέδασης-Ψυχαγωγίας, κατά 315% (+€1,05 δισεκ.), όπου η απασχόληση αυξήθηκε κατά 64,7% (+23,5 χιλ. απασχολούμενοι), Έπεται σε άνοδο κύκλου εργασιών ο Τουρισμός, όπου αυτός ενισχύθηκε κατά 134% (+€801,7 εκατ.) με την άνοδο στην απασχόλησή του να φθάνει το 67,3% (+129,9 χιλ. άτομα). Στη Διαχείριση ακίνητης περιουσίας ο κύκλος εργασιών ενισχύθηκε κατά 73,9% (+€225,5 εκατ.) και ο αριθμός των εργαζομένων κατά 37,7% (+2,3 χιλ.) ενώ σημαντική ήταν η διεύρυνση της δραστηριότητας στην Εκπαίδευση, κατά 57,6% (+€35,6 εκατ.), με παράλληλη άνοδο της απασχόλησης κατά 9,3% ή 28,8 χιλ. άτομα. Σημαντική είναι η άνοδος του κύκλου εργασιών στο α' τρίμ. 2022 σε σχέση με πέρυσι στον κλάδο Μεταφοράς-Αποθήκευσης, κατά 47,7% (+€1,32 δισεκ.), ωστόσο ο αριθμός των απασχολούμενων σε αυτόν ανήλθε μόλις κατά 1,8% ή 3,4 χιλ. Στον πολυπληθέστερο κλάδο της ελληνικής οικονομίας, το Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο, την υπό εξέταση περίοδο ο κύκλος εργασιών

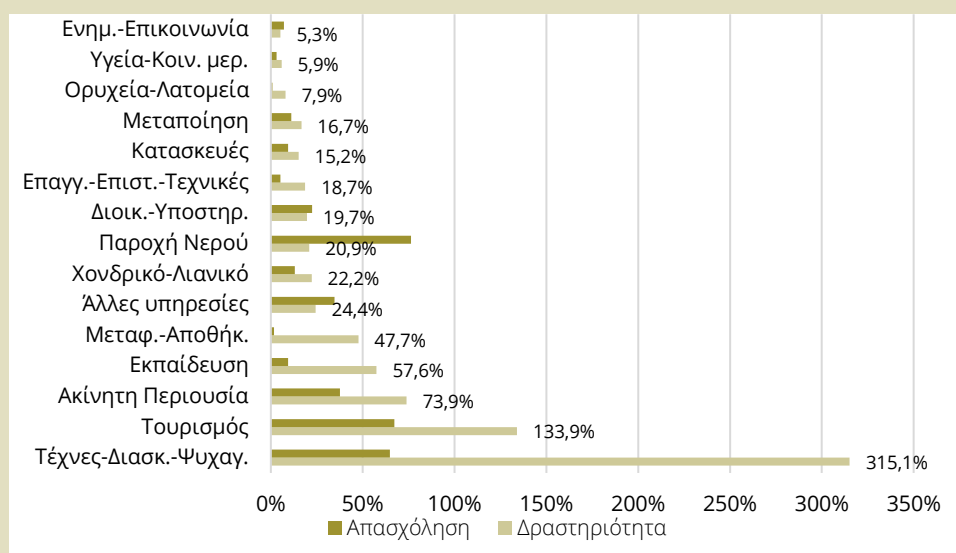

ενισχύθηκε κατά 22,2% (+€6,5 δισεκ.) και η απασχόλησή του κατά 13,0% (+84,9 χιλ.). Σε έναν άλλο σημαντικό κλάδο της οικονομίας, τη Μεταποίηση, η άνοδος του κύκλου εργασιών κατά 16,7% (+€2,47 δισεκ.) συνοδεύτηκε από διεύρυνση της απασχόλησης κατά 11,2% (+41,1 χιλ. απασχολούμενοι).

Μόνο σε δύο κλάδους, δηλαδή τους κλάδους Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος-Φυσικού Αερίου-Ατμού-Κλιματισμού και Χρηματοπιστωτικών-Ασφαλιστικών Δραστηριοτήτων η απασχόληση περιορίστηκε την υπό εξέταση περίοδο κατά 11,2% (-3,8 χιλ. απασχολούμενοι) και 4,9% (-3,8 χιλ.), αντίστοιχα. Ωστόσο, δεν ήταν δυνατό να εξαχθούν συμπεράσματα για τη σχέση κύκλου εργασιών και απασχόλησης, γιατί για τους συγκεκριμένους κλάδους δεν δημοσιεύθηκαν στοιχεία για το ύψος του κύκλου εργασιών. Επομένως, από τα στοιχεία που παρατέθηκαν, προκύπτει ότι, στη μεγάλη πλειονότητα των κλάδων της ελληνικής οικονομίας, η άνοδος της δραστηριότητας, σε όρους κύκλου εργασιών, συνοδεύτηκε από άνοδο της απασχόλησης. Επομένως, η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεγεθών είναι θετική (0,59 βάσει της σχετικής εκτίμησης, με επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 98,2%), ενώ στους περισσότερους από τους κλάδους με αύξηση του κύκλου εργασιών και της απασχόλησης, η ποσοστιαία αύξηση του πρώτου μεγέθους ήταν υψηλότερη από την ποσοστιαία άνοδο του δεύτερου.

Διάγραμμα 3.14

% μεταβολή απασχόλησης και δραστηριότητας, 1^ο τριμ. 2022 (ετήσιες μεταβολές)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Η προκύπτουσα σχέση διαφοροποιείται, όταν αναλυθεί η σχέση μεταξύ κλαδικού μισθολογικού κόστους και κλαδικής απασχόλησης κατά το πρώτο τρίμηνο του 2022 (Διάγραμμα 3.15). Από το σύνολο των 18 μονοψήφιων κλάδων για τους οποίους είναι διαθέσιμα τα στοιχεία, σε οκτώ παρά την αύξηση του μισθολογικού κόστους αυξήθηκε η απασχόληση, σε δύο με αύξηση του μισθολογικού κόστους η απασχόληση περιορίστηκε και στους υπόλοιπους οκτώ σημειώθηκε μείωση του μισθολογικού κόστους και ενίσχυση της απασχόλησης. Συνεπώς, δεν φαίνεται να υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στην τάση στο μισθολογικό κόστος και εκείνη της απασχόλησης.

Ξεκινώντας από την πρώτη ομάδα κλάδων, η υψηλότερη αύξηση του μισθολογικού κόστους την υπό εξέταση περίοδο εντοπίζεται στους κλάδους του Τουρισμού και των Επαγγελματικών-Επιστημονικών-Τεχνικών δραστηριοτήτων. Στον πρώτο κλάδο το μισθολογικό κόστος ενισχύθηκε κατά 12,7% και η απασχόληση κατά 67,3%, ενώ στο δεύτερο το μισθολογικό κόστος αυξήθηκε κατά 10,9%, με παράλληλη άνοδο της απασχόλησης κατά 5,3%. Στους κλάδους Ενημέρωσης-Επικοινωνίας και Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, η άνοδος του μισθολογικού κόστους κατά 8,5% και 7,2% αντίστοιχα, δεν επηρέασε αρνητικά την απασχόλησή τους, καθώς αυτή ανήλθε κατά 7,0% και 37,7%, αντίστοιχα.

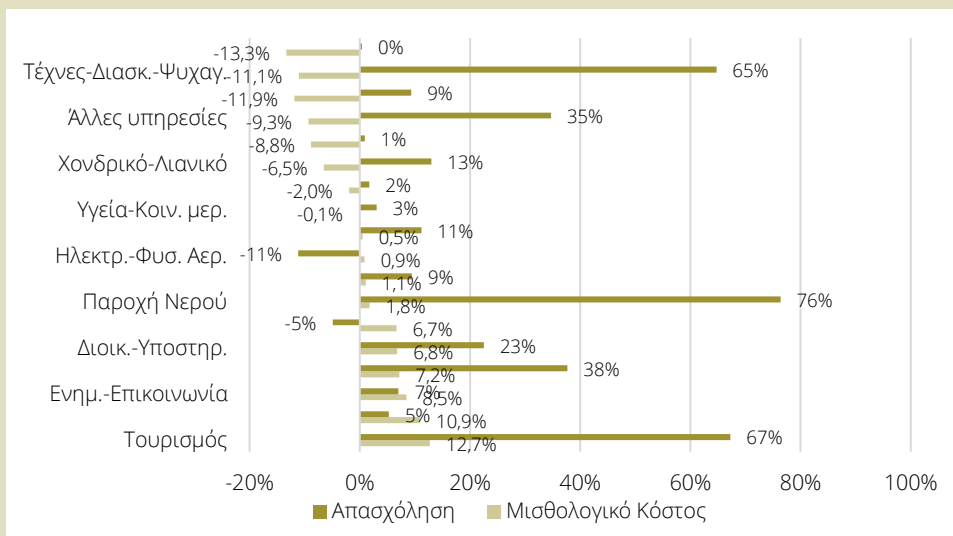
Τέλος, σε δύο σημαντικούς κλάδους της εγχώριας οικονομίας, τις Κατασκευές και τη Μεταποίηση η απασχόληση το α' τρίμ. του 2022 αυξήθηκε κατά 9,5% και 11,2%, παρά την έστω οριακή άνοδο του μισθολογικού κόστους κατά 1,1% και 0,5%, αντίστοιχα.

Στη δεύτερη ομάδα κλάδων, δηλαδή τις Χρηματοπιστωτικές-Ασφαλιστικές δραστηριότητες και την Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-Φυσικού αερίου-Ατμού-Κλιματισμού, ταυτόχρονα με την άνοδο του μισθολογικού κόστους, κατά 6,7% και 0,9%, αντίστοιχα, σημειώθηκε μείωση της απασχόλησης, κατά 4,9% και 11,2%, αντίστοιχα.

Προχωρώντας στην τρίτη ομάδα κλάδων, η οριακή μείωση του μισθολογικού κόστους κατά 0,1% στον κλάδο Ανθρώπινης υγείας-Κοινωνικής μέριμνας συνοδεύτηκε από άνοδο της απασχόλησής του κατά 3,1%, ενώ στον κλάδο Μεταφοράς-Αποθήκευσης παρά τη μείωση του μισθολογικού κόστους κατά 2,0% η απασχόληση παρουσίασε άνοδο 1,8%. Παρόμοιες ήταν οι τάσεις σε μισθολογικό κόστος και απασχόληση και στον πολυπληθέστερο κλάδο της ελληνικής οικονομίας, το Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο, όπου η πώση του πρώτου μεγέθους κατά 6,5% συνοδεύτηκε από τη σημαντική άνοδο του αριθμού των απασχολουμένων κατά 13,0%. Στους κλάδους Εκπαίδευσης και Τεχνών-Διασκέδασης-Ψυχαγωγίας η - αναλογικά παρόμοια - μείωση του μισθολογικού κόστους, κατά 11,9% και 11,1%, αντίστοιχα, συνοδεύτηκε από άνοδο του αριθμού των εργαζομένων κατά 9,3% και 64,7%, αντίστοιχα. Ελαφρώς μεγαλύτερη μείωση του μισθολογικού κόστους στον κλάδο Δημόσιας διοίκησης (-13,3%) οδήγησε σε άνοδο την απασχόλησή του κατά μόλις 0,4% ή 1,5 χιλ. άτομα.

Διάγραμμα 3.15

Ποσοστιαία μεταβολή μισθολογικού κόστους* και απασχόλησης, α' τρίμ. 2022

*Δείκτης μισθολογικού κόστους: Αμοιβή εργαζομένων συν φόροι μείον εισφορές (μη εποχικά και ημερολογιακά διορθωμένα στοιχεία)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Εν κατακλείδι, όταν η ανάλυση επικεντρώνεται στη σχέση μεταξύ εξέλιξης μισθολογικού κόστους και απασχόλησης τα αποτελέσματα διαφοροποιούνται, καθώς είναι μοιρασμένοι μεταξύ κλάδων όπου παρατηρείται άνοδος του μισθολογικού κόστους και ενίσχυση της απασχόλησης (οκτώ), και κλάδων όπου παρατηρείται μείωση του μισθολογικού κόστους και άνοδος του αριθμού των εργαζομένων (επίσης οκτώ). Συνεπώς, δεν φαίνεται να υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στην τάση των δύο μεγεθών. Ο σχετικός συντελεστής συσχέτισης εκτιμήθηκε μόλις 0,10 και στατιστικά ασήμαντος (31,2%). Αυτό το συμπέρασμα προκύπτει και από το γεγονός ότι, στους κλάδους με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία διεύρυνση της απασχόλησης και του κύκλου εργασιών, το μισθολογικό κόστος είτε αυξήθηκε (Τουρισμός, Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας), είτε μειώθηκε (Εκπαίδευση, Τέχνες-Διασκέδαση-Ψυχαγωγία).

Συμπερασματικά, από την ανάλυση που προηγήθηκε προέκυψε καταρχάς ότι στο α' τρίμ. 2022, η άνοδος του κύκλου εργασιών σε όλους σχεδόν τους κλάδους της ελληνικής οικονομίας συνοδεύτηκε από άνοδο της απασχόλησης. Επιπλέον, η τάση της απασχόλησης δεν φαίνεται να σχετίζεται με εκείνη στο μισθολογικό κόστος, καθώς στους κλάδους με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση των θέσεων εργασίας και του κύκλου εργασιών, το μισθολογικό κόστος είτε αυξήθηκε, είτε μειώθηκε. Ενδεχομένως η σημαντική άνοδος του κύκλου εργασιών να βοήθησε στην κάλυψη σε κάποιο βαθμό του υψηλότερου μισθολογικού κόστους, παρά την ταυτόχρονη διεύρυνση της απασχόλησης. Σχετικά παραδείγματα αποτελούν οι κλάδοι του Τουρισμού (+133,9% ο κύκλος εργασιών, +67,3% η απασχόληση, +12,7% το μισθολογικό κόστος), Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (+73,9%, +37,7% και +7,2%, αντίστοιχα) και Κατασκευών (+15,2%, +9,5%, και +1,1% αντίστοιχα), χωρίς να παραγνωρίζεται ότι η άνοδος του κύκλου εργασιών σε πολλούς από τους ανωτέρω κλάδους συνοδεύεται και από άνοδο άλλων στοιχείων κόστους.

3.5 Τιμές Καταναλωτή και Παραγωγού

- Σε υψηλό 27ετία η ενίσχυση του ΓΔΤΚ το α' πεντάμηνο του 2022, στο 8,8% έναντι αντιπληθωρισμού 1,0% ένα χρόνο πριν. Άνοδος κυρίως από την αυξητική επίδραση στις τιμές των ενεργειακών αγαθών.
- Ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια 3,9% το πεντάμηνο του 2022, από υποχώρηση 1,1% ένα χρόνο πριν.
- Τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους ο Εν.ΔΤΚ. εκτιμάται ότι ενισχύθηκε κατά 12,0%, από 11,3% τον προηγούμενο μήνα, ενώ τον ίδιο μήνα πέρυσι σημείωνε οριακή άνοδο 0,6%.
- Για το 2022, προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα σημειώσει ενίσχυση στην περιοχή του 9,0% με 9,6%, πρωτίστως λόγω της έντονης ανόδου των τιμών στα ενεργειακά προϊόντα, δευτερευόντως από ενίσχυση της ζήτησης των νοικοκυριών.

Πρόσφατες εξελίξεις

Στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του 2022 σημειώθηκε ιδιαίτερα έντονη ενίσχυση των τιμών σε σχέση με ένα έτος πριν, με το μέσο ρυθμό μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) να διαμορφώνεται στο 8,8%, από υποχώρηση 1,0% πριν ένα χρόνο. Ισχυρή άνοδο, κατά 7,9%, κατέγραψε ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ.) το α' πεντάμηνο φέτος, από υποχώρηση 1,7% πέρυσι. Σύμφωνα με την πρώτη εκτίμηση, τον Ιούνιο φέτος ο Εν.ΔΤΚ. ενισχύθηκε κατά 12,0%, από 11,3% τον προηγούμενο μήνα, όταν τον ίδιο μήνα πέρυσι σημείωνε οριακή άνοδο 0,6%.

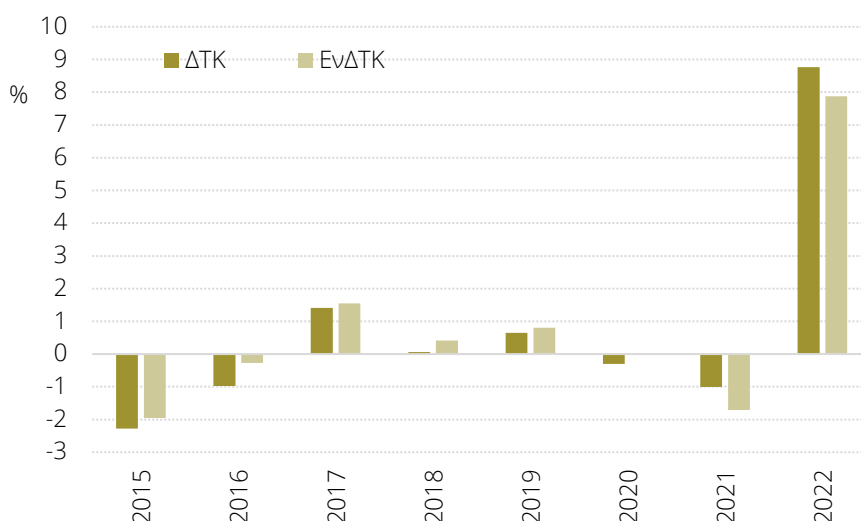
Ως προς τις επιδράσεις των συνιστωσών του Εν.ΔΤΚ. στην τάση του το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου- Μαΐου φέτος, η σημαντική ενίσχυση του εναρμονισμένου δείκτη, οφείλεται κυρίως, αλλά όχι αποκλειστικά, στην έντονα αυξητική επίδραση των ενεργειακών αγαθών, καθώς η ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά ήταν 3,9%, Συνεπώς, και η εγχώρια ζήτηση επενέργησε θετικά στη μεταβολή των τιμών. Η έμμεση φορολογία ουσιαστικά δεν άσκησε επίδραση στις τιμές στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου του τρέχοντος έτους, (-0,1 ποσοστιαίες μονάδες του Εν.ΔΤΚ.), από -0,9 ποσοστιαίες μονάδες το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021.

Σχετικά με τις εξελίξεις στις τιμές των ενεργειακών αγαθών και την επίδρασή τους στον ΕνΔΤΚ, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Μαΐου του 2022 σημείωσε έντονη ενίσχυση έναντι της ίδιας περιόδου πέρυσι. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στο πεντάμηνο φέτος στα \$104,1/βαρέλι, από \$63,2/βαρέλι πέρυσι, σημειώνοντας άνοδο κατά 64,7%²⁵. Η υποχώρηση της μέσης ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου την ίδια περίοδο, κατά 8,6%, στο 1,10 έναντι 1,20, ενίσχυσε περαιτέρω την άνοδο της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ, με τη μέση τιμή του να διαμορφώνεται στα €94,5/βαρέλι, 80,2% υψηλότερα από ότι την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους. Στην ενίσχυση της τιμής του πετρελαίου, που αποτελεί βασική συνιστώσα του ενεργειακού κόστους, οφείλεται η μέση αυξητική επίδραση των τιμών των ενεργειακών αγαθών στο ρυθμό μεταβολής του ΕνΔΤΚ εγχωρίς ύψους 3,9 ποσοστιαίων μονάδων κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Μαΐου του 2022, έναντι αρνητικής επίδρασης 0,2% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021.

Διάγραμμα 3.16

Ετήσια μεταβολή εγχώριου ΔΤΚ και Εναρμονισμένου ΔΤΚ στην Ελλάδα (περίοδος Ιανουαρίου-Μαΐου)

Μέση ενίσχυση 8,8% του ΔΤΚ το α' πεντάμηνο του 2022 σε σχέση με ένα χρόνο πριν, από αντιπληθωρισμό 1,0% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΙΟΒΕ

²⁵ Μέσες τιμές περιόδου με βάση τη Europe Brent Spot Price. Πηγή: EIA, US Energy Information Administration https://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_d.htm

Διάγραμμα 3.17

Μηνιαία εξέλιξη ΔTK στην Ελλάδα (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Ιδιαίτερα ισχυρή άνοδος του εγχώριου ΔTK τον Μάιο (11,3%), έναντι οριακής ανόδου 0,1% τον αντίστοιχο μήνα του 2021. Η μεγαλύτερη άνοδος σχεδόν τα τελευταία 27 χρόνια.

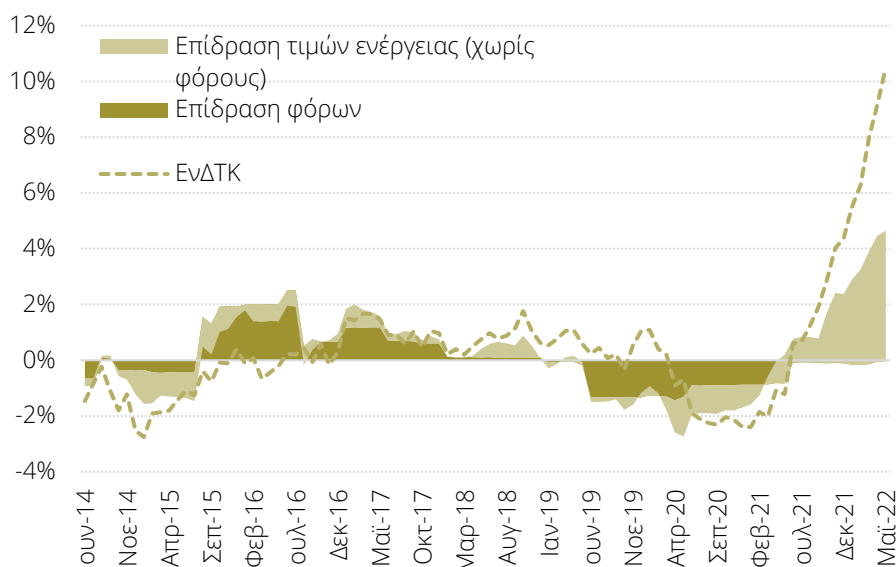

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Διάγραμμα 3.18

Ετήσιος ρυθμός μεταβολής ΕνΔTK στην Ελλάδα και επίδραση τιμών ενεργειακών προϊόντων και αλλαγών στη φορολογία

Δεν άσκησαν επίδραση οι φόροι στις τιμές την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου του 2022 (-0,1 π.μ.), ενώ πριν ένα έτος επενεργούσαν αρνητικά (-0,9 π.μ.)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Η μεγάλη ενίσχυση του επιπέδου τιμών στην Ελλάδα με βάση τον ΕνΔTK στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου φέτος, κατά 7,9%, φέρνει τη χώρα περίπου στη μέση της κατάταξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης ως προς το ρυθμό μεταβολής. Ο μέσος όρος μεταβολής του ΕνΔTK στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε την ίδια περίοδο στο 6,8%, από 1,3% το αντίστοιχο χρονικό

διάστημα του 2021. Η εγχώρια ζήτηση φαίνεται ότι αποτέλεσε τον κυριότερο παράγοντα ανόδου των τιμών στην Ευρωζώνη, καθώς ο δείκτης τιμών με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά ενισχύθηκε κατά 3,5% στο α' πεντάμηνο του τρέχοντος έτους, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2021, όταν αυξανόταν κατά 1,1%.

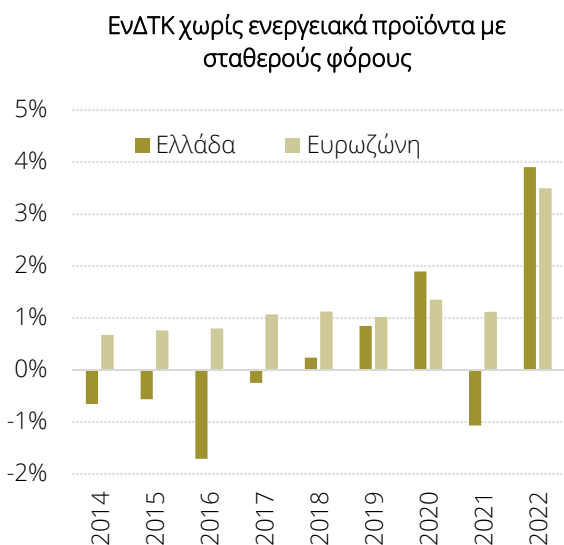
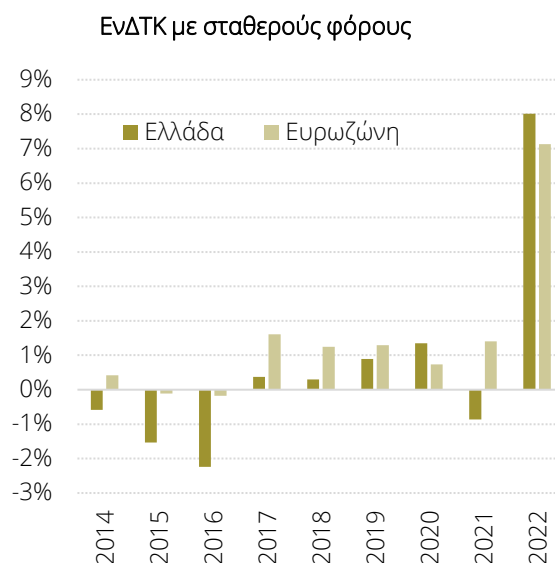
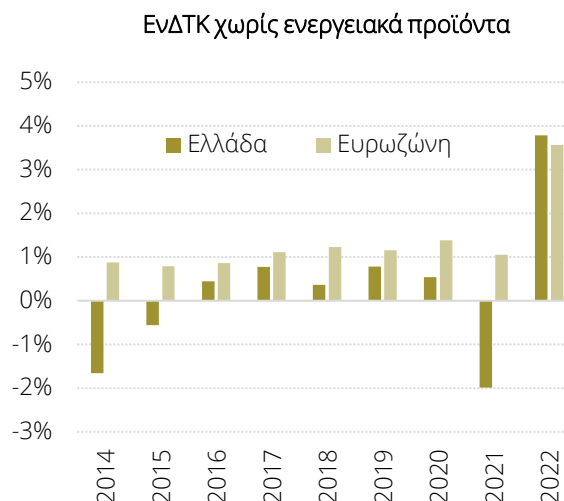
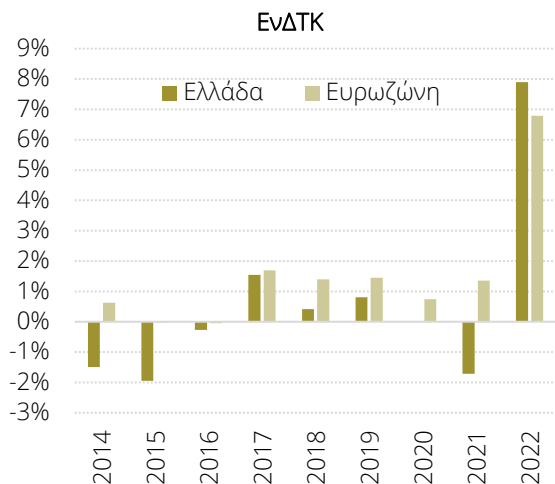
Όσο αφορά στις τάσεις στις κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών οι οποίες περιλαμβάνονται στον εγχώριο Γενικό Δείκτη Τιμών, η μεγαλύτερη ενίσχυση στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του τρέχοντος έτους σημειώθηκε στη Στέγαση και τις Μεταφορές, αντανακλώντας τη σημαντική άνοδο των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Η ενίσχυση των τιμών στην κατηγορία της Στέγασης έφτασε το 29,6%, από σταθερότητα ένα χρόνο πριν, ενώ στην κατηγορία των Μεταφορών οι τιμές ανήλθαν κατά 14,6%, από υποχώρηση 0,8% το α' πεντάμηνο πέρυσι. Αισθητά ηπιότερη, ωστόσο αρκετά υψηλή, ήταν η μεταβολή στη Διατροφή, όπου σημειώθηκε άνοδος 8,7% από εξασθένηση 0,5% ένα χρόνο πριν, ενώ έπεται σε αύξηση η Ένδυση με 5,3%, από υποχώρηση 5,3% πέρυσι. Άνοδος τιμών καταγράφηκε και στα Διάρκη αγαθά και τα Ξενοδοχεία, κατά 4,0% και 3,0%, αντίστοιχα, από μείωση 1,7% και 0,8% ένα χρόνο πριν. Η ενίσχυση των τιμών στην Εκπαίδευση ήταν μικρή το πρώτο πεντάμηνο του τρέχοντος έτους (0,9%), από σταθερότητα ένα χρόνο πριν, ενώ χαμηλότερη ήταν η αύξηση των τιμών στην Αναψυχή (0,4%) και στα Άλλα αγαθά (0,3%), από εξασθένηση 0,6% και 1,9%, αντίστοιχα το ίδιο χρονικό διάστημα πέρυσι. Στα Αλκοολούχα ποτά και την Υγεία οι τιμές ήταν ουσιαστικά αμετάβλητες την εξεταζόμενη περίοδο σε σχέση με ένα χρόνο πριν (+0,2% και +0,1%, αντίστοιχα). Σε εκείνη την περίοδο οι μεταβολές ήταν αρνητικές έναντι του 2020 (-0,2% και 1,1%). Αντιθέτως, πτώση παρουσίασαν οι τιμές στην κατηγορία των Επικοινωνιών, κατά 2,9%, ύστερα από τη μείωση του τέλους συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας, σε συνέχεια πτώσης 1,7% ένα χρόνο πριν.

Ως προς τις τάσεις των τιμών στην πλευρά της παραγωγής το αρχικό τετράμηνο του 2022, για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΓΔΤΠ), εγχώριας και εξωτερικής αγοράς συνολικά, σημείωσε κατακόρυφη άνοδο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2021 (+40,1%). Αναλυτικά, ο ΓΔΤΠ χωρίς την ενέργεια ενισχύθηκε στο τετράμηνο του 2022 κατά 7,5%, έναντι ηπιότερης ανόδου στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021 (1,4%). Αναφορικά με τις τάσεις στις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων, τη μεγαλύτερη άνοδο κατέγραψαν τα Προϊόντα διύλισης πετρελαίου και το Ηλεκτρικό ρεύμα-φυσικό αέριο, κατά 80,3% και 74,8%, έναντι ενίσχυσης 17,4% και 0,8% αντίστοιχα ένα χρόνο πριν. Έντονη άνοδος τιμών παραγωγού καταγράφηκε και στο Αργό πετρέλαιο και φυσικό αέριο, κατά 70,8%, σε συνέχεια ανόδου 18,5% στο αρχικό τετράμηνο πέρυσι. Με χαμηλότερο, ωστόσο αρκετά υψηλό επίπεδο θετικής μεταβολής ακολούθησε η Παραγωγή Άνθρακα- Λιγνίτη, με 24,4%, κατόπιν εντονότερης ανόδου 53,0% ένα χρόνο νωρίτερα, αλλά και τα Βασικά μέταλλα, με 21,3%, σε συνέχεια μικρότερης ανόδου 5,4% ένα χρόνο νωρίτερα. Σημαντική άνοδος τιμών παραγωγού σημειώθηκε στα Προϊόντα ξύλου (+18,8%), έναντι σταθερότητας πέρυσι (+0,1%). Ενίσχυση των τιμών παραγωγού καταγράφηκε την περίοδο Ιανουαρίου - Απριλίου του τρέχοντος έτους και στα Μεταλλικά προϊόντα και τα Πλαστικά προϊόντα, κατά 14,1% σε αμφότερα, έναντι ανόδου 2,8% και σταθερότητας (+0,1%), αντίστοιχα ένα χρόνο πριν. Ελαφρώς ηπιότερη ήταν η άνοδος στα Μεταλλεύματα, 13,5%, σε συνέχεια ανόδου 2,1% ένα χρόνο πριν. Στον αντίποδα, η τάση στις τιμές παραγωγού στα Φαρμακευτικά προϊόντα και τα Ποτά ήταν ελαφρώς πτωτική, κατά 0,7% και 0,3%, αντίστοιχα, σε συνέχεια μείωσης 1,2% και ανόδου 1,4%, αντίστοιχα πριν ένα έτος.

Διάγραμμα 3.19

Ετήσια μεταβολή ΕνΔΤΚ σε Ελλάδα και Ευρωζώνη (περίοδος Ιανουαρίου- Μαΐου)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Ιδιαίτερα ισχυρή αύξηση τιμών εγχωρίως στο πεντάμηνο του 2022, κυρίως λόγω της αυξητικής επίδρασης των ενεργειακών αγαθών (3,9 ποσοστιαίες μονάδες).

Σχετικά με την εξέλιξη του Γενικού Δείκτη Τιμών Εισαγωγών (ΓΔΤΕ) το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του τρέχοντος έτους, παρουσίασε ισχυρή άνοδο 33,2%, έναντι σαφώς μικρότερης ανόδου 12,3% ένα χρόνο πριν. Σε ελαφρώς χαμηλότερο επίπεδο από το εγχώριο διαμορφώθηκε η ενίσχυση του ίδιου δείκτη στην Ευρωζώνη, +27,9%, έναντι ενίσχυσης 3,2% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021. Η ισχυρή άνοδος των τιμών εισαγωγών εγχωρίως κατατάσσει την Ελλάδα στη πρώτη θέση μαζί με την Εσθονία ως προς την αύξησή τους μεταξύ δέκα χωρών της Ευρωζώνης για τις οποίες υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία στη συγκεκριμένη

περίοδο, με την Γαλλία να έπεται σε άνοδο (30,4%). Επισημαίνεται ότι σε όλες τις χώρες της Ευρωζώνης για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, σημειώθηκε έντονη άνοδος τιμών εισαγωγών στο πεντάμηνο του τρέχοντος έτους σε σύγκριση με το 2021, τάση η οποία ως επί το πλείστον αντανάκλα την αυξητική επίδραση της ισχυρής ανόδου των τιμών των ενεργειακών αγαθών.

Μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών εισαγόμενων προϊόντων, η μεγαλύτερη άνοδος στο αρχικό πεντάμηνο του 2022 καταγράφηκε στις τιμές των Προϊόντων διύλισης πετρελαίου, κατά 80,6%, λόγω κυρίως της θετικής επίδρασης των τιμών των ενεργειακών αγαθών, έναντι ενίσχυσης 22,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2021. Ελαφρώς ηπιότερη ήταν η άνοδος στην Άντληση αργού πετρελαίου, 76,3% και την Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, 56,3%, έναντι ηπιότερης αλλά έντονης ενίσχυσης αντίστοιχα το α' πεντάμηνο του 2021 (49% και 11,8%). Ιδιαίτερα έντονες ανοδικές τάσεις στις τιμές καταγράφηκαν και στα Βασικά μέταλλα, κατά 31,0%, και τα Μεταλλεύματα, κατά 14,3%, από ηπιότερη άνοδο 8,5% και 1,8% πριν ένα χρόνο. Αντίθετα, υποχώρηση τιμών σημειώθηκε το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του 2022 στην Ποτοποιία, κατά 1,8%, και στα Δερμάτινα είδη, κατά 2,4%, σε συνέχεια ανόδου 1,2% και 0,6% αντίστοιχα ένα χρόνο νωρίτερα.

Διάγραμμα 3.20

Ετήσια μεταβολή ΓΔΤΠ και ΓΔΤΕ στην Ελλάδα (Ιανουάριος – Απρίλιος)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Από την εξέταση των τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Μαΐου του τρέχοντος έτους, προέκυψε ότι η ιδιαίτερα ισχυρή αύξησή του προήλθε κυρίως από την αυξητική επίδραση των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Ο πόλεμος της Ρωσίας στην Ουκρανία, χώρες οι οποίες έχουν σημαντικό ρόλο στην παραγωγή ενεργειακών προϊόντων (πετρέλαιο, φυσικό αέριο) και πρώτων υλών, και οι εκτεταμένες κυρώσεις που επέβαλαν σταδιακά οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ηνωμένο Βασίλειο στη Ρωσία, αποτελούν τη βασική αιτία της έξαρσης των τιμών, σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη από πέρυσι ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας. Επιπλέον, η ισχυρή

ανάκαμψη εγχωρίως το 2021 έχει τροφοδοτήσει τη σημαντική ενίσχυση της καταναλωτικής ζήτησης, η οποία αποτελεί πρόσθετο παράγοντα αύξησης των τιμών.

Αναλυτικά ως προς τις πρόσφατες εξελίξεις που επηρεάζουν το Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, σε συνέχεια των κυρώσεων που είχαν επιβληθεί σταδιακά προς τη Ρωσία λόγω της εισβολής της στην Ουκρανία, τον Μάιο επιβλήθηκε νέα δέσμη κυρώσεων, η οποία αφορά κυρίως στη σταδιακή μείωση των εισαγωγών και μεταφοράς αργού πετρελαίου, όπως επίσης ορισμένων προϊόντων πετρελαίου από τη Ρωσία στην ΕΕ. Η διαδικασία θα διαρκέσει 6 μήνες για το αργό πετρέλαιο και 8 μήνες για τα λοιπά προϊόντα διύλισης πετρελαίου. Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει επίσης δεσμευτεί να σταματήσει τις εισαγωγές ως το τέλος της χρονιάς, ενώ οι ΗΠΑ έχουν επιβάλει ήδη εμπάργκο στο ρωσικό πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Στη νέα δέσμη κυρώσεων της ΕΕ περιλαμβάνεται και ο αποκλεισμός των βασικών ρωσικών τραπεζών από το διεθνές σύστημα πληρωμών SWIFT. Ως απάντηση στις νέες κυρώσεις, η Gazprom μείωσε δύο φορές εντός του Ιουνίου τις εξαγωγές φυσικού αερίου στην Ευρώπη μέσω Ουκρανίας, με αποτέλεσμα αυτές να διαμορφωθούν στα 41,4 εκατ. κυβικά μέτρα, από 42,1 εκατ. στο τέλος Μαΐου. Ακολούθως, η Ευρώπη αναζητά τρόπους προκειμένου να καλύψει έως και 2 εκατ. βαρέλια εισαγωγών ρωσικού αργού πετρελαίου ημερησίως, και περίπου 2 εκατ. βαρέλια ημερησίως διυλισμένων προϊόντων, τα οποία εισήγαγε από τη Ρωσία πριν από τον πόλεμο στην Ουκρανία. Επιπλέον, ο ΟPEC δεν μπόρεσε να αυξήσει την παραγωγή του σύμφωνα με τους στόχους που είχε θέσει, οξύνοντας το έλλειμμα στη προσφορά πετρελαίου παγκοσμίως.

Επισημαίνεται πως οι τιμές ενέργειας παρουσιάζουν ανοδική τάση από το β' εξάμηνο του 2021 εξαιτίας και της ταχύρρυθμης παγκόσμιας ανάκαμψης, με την κατανάλωση πετρελαίου πλέον να είναι αισθητά μεγαλύτερη σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν.

Υπό τις παραπάνω εξελίξεις, στο δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent εκτινάχθηκε πάνω από τα \$113,5 ανά βαρέλι, καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 64,7% σε σχέση με ένα χρόνο πριν. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου το β' τρίμηνο του 2022 κατά μέσο όρο διαμορφώθηκε στο 1,06, χαμηλότερα κατά 11,6% από ότι την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ έφτασε στην περίοδο Απριλίου-Ιουνίου τα €106,6/βαρέλι, καταγράφοντας ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση σε σχέση με ένα χρόνο πριν, κατά 86,4%.

Για την ανάσχεση των αυξήσεων τιμών στην ενέργεια εγχωρίως ανακοινώθηκε τον Ιούνιο νέα δέσμη μέτρων, σε συνέχεια προηγούμενων δεσμών. Το συνολικό κόστος των πρόσθετων παρεμβάσεων ανέρχεται στα €3,2 δισεκ. μέχρι το τέλος του έτους, ενώ εκτιμάται ότι αυτές θα απορροφήσουν το 70-80% της αύξησης της κιλοβατώρας. Αναλυτικά, με τα νέα μέτρα διευρύνονται οι επιδοτήσεις ηλεκτρικού ρεύματος για τον Μάιο και Ιούνιο, με την επιδότηση πλέον να καλύπτει και καταναλώσεις άνω των 300 kWh, ενώ πλέον επιδοτείται το 60% της αύξησης για όλους τους λογαριασμούς από τον Δεκέμβριο του 2021 έως τον Μάιο του 2022 (Power pass). Τα νέα μέτρα στήριξης αφορούν και στην επιδότηση του πετρελαίου κίνησης, στην πηγή για τον Μάιο και τον Ιούνιο με €0,15/λίτρο (fuel pass). Περιλαμβάνουν επίσης τη διεύρυνση του fuel pass με υψηλότερη επιδότηση και για περισσότερους δικαιούχους. Τέλος, ο μηχανισμός εκπτώσεων στο ηλεκτρικό ρεύμα και στο φυσικό αέριο ενισχύεται από τον Ιούλιο οριζόντια, με χρονικό ορίζοντα έως και 1 έτος, ενώ παράλληλα εισάγεται μηχανισμός απορρόφησης των επιπλέον εσόδων από τη φορολογία στα καύσιμα, με στόχο να παραμείνουν μεσοσταθμικά σταθερές οι τιμές, σε ελαφρώς υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με ένα χρόνο πριν. Σε ό,τι αφορά στις επιχειρήσεις, η μοναδιαία τιμή επιδότησης ηλεκτρικής ενέργειας διαμορφώθηκε στα

€120/MWh, ενώ για μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις η πρόσθετη επιδότηση ανέρχεται στα €50/MWh, φθάνοντας συνολικά στα €170, επίπεδο που έχει εκτιμηθεί από την κυβέρνηση πως απορροφά το 80% της αύξησης για 1.250.000 επιχειρήσεις. Υπενθυμίζεται πως, από τον περασμένο Νοέμβριο ισχύει η αναστολή της πληρωμής των χρεώσεων Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας για τις επιχειρήσεις που είναι συνδεδεμένες στη Μέση Τάση. Η διεύρυνση των παρεμβάσεων έναντι της ενεργειακής κρίσης μετριάξει περαιτέρω τις επιδράσεις τους στον πληθωρισμό, καθώς οι τιμές της ενέργειας που λαμβάνονται υπόψη στο ΔTK τις ενσωματώνουν. Από την άλλη πλευρά, τα μέτρα στήριξης συντηρούν ένα σημαντικό τμήμα της ζήτησης από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις για ενεργειακά προϊόντα, αποτρέποντας μια σημαντική υποχώρηση των τιμών τους.

Αναφορικά με τις εξελίξεις γύρω την υγειονομική κρίση, το σύνολο των μέτρων περιορισμού για την ανάσχεσή της εγχωρίως τα οποία αφορούσαν σε κλάδους της οικονομίας, καθώς και τις μετακινήσεις και την πρόσβαση των πολιτών σε κλειστούς χώρους, άρθηκαν από την αρχή του Μαΐου έως την αρχή του Ιουνίου. Αυτές οι εξελίξεις ευνοούν την καταναλωτική ζήτηση, αλλά συμβάλλουν και στην αύξηση των τιμών.

Περνώντας στις αναμενόμενες επιδράσεις των παρεμβάσεων έμμεσης φορολογίας, η μείωση του ΦΠΑ από τον Ιούνιο του 2020 για συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες, παρατάθηκε εκ νέου, για το σύνολο του τρέχοντος έτους. Ωστόσο, καθώς έχει παρέλθει ένα έτος από την εφαρμογή της, δεν αναμένεται κάποια περαιτέρω ουσιαστική επίδρασή της στις τιμές. Η έκπτωση του ΦΠΑ σε ορισμένες υπηρεσίες (γυμναστήρια, σχολές χορού κ.α.) από τον Οκτώβριο του 2021, επίσης παρατάθηκε ως το τέλος του 2022. Από την άλλη πλευρά, έχει περιορισμένη ανασχετική επίδραση στην αύξηση των τιμών, καθώς οι συγκεκριμένες υπηρεσίες αποτελούν ένα μικρό τμήμα των δαπανών των νοικοκυριών. Περισσότερο αισθητή είναι η επίδραση στις τιμές από τη μείωση του τέλους συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας από την 1^η Οκτωβρίου του 2021, με τη σχετική κατηγορία να παρουσιάζει τη μεγαλύτερη υποχώρηση τιμών μεταξύ των κατηγοριών αγαθών και υπηρεσιών του ΓΔTK στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του 2022, όπως δείχθηκε στην προηγούμενη υποενότητα. Αυτή η τάση πιθανότατα θα συνεχιστεί μέχρι τη συμπλήρωση ενός έτους από την αναπροσαρμογή του τέλους. Ανασχετικά σε μεγαλύτερη αύξηση των τιμών των προϊόντων Διατροφής αναμένεται να επιδράσουν, πρώτον, η μείωση του ΦΠΑ λιπασμάτων και ζωοτροφών από 13% σε 6%, δεύτερον, η επιστροφή του ΕΦΚ πετρελαίου κίνησης των αγροτών, μέτρα τα οποία είχαν αποφασιστεί προ του πολέμου στην Ουκρανία και θα συνεχιστούν για το σύνολο του τρέχοντος έτους.

Ως προς τις αναμενόμενες τάσεις στην καταναλωτική ζήτηση και τις επιδράσεις της στις τιμές, η αναστολή της εισφοράς αλληλεγγύης και η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών για δεύτερο έτος, δεν θα επιφέρουν κάποια πρόσθετη μεταβολή στο διαθέσιμο εισόδημα και επομένως στην καταναλωτική ζήτηση, άρα και στις τιμές. Ο νέος σχεδιασμός του ΕΝΦΙΑ αναμένεται να επιφέρει μικρή ενίσχυση του εισοδήματος, καθώς πλέον περιλαμβάνει περισσότερα κλιμάκια και συντελεστές, προκειμένου να αποτραπούν μεγάλες επιβαρύνσεις στα νοικοκυριά. Οι εισπράξεις από τον αναθεωρημένο φόρο προβλέπεται να είναι μειωμένες κατά €350 εκατ.²⁶ Σημαντική στήριξη στο εισόδημα και την αγοραστική δύναμη αναμένεται από τα μέτρα στήριξης του εισοδήματος «ευάλωτων» κοινωνικών ομάδων (χαμηλοσυνταξιούχοι, ΑΜΕΑ, δικαιούχοι ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κ.ά.) και η αύξηση του κατώτατου μισθού που ανακοινώθηκαν τον Απρίλιο. Το διαθέσιμο εισόδημα θα τονωθεί κυρίως από τη σημαντική

²⁶ Νόμος 4916/2022

διεύρυνση της απασχόλησης φέτος, σε κλάδους όπου πραγματοποιείται σημαντικό μέρος της κατανάλωσης των νοικοκυριών, στη λειτουργία των οποίων είχαν επιβληθεί κατά περιόδους το 2021 σημαντικοί περιορισμοί (Λιανικό Εμπόριο, Εστίαση, Ξενοδοχεία, Ψυχαγωγία-Διασκέδαση).

Ολοκληρώνοντας την ενότητα των προβλέψεων για τον πληθωρισμό με εκτιμήσεις για τη δυναμική του κόστους ενέργειας, η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο τον Ιούνιο στα \$123 ανά βαρέλι, σημειώνοντας αύξηση 68,1% σε σχέση με ένα χρόνο πριν, υπό την επίδραση της αβεβαιότητας για την εξέλιξη του πολέμου και των νέων κυρώσεων στις εξαγωγές ενέργειας της Ρωσίας. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου τον Ιούνιο του 2022 διαμορφώθηκε στο 1,05, χαμηλότερα κατά 12,3% από ότι τον αντίστοιχο μήνα του 2021. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ διαμορφώθηκε σε €116,4/βαρέλι, καταγράφοντας ενίσχυση της τάξης του 91,7% σε σχέση με ένα χρόνο πριν.

Παρά το γεγονός ότι η παραγωγή του OPEC μειώθηκε κατά 176.000 βαρέλια/ημέρα τον Μάιο, στα 28,51 εκατ. βαρέλια/ημέρα, λόγω των απωλειών σε Λιβύη, Νιγηρία και άλλες χώρες, ο οργανισμός δεν αποφάσισε μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγής του, για να καλύψει αυτές τις υστερήσεις. Σε συνάντηση του OPEC+ στο τέλος Απριλίου με συμμετοχή της Ρωσίας, αποφασίστηκε εκ νέου η παράταση της συμφωνίας των μελών του για σταδιακή αύξηση της παραγωγής πετρελαίου κατά 432.000 βαρέλια την ημέρα (bpd), για το Μάιο και τον Ιούνιο. Η παραγωγή πετρελαίου των μελών του OPEC τον Μάιο ήταν 33,7 εκατ. βαρέλια/ημέρα, κατά 1% υψηλότερη από τη μέση παραγωγή στο α' τρίμηνο του 2020 (33,4 εκατ. βαρέλια/ημέρα).

Σύμφωνα με διεθνείς οργανισμούς, η Ρωσία παρήγαγε περίπου 10 εκατ. βαρέλια/ημέρα (b/d) πετρελαίου τον Ιούνιο, με την παραγωγή της να αναμένεται να ενισχυθεί ήπια τον Ιούλιο, κατά περίπου 600.000 βαρέλια/ημέρα, παραμένοντας ωστόσο χαμηλότερη κατά μέσο όρο κατά περίπου 300.000 b/d έναντι τα επίπεδα πριν από την εισβολή στην Ουκρανία. Η παραγωγή της Ρωσίας μειώθηκε κατά περίπου 1 εκατ. βαρέλια την ημέρα τους τελευταίους μήνες ως αποτέλεσμα των κυρώσεων δυτικών χωρών. Ο OPEC έχει εκτιμήσει πως η συνολική παραγωγή υγρών καυσίμων της Ρωσίας θα μειωθεί από 11,3 εκατ. βαρέλια/ημέρα το α' τρίμηνο του 2022 σε 9,3 εκατ. βαρέλια/ημέρα το δ' τρίμηνο του 2023. Ωστόσο, η παραγωγική και εξαγωγική ικανότητα της Ρωσίας σε πετρέλαιο θα συνεχίσει να είναι διαθέσιμη, αν και υπάρχει σημαντική αβεβαιότητα σχετικά με το ποιες χώρες και σε ποιο βαθμό θα συνεχίσουν να εισάγουν πετρέλαιο από αυτή. Από την άλλη πλευρά, η επιβολή κυρώσεων στις εξαγωγές πετρελαίου της Ρωσίας θα αυξήσει σημαντικά τα αποθέματά της, καθιστώντας αναγκαία την προώθηση των αποθεμάτων πετρελαίου της σε νέες αγορές, κυρίως προς την Ασία. Επισημαίνεται ότι η Κίνα και η Ινδία αποτελούν τις μεγαλύτερες αναπτυσσόμενες αγορές για το ρωσικό πετρέλαιο, με τα μερίδια τους να φθάνουν πλέον το 30% και 20%, αντίστοιχα του μεταφερόμενου ρωσικού πετρελαίου²⁷.

Κατά την τελευταία συνεδρίασή του, για τον Ιούνιο, ο OPEC+ συμφώνησε να αυξήσει την παραγωγή κατά 648.000 βαρέλια ημερησίως από τον Ιούλιο μέχρι και τον Σεπτέμβριο, προκειμένου να αντισταθμίσει εν μέρει τις ρωσικές απώλειες. Η επικείμενη επίσκεψη του προέδρου των ΗΠΑ στη Σαουδική Αραβία, τον ισχυρότερο παράγοντα εντός του OPEC+, προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγή πετρελαίου, αποσκοπεί στην έμμεση άσκηση πιέσεων στα υπόλοιπα μέλη του οργανισμού, προκειμένου να παρακαμφθεί η επίδραση της Ρωσίας σε αποφάσεις για το επίπεδο παραγωγής. Συνεπώς, ορατό είναι το ενδεχόμενο άμεσης αύξησης της παραγωγής της Σαουδικής Αραβίας και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων. Η Σαουδική Αραβία παράγει 10,5 εκατ. b/d και έχει ονομαστική δυναμικότητα 12,0-12,5 εκατ. b/d, η οποία θεωρητικά

²⁷ www.reuters.com

της επιτρέπει να αυξήσει την παραγωγή κατά 2 εκατ. b/d. Αντίστοιχα, τα ΗΑΕ παράγουν περίπου 3 εκατ. b/d, ενώ έχουν δυναμικότητα 3,4 εκατ. b/d και εργάζονται για την αύξησή της στα 4 εκατ. b/d. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις δυνατότητες, η παραγωγή πετρελαίου του OPEC+ αναμένεται να ανέλθει κατά μέσο όρο στα 29,2 εκατ. βαρέλια ημερησίως το δεύτερο εξάμηνο του 2022, αυξημένη κατά 0,8 εκατ. βαρέλια ημερησίως σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο φέτος. Παρά την προγραμματισμένη αύξηση της παραγωγής πετρελαίου τους επόμενους μήνες, ενδέχεται η συνολική παραγωγή του OPEC+ να μην αντισταθμίσει την περιορισμένη παραγωγή πετρελαίου από ορισμένα μέλη του και τις απώλειες στη ρωσική παραγωγή.

Αναφορικά με τις εξελίξεις στην παραγωγή πετρελαίου των ΗΠΑ, του μεγαλύτερου παραγωγού εκτός OPEC., ανακοινώθηκε τον Μάρτιο η αποδέσμευση 1 εκατ. βαρελιών την ημέρα για έξι μήνες από τα στρατηγικά αποθέματα της χώρας, σε μια προσπάθεια να μειωθούν οι τιμές της βενζίνης που έχουν εκτοξευθεί κατά τη διάρκεια του πολέμου της Ρωσίας με την Ουκρανία. Η αποδέσμευση 180 εκατ. βαρελιών ισοδυναμεί με περίπου δύο ημέρες παγκόσμιας ζήτησης ενώ είναι η τρίτη φορά που η Ουάσιγκτον αξιοποίησε το Στρατηγικό Αποθεματικό Πετρελαίου (SPR) στους έξι μήνες που προηγήθηκαν. Αν και η παραγωγή πετρελαίου των ΗΠΑ αναμένεται να ανέλθει κατά μέσο όρο στο 94% της λειτουργικής δυναμικότητας των διυλιστηρίων τους το γ' τρίμηνο του 2022, θα είναι μικρότερη κατά 900.000 b/d από την παραγωγή στο τέλος του 2019.

Διεθνείς αναλυτές εκτιμούν ότι η παραγωγή πετρελαίου των ΗΠΑ θα αυξηθεί κατά μέσο όρο στα 17,9 εκατ. βαρέλια/ημέρα το 2022 μειωμένη κατά 1% από την αρχή του 2021²⁸. Ήδη οι χώρες της Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι ΗΠΑ και έχουν συνολικά αποθέματα περίπου 1,5 δισεκ. βαρελιών, διέθεσαν τον 60 εκατ. βαρέλια από τα αποθέματά τους. Στο σύνολο του 2022, η αύξηση της προσφοράς εκτός OPEC αναμένεται να είναι μειωμένη κατά 300.000 bpd, έναντι του στόχου που ήταν 2,4 εκατ. bpd.

Παρά τις τονωτικές παρεμβάσεις στο σκέλος της προσφοράς πετρελαίου, οι αναλυτές θεωρούν πως αυτή συνεχίζει να υπολείπεται σημαντικά των ελλείψεων που έχουν προκύψει στην παγκόσμια αγορά, καθώς πετρελαϊκές επιχειρήσεις από όλον τον κόσμο, διυλιστήρια και ναυτιλιακές επιχειρήσεις αποφεύγουν το ρωσικό πετρέλαιο.

Στο σκέλος των παραγόντων οι οποίοι επηρεάζουν τη ζήτηση πετρελαίου, οι επιδεινωμένες προοπτικές ανάκαμψης της παγκόσμιας ζήτησης το τρέχον έτος και το επόμενο αποτυπώνονται στις πρόσφατες μακροοικονομικές προβλέψεις διεθνών οργανισμών. Σύμφωνα με αυτές²⁹, η αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ αναμένεται να επιβραδυνθεί το τρέχον έτος, σε περίπου 3%, σαφώς χαμηλότερα από το ρυθμό που προβλεπόταν τον περασμένο Δεκέμβριο (4,5%). Η ανάπτυξη αναμένεται σε ασθενέστερα επίπεδα από ό,τι αρχικά είχε προβλεφθεί σε όλες σχεδόν τις οικονομίες, καθώς η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και οι αναταράξεις στις διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού επιφέρουν σοβαρό πλήγμα στην οικονομική δραστηριότητα. Όπως είναι αναμενόμενο, οι οικονομίες παγκοσμίως πλήττονται από τις υψηλότερες τιμές των βασικών εμπορευμάτων και τη ραγδαία αύξηση των τιμών ενεργειακών αγαθών, εξελίξεις που ενισχύουν τις πληθωριστικές πιέσεις και περιορίζουν τα πραγματικά εισοδήματα και τις δαπάνες, επιβραδύνοντας περαιτέρω την ανάκαμψη. Πάντως, λόγω της -ηπιότερης της αρχικά αναμενόμενης- παγκόσμιας ανάκαμψης, η ζήτηση αναμένεται να είναι ενισχυμένη φέτος, με την παγκόσμια κατανάλωση πετρελαίου να εκτιμάται κατά μέσο όρο στα 100,3 εκατ. βαρέλια/ημέρα

²⁸ Energy International Agency, Short-Term Energy Outlook, Ιούνιος 2022

²⁹ Economic Outlook, Volume 2022 Issue 1: Preliminary version, ΟΟΣΑ, Ιούνιος 2022

το 2022, αυξημένη κατά 3,36 εκατ. βαρέλια/ημέρα από το 2021. Αυτή η αύξηση, σε συνδυασμό με τις υστερήσεις στην παραγωγή και τις διευρυνόμενες κυρώσεις στη Ρωσία, επιδρούν ανασχετικά στην υποχώρηση των τιμών του πετρελαίου την τρέχουσα περίοδο και προσεχώς από τα υψηλά επίπεδα στα οποία έχουν βρεθεί.

Συνοψίζοντας, είναι προφανές πως η τάση της τιμής του πετρελαίου και ευρύτερα των ενεργειακών αγαθών στο υπόλοιπο του 2022, θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την εξέλιξη του ρωσικού πολέμου στην Ουκρανία, από την εφαρμογή των πρόσφατων κυρώσεων στη Ρωσία, καθώς και τυχόν πρόσθετων που θα επιβληθούν σε αυτή, αλλά και από τις στρατηγικές των εταιρειών, αναφορικά με την αγορά ρωσικού πετρελαίου ή/και την προώθησή του στην παγκόσμια αγορά. Καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της τιμής του θα έχει και ο βαθμός αντίδρασης άλλων πετρελαιοπαραγωγών χωρών, καθώς και οι επιπτώσεις που ενδέχεται να έχουν οι μακροοικονομικές εξελίξεις στην παγκόσμια ζήτηση πετρελαίου. Σε αυτό το πλαίσιο εξελίξεων εκτιμάται ότι η μέση τιμή του πετρελαίου το 2022 θα διαμορφωθεί στα \$107/βαρέλι από \$70,8/βαρέλι το 2021 (+51,1%). Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου το τρέχον έτος αναμένεται κατά μέσο όρο να διαμορφωθεί στο 1,07, χαμηλότερα κατά 9.6% από ότι το 2021³⁰. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ θα διαμορφωθεί το 2022 τα €100/βαρέλι, καταγράφοντας ενίσχυση της τάξης του 67,1% σε σύγκριση με το περασμένο έτος.

Συνεκτιμώντας τις παραπάνω τάσεις και εξελίξεις στους κυριότερους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις τιμές καταναλωτή και λαμβάνοντας υπόψη τις υπόλοιπες σχετικές με τις τιμές υποθέσεις και προβλέψεις του σεναρίου μακροοικονομικών εξελίξεων του IOBE (συνέχιση πόλεμου στο μεγαλύτερο τμήμα της διάρκειας του β' εξαμήνου του 2022, έσοδα από τον τουρισμό στο 90% του επιπέδου τους το 2019, μη επαναφορά γενικευμένων περιοριστικών μέτρων λόγω της πανδημίας, αύξηση ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 3,5-4,0% σε σχέση με ένα χρόνο πριν), προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί έντονα φέτος, με ρυθμό στην περιοχή του 9,0% με 9,6%, ο οποίος θα είναι ο μέγιστος των τελευταίων 27 ετών.

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο χρονικό διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι μικτές κατά το β' τρίμηνο του 2022 έναντι του α' τριμήνου του τρέχοντος έτους, με το Λιανικό εμπόριο και τις Υπηρεσίες να ενισχύονται και το σχετικό ισοζύγιο στη Βιομηχανία και τις Ιδιωτικές Κατασκευές να υποχωρεί. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή τριμηνιαία περίοδο, οι προσδοκίες για την εξέλιξη των τιμών κατέγραψαν έντονα θετική μεταβολή σε όλους τους τομείς, εντονότερη στο Λιανικό εμπόριο και τις Υπηρεσίες και αισθητή στους υπόλοιπους δύο τομείς. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις της πορείας των τιμών το β' τρίμηνο του έτους διαμορφώθηκαν σε οριακά χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Συγκεκριμένα, ο δείκτης υποχώρησε κατά 2 μονάδες το υπό εξέταση τρίμηνο και διαμορφώθηκε στις +50 μονάδες, ενώ κινήθηκε 23 μονάδες υψηλότερα από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 4% αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ διατηρείται στο 54% το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 43% να αναμένει σταθερότητα.

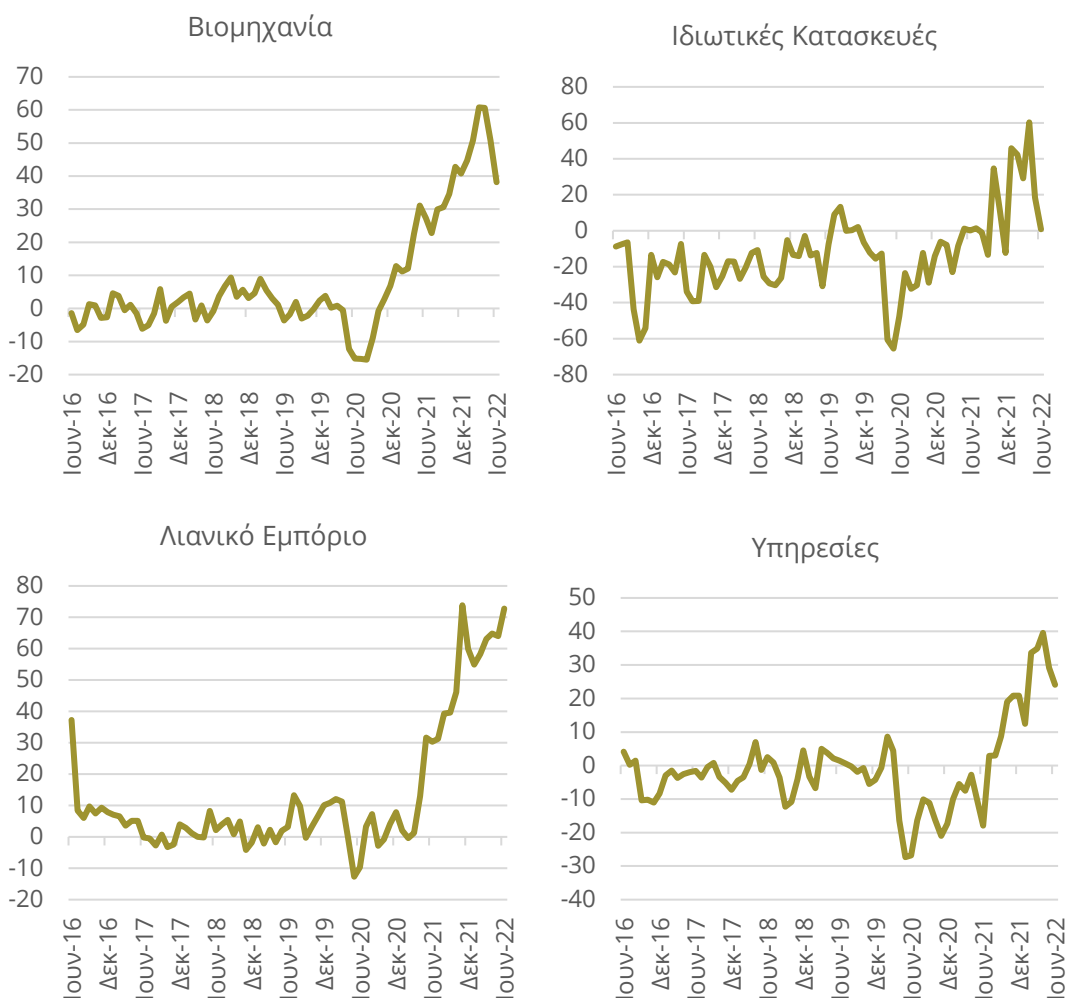
³⁰ Macroeconomic projections, EKT, Ιούνιος 2022

Στο Λιανικό Εμπόριο, το ισοζύγιο των +59 μονάδων στις τιμές των επιχειρήσεων του τομέα κατά το προηγούμενο τρίμηνο βελτιώθηκε κατά 8 μονάδες, ενώ παράλληλα βρέθηκε 42 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, μόλις 2% δεν αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ ενισχύεται στο 69% το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 29% (από 38%) να αναμένει σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους του Λιανικού Εμπορίου, οι μεταβολές στις προβλέψεις των τιμών το β' τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο ήταν ανοδικές σε όλους τους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους με εξαίρεση το ισοζύγιο στα Πολυκαταστήματα το οποίο κινείται ήπια πτωτικά.

Διάγραμμα 3.21

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών - αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι μικτές κατά το β' τρίμηνο του 2022 έναντι του α' τριμήνου του τρέχοντος έτους, με το σχετικό ισοζύγιο να αυξάνεται ήπια στις Υπηρεσίες και στο Λιανικό εμπόριο, να υποχωρεί οριακά στη Βιομηχανία και Υπηρεσίες, ενώ στις Ιδιωτικές Κατασκευές παρατηρείται εντονότερη υποχώρηση.

Ο μέσος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το εξεταζόμενο τρίμηνο βελτιώθηκε ήπια σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε στις +31(από +27) μονάδες, ενώ παράλληλα κινήθηκε σε έντονα υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με την αντίστοιχη μέση επίδοση του β' τρίμ. 2021 (+41 μον.). Το τρέχον τρίμηνο, το 4% (από 3%) των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών και το 35% (από 30%) άνοδο. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός δείκτης ενισχύθηκε ήπια στους περισσότερους, με εξαίρεση τους ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που υποχώρησε οριακά και τον κλάδο της Πληροφορικής όπου εξασθένησε εντονότερα.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το έντονα θετικό ισοζύγιο των +39 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου υποχώρησε αισθητά, στις +26 μονάδες, έχοντας παράλληλα μεταβληθεί έντονα ανοδικά σε σύγκριση με το αντίστοιχο επίπεδο του 2021 (+29 μον.). Επιπλέον, το 8% (από 7%) των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπει υποχώρηση των τιμών του κλάδου, ενώ το ποσοστό εκείνων που αναμένουν άνοδο κυμαίνεται στο 34% (από 47%), με το 58% (από 46%) να προβλέπει σταθερότητα τιμών.

3.6 Ισοζύγιο Πληρωμών

- Σημαντική αύξηση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών στο πρώτο τετράμηνο του 2022, στα €8,1 δισεκ., έναντι €4,7 δισεκ. το 2021
- Επιδείνωση στο ισοζύγιο Αγαθών και Πρωτογενών Εισοδημάτων, η οποία αντισταθμίστηκε εν μέρει από τη βελτίωση στα ισοζύγια Υπηρεσιών και Δευτερογενών Εισοδημάτων

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Ιανουάριος - Απρίλιος 2022

Στο πρώτο τετράμηνο του 2022, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) εμφάνισε έλλειμμα €8,1 δισεκ., σχεδόν διπλάσιο σε σύγκριση με το 2021 (€4,7 δισεκ.). Το έλλειμμα επιδεινώθηκε λόγω της μεγάλης αύξησης του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Αγαθών, η οποία δεν αντισταθμίστηκε από τη βελτίωση στα ισοζύγια Υπηρεσιών και Δευτερογενών εισοδημάτων.

Αναλυτικά, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών διαμορφώθηκε στην περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου στα €11,7 δισεκ., αυξημένο κατά €4,7 δισεκ. σε σύγκριση με το 2021, λόγω της υπερδιπλάσιας αύξησης των εισαγωγών έναντι των εξαγωγών. Οι εξαγωγές αυξήθηκαν στα €15,4 δισεκ., (€3,7 δισεκ.)³¹, με τις εξαγωγές καυσίμων να διευρύνονται κατά €1,6 δισεκ. και τις εξαγωγές εκτός καυσίμων και πλοίων κατά €2,04 δισεκ. Οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν στα €27,1 δισεκ. (€8,4 δισεκ.), ενώ οι εισαγωγές καυσίμων ενισχύθηκαν κατά €3,9 δισεκ. και οι εισαγωγές εκτός καυσίμων και πλοίων κατά €4,45 δισεκ. Σημειώνεται ότι τα καύσιμα κάλυψαν το 45% των αυξήσεων σε εξαγωγές και εισαγωγές, έναντι 28% το 2021 για τις εξαγωγές και σχεδόν μηδενικό ποσοστό στη διεύρυνση των εισαγωγών. Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία διαμορφώθηκε το 2022 στα €8,1 δισεκ., διευρυμένο κατά €2,4 δισεκ.

³¹ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

Το θετικό Ισοζύγιο Υπηρεσιών ενισχύθηκε κατά €865 εκατ. και διαμορφώθηκε στα €1,9 δισεκ. στο τετράμηνο του 2022, προσεγγίζοντας το επίπεδο του 2019 (88%). Η βελτίωση προήλθε από την ισχυρή ανάκαμψη των εισπράξεων από τις Μεταφορές. Αναλυτικά, οι συνολικές εισπράξεις από Υπηρεσίες διαμορφώθηκαν στα €10,1 δισεκ., αυξημένες κατά 48% σε σύγκριση με πέρυσι. Οι εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες προσέγγισαν το επίπεδο του 2019, στα €1,1 δισεκ., με αύξηση 577% από πέρυσι. Στις μεταφορικές υπηρεσίες σημειώθηκε άνοδος 44%, στα €7,1 δισεκ., ενώ οι εισπράξεις από λοιπές υπηρεσίες έφτασαν τα €1,9 δισεκ., με αύξηση κατά 10%. Οι συνολικές πληρωμές υπηρεσιών διαμορφώθηκαν στα €8,2 δισεκ., υψηλότερες κατά 42,0% από το προηγούμενο έτος. Οι πληρωμές για ταξιδιωτικές υπηρεσίες αυξήθηκαν κατά 230%, στα €484 εκατ., οι πληρωμές για μεταφορικές υπηρεσίες ενισχύθηκαν 52,0%, στα €5,7 δισεκ., ενώ οι πληρωμές Λοιπών Υπηρεσιών έφτασαν τα €1,9 δισεκ., με αύξηση 6,0%.

Στο Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων, σημειώθηκε πλεόνασμα στο αρχικό τετράμηνο φέτος €1,2 δισεκ., μειωμένο σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν κατά €349 εκατ. Οι εισπράξεις μειώθηκαν στα €2,8 δισεκ., από €3,1 δισεκ. το 2021, ενώ οι πληρωμές παρέμειναν στα €1,6 δισεκ. Αναλυτικά, οι εισπράξεις από εργασία αυξήθηκαν στα €79 εκατ., οι εισπράξεις από επενδύσεις μειώθηκαν κατά 11%, στα €994 εκατ., ενώ και τα λοιπά πρωτογενή εισοδήματα (επιδοτήσεις και φόρους επί της παραγωγής) κατέγραψαν μείωση 12%, στα €1,7 δισεκ. Οι πληρωμές εισοδημάτων από εργασία αυξήθηκαν στα €502 εκατ. (+21%), από επενδύσεις μειώθηκαν 6%, στα €946 εκατ., και από λοιπά πρωτογενή εισοδήματα μειώθηκαν κατά 14%, στα €159 εκατ.

Το Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων κατέγραψε πλεόνασμα €570 εκατ., έναντι ελλείμματος €303 εκατ. το 2021, με τις εισπράξεις να αυξάνονται στα €1,9 δισεκ., λόγω της εκταμίευσης της πρώτης δόσης από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility - RRF), ενώ και οι πληρωμές ενισχύθηκαν στα €1,4 δισεκ.

Ισοζύγιο Κεφαλαίων

Το πλεόνασμα του Ισοζυγίου Κεφαλαίων³² αυξήθηκε στα €913 εκατ. κατά το τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου, έναντι €221 εκατ. το 2021, με αύξηση εισπράξεων στα €1,3 δισεκ., και μείωση πληρωμών στα €370 εκατ.

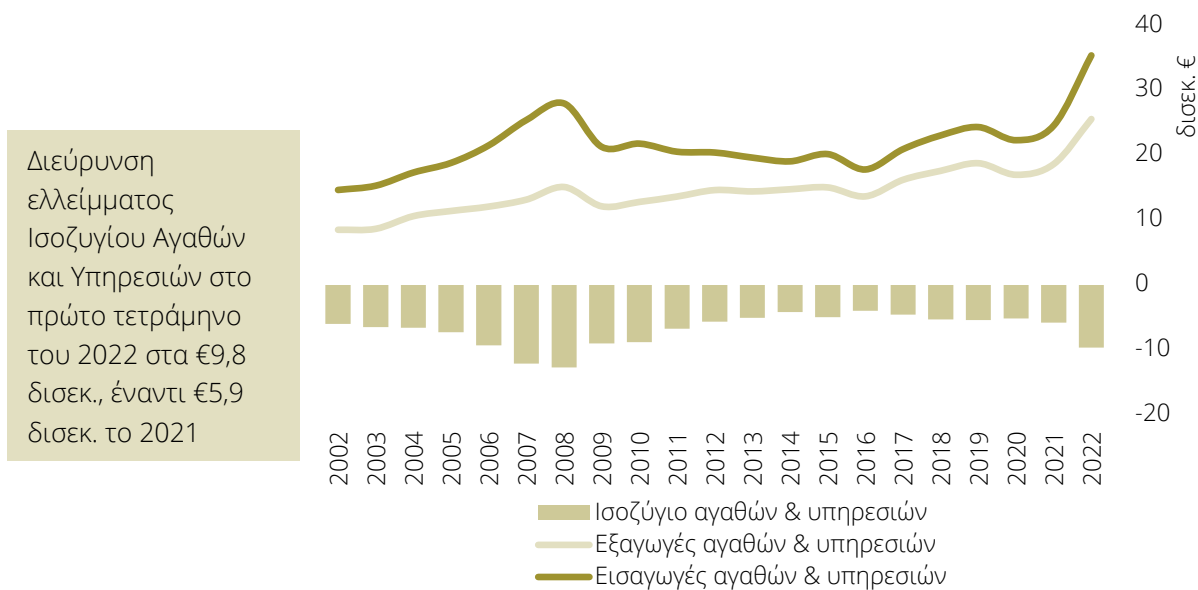
Τέλος, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαίων, που αντανακλά τη σχέση δανειστή ή δανειζόμενου μιας οικονομίας με το εξωτερικό, ήταν ελλειμματικό, στα €7,1 δισεκ., έναντι €4,5 δισεκ. το 2021.

³² Το ισοζύγιο κεφαλαίων απεικονίζει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, δηλαδή τις μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία – πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου – και το Ταμείο Συνοχής βάσει των ΚΠΣ).

Διάγραμμα 3.22

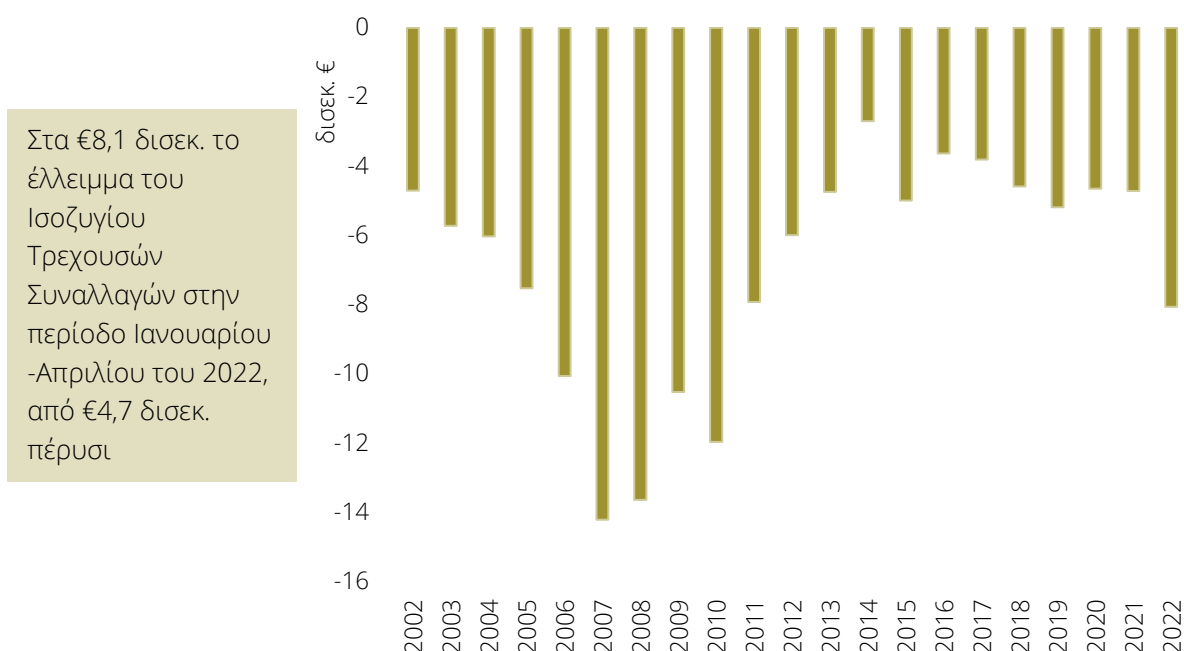
Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών (Ιανουάριος – Απρίλιος) 2002-2022

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.23

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (Ιανουάριος – Απρίλιος) 2002-2022

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών ήταν ελλειμματικό στο πρώτο τετράμηνο φέτος, κατά €6,1 δισεκ., έναντι €3,8 δισεκ. το 2021.

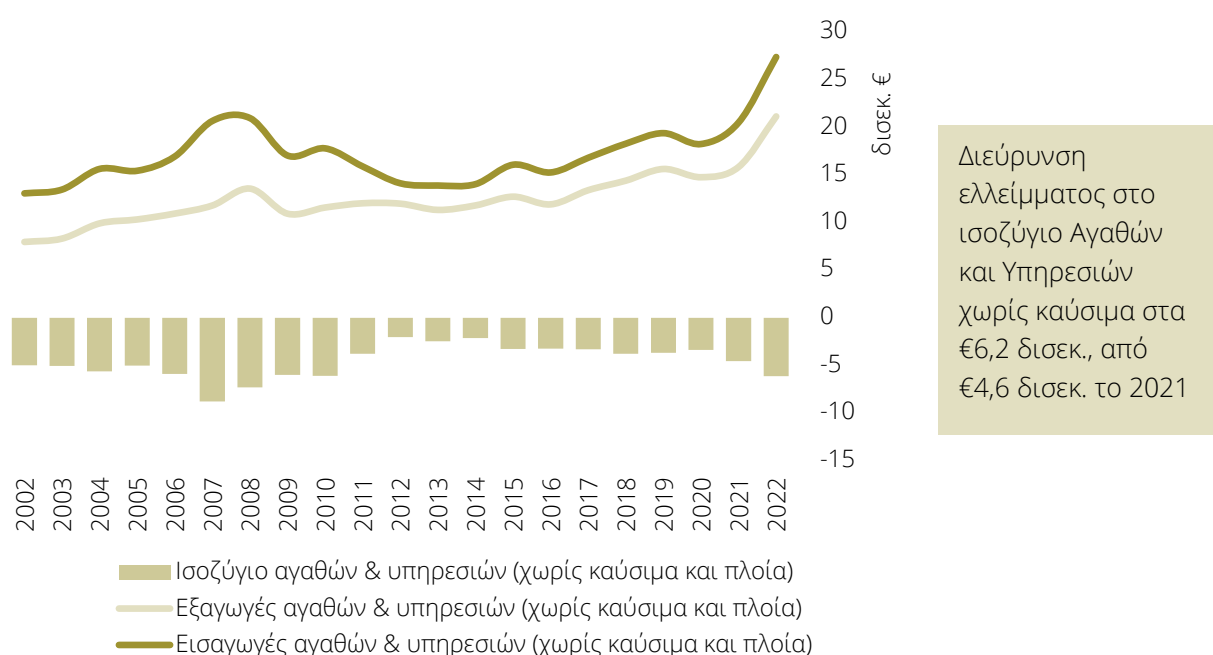
Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι καθαρές απαιτήσεις των κατοίκων από άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό αυξήθηκαν κατά €240 εκατ., ενώ οι καθαρές υποχρεώσεις σε μη κατοίκους (επενδύσεις μη κατοίκων στη χώρα) ενισχύθηκαν κατά €3,1 δισεκ.

Στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, οι απαιτήσεις των κατοίκων έναντι του εξωτερικού αυξήθηκαν κατά €5,8 δισεκ., και οι υποχρεώσεις σε μη κατοίκους ενισχύθηκαν κατά €2,6 δισεκ. Στην κατηγορία των λοιπών επενδύσεων, οι απαιτήσεις από κατοίκους έναντι του εξωτερικού μειώθηκαν κατά €2,0 δισεκ., και οι υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά €2,3 δισεκ.

Τέλος, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Απριλίου του 2022 στα €11,5 δισεκ.

Διάγραμμα 3.24

Εισαγωγές-Εξαγωγές αγαθών & υπηρεσιών χωρίς καύσιμα και πλοία (Ιανουάριος – Απρίλιος)
2002-2022

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.11 Ισοζύγιο Πληρωμών (εκατ. €)

		Ιανουάριος - Απρίλιος				Απρίλιος	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-4.649,5	-4.714,2	-8.063,8	-1.131,2	-2.071,8	-1.615,7
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.A + I.B)	-5.330,4	-5.932,9	-9.806,9	-879,9	-1.669,0	-2.130,6
I.A	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ (I.A.1 - I.A.2)	-6.860,6	-6.968,0	-11.707,2	-1.266,4	-1.964,8	-2.945,4
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-1.804,9	-1.235,7	-3.527,4	-283,6	-437,6	-901,9
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα	-5.055,8	-5.732,2	-8.179,8	-982,8	-1.527,1	-2.043,5
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-41,2	-30,7	-40,3	-7,1	-12,3	-16,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς πλοία	-6.819,4	-6.937,3	-11.666,9	-1.259,3	-1.952,5	-2.929,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα και πλοία	-5.014,6	-5.701,5	-8.139,5	-975,7	-1.514,8	-2.027,3
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	9.632,6	11.683,0	15.356,5	1.981,2	3.101,7	4.031,2
	Καύσιμα	2.152,8	2.717,9	4.342,0	305,5	720,0	1.216,4
	Πλοία (πωλήσεις)	17,4	24,5	34,0	1,4	8,4	9,1
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	7.462,5	8.940,5	10.980,5	1.674,3	2.373,3	2.805,7
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	16.493,3	18.650,9	27.063,6	3.247,6	5.066,4	6.976,6
	Καύσιμα	3.957,7	3.953,6	7.869,4	589,2	1.157,6	2.118,3
	Πλοία (αγορές)	58,6	55,2	74,3	8,5	20,7	25,3
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	12.477,0	14.642,1	19.119,9	2.650,0	3.888,1	4.832,9
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	1.530,3	1.035,1	1.900,2	386,5	295,8	814,7
I.B.1	Εισπράξεις	7.200,5	6.798,2	10.067,7	1.583,5	1.894,8	3.049,0
	Ταξιδιωτικό	607,1	165,0	1.116,7	13,8	58,8	647,0
	Μεταφορές	5.137,3	4.924,1	7.073,7	1.209,0	1.372,7	1.935,1
	Λοιπές υπηρεσίες	1.456,1	1.709,0	1.877,3	360,6	463,3	467,0
I.B.2	Πληρωμές	5.670,2	5.763,1	8.167,5	1.196,9	1.599,0	2.234,2
	Ταξιδιωτικό	401,3	146,6	483,7	8,9	55,6	214,8
	Μεταφορές	3.655,1	3.784,9	5.741,2	843,9	1.098,0	1.517,0
	Λοιπές υπηρεσίες	1.613,8	1.831,6	1.942,5	344,1	445,4	502,4
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	634,3	1.522,0	1.173,3	-125,9	-67,7	-30,5
I.Γ.1	Εισπράξεις	2.778,5	3.128,3	2.779,7	362,5	356,4	371,5
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	66,8	67,1	79,0	17,1	16,5	20,5
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	938,6	1.122,1	994,2	200,7	256,3	244,4
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	1.773,2	1.939,0	1.706,5	144,8	83,7	106,5
I.Γ.2	Πληρωμές	2.144,2	1.606,3	1.606,4	488,4	424,0	402,0
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	474,4	413,7	501,6	120,0	105,8	135,4
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	1.538,9	1.008,9	946,0	337,2	258,7	230,4
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	130,9	183,7	158,8	31,2	59,6	36,2
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	46,6	-303,3	569,8	-125,4	-335,2	545,5
I.Δ.1	Εισπράξεις	1.224,8	1.179,0	1.945,7	131,3	121,2	882,0
	Γενική κυβέρνηση	591,1	646,3	1.306,2	48,3	27,9	772,8
	Λοιποί τομείς	633,7	532,7	639,5	83,0	93,3	109,1
I.Δ.2	Πληρωμές	1.178,2	1.482,3	1.375,8	256,8	456,4	336,5
	Γενική κυβέρνηση	742,0	1.041,0	899,8	176,8	337,5	204,9
	Λοιποί τομείς	436,1	441,3	476,0	79,9	118,8	131,6
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (II.1 - II.2)	391,4	221,1	913,4	134,9	29,6	1.031,3
II.1	Εισπράξεις	483,2	704,3	1.283,4	154,9	55,8	1.078,3
	Γενική κυβέρνηση	450,0	542,6	1.109,6	138,7	11,3	1.014,7
	Λοιποί τομείς	33,2	161,7	173,8	16,2	44,4	63,6
II.2	Πληρωμές	91,8	483,3	370,0	19,9	26,2	46,9
	Γενική κυβέρνηση	1,4	1,4	2,5	0,3	0,4	0,5
	Λοιποί τομείς	90,3	481,8	367,5	19,7	25,8	46,5
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (I + II)	-4.258,0	-4.493,1	-7.150,4	-996,2	-2.042,2	-584,4
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (III.A+III.B+III.Γ+III.Δ)	-4.219,0	-3.793,8	-6.132,3	-501,9	-1.654,0	8,3
III.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-888,5	-512,0	-2.849,6	-86,1	-141,5	-489,7
	Απαιτήσεις	97,8	472,6	239,5	7,5	13,1	104,4
	Υποχρεώσεις	986,3	984,6	3.089,1	93,6	154,6	594,1
III.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ *	16.253,5	-1.225,4	3.198,2	11.367,0	-1.669,2	-1.308,6
	Απαιτήσεις	10.676,0	-264,4	5.845,4	7.084,0	-2.536,2	298,5
	Υποχρεώσεις	-5.577,5	961,0	2.647,2	-4.283,0	-867,0	1.607,1
III.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-19.974,2	-1.590,9	-4.330,8	-11.738,0	227,0	3.706,3
	Απαιτήσεις	2.564,0	218,6	-2.000,6	-273,7	-370,4	17,9
	Υποχρεώσεις	22.538,2	1.809,5	2.330,3	11.464,3	-597,4	-3.688,3
	(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	86,6	-3.262,1	-617,5	126,5	-12,8	-39,0
III.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	390,2	-465,5	-2.150,0	-44,8	-70,4	-1.899,7
IV	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II - III + IV=0)	39,1	699,4	1.018,1	494,4	388,2	592,6
	ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ***				6.423	8.827	11.541

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) αύξηση (-) μείωση - Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των απαιτήσεων παρουσιάζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των απαιτήσεων με αρνητικό πρόσημο. Αντίστοιχα, η αύξηση των υποχρεώσεων εμφανίζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των υποχρεώσεων με αρνητικό πρόσημο.

** (+) αύξηση (-) μείωση - Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των συναλλαγματικών διαθεσίμων παρουσιάζεται πλέον με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων με αρνητικό πρόσημο.

*** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συναλλάγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

4 ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ REAL WORLD DATA ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Ο ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ³³

- Η συλλογή και αξιοποίηση RWD/RWE παρουσιάζει πολλαπλά κοινωνικά οφέλη για τους ασθενείς (ουσιαστική αναβάθμιση συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας) αλλά και σημαντικές διαρθρωτικές επιδράσεις στην οικονομία της χώρας.
- Οι επενδύσεις για συλλογή και αξιοποίηση RWD σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του IOBE μπορούν να τονώσουν το ΑΕΠ και να αποτελέσουν πηγές εξειδικευμένης εργασίας για τη χώρα
- Έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στη συλλογή ψηφιακών δεδομένων υγείας στην Ελλάδα. Ωστόσο, υπάρχει ανάγκη για κατάλληλο στρατηγικό σχεδιασμό του επόμενου σταδίου, δηλαδή της αξιοποίησης αυτών των δεδομένων με σκοπό τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

³³ Το κεφάλαιο βασίζεται σε πρόσφατη μελέτη του IOBE σε συνεργασία με το Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας (ΕΒΕΟ) ΕΜΠ για την ψηφιακή υγεία και τα πραγματικά δεδομένα (RWD-RWE) στην Ελλάδα και τον οικονομικό αντίκτυπο της εκμετάλλευσής τους για το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης καθώς και την εθνική οικονομία. Το πλήρες κείμενο καθώς και μια παρουσίαση της μελέτης είναι διαθέσιμα στο σύνδεσμο: http://iobe.gr/research_dtl.asp?RID=250

4.1 Η Ψηφιακή υγεία, Real World Data (RWD), Real World Evidence (RWE)

Η έννοια της ψηφιακής υγείας αναφέρεται στα εργαλεία και τις υπηρεσίες παροχής υπηρεσιών υγείας που χρησιμοποιούν και ενσωματώνουν τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) για τη βελτίωση της πρόληψης, της διάγνωσης, της θεραπείας, της παρακολούθησης και της διαχείρισης θεμάτων που σχετίζονται με την υγεία. Η σημασία της λήψης αποφάσεων βασισμένων σε πραγματικά κλινικά δεδομένα (Real World Data - RWD και Real World Evidence - RWE) βρίσκεται τα τελευταία χρόνια στο επίκεντρο της συζήτησης στον τομέα υγείας και του φαρμάκου. Τα RWD σχετίζονται με την υγεία και προέρχονται από διαφορετικό πληθυσμό σε πραγματικές συνθήκες. Πρόκειται για ιατρικά αρχεία, μητρώα ασθενών, biobanks, διοικητικά δεδομένα, έρευνες υγείας, μελέτες παρατήρησης, δεδομένα ασφάλισης υγείας, δεδομένα που δημιουργούνται από «έξυπνες» εφαρμογές κλπ. Επίσης, περιλαμβάνουν μεγάλους όγκους δεδομένων, τα οποία συλλέγονται αυτόματα και αποθηκεύονται ηλεκτρονικά και τα οποία μπορούν να επαναχρησιμοποιούνται για διαφορετικούς σκοπούς και υπό διαφορετικό πρίσμα, ανάλογα με το σκοπό της εκάστοτε εφαρμογής. Συνήθως, προέρχονται από τη σύνθεση και τη σύνδεση υφιστάμενων βάσεων δεδομένων, με σκοπό τη συνεχή βελτίωση της υγείας του πληθυσμού αλλά και της συνολικής απόδοσης του συστήματος υγείας. Χρησιμοποιούνται για την μεγαλύτερη και καλύτερη κατανόηση των ασθενειών, συλλέγονται αυτόματα και αποθηκεύονται ηλεκτρονικά και μπορούν να επαναχρησιμοποιούνται για διαφορετικούς σκοπούς, ενώ μπορούν να προέρχονται από διάφορες πηγές. Αντιθέτως, τα Real World Evidence (RWE) αποτελούν αποτέλεσμα από την καταγραφή, ανάλυση και κατάλληλη ερευνητική επεξεργασία των RWD. Συνεπώς, μπορούν να οριστούν ως η κλινική απόδειξη σχετικά με τη χρήση και τα πιθανά οφέλη ή τους κινδύνους ενός ιατρικού προϊόντος, που προκύπτουν από την ανάλυση των RWD και περιλαμβάνουν μεθόδους και διαδικασίες επικύρωσης και τυποποίησης που ελέγχουν την καταλληλότητά τους για την εκάστοτε εφαρμογή. Ενδεικτικά, τα RWE είναι η βασική πηγή ενίσχυσης του οικονομικού σχεδιασμού (όπως π.χ. του προϋπολογισμού) για την εισαγωγή καινοτόμων φαρμάκων στην αγορά. Επιπλέον, προσφέρουν πληροφορίες για την κατανόηση της εκάστοτε νόσου που εξετάζεται, βοηθούν στον εντοπισμό νέων σημείων θεραπευτικής παρέμβασης και βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα της έρευνας και ανάπτυξης (E&A), ειδικά των κλινικών δοκιμών.

4.2 Ψηφιακά δεδομένα στην Ελλάδα-Οφέλη και προοπτικές από τη χρήση των RWD και RWE

Τα δεδομένα που αναφέρονται στην υγεία των πολιτών, περιλαμβάνουν κυρίως κλινικές, βιομετρικές και συνταγογραφικές πληροφορίες και προέρχονται από διάφορες πηγές. Ένας σημαντικός αριθμός οργανισμών και φορέων κυρίως του δημόσιου τομέα εμπλέκεται στη συλλογή και επεξεργασία ιατρικών και νοσηλευτικών δεδομένων. Στην Ελλάδα στα ηλεκτρονικά συστήματα του τομέα υγείας βρίσκονται οι ασθενείς -χρήστες του συστήματος (σχεδόν 11 εκατομμύρια), οι ιατροί που εκτελούν συνταγές σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα (66.058), οι

φαρμακοποιοί (11.368) αλλά και τα εξωτερικά ιατρεία των νοσοκομείων, τους παρόχους διαγνωστικών υπηρεσιών και τους παρόχους υγείας³⁴.

Διάγραμμα 4.1:

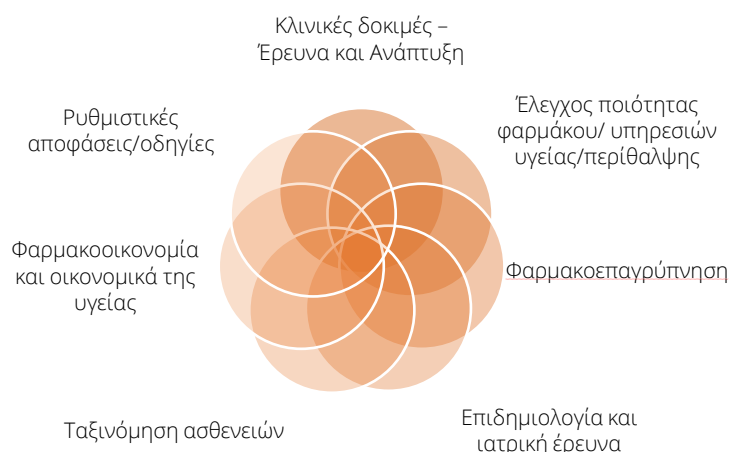
Οι κυριότερες πηγές ψηφιακών δεδομένων για την υγεία που μπορούν να αποδώσουν RWD και RWE

Τα RWD/RWE μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην κατανόηση πολύπλοκων ζητημάτων που σχετίζονται με την ανθρώπινη υγεία και να παρέχουν σημαντική συνεισφορά στην εξέλιξη των επιστημών υγείας. Από την απλή καταγραφή δεδομένων που σχετίζονται με την υγεία μέχρι την επικύρωση σύνθετων βιοδεικτών και τη μελέτη της σκοπιμότητας μιας κλινικής δοκιμής, το ευρύ φάσμα εφαρμογών των RWD/RWE αυξάνεται συνεχώς.

Διάγραμμα 4.2

Δυνητικές εφαρμογές και αξιοποίηση των RWD και RWE

³⁴ Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ (2019)

Η χρήση των RWD σε συνδυασμό με αποτελέσματα κλινικών δοκιμών και RWE μπορεί να έχει συνεισφορά και οφέλη για τον ασθενή, την επιστήμη και τους επαγγελματίες υγείας:

- Οφέλη της αξιοποίησης των RWD/RWE για τους ασθενείς:
  - Βελτίωση του θεραπευτικού αποτελέσματος
  - Έγκυρη πληροφόρηση, διαφάνεια και ελευθερία πρόσβασης στα δεδομένα τους
  - Αποτελεσματικότερη ιατρική φροντίδα και διάγνωση
  - Δυνατότητα υλοποίησης νέων υπηρεσιών με σημαντική προστιθέμενη αξία για τον ασθενή, όπως ο προγραμματισμός ιατρικών επισκέψεων για προληπτικές ή/και τακτικές εξετάσεις
- Οφέλη της αξιοποίησης των RWD/RWE για την προαγωγή της επιστήμης:
  - Εξαγωγή έγκυρων στατιστικών συμπερασμάτων μέσω της ανάλυσης δεδομένων
  - Συμβολή στην κλινική και ιατρική έρευνα μέσω βελτίωσης μεθοδολογιών, πρωτοκόλλων και επιτάχυνσης της διαδικασίας ανάπτυξης νέων φαρμάκων
- Οφέλη για τους επαγγελματίες της υγείας:
  - Πρόσβαση σε και καταγραφή διαχρονικών δεδομένων για την υγεία του ασθενή
  - Υποστήριξη της διάγνωσης, της λήψης αποφάσεων (evidence-based medicine), καθώς και προαγωγή της επιστημονικής έρευνας
  - Βελτιστοποίηση του σχεδιασμού και μείωση του κόστους κλινικών δοκιμών και εξειδικευμένων μελετών
  - Ενίσχυση της εξατομικευμένης ιατρικής

Στην περίπτωση των κλινικών δοκιμών, τα RWD αποτελούν τον κινητήριο μοχλό για την περαιτέρω αξιοποίηση των ΤΠΕ στο σχεδιασμό και την υλοποίησή τους, με διαφορετικές προεκτάσεις και οφέλη ανάλογα το είδος της κλινικής δοκιμής (όπως π.χ., (τυχαιοποιημένες vs. πραγματιστικές).

4.3 Εκτίμηση των πιθανών οφελών από τη σύσταση κέντρου αριστείας για τη διαχείριση των RWD στην ελληνική οικονομία

Για την ποσοτικοποίηση των πιθανών οφελών από την οικονομική αξιοποίηση των RWD στη χώρα, εξετάζεται η μελέτη περίπτωσης της σύστασης ενός κέντρου αριστείας για τη αξιοποίησή τους μέσω του υποδείγματος ανάλυσης εισροών-εκροών (input-output analysis). Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης, το υπόδειγμα επεκτείνεται με απαραίτητα συμπληρωματικά διαρθρωτικά δεδομένα για τους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, τα οποία αντλούνται από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΛΣΤΑΤ). Συνοπτικά, το υπόδειγμα αποτελεί ένα σύστημα οικονομικής ανάλυσης που απεικονίζει τις διασυνδέσεις μεταξύ των παραγωγικών κλάδων και των διαφορετικών τύπων τελικής κατανάλωσης των προϊόντων και υπηρεσιών τους, ενώ παράλληλα μπορεί να οδηγήσει στην εκτίμηση των πολλαπλασιαστικών επιδράσεων που έχει μια εξωτερική μεταβολή στη δραστηριότητα των κλάδων αυτών, όπως η απορρόφηση μιας επένδυσης, στο ΑΕΠ και τις θέσεις απασχόλησης της εθνικής οικονομίας. Αναλυτικότερα, ο σύνθετος κλάδος που αφορά τη λειτουργία κέντρων διαχείρισης RWD – όπως και όλοι οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας σε μια οικονομία – εμφανίζει ανάγκες σε πρώτες ύλες από τους υπόλοιπους κλάδους-προμηθευτές του (ενδιάμεσες εισροές), ενώ επίσης καταναλώνει δικό του κεφάλαιο και εργασία για να παράξει τα τελικά του προϊόντα και υπηρεσίες, τα οποία και δημιουργούν προστιθέμενη αξία για τον ίδιο και για την ευρύτερη οικονομία (δηλαδή, πρόκειται για την άμεση

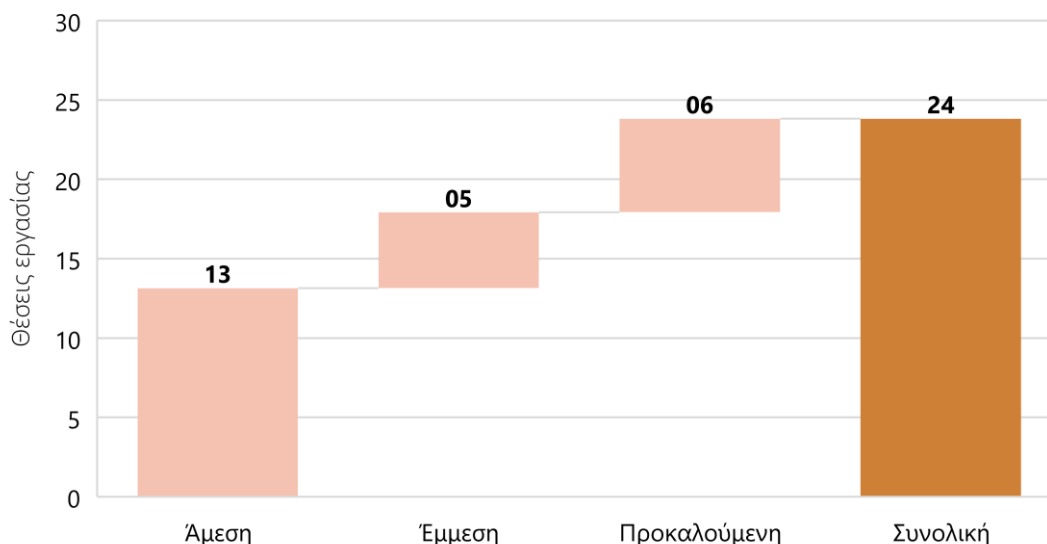

επίδρασή του). Σε αυτό το πλαίσιο ανάλυσης, εκτιμήθηκε πως κάθε €1 εκατ. αύξησης του κύκλου εργασιών του σύνθετου κλάδου που προκαλούνται από άμεση επένδυση στην συνολική αξία παραγωγής του, συνεισφέρει συνολικά €1,89 εκατ. στην αξία παραγωγής της ευρύτερης οικονομίας.

Αντίστοιχα, με κάθε 1 εκατ. € επένδυσης στη συνολική παραγωγή του κλάδου υποστηρίζονται περίπου 13 θέσεις εργασίας άμεσα και 24 συνολικά. Αυτές αφορούν τόσο τον ίδιο τον κλάδο όσο και το συνολικό διασυνδεδεμένο οικοσύστημα που υποστηρίζει τις δραστηριότητές του. Για κάθε μία θέση εργασίας που υποστηρίζεται άμεσα από τη δραστηριότητα του κλάδου RWD, υποστηρίζονται συνολικά περίπου 1.8 θέσεις εργασίας στην οικονομία.

Διάγραμμα 4.3

Συνεισφορά του σύνθετου κλάδου RWD στην υπόλοιπη οικονομία σε όρους απασχόλησης (θέσεις εργασίας ανά €1 εκατ. επένδυσης στην συν. παραγωγή του)

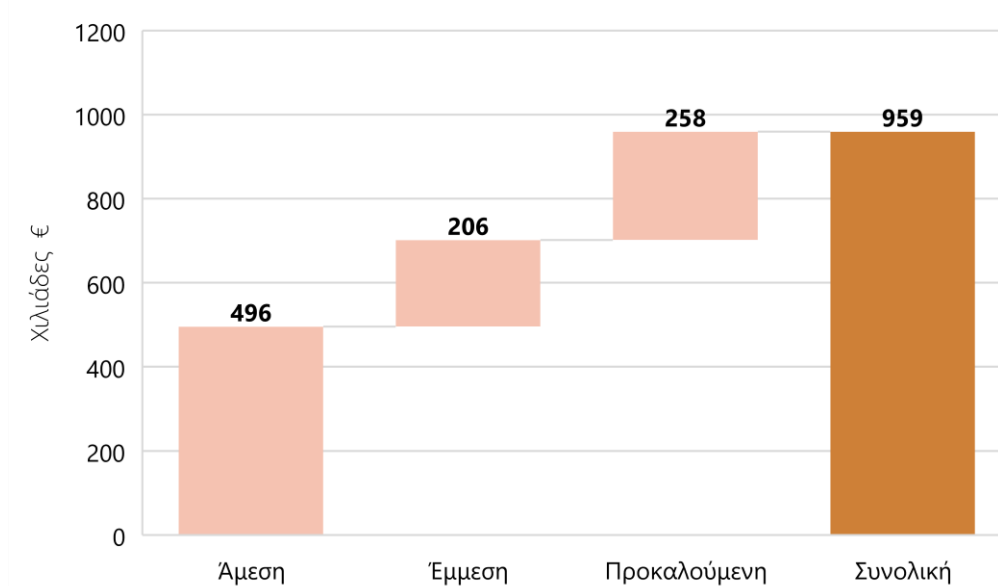
Πηγή: IOBE και EBEO-EMΠ

Σε όρους προστιθέμενης αξίας, για κάθε €1 εκατ. επένδυσης στην αξία παραγωγής του κλάδου, προκύπτουν €470 χιλ. άμεσης και €900 χιλ. συνολικής προστιθέμενης αξίας στην οικονομία. Επιπλέον, για κάθε €1 εκατ. προστιθέμενης αξίας που σχηματίζεται άμεσα από τη δραστηριότητα του κλάδου, σχηματίζονται συνολικά €1,91 εκατ. στην οικονομία.

Λαμβάνοντας υπόψη και τις επιδράσεις που προκύπτουν από την καταβολή φόρων από τους εμπλεκόμενους τομείς και τις πληρωμές επιδοτήσεων από το κράτος, σχηματίζεται η επίδραση του σύνθετου κλάδου RWD σε όρους Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας. Για , κάθε €1 εκατ. επένδυσης συνεισφέρει άμεσα €496 χιλ. στο σχηματισμό ΑΕΠ της χώρας, με περίπου €206 χιλ. και €258 χιλ. αντίστοιχα να σχηματίζονται μέσω των έμμεσων και προκαλούμενων επιδράσεων και τη συνολική επίδραση να ανέρχεται στα €959 χιλ. Επιπλέον, για κάθε €1 εκατ. αξίας που σχηματίζεται σε όρους ΑΕΠ άμεσα από τη δραστηριότητα του κλάδου RWD, σχηματίζονται συνολικά €1,93 εκατ. στην οικονομία.

Διάγραμμα 44.4

Συνεισφορά του σύνθετου κλάδου RWD στην υπόλοιπη οικονομία σε όρους Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ανά 1 εκατ. € επένδυσης στην συν. παραγωγή του)

Πηγή: IOBE και EBEO-EMΠ

Επομένως, τα αποτελέσματα της ποσοτικοποίησης των επιδράσεων μιας επένδυσης για τη δημιουργία ενός κέντρου αριστείας για την αξιοποίηση των RWD στην Ελλάδα υποδεικνύουν σημαντικά οφέλη για το σύνολο της ελληνικής οικονομίας, με σημαντική ενίσχυση της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Μάλιστα, τα οφέλη και οι διαρθρωτικές επιδράσεις μιας τέτοιας επένδυσης στη χώρα φαίνεται να ξεπερνούν τα αντίστοιχα οφέλη που θα προκύψουν από μια αντίστοιχου ύψους επένδυση στην εγχώρια φαρμακευτική βιομηχανία. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη σύνθετη δραστηριότητα ενός τέτοιου κέντρου και τη σημαντική διασύνδεσή του με τους υπόλοιπους βιομηχανικούς κλάδους της χώρας.

4.4 Το νέο οικοσύστημα για τα ψηφιακά δεδομένα υγείας

Ένα νέο ψηφιακό οικοσύστημα για τα RWD στην Ελλάδα, όπου στους υφιστάμενους φορείς έρχεται να προστεθεί ένα κέντρο αριστείας για την επεξεργασία των RWD και η επανατροφοδότηση του συστήματος με RWE και κλινικά στοιχεία, αποτελεί το επόμενο βήμα μιας αναπτυξιακής στρατηγικής για την αξιοποίηση των δεδομένων της υγείας στη χώρα. Υιοθετώντας μια ευρύτερη προοπτική, η αξιοποίηση των RWD θα περιλαμβάνει εκτιμήσεις των αναγκών θεραπείας, των πιθανών θεραπευτικών οδών και των επιπτώσεων μιας τέτοιας παρέμβασης στην κατάσταση της υγείας των ασθενών και στην ποιότητα ζωής τους. Οι αυξανόμενες πηγές δεδομένων παρέχουν νέες ευκαιρίες για την ανάπτυξη διαγνωστικών για σπάνιες ασθένειες και τον προγραμματισμό κλινικών δοκιμών. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί πως η ανάπτυξη του οικοσυστήματος αξιοποίησης ψηφιακών δεδομένων υγείας απαιτεί επίσης την προσέλκυση ανθρώπων με τις κατάλληλες δεξιότητες (προσωπικές και επαγγελματικές) για την εκκίνηση της ενεργής προσπάθειας για τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση των ήδη υπαρχόντων καθώς και των νέων

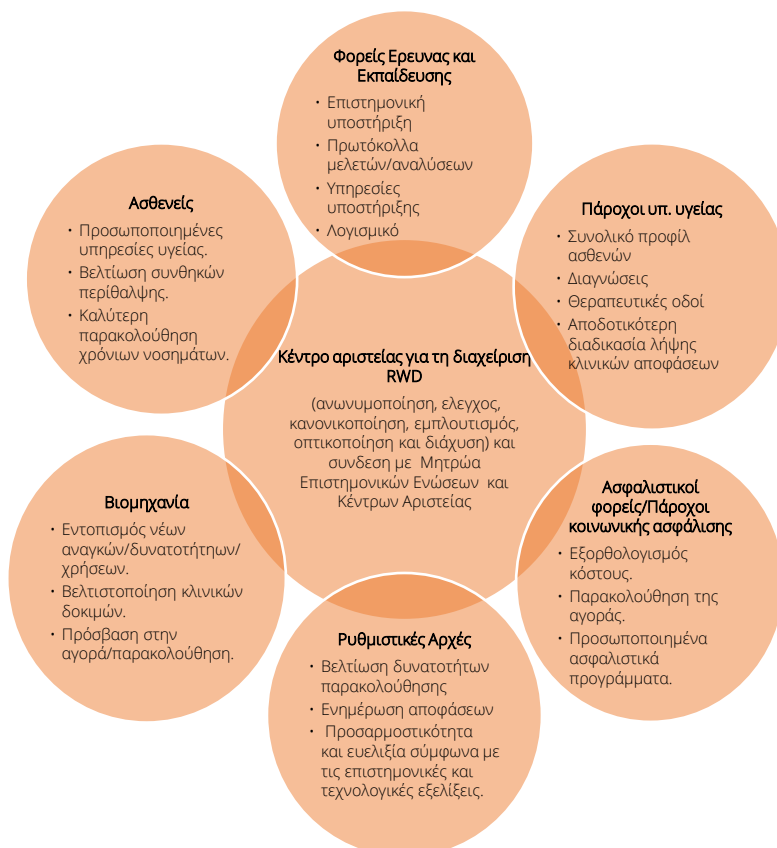

στελεχών. Απαιτούνται εκτός των επαγγελματιών υγείας, επιδημιολόγοι, βιο-στατιστικοί, ειδικοί δημόσιας υγείας, εξειδικευμένοι επαγγελματίες πληροφορικής, διαχειριστές έργου, ειδικοί στην ερευνητική μεθοδολογία, επιστημονικοί ερευνητές κ.λπ.

Διάγραμμα 4.5

Ένα νέο ψηφιακό οικοσύστημα για τα RWD στην Ελλάδα.

4.5 Προτάσεις πολιτικής

Η Ελλάδα βρίσκεται σε προνομιακή θέση σχετικά με τη συλλογή RWD καθώς έχουν ήδη αναπτυχθεί συστήματα συλλογής/αποθήκευσης από πολλαπλούς φορείς, ενώ υπάρχει ήδη στρατηγικός σχεδιασμός για τη διασύνδεση/διαλειτουργικότητά τους. Τα δυνητικά οφέλη της ενσωμάτωσης της ανάλυσης και αξιοποίησής τους στο οικοσύστημα της ψηφιακής υγείας της χώρας είναι πολλαπλά, όμως μέχρι στιγμής εντοπίζεται ένα σημαντικό κενό στον στρατηγικό σχεδιασμό της χώρας προς αυτή την κατεύθυνση. Το κενό αυτό σχετίζεται άμεσα με την έλλειψη συγκεκριμένων και απαραίτητων κατευθυντηρίων γραμμών και παρεμβάσεων προς την υλοποίηση σχετικών πρωτοβουλιών. Η συγκρότηση ενός τέτοιου πλαισίου θα πρέπει να περιλαμβάνει συγκεκριμένο χρονικό προγραμματισμό των παρεμβάσεων και σαφώς ορισμένο χρονικό ορίζοντα υλοποίησης.

Προτεινόμενες παρεμβάσεις βραχυπρόθεσμου χρονικού ορίζοντα

- Ένταξη της αποστολής της αξιοποίησης των RWD/RWE για την υγεία και την ελληνική οικονομία στο πλαίσιο των στρατηγικών για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας.
- Διάκριση του στρατηγικού σχεδιασμού για την αξιοποίηση των RWD από τις υπόλοιπες δράσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού της υγείας του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας Ελλάδα 2.0.
- Εισαγωγή της συλλογής RWD από πηγές εκτός του ευρύτερου οικοσυστήματος της υγείας ως διακριτή αποστολή στο πλαίσιο της ευρύτερης βιομηχανικής πολιτικής της χώρας.
- Στρατηγικός και προγραμματικός σχεδιασμός συγκεκριμένων δράσεων
- Επένδυση σε κρατική καμπάνια ενημέρωσης του κοινού για τα οφέλη της ψηφιακής υγείας και τις δυνατότητες παροχής προηγμένων υπηρεσιών υγείας, μέσω του διαμοιρασμού και της αξιοποίησης RWD

Προτεινόμενες παρεμβάσεις μεσοπρόθεσμου χρονικού ορίζοντα

- Σύσταση ρυθμιστικού οργάνου για τον έλεγχο και διασφάλιση του διαμοιρασμού δεδομένων υγείας, υπό την αιγίδα δημοσίου φορέα (Υπουργείο Υγείας ή Υπουργείο Ψηφιακού Μετασχηματισμού)
- Διοχέτευση δημοσίων κεφαλαίων και προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων προς τη συντήρηση και αναβάθμιση των υφιστάμενων ψηφιακών υποδομών συλλογής και αποθήκευσης RWD
- Δημιουργία ενός κέντρου αριστείας για την προαγωγή της έρευνας και της καινοτομίας μέσω της αξιοποίησης των RWD, του οποίου η λειτουργία θα υπάγεται σε δημόσιο φορέα (αρμόδια υπουργεία), συγκεκριμένα στο ρυθμιστικό όργανο για τον έλεγχο του διαμοιρασμού ψηφιακών δεδομένων της υγείας.
- Στήριξη συμπράξεων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα για την προαγωγή της έρευνας πάνω στη συλλογή και διαχείριση των δεδομένων της υγείας.
- Θέσπιση πλαισίου συνεργασίας ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων με τον ιδιωτικό τομέα με σκοπό την αξιοποίηση των δεδομένων της υγείας για τη προαγωγή της έρευνας και της ιατρικής επιστήμης στη χώρα.

Προτεινόμενες παρεμβάσεις μακροπρόθεσμου χρονικού ορίζοντα

- Καταγραφή, έλεγχος και αξιολόγηση του εγχειρήματος του διαμοιρασμού των δεδομένων της υγείας μεταξύ των φορέων του οικοσυστήματος αλλά και της ερευνητικής και εμπορικής αξιοποίησης των RWD-RWE στη χώρα.
- Καταγραφή της απήχησης του εγχειρήματος για το διαμοιρασμό και την αξιοποίηση δεδομένων της υγείας στους πολίτες της χώρας και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων για την ανανέωση συνιστωσών του οικοσυστήματος και των σχεδιασμό νέων δράσεων.
- Τεκμηρίωση της προστιθέμενης αξίας της συλλογής και χρήσης των RWD-RWE μέσω αναλυτικών μελετών και εκθέσεων για το αποτύπωμά τους στους πολίτες, την κλινική έρευνα και την οικονομία της χώρας.
- Εξασφάλιση συνεχόμενης ροής κρατικής ενίσχυσης και επενδύσεων με στόχο την διασφάλιση ποιότητας και απόκρισης του ψηφιακού οικοσυστήματος της υγείας και των RWD στις συνεχόμενες τεχνολογικές εξελίξεις.
- Δράσεις διάχυσης των αποτελεσμάτων και της αξίας των RWD-RWE στους εμπλεκόμενους φορείς του οικοσυστήματος και το ευρύ κοινό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: Ρυθμός Μεταβολής του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Αυστρία	0,7	1,0	2,0	2,4	2,6	1,5	-6,7	4,8
Βέλγιο	1,6	2,0	1,5	1,9	1,5	2,1	-5,7	6,2
Βουλγαρία	1,9	4,0	3,8	3,5	3,1	4,0	-4,4	4,2
Γαλλία	1,0	1,1	1,1	2,3	1,8	1,8	-7,8	6,8
Γερμανία	2,2	1,5	2,2	2,6	1,3	1,1	-4,6	2,9
Δανία	1,6	2,3	3,2	2,8	2,2	1,5	-2,0	4,9
Δημοκρατία της Τσεχίας	2,3	5,4	2,5	5,2	3,2	3,0	-5,5	3,5
ΕΕ 27	1,6	2,3	2,0	2,8	2,1	1,8	-5,9	5,4
Ελλάδα	0,7	-0,4	-0,5	1,3	1,6	1,8	-9,0	8,3
Εσθονία	3,0	1,8	3,2	5,5	4,4	4,1	-3,0	8,3
Ευρωζώνη	1,4	2,0	1,9	2,6	1,8	1,6	-6,3	5,4
Ιρλανδία	8,6	25,2	2,0	9,1	8,5	4,9	5,9	13,5
Ισπανία	1,4	3,8	3,0	3,0	2,4	2,1	-10,8	5,1
Ιταλία	0,0	0,8	1,3	1,7	0,9	0,5	-9,0	6,6
Κροατία	-0,1	2,4	3,5	3,1	2,7	3,5	-8,1	10,2
Κύπρος	-1,8	3,2	6,4	5,2	5,2	5,3	-5,0	5,5
Λετονία	1,1	4,0	2,4	3,3	4,0	2,5	-3,8	4,5
Λιθουανία	3,5	2,0	2,5	4,3	3,9	4,6	-0,1	5,0
Λουξεμβούργο	4,3	4,3	4,6	1,8	3,1	3,3	-1,8	6,9
Μάλτα	7,6	9,6	3,9	8,0	5,2	5,9	-8,3	10,4
Ολλανδία	1,4	2,0	2,2	2,9	2,4	2,0	-3,9	4,9
Ουγγαρία	4,2	3,8	2,1	4,3	5,4	4,6	-4,5	7,1
Πολωνία	3,4	4,2	3,1	4,8	5,4	4,7	-2,2	5,9
Πορτογαλία	0,8	1,8	2,0	3,5	2,8	2,7	-8,4	4,9
Ρουμανία	3,6	3,0	4,7	7,3	4,5	4,2	-3,7	5,9
Σλοβακία	2,6	4,8	2,1	3,0	3,8	2,6	-4,4	3,0
Σλοβενία	2,8	2,2	3,2	4,8	4,4	3,3	-4,2	8,1
Σουηδία	2,7	4,5	2,1	2,6	2,0	2,0	-2,2	5,1
Φινλανδία	-0,4	0,5	2,8	3,3	1,5	1,2	-2,2	3,0

Πίνακας 2: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020
Αυστρία	84	84,9	82,9	78,3	74	70,6	83,3	82,8
Βέλγιο	107	105,2	104,9	101,7	99,8	97,7	112,8	108,2
Βουλγαρία	27,1	26	29,3	25,3	22,3	20,0	24,7	25,1
Γαλλία	94,9	95,6	98	98,3	98,1	97,4	114,6	112,9
Γερμανία	75,7	72,1	69,2	65,3	61,9	58,9	68,7	69,3
Δανία	44,3	39,8	37,2	35,8	33,9	33,6	42,1	36,7
Δημοκρατία της Τσεχίας	42,2	40	36,8	34,7	32,6	30,1	37,7	41,9
ΕΕ 27	92,8	90,9	90	87,8	85,8	77,5	90,0	88,1
Ελλάδα	178,9	175,9	178,5	176,2	181,2	180,7	206,3	193,3
Εσθονία	10,6	10	10,2	9,3	8,4	8,6	19,0	18,1
Ευρωζώνη	86,6	84,7	84	81,6	79,6	83,8	97,2	95,6
Ιρλανδία	104,4	76,7	73,8	67,7	63,5	57,2	58,4	56,0
Ισπανία	100,7	99,3	99,2	98,6	97,6	98,3	120,0	118,4
Ιταλία	135,4	135,3	134,8	134,1	134,8	134,1	155,3	150,8
Κροατία	84,7	84,3	80,8	77,8	74,7	71,1	87,3	79,8
Κύπρος	109,2	107,5	103,4	93,9	100,6	91,1	115,0	103,6
Λετονία	41,6	37,3	40,9	39,3	37,2	36,7	43,3	44,8
Λιθουανία	40,6	42,6	39,7	39,1	33,8	35,9	46,6	44,3
Λουξεμβούργο	22,7	22	20,1	22,3	21	22,3	24,8	24,4
Μάλτα	63,4	58	55,5	50,3	45,6	40,7	53,4	57,0
Ολλανδία	67,8	64,6	61,9	56,9	52,4	48,5	54,3	52,1
Ουγγαρία	76,8	76,2	75,5	72,9	70,2	65,5	79,6	76,8
Πολωνία	50,8	51,3	54,3	50,6	48,8	45,6	57,1	53,8
Πορτογαλία	132,9	131,2	131,5	126,1	122	116,6	135,2	127,4
Ρουμανία	39,2	37,8	37,3	35,1	34,7	35,3	47,2	48,8
Σλοβακία	53,5	51,9	52	51,3	49,4	48,1	59,7	63,1
Σλοβενία	80,3	82,6	78,7	74,1	70,4	65,6	79,8	74,7
Σουηδία	45,1	43,9	42,2	40,8	38,8	34,9	39,6	36,7
Φινλανδία	59,8	63,6	63,2	61,3	59,6	59,6	69,0	65,8

Πίνακας 3: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Αυστρία	-2,7	-1	-1,5	-0,8	0,2	0,6	-8,0	-5,9
Βέλγιο	-3,1	-2,4	-2,4	-0,7	-0,8	-2,0	-9,0	-5,5
Βουλγαρία	-5,4	-1,7	0,1	1,1	2	2,1	-4,0	-4,1
Γαλλία	-3,9	-3,6	-3,6	-2,9	-2,3	-3,1	-8,9	-6,5
Γερμανία	0,6	0,9	1,2	1,2	1,9	1,5	-4,3	-3,7
Δανία	1,1	-1,2	0,1	1,8	0,7	4,1	-0,2	2,3
Δημοκρατία της Τσεχίας	-2,1	-0,6	0,7	1,5	0,9	0,3	-5,8	-5,9
ΕΕ 27	-2,4	-1,9	-1,3	-0,8	-0,4	-0,6	-6,8	-4,7
Ελλάδα	-3,6	-5,6	0,5	0,7	1	1,1	-10,2	-7,4
Εσθονία	0,7	0,1	-0,5	-0,8	-0,6	0,1	-5,6	-2,4
Ευρωζώνη	-2,5	-2	-1,5	-1	-0,5	-0,7	-7,1	-5,1
Ιρλανδία	-3,6	-2	-0,7	-0,3	0,1	0,5	-5,1	-1,9
Ισπανία	-5,9	-5,2	-4,3	-3	-2,5	-3,1	-10,3	-6,9
Ιταλία	-3	-2,6	-2,4	-2,4	-2,2	-1,5	-9,6	-7,2
Κροατία	-5,3	-3,3	-1	0,8	0,2	0,2	-7,3	-2,9
Κύπρος	-8,7	-1	0,3	2	-3,7	1,3	-5,8	-1,7
Λετονία	-1,6	-1,4	0,2	-0,8	-0,8	-0,6	-4,5	-7,3
Λιθουανία	-0,6	-0,3	0,2	0,5	0,6	0,5	-7,3	-1,0
Λουξεμβούργο	1,3	1,3	1,8	1,3	3,1	2,3	-3,4	0,9
Μάλτα	-1,7	-1	1	3,3	1,9	0,6	-9,5	-8,0
Ολλανδία	-2,2	-2	0	1,3	1,4	1,7	-3,7	-2,5
Ουγγαρία	-2,8	-2	-1,8	-2,5	-2,1	-2,1	-7,8	-6,8
Πολωνία	-3,6	-2,6	-2,4	-1,5	-0,2	-0,7	-6,9	-1,9
Πορτογαλία	-7,4	-4,4	-1,9	-3	-0,4	0,1	-5,8	-2,8
Ρουμανία	-1,2	-0,6	-2,6	-2,6	-2,9	-4,3	-9,3	-7,1
Σλοβακία	-3,1	-2,7	-2,5	-1	-1	-1,3	-5,5	-6,2
Σλοβενία	-5,5	-2,8	-1,9	0	0,7	0,4	-7,8	-5,2
Σουηδία	-1,5	0	1	1,4	0,8	0,6	-2,7	-0,2
Φινλανδία	-3	-2,4	-1,7	-0,7	-0,9	-0,9	-5,5	-2,6

Πίνακας 4: Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας ή του Κοινωνικού Αποκλεισμού* (βλ. σελ. 171)

	Ετήσια στοιχεία (%)							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Αυστρία	18,8	19,2	18,3	18,0	18,1	17,5	16,9	17,5
Βέλγιο	20,8	21,2	21,1	20,9	20,6	20,0	19,5	18,9
Βουλγαρία	48,0	40,1	41,3	40,4	38,9	32,8	32,5	32,1
Γαλλία	18,1	18,5	17,7	18,2	17,0	17,4	17,9	18,2
Γερμανία	20,3	20,6	20,0	19,7	19,0	18,7	17,4	24,0
Δανία	18,3	17,9	17,7	16,8	17,2	17,4	16,3	15,9
Δημοκρατία της Τσεχίας	14,6	14,8	14,0	13,3	12,2	12,2	12,5	11,9
ΕΕ 27	24,6	24,5	23,8	23,7	22,5	21,6	21,1	:
Ελλάδα	35,7	36,0	35,7	35,6	34,8	31,8	30	28,9
Εσθονία	23,5	26,0	24,2	24,4	23,4	24,4	24,3	23,3
Ευρωζώνη	23,1	23,5	23,1	23,1	22,1	21,6	21,1	:
Ιρλανδία	29,9	27,7	26,2	24,4	22,7	21,1	:	:
Ισπανία	27,3	29,2	28,6	27,9	26,6	26,1	25,3	26,4
Ιταλία	28,5	28,3	28,7	30,0	28,9	27,3	:	:
Κροατία	29,9	29,3	29,1	27,9	26,4	24,8	23,3	23,2
Κύπρος	27,8	27,4	28,9	27,7	25,2	23,9	22,3	21,3
Λετονία	35,1	32,7	30,9	28,5	28,2	28,4	27,3	:
Λιθουανία	30,8	27,3	29,3	30,1	29,6	28,3	26,3	24,8
Λουξεμβούργο	19,0	19,0	18,5	19,8	21,5	21,9	20,6	20,9
Μάλτα	24,6	23,9	23,0	20,3	19,3	19,0	20,1	19,0
Ολλανδία	15,9	16,5	16,4	16,7	17,0	16,7	16,5	16,3
Ουγγαρία	34,8	31,8	28,2	26,3	25,6	19,6	18,9	17,8
Πολωνία	25,8	24,7	23,4	21,9	19,5	18,9	18,2	17,3
Πορτογαλία	27,5	27,5	26,6	25,1	23,3	21,6	21,6	19,8
Ρουμανία	41,9	40,3	37,4	38,8	35,7	32,5	31,2	30,4
Σλοβακία	19,8	18,4	18,4	18,1	16,3	16,3	16,4	14,8
Σλοβενία	20,4	20,4	19,2	18,4	17,1	16,2	14,4	15,0
Σουηδία	18,3	18,2	18,6	18,3	17,7	18,0	18,8	17,9
Φινλανδία	16,0	17,3	16,8	16,6	15,7	16,5	15,6	16,0

Πίνακας 5: Πληθωρισμός

	Ετήσια στοιχεία (%)			Ιανουάριος - Μάιος			Μεταβολή (%)	
	2018	2019	2020	2020	2021	2022	2022/21	2021/20
Αυστρία	2,1	1,5	1,4	1,1	1,7	7,3	5,7	0,6
Βέλγιο	2,3	1,3	0,4	0,7	1,3	6,8	5,5	0,6
Βουλγαρία	2,6	2,5	1,2	0,5	1,0	9,7	8,7	0,5
Γαλλία	2,1	1,3	0,5	2,2	1,2	10,2	9,0	-1,1
Γερμανία	1,9	1,4	0,4	3,5	3,1	11,1	8,0	-0,4
Δανία	0,7	0,7	0,3	0,3	1,3	6,1	4,8	1,0
Δημοκρατία της Τσεχίας	2,0	2,6	3,3	1,2	2,1	6,8	4,7	0,9
ΕΕ 27	1,8	1,4	0,7	0,4	1,3	15,3	14,0	1,0
Ελλάδα	0,8	0,5	-1,3	0,3	0,3	6,9	6,6	0,0
Εσθονία	3,4	2,3	-0,6	0,0	-1,8	7,9	9,7	-1,8
Ευρωζώνη	1,8	1,2	0,3	0,1	1,3	8,0	6,7	1,1
Ιρλανδία	0,7	0,9	-0,5	1,0	0,8	5,2	4,4	-0,1
Ισπανία	1,7	0,8	-0,3	0,5	1,7	7,5	5,7	1,2
Ιταλία	1,2	0,6	-0,1	0,1	0,9	6,3	5,4	0,8
Κροατία	1,6	0,8	0,0	-0,2	0,0	7,2	7,1	0,2
Κύπρος	0,8	0,6	-1,1	1,0	1,4	10,8	9,3	0,5
Λετονία	2,6	2,7	0,1	1,7	2,7	14,1	11,4	1,0
Λιθουανία	2,5	2,2	1,1	0,5	2,1	7,7	5,6	1,6
Λουξεμβούργο	2,0	1,7	0,0	3,6	4,6	8,6	4,0	1,0
Μάλτα	1,7	1,5	0,8	1,1	0,5	4,5	4,0	-0,7
Ολλανδία	1,6	2,7	1,1	1,2	1,7	9,7	8,0	0,5
Ουγγαρία	2,9	3,4	3,4	1,6	2,2	6,0	3,8	0,6
Πολωνία	1,2	2,1	3,7	3,6	4,5	10,0	5,5	0,9
Πορτογαλία	1,2	0,3	-0,1	0,1	0,2	5,8	5,6	0,0
Ρουμανία	4,1	3,9	2,3	2,7	2,6	9,7	7,1	-0,1
Σλοβακία	2,5	2,8	2,0	0,5	0,9	6,6	5,7	0,4
Σλοβενία	1,9	1,7	-0,3	2,6	2,3	8,6	6,2	-0,2
Σουηδία	2,0	1,7	0,7	0,5	1,2	5,8	4,6	0,6
Φινλανδία	1,2	1,1	0,4	0,7	1,7	6,2	4,5	1,0

Πίνακας 6: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, ΕΕ-27 = 1)

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Αυστρία	1,11	1,11	1,12	1,13	1,13	1,18	1,19	1,19	
Βέλγιο	1,12	1,11	1,12	1,13	1,13	1,17	1,16	1,16	
Βουλγαρία	0,92	0,94	0,96	0,99	1,01	0,96	1,00	1,02	
Γαλλία	1,13	1,12	1,12	1,12	1,11	1,10	1,09	1,08	
Γερμανία	1,07	1,08	1,08	1,08	1,09	1,08	1,07	1,09	
Δανία	10,23	10,16	10,20	10,03	9,96	10,63	10,61	10,58	
Δημοκρατία της Τσεχίας	17,73	18,00	18,11	18,11	18,23	17,80	18,57	18,68	
ΕΕ 27	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	
Ελλάδα	0,85	0,85	0,85	0,84	0,83	0,84	0,85	0,84	
Εσθονία	0,74	0,75	0,76	0,78	0,80	0,82	0,82	0,84	
Ευρωζώνη	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,06	1,06	1,06	
Ιρλανδία	1,14	1,13	1,14	1,16	1,16	1,38	1,42	1,41	
Ισπανία	0,92	0,92	0,93	0,92	0,93	0,97	0,98	0,97	
Ιταλία	1,03	1,03	1,01	1,00	1,00	1,03	1,03	1,02	
Κροατία	4,95	4,89	4,87	4,87	4,90	4,98	5,01	5,05	
Κύπρος	0,95	0,92	0,90	0,90	0,90	0,94	0,95	0,95	
Λετονία	0,69	0,69	0,70	0,71	0,72	0,74	0,74	0,75	
Λιθουανία	0,62	0,62	0,63	0,65	0,66	0,64	0,67	0,68	
Λουξεμβούργο	1,23	1,23	1,23	1,24	1,24	1,44	1,50	1,49	
Μάλτα	0,82	0,83	0,84	0,85	0,86	0,88	0,91	0,91	
Ολλανδία	1,13	1,13	1,15	1,14	1,15	1,19	1,19	1,19	
Ουγγαρία	180,63	184,37	190,13	196,61	203,17	206,51	214,69	222,49	
Πολωνία	2,47	2,46	2,50	2,54	2,58	2,46	2,52	2,59	
Πορτογαλία	0,81	0,81	0,82	0,84	0,85	0,87	0,88	0,88	
Ρουμανία	2,27	2,31	2,30	2,35	2,45	2,40	2,41	2,46	
Σλοβακία	0,68	0,68	0,72	0,74	0,74	0,80	0,82	0,82	
Σλοβενία	0,83	0,83	0,83	0,83	0,84	0,87	0,87	0,88	
Σουηδία	12,18	12,32	12,70	12,76	12,98	13,94	13,82	13,80	
Φινλανδία	1,27	1,26	1,27	1,26	1,26	1,28	1,29	1,29	

Πίνακας 7: Μέση Παραγωγικότητα Εργασίας (ευρώ ανά ώρα εργασίας, ΕΕ-27 =100)

	Ετήσια στοιχεία							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Αυστρία	116,8	117,3	117,5	116,3	116,5	115,5	114,4	110,9
Βέλγιο	131,2	131,6	130,7	129,7	129,2	129,1	126,3	132,5
Βουλγαρία	44	44,5	45,7	46	47,1	48,6	50,3	51,4
Γαλλία	116,1	115,7	115,3	114,9	115,3	116,7	114,8	115,1
Γερμανία	106,3	105,3	105,9	105,7	105,1	103,6	103,5	103,2
Δανία	115,5	114,9	114,8	116	116,7	116,9	121,9	119,3
Δημοκρατία της Τσεχίας	79,3	79,9	79,9	81,4	83,8	85,3	86,7	85,4
ΕΕ 27	100	100	100	100	100	100	100	100
Ελλάδα	86,4	83,5	81,5	80,6	80,5	78,5	69,7	69,3
Εσθονία	75,4	72,4	73	74,2	76,7	78,7	82,7	84,8
Ευρωζώνη	107,6	107,3	107,2	106,9	106,4	105,7	105	104,9
Ιρλανδία	146,5	188,6	182,3	187	195,1	196,9	218,4	221,8
Ισπανία	103,3	102,2	101,8	101,5	99,6	98,2	95,7	93,2
Ιταλία	107,7	106,6	108,1	107,4	106,4	104,9	102,8	104,2
Κροατία	70,8	70,7	72	71,9	72,7	72,1	71,1	74,9
Κύπρος	84	84,9	87,1	85,5	85,3	83,7	82,7	82
Λετονία	64,7	64,4	64,8	66,7	68,6	68,7	71,9	73,5
Λιθουανία	74,4	72,8	71,8	75	76	77,5	82,5	83,5
Λουξεμβούργο	169,7	169,6	170,8	166	164,6	162	163,3	170,5
Μάλτα	91,5	95,2	95,9	94,1	94,4	93,5	90,6	90,3
Ολλανδία	113,5	112,8	110,5	110,5	109,8	108	111,6	111
Ουγγαρία	71,4	70,9	67,4	67,7	70	71,6	71,4	72,3
Πολωνία	73,8	74,5	74	74,9	76,7	80,1	82	82,3
Πορτογαλία	79	78,3	77,9	75,8	75,1	76,1	74,4	71,7
Ρουμανία	56,7	58,6	63,1	66,1	68,7	72,6	74,6	84,4
Σλοβακία	84,3	83,5	77	75,7	76,2	76,2	75	72,5
Σλοβενία	81,5	80,6	80,8	81,7	82,1	81,9	83,4	84
Σουηδία	115,2	116,7	113,4	112,9	111,6	112,2	115,6	116,6
Φινλανδία	107,7	107,6	108,1	109	107,9	106,6	110,5	109,7

Πίνακας 8: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 20-64 ετών (*)

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021/20	2020/19
Αυστρία	74,8	75,4	76,2	76,8	75,5	75,6	0,1	-1,3
Βέλγιο	67,7	68,5	69,7	70,5	70	70,6	0,6	-0,5
Βουλγαρία	67,7	71,4	72,4	75	73,4	73,2	-0,2	-1,6
Γαλλία	70	70,6	71,3	71,6	71,4	73,2	1,8	-0,2
Γερμανία	78,6	79,2	79,9	80,6	79,2	79,6	0,4	-1,4
Δανία	76	76,6	77,5	78,3	77,8	79,1	1,3	-0,5
Δημοκρατία της Τσεχίας	76,7	78,6	79,9	80,3	79,7	80	0,3	-0,6
ΕΕ 27	70,1	71,3	72,3	73,1	72,2	73,1	0,9	-0,9
Ελλάδα	56,2	57,8	59,5	61,2	61,1	62,6	1,5	-0,1
Εσθονία	76,6	78,8	79,5	79,7	78,2	79,3	1,1	-1,5
Ευρωζώνη	69,9	70,9	71,9	72,6	71,5	72,5	1,0	-1,1
Ιρλανδία	71,4	73,0	74,1	75,1	73,4	74,9	1,5	-1,7
Ισπανία	63,9	65,5	67	68	65,7	67,7	2,0	-2,3
Ιταλία	61,6	62,4	63	63,5	62,6	62,7	0,1	-0,9
Κροατία	61,4	63,6	65,2	66,7	66,9	68,2	1,3	0,2
Κύπρος	68,7	70,8	73,9	75,7	74,9	75,9	1,0	-0,8
Λετονία	73,2	74,8	76,8	77,4	77	75,3	-1,7	-0,4
Λιθουανία	75,2	76,0	77,8	78,2	76,7	77,4	0,7	-1,5
Λουξεμβούργο	70,7	71,6	72,1	72,8	72,1	74,1	2,0	-0,7
Μάλτα	71,1	73,0	75,5	76,8	77,3	78,5	1,2	0,5
Ολλανδία	77,1	78,0	79,2	80,1	80	81,7	1,7	-0,1
Ουγγαρία	71,5	73,3	74,4	75,3	75	78,8	3,8	-0,3
Πολωνία	69,3	70,9	72,2	73	73,6	75,4	1,8	0,6
Πορτογαλία	70,6	73,4	75,4	76,1	74,7	75,9	1,2	-1,4
Ρουμανία	66,3	68,9	69,9	70,9	70,8	67,1	-3,7	-0,1
Σλοβακία	69,8	71,1	72,4	73,4	72,5	74,6	2,1	-0,9
Σλοβενία	70,1	73,4	75,4	76,4	75,6	76,1	0,5	-0,8
Σουηδία	81,2	81,8	82,4	82,1	80,8	80,7	-0,1	-1,3
Φινλανδία	73,4	74,2	76,3	77,2	76,5	76,8	0,3	-0,7

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 9: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021/20	2020/19
Αυστρία	49,2	51,3	54,0	54,5	54,7	55,4	0,7	0,2
Βέλγιο	45,4	48,2	50,4	52,1	53,3	54,5	1,2	1,2
Βουλγαρία	54,5	58,2	60,7	64,4	64,2	64,8	0,6	-0,2
Γαλλία	49,9	51,3	52,3	53,1	53,8	55,9	2,1	0,7
Γερμανία	68,6	70,2	71,4	72,7	71,7	71,8	0,1	-1,0
Δανία	65,8	68,2	69,2	71,3	71,4	72,3	0,9	0,1
Δημοκρατία της Τσεχίας	58,5	62,1	65,1	66,7	68,2	69,8	1,6	1,5
ΕΕ 27	54,2	56,1	57,8	59,1	59,6	60,5	0,9	0,5
Ελλάδα	36,3	38,3	41,1	43,2	44,6	48,3	3,7	1,4
Εσθονία	65,2	68,0	69,0	71,9	71,3	71,6	0,3	-0,6
Ευρωζώνη	55,3	57,1	58,8	60	60,2	61	0,8	0,2
Ιρλανδία	56,8	58,4	60,4	61,8	61,8	62,8	1,0	0,0
Ισπανία	49,1	50,5	52,2	53,8	54,7	55,8	1,1	0,9
Ιταλία	50,3	52,2	53,7	54,3	54,2	53,4	-0,8	-0,1
Κροατία	38,1	40,4	42,8	43,9	45,5	48,6	3,1	1,6
Κύπρος	52,2	55,3	60,9	61,1	61	63,4	2,4	-0,1
Λετονία	61,4	62,3	65,4	67,3	68,6	67,8	-0,8	1,3
Λιθουανία	64,6	66,1	68,5	68,4	67,6	68	0,4	-0,8
Λουξεμβούργο	39,6	39,8	40,5	43,1	44	46,6	2,6	0,9
Μάλτα	45,8	47,2	50,2	51,1	52,7	51,7	-1,0	1,6
Ολλανδία	63,5	65,7	67,7	69,7	71	71,4	0,4	1,3
Ουγγαρία	49,8	51,7	54,4	56,7	59,6	62,8	3,2	2,9
Πολωνία	46,2	48,3	49,0	49,5	51,8	54,7	2,9	2,3
Πορτογαλία	52,1	56,2	59,2	60,4	60,7	63,4	2,7	0,3
Ρουμανία	42,8	44,6	46,3	47,8	48,5	43,8	-4,7	0,7
Σλοβακία	49	53,0	54,2	57	58,3	60,6	2,3	1,3
Σλοβενία	38,5	42,8	47,1	48,6	50,5	52,7	2,2	1,9
Σουηδία	75,5	76,4	78,0	77,7	77,6	76,9	-0,7	-0,1
Φινλανδία	61,4	62,6	65,4	66,8	67,5	68,3	0,8	0,7

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 10: Μεταβολή της Απασχόλησης (άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω)

	Ετήσια στοιχεία (%)					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Αυστρία	1,8	1,0	1,3	0,9	-1,3	0,2
Βέλγιο	0,9	1,0	2,4	1,5	-0,6	1,1
Βουλγαρία	-0,6	4,0	-0,1	2,2	-3,6	-1,2
Γαλλία	0,5	0,8	0,8	0,2	-0,6	2,7
Γερμανία	2,5	0,8	0,4	1,0		
Δανία	1,7	1,1	1,5	1,5	-0,9	1,5
Δημοκρατία της Τσεχίας	1,7	1,6	1,0	0,1	-1,2	-0,4
ΕΕ 27	1,5	1,4	1,1	0,9	-1,4	0,5
Ελλάδα	1,8	2,0	1,9	2,0	-1,2	1,1
Εσθονία	-0,1	2,2	0,7	0,6	-2,2	-0,7
Ευρωζώνη	1,7	1,3	1,2	1,0	-1,5	0,8
Ιρλανδία	3,6	2,8	2,6	2,7	-1,5	3,9
Ισπανία	2,6	2,6	2,6	2,3	-3,1	2,8
Ιταλία	1,2	0,9	0,6	0,4	-2,0	-1,7
Κροατία	0,5	2,3	1,7	1,2	-1,2	1,2
Κύπρος	1,1	4,5	5,4	3,5	0,3	3,0
Λετονία	-0,6	0,0	1,3	-0,3	-2,1	-3,5
Λιθουανία	1,3	-0,9	1,4	0,0	-2,0	0,9
Λουξεμβούργο	1,6	4,0	3,1	3,2	1,0	4,4
Μάλτα	5,2	6,0	8,1	5,5	2,7	2,2
Ολλανδία	1,3	1,9	2,0	1,7	-0,1	3,4
Ουγγαρία	3,2	1,5	0,9	0,6	-1,4	3,6
Πολωνία	0,6	1,1	0,3	-0,2	-0,3	1,2
Πορτογαλία	1,4	3,3	2,2	0,8	-2,1	1,4
Ρουμανία	-0,8	2,4	0,2	0,3	-1,6	-7,3
Σλοβακία	2,8	1,2	1,2	0,4	-2,1	1,2
Σλοβενία	0,1	4,5	2,0	0,8	-0,5	-1,1
Σουηδία	1,6	2,1	1,6	0,6	-1,5	0,5
Φινλανδία	0,5	1,0	2,6	0,9	-1,5	0,8

Πίνακας 11: Ποσοστό Ανεργίας - Σύνολο Πληθυσμού

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021/20	2020/19
Αυστρία	6,5	5,9	5,2	4,8	6,0	6,2	0,2	1,2
Βέλγιο	7,9	7,2	6,0	5,5	5,8	6,3	0,5	0,3
Βουλγαρία	8,6	7,2	6,2	5,2	6,1	5,3	-0,8	0,9
Γαλλία	10,1	9,4	9,0	8,4	8,0	7,9	-0,1	-0,4
Γερμανία	3,9	3,6	3,2	3,0	3,7	3,6	-0,1	0,7
Δανία	6,0	5,8	5,1	5,0	5,6	5,1	-0,5	0,6
Δημοκρατία της Τσεχίας	4,0	2,9	2,2	2,0	2,6	2,8	0,2	0,6
ΕΕ 27	9,3	8,3	7,4	6,8	7,2	7,0	-0,2	0,4
Ελλάδα	23,9	21,8	19,7	17,9	17,6	14,7	-2,9	-0,3
Εσθονία	6,8	5,8	5,4	4,5	6,9	6,2	-0,7	2,4
Ευρωζώνη	10,1	9,1	8,2	7,6	8,0	7,7	-0,3	0,4
Ιρλανδία	8,4	6,7	5,8	5,0	5,9	6,2	0,3	0,9
Ισπανία	19,6	17,2	15,3	14,1	15,5	14,8	-0,7	1,4
Ιταλία	11,7	11,3	10,6	9,9	9,3	9,5	0,2	-0,6
Κροατία	13,1	11,2	8,5	6,6	7,5	7,6	0,1	0,9
Κύπρος	13,0	11,1	8,4	7,1	7,6	7,5	-0,1	0,5
Λετονία	9,7	8,7	7,4	6,3	8,1	7,6	-0,5	1,8
Λιθουανία	7,9	7,1	6,2	6,3	8,5	7,1	-1,4	2,2
Λουξεμβούργο	6,3	5,5	5,6	5,6	6,8	5,3	-1,5	1,2
Μάλτα	4,7	4,0	3,7	3,6	4,4	3,5	-0,9	0,8
Ολλανδία	7,0	5,9	4,9	4,4	4,9	4,2	-0,7	0,5
Ουγγαρία	5,0	4,0	3,6	3,3	4,1	4,1	0,0	0,8
Πολωνία	6,3	5,0	3,9	3,3	3,2	3,4	0,2	-0,1
Πορτογαλία	11,5	9,2	7,2	6,7	7,0	6,6	-0,4	0,3
Ρουμανία	7,2	6,1	5,3	4,9	6,1	5,6	-0,5	1,2
Σλοβακία	9,6	8,1	6,5	5,7	6,7	6,8	0,1	1,0
Σλοβενία	8,0	6,6	5,1	4,4	5,0	4,8	-0,2	0,6
Σουηδία	7,1	6,8	6,5	7,0	8,5	8,8	0,3	1,5
Φινλανδία	8,9	8,7	7,5	6,8	7,7	7,7	0,0	0,9

Πίνακας 12: Ποσοστό Ανεργίας στους Άνδρες

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021/20	2020/19
Αυστρία	7,0	6,5	5,5	5,1	6,1	6,3	0,2	1,0
Βέλγιο	8,2	7,2	6,4	5,9	6,0	6,6	0,6	0,1
Βουλγαρία	9,2	7,4	6,7	5,6	6,5	5,5	-1,0	0,9
Γαλλία	10,3	9,5	9,0	8,5	8,1	8,0	-0,1	-0,4
Γερμανία	4,2	3,9	3,6	3,3	4,0	3,9	-0,1	0,7
Δανία	5,6	5,6	4,9	4,8	5,3	5,0	-0,3	0,5
Δημοκρατία της Τσεχίας	3,4	2,3	1,8	1,7	2,2	2,3	0,1	0,5
ΕΕ 27	9,0	8,0	7,1	6,5	7,0	6,7	-0,3	0,5
Ελλάδα	20,2	18,2	15,8	14,4	14,6	11,4	-3,2	0,2
Εσθονία	7,6	6,3	5,6	4,1	7,1	6,8	-0,3	3,0
Ευρωζώνη	9,8	8,8	7,9	7,3	7,7	7,4	-0,3	0,4
Ιρλανδία	9,1	7,1	5,8	5,2	5,8	6,3	0,5	0,6
Ισπανία	18,1	15,7	13,7	12,5	13,9	13,1	-0,8	1,4
Ιταλία	11,0	10,4	9,7	9,1	8,6	8,7	0,1	-0,5
Κροατία	12,5	10,6	7,7	6,2	7,5	7,3	-0,2	1,3
Κύπρος	12,7	10,9	8,1	6,3	7,6	7,1	-0,5	1,3
Λετονία	11,0	9,8	8,4	7,2	9,1	8,5	-0,6	1,9
Λιθουανία	9,1	8,6	6,9	7,1	9,3	7,6	-1,7	2,2
Λουξεμβούργο	6,0	5,6	5,3	5,7	6,6	4,9	-1,7	0,9
Μάλτα	4,4	3,8	3,8	3,4	4,3	3,7	-0,6	0,9
Ολλανδία	6,5	5,4	4,7	4,3	4,6	4,0	-0,6	0,3
Ουγγαρία	5,1	3,8	3,5	3,4	4,1	3,9	-0,2	0,7
Πολωνία	6,2	5,0	3,9	3,1	3,1	3,4	0,3	0,0
Πορτογαλία	11,5	8,8	6,9	6,0	6,8	6,3	-0,5	0,8
Ρουμανία	7,9	6,8	5,8	5,3	6,3	6,0	-0,3	1,0
Σλοβακία	8,6	7,7	6,0	5,5	6,2	6,7	0,5	0,7
Σλοβενία	7,5	5,8	4,6	4,0	4,4	4,3	-0,1	0,4
Σουηδία	7,5	7,1	6,6	6,9	8,6	8,5	-0,1	1,7
Φινλανδία	9,4	9,1	7,7	7,3	8,1	8,2	0,1	0,8

Πίνακας 13: Ποσοστό Ανεργίας στις Γυναίκες

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021/20	2020/19
Αυστρία	5,8	5,3	4,9	4,6	5,9	6,1	0,2	1,3
Βέλγιο	7,6	7,1	5,6	5,0	5,5	5,9	0,4	0,5
Βουλγαρία	7,9	6,9	5,6	4,8	5,7	5,0	-0,7	0,9
Γαλλία	9,8	9,4	9,0	8,4	8,0	7,8	-0,2	-0,4
Γερμανία	3,5	3,1	2,8	2,6	3,3	3,2	-0,1	0,7
Δανία	6,4	6,1	5,3	5,3	6,0	5,2	-0,8	0,7
Δημοκρατία της Τσεχίας	4,7	3,6	2,8	2,4	3,0	3,4	0,4	0,6
ΕΕ 27	9,5	8,6	7,7	7,2	7,6	7,4	-0,2	0,4
Ελλάδα	28,5	26,4	24,7	22,4	21,5	18,9	-2,6	-0,9
Εσθονία	6,1	5,1	5,2	4,8	6,6	5,6	-1,0	1,8
Ευρωζώνη	10,4	9,5	8,6	8,0	8,3	8,1	-0,2	0,3
Ιρλανδία	7,6	6,3	5,7	4,7	5,9	6,2	0,3	1,2
Ισπανία	21,4	19,0	17,0	16,0	17,4	16,7	-0,7	1,4
Ιταλία	12,8	12,4	11,7	11,1	10,4	10,6	0,2	-0,7
Κροατία	13,8	11,9	9,4	7,2	7,6	8,0	0,4	0,4
Κύπρος	13,4	11,3	8,8	8,0	7,6	7,9	0,3	-0,4
Λετονία	8,5	7,7	6,5	5,4	7,1	6,6	-0,5	1,7
Λιθουανία	6,7	5,7	5,4	5,5	7,7	6,6	-1,1	2,2
Λουξεμβούργο	6,6	5,5	5,9	5,5	7,0	5,6	-1,4	1,5
Μάλτα	5,2	4,3	3,5	4,0	4,5	3,3	-1,2	0,5
Ολλανδία	7,6	6,4	5,1	4,5	5,1	4,5	-0,6	0,6
Ουγγαρία	4,8	4,3	3,7	3,3	4,2	4,2	0,0	0,9
Πολωνία	6,3	5,0	3,9	3,6	3,3	3,4	0,1	-0,3
Πορτογαλία	11,5	9,6	7,6	7,3	7,2	6,9	-0,3	-0,1
Ρουμανία	6,2	5,1	4,5	4,3	5,7	5,1	-0,6	1,4
Σλοβακία	10,9	8,5	7,1	6,0	7,1	7,0	-0,1	1,1
Σλοβενία	8,6	7,5	5,7	5,0	5,7	5,3	-0,4	0,7
Σουηδία	6,7	6,6	6,4	7,1	8,5	9,1	0,6	1,4
Φινλανδία	8,4	8,3	7,2	6,2	7,4	7,1	-0,3	1,2

Πίνακας 14: Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2018	2019	2020	2019	2020	2021	2021/20	2020/19
Αυστρία	28,9	25,1	24,5	8,4	11,7	11,6	-0,1	3,3
Βέλγιο	48,7	43,5	41,6	13,6	15,3	18,9	3,6	1,7
Βουλγαρία	58,4	56,6	45	10,7	18,3	15,5	-2,8	7,6
Γαλλία	41,6	40	36,5	19,1	21,0	18,2	-2,8	1,9
Γερμανία	40,9	37,8	29,6	5,4	8,1	7,1	-1,0	2,7
Δανία	19,1	16,4	16,4	8,2	10,8	8,7	-2,1	2,6
Δημοκρατία της Τσεχίας	30,5	30	22,1	5,7	7,2	7,2	0,0	1,5
ΕΕ 27	44,4	41,4	35,4	15,1	17,1	17,4	0,3	2,0
Ελλάδα	70,3	70,1	66,5	33,6	36,0	38,2	2,2	2,4
Εσθονία	24,9	20	17,1	14,1	18,4	19,1	0,7	4,3
Ευρωζώνη	46,4	43,5	37,5	15,7	17,5	17,6	0,1	1,8
Ιρλανδία	36,3	32,1	23,6	15,7	16,6	21,1	4,5	0,9
Ισπανία	41,7	37,8	32,1	33,1	39,6	38,4	-1,2	6,5
Ιταλία	58,1	56	51,5	28,4	24,7	29,3	4,6	-3,7
Κροατία	40,2	35,8	28,1	9,7	19,8	22,7	2,9	10,1
Κύπρος	31,7	29,1	28,1	14,9	17,8	17,0	-0,8	2,9
Λετονία	41,6	38	27,3	15,1	18,2	16,7	-1,5	3,1
Λιθουανία	32,2	30,6	29	10,2	21,1	19,4	-1,7	10,9
Λουξεμβούργο	24,7	22,8	25,5	17,5	23,3	16,2	-7,1	5,8
Μάλτα	48,1	25,1	25,5	9,1	11,1	10,6	-0,5	2,0
Ολλανδία	36,6	30,3	23,2	6,3	9,5	9,3	-0,2	3,2
Ουγγαρία	38,5	31,9	26,2	10,8	14,7	13,3	-1,4	3,9
Πολωνία	26,9	21,6	20	10,4	9,5	13,3	3,8	-0,9
Πορτογαλία	43,7	42,6	33,3	18,1	19,9	23,7	3,8	1,8
Ρουμανία	44,1	42,4	29,9	15,0	15,4	17,6	2,2	0,4
Σλοβακία	61,8	58,2	47,8	14,6	18,5	20,0	1,5	3,9
Σλοβενία	42,9	43	38,8	6,5	15,6	14,2	-1,4	9,1
Σουηδία	17,2	13,7	13,9	23,5	30,0	30,0	0,0	6,5
Φινλανδία	21,8	17,6	15,4	22,5	28,2	23,9	-4,3	5,7

(*) % ανέργων για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών στο σύνολο των ανέργων

Πίνακας 15: Ποσοστό ανεργίας στους νέους 15 έως 24 ετών

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021/20	2020/19
Αυστρία	12,0	10,5	10,0	9,1	11,7	11,0	-0,7	2,6
Βέλγιο	20,3	19,4	16,0	14,5	15,9	18,2	2,3	1,4
Βουλγαρία	20,4	16,1	15,9	12,1	17,4	15,8	-1,6	5,3
Γαλλία	26,0	23,5	22,0	20,7	21,5	18,9	-2,6	0,8
Γερμανία	7,5	7,2	6,6	6,2	8,0	6,9	-1,1	1,8
Δανία	12,2	12,4	10,5	10,1	11,6	10,8	-0,8	1,5
Δημοκρατία της Τσεχίας	10,5	7,9	6,7	5,6	8,0	8,2	0,2	2,4
ΕΕ 27	20,7	18,5	16,7	15,6	17,6	16,6	-1,0	2,0
Ελλάδα	48,2	44,5	41,2	37,5	38,0	35,5	-2,5	0,5
Εσθονία	14,0	12,1	12,0	11,6	18,3	16,7	-1,6	6,7
Ευρωζώνη	21,4	19,3	17,5	16,3	18,1	16,8	-1,3	1,8
Ιρλανδία	16,8	14,4	13,8	12,5	15,8	14,5	-1,3	3,3
Ισπανία	44,4	38,6	34,3	32,5	38,3	34,8	-3,5	5,8
Ιταλία	37,7	34,6	32,2	29,2	29,8	29,7	-0,1	0,6
Κροατία	31,3	27,4	23,7	16,6	21,1	21,9	0,8	4,5
Κύπρος	29,1	24,7	20,2	16,6	18,2	17,1	-1,1	1,6
Λετονία	17,5	17,0	12,2	12,7	14,9	14,8	-0,1	2,2
Λιθουανία	14,5	13,3	11,1	11,9	19,6	14,3	-5,3	7,7
Λουξεμβούργο	18,9	15,4	14,2	17,0	23,2	16,9	-6,3	6,2
Μάλτα	10,7	10,6	9,1	9,3	10,9	9,6	-1,3	1,6
Ολλανδία	12,1	10,4	8,9	8,5	10,6	9,3	-1,3	2,1
Ουγγαρία	12,7	10,5	9,9	11,2	12,5	13,5	1,0	1,3
Πολωνία	17,8	14,9	11,8	9,9	10,9	11,9	1,0	1,0
Πορτογαλία	28,0	23,9	20,3	18,3	22,5	23,4	0,9	4,2
Ρουμανία	25,9	23,0	20,5	21,0	21,6	21,0	-0,6	0,6
Σλοβακία	23,4	20,0	15,8	17,1	20,4	20,6	0,2	3,3
Σλοβενία	15,3	11,3	8,9	8,1	14,3	12,8	-1,5	6,2
Σουηδία	18,3	17,2	16,8	19,4	23,5	24,7	1,2	4,1
Φινλανδία	20,5	20,0	17,3	17,7	21,0	17,1	-3,9	3,3

(*) Για τον ακριβή ορισμό του δείκτη δείτε εδώ:

http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=DSP_GLOSSARY_NOM_DTL_VIEW&StrNom=CODED2&StrLanguageCode=EN&IntKey=16664385&RdoSearch=BEGIN&TxtSearch=&CboTheme=36940331&IsTer=TERM&IntCurrentPage=4&ter_valid=0

http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=DSP_GLOSSARY_NOM_DTL_VIEW&StrNom=CODED2&StrLanguageCode=EN&IntKey=27697382&RdoSearch=BEGIN&TxtSearch=&CboTheme=36940331&IsTer=TERM&IntCurrentPage=44&ter_valid=0